II. PARS
INDIÆ ORIENTALIS,
IN QVA
IOHAN. HVGONIS LINTSCOTANI
Nauigatio in Orientem, item regna, littora, portus, flumina, apparentiæ, habitus moresque Indorum & Lusitanorum pariter in Oriente degentium: præterea merces, monetæ, mensuræ, & pondera, quæ quibus in locis quóve compendio prostent, accurate proponuntur. Ea LINTSCOTVS ipse spectator atq; autor primùm vernaculo sibi idiomate Belgice in publicum dedit: Deinde superioribus Germanis Germanice, & nunc Latinis item auribus Latine vtcunque reddita enunciauit
TEVCRIDES ANNÆVS LONICERVS
Priuatus, Ciuis Francfordiensis.
Opus & nauigantibus & mercatoribus Historiarumque studiosis apprime vtile.
Additæ sunt passim D. Paludani Annotationes: item Icones artificiose in ære factæ per Ioh. Theodorum, & Ioh. Israelem de Bry, fratres, quorum sumptibus opus ipsum recens iterum foras datum.
FRANCFORDIÆ,
Typis ERASMI KEMPFFERI, Impensis
WILHELMI FITZERI.
M. DC. XXVIII.

PRÆFATIO SVPER INDIÆ ORIENTALIS DESCRIPTIONEM NOVAM.

CVM superiori anno, amice Lector, descriptionem nobilissimi regni Congo, quod in tertia orbis parte Africa est, & tertiam quoque huius operis partem refert, luci dedissemus, è re & vtilitate tua futurum putauimus, si & reliquas Africæ oras ob oculos poneremus, quarum descriptiones dum attentius quærimus, forte fortuito in *Ioannis Lintscotani* Historicam relationem de India Orientali incidimus.

Continetur in hac Historia luculenta descriptio totius Indiæ Orientalis, nostro instituto percommoda, nec minus miracula DEI magnifice extollens, vnde Lector & delectationem & vtilitatem haud exiguam capere possit: quod cum ita esse intelligeremus, operæ precium duximus, vt ea sumptu nostro nostraq; industria cum priore parte coniungerentur. fecit autem Iconum effingendarũ nimius diuturniorq; labor, vt Lintscotani Historiam in duas partes diuideremus, quo commodius materiæ digestæ lucem viderent.

In prima parte Lintscotani nauigatio prima describitur, quã in Orientem suscepit soluens ex Lusitania, in qua littora occurrentia ordine leguntur. addita & nationum descriptio, quotquot oram maritimam à Lusitania in Chinam vsq; accolunt, nec præteriuimus negociationes, mores, habitus, &c. de quibus in titulo promissio facta est, quæque in contextu fuse explicantur.

Adhæc cum autor Lectorẽ ad Historiam de Chinæ regno releget, nos pari opera eandem perlustrauimus, quæque magis spectabilia memorabiliaque viderentur, ea in ære incisa ob oculos posuimus, addita succincta expositione, vnde historia nostra & luculentior & perfectior prodit.

In altera Hiſtoriæ Lintſcotanæ parte, quam *Tertiam Indiæ Orientalis partem* diximus, Reditus Lintſcotani in Luſitaniam, & tandem in Hollandiam deſcribitur, commemoraturque iuxta quid dignum ſcitu in eo contigerit, dum videlicet tempus nunc in India, nunc in Inſulis occurrentibus duceret, quibus adiungi debet *deſcriptio ſimplicium orientalium*, aromatum, gemmarum, Iconibus æneis & ipſa repræſentanda.

Neque prætereunda tabula *Goæ* Indiæ metropolis, neque *Angræ* in Terceris Inſulis vrbis famoſiſſimæ, neq; tabula generalis Hydrographica Geographicaque, in qua nauigationis huius curſus penitus deſignatur, quam tertiæ parti eo libentius annexuimus, quod ſecunda iam referta eſſet σκιογραφία habituum morumque exoticorum.

Fit præterea mentio in Hiſtoria Lintſcotana *regni Guineæ*, quod tametſi ad primam partem, videlicet ad *Congo regnum*, quod in Africa eſt, pertineat, at ne quid hic deſideretur, illud & Iconibus repræſentatum, & deſcriptione luculenta expoſitum huc contulimus, cuius ordinis hæ fuerunt rationes, prima ne *Edoardi Lopeſii* hiſtoriam mutilaremus, ſed vt & ordinem & contextum eius ſartum tectum retineremus. Secunda, quod ante Lintſcotanum, cuius nunc demum nobis facta eſt copia, plenior Guineæ deſcriptio nobis ad manus non fuiſſet. Vnde cuiq; autori ſuum reddentes, nemini detractum cupimus. nec refert, quod eiuſdem autoris materiam tranſponentes, in ſuum locum, videlicet ad Africæ oram eam occurrentem appoſuerimus. Quod ſtudium noſtrum tibi ô Lector, probatum cupimus, vnde & delectatio & fructus erit haud pœnitendus. Tu noſtris conatibus fruere, & faue.

ILLVSTRISSIMIS, GENEROSIS, NOBILIBVS ET PRVDENTIBVS DOMINIS REPRÆsentantibus Status confœderatos prouinciarum Belgij.

SVNT qui nimium simplicitatem suam produnt, dum quæcunque noua sparguntur, nullo iudicio temere arripiunt: sunt ediuerso alij, qui mea opinione, saluo tamen aliorum iudicio, naturam rerũ nimium arctis finibus includunt, dum non nisi quæ in nostro hemisphærio fiunt, fide digna putant, quæ vero extra eius limites referuntur, tanquam fabulosa irrident: falluntur ij, siquidem vtrobique inuenias, quæ ob singularem & stupendam naturæ vim & actionem memoranda sint.

Quin si ad aliud nihil respiciamus, quam ad telluris pariter & aquæ diuersitatem, in externa contemplatione, atque virtute interna, tum in creaturis brutis, in iis viuentibus, tum in ipsorum hominum sub eadem cœli eleuatione degentium differentia apparentem; haud iniuria ex tali naturæ inuestigatione commoueri debemus, vt credamus minimam eius partem nobis cognitam, siquidem videmus ipsam naturam humana inuenta tam prope effingere, vt aut parum aut nihil in eo discrepet. quæ sane cum non tam admirationem, quam veritatem mereantur, incitare nos debent ad penitiorem contemplationem Creatoris tantorum operum, quod si fiat necessario fatebimur, humanum intellectum cæcum plane, diuinam vero sapientiam multa nobis eiusmodi admiranda proposuisse, cuius causæ nobis imperscrutabiles, soli autem DEO *cognitæ sint. Quis non miretur arborem illam Indiæ orientalis, quæ tristis dicitur, tota nocte florere, in aurora vero flores simul omnes exuere, quos sub vesperam recentes pariat, atque his vicibus per totum anni circulum ire atque redire, vt cum poëta loquar. Quin quod magis mirandum est, quod in Anhaltina prouincia, certo quodam in loco vrcei tam affabre facti e terra effodiantur, vt recentes ex figulina prodire credas, ansis singulari cum industria affixis, quorum nuper duo ab illustr.* duce VVirtemb. dono dati sunt Doct. Bernhardo **Zum Broder** Medico huius reipubl. Enchusanæ, *fide facta ab eodem illustris. principe, non nisi naturæ opus, nec vllius hominis manibus effictum. Quid nisi magnetis natura nobis tam perspecta esset, quis sine summa admiratione eius virtutem contemplaretur, dum vi*

tanta ferrum attrahit, referens se diametraliter ad polum arcticum? cuius rei vis abdita hactenus multa præclara ingenia torsit, necdum quantum ipse video, ea eruta aut suis causis sufficienter declarata est: at nos eo minus hæc miramur, quod sensus nostri consuetudine ad eam inuestigationem obbrutescunt. Quoniam vero natura eiusmodi plurima nobis exhibet, quorum alia ob vulgaritatem non curamus, alia ob ignorantiam nescimus, dementia foret, imo desidia, si mentis nostræ oculos haud vlterius proferremus, sed tanquam in priuatum sinum demissos à contemplatione rerum tam pulcherrimarum ex propria persuasione subduceremus potius, quam propria experientia, latentes incognitasque naturæ partes in apertum ederemus. Relinquo tamen *suum cuiq; iudicium tum in his, tum in aliis. Mea quidem sententia hæc fuit, vt ea, quæ intra annos tredecim in Oriente vidi, vel plane mecum sepulta haberem, vel simplicissime publicata foras darem sine vllis ambagibus, aut ex propria opinione adductis argumentis confirmata, vti nimirum veritatis oratio eo esset simplicior. Et sum quidem ea in parte rationem meam ita secutus, confisus* Lectori *in eo gratum accidisse.*

Posteaquam itaque congesseram, quæcunque Lectori *commodum allatura existimabam, sane quam poteram accuratißime, atque vt animi mei aliquam erga Illust. & magnificas vestras præstantias significationem gratitudinis ergo publicarem officiosißime, constitui mecum, si qua memoratu digna inter ea occurrerent, vestro patrocinio submittere, non fretus tantum autoritate vestra, vt quæ quam plurimum contra inuidorum morsus valeret, sed & vt præter debita officia, quæ naturaliter vobis deberem, vobis fidem & ingenuitatem meam probarem. quod vt facerem, autor mihi fuit clarißimus Doctor* Franciscus Melson iam tot annos syndicus & aduocatus Statuum Hollandicorum, *cui cum placuisset descriptio nauigationis nostræ versus polum arcticum, quam* iter Nassouium *dicunt, voluit idem* Melsonius *ne in hac parte nobis deessemus, deferens simul omnia humanitatis beneuolentiæq; officia promptissima. Quare & hunc laborem nostrum V. Ampl. ita commendamus, vt patrocinio suo ea fouere dignentur. quod si fecerint, addent animum deinceps præcipuas Asiæ oras maritimas cum insulis adiacentibus eodem filo contexendi. Deferens autem V. A. omnia mea seruitia humilime precor* DEUM *omnipotentem, vt easdem incolumes diu conseruare dignetur, in salutem patriæ nostræ, largiaturque quæ & animo & corpori salutaria sint. Datæ* Enchusii, Kl. Ian. Anno 1596.

A. V.

Submisse colens

Ioan. Hugo Lindtsconus
ex Harlemo.

LINT-

LINTSCOTANI

PRÆFATIO AD LECTOREM.

DVM versarer, amice Lector, in India Orientali, vsus sum præcipuorum tam ex Christianis, quam reliquis indigenis (quod tamen citra iactantiam dictum velim) familiaritate, ita, vt nullo negotio de quibuscunque rebus scitu dignis per eas regiones recte instrui potuerim, qua oblata commoditate facere non potui, quin quædam vel annotarem, vel vtcunque delinearem, quæ aliquid peculiare in se continerent, aut alias à nostrorum moribus discreparent, idque solum delectationis gratia, vel vt amicis & consanguineis meis aliquando noua quædam reuersus in patriam communicarem. Posteaquam vero in patria vrbe Enckhusana collectanea mea recensuissem, atque eadem nunc huic nunc illi communicata, tametsi nimis rudi filo & ordine parum digesto tractata in manus hominum venire passus fuissem,

factum

factum eſt,vt qui legiſſent ea,ſingulari cupiditate ducti,vltro mihi autores eſſent,atque ſerio inſtarent, vt quæ in nauigatione mea vidiſſem, publici iuris facerem,vti qui vellent,ex illis delectationem ſibi peterent. Quibus cum tandem ex parte conſenſiſſem,iamque operi accingerer, deprehendi multo accuratiorem requiri in eo & diſpoſitionem & ſolertiam diligentiamque,ſi earum rerum peritis aliquatenus ſatis facere vellem. Quemadmodum vero qui in altum prouecti ſunt,ſero ſapiunt, ſeroque de conſcenſa naui conqueruntur,ſic & ego parum profecero excuſatione mea,aut ſi quorundam ignorantiæ conſulere velim. Fretus vero candidi Lectoris ſyncero iudicio, atque beneuolentia ſumma, vt qui opellam meam, & inconditam ſcribendi rationem facile boni ſit conſulturus, ſi reſpiciat videlicet animi mei intentionem, qua non niſi amicis & conſanguineis priuatim gratum facere volui;quin imo vt ſaltem mihi ipſi ea pro memoria forent, ſi quando in conuerſatione familiari vobiſcum ea de re agerem, recitaremue quæ mihi toto hoc ſpacio annorum tredecim continuorum; tum inter nauigandum tum inter commorandum, & admiratione & commemoratione digna occurriſſent. nec dubito quin lectio huius hiſtoriæ cuiuis ſit gratiſſima iucundiſſimaque futura. quin plus inde fructus atque commodi emerget quam vel promittere ſibi aut ſperare quis poſſit.

Quæ cum ita ſint, primum rogamus vt in Iconibus hiſce rei potius viua effigiatio quam artis induſtria ſpectetur, neque in orationis contextu vllus ornatus aut ſermonis elegantia requiretur. nec enim,vt ingenue fatear, à teneris ad iſtud ſtudiorum genus à parentibus ſum adhibitus, multo minus in eo verſatus exercitatuſue. Nudam veritatem nudis verbis ſimpliciter propoſui, vt qui veritatis vſquequaque fuerim à prima ætate mea ſtudioſiſſimus. Atque vt operæ meæ aliquod precium feram, mentem potius ſcribentis omnibus modis publico commodo ſtudentem, quam opuſculum leuidenſe hoc boni conſulere velitis. hoc ſi à te,ô Lector beneuole,acceptum retulero, iam abunde mihi ſatis factum ingenue profiteor,profiteborque donec apud memores pulchri ſtat gratia facti. Vale feliciter.

II. PARS

II. PARS INDIÆ ORIENTALIS.

Argumentum Operis.

DEscribitur in hoc Opere IOANNIS HVGONIS LINTSCOTANI *Nauigatio, quam ille in Indiam Orientalem suscepit. Enumerantur regiones, littora, portus, flumina, promontoria nauigantibus apparentia, & quæcunque alia à Lusitanis hactenus in Oriente detecta sunt: Habitus item moresque gentium illarum nobis insolentiores, quibus tum ipsi Lusitani in regionibus illis agentes, tum indigenæ ornantur: templa quoque, idola, ædificia &c. quæ cuncta in tabulis æneis artificiose incisa luculenter ob oculos ponuntur. Addita est passim perspicua narratio de variis superstitionibus, deque politico & œconomico earum regimine. item de mercibus, mercatura, monetis, mensuris, ponderibus, quæ, quibus in locis, quoue compendio prostent: ea Lintscotanus in eorum gratiam, qui rerum mirabilium nouitate suauitateque afficiuntur, ex propria experientia deprompta in Historiam retulit. & primum quidem summa cum diligentia sermonisque illicio, in patrio idiomate quod Batauorum erat, ipse author & spectator omnium publice proposuit: eadem deinde versa superioribus Germanis vernacula lingua reddidit* TEVCRIDES ANNÆVS LONICERVS PRIVATVS *Poes. & Med. cand. Ciuis Francfordij ad Mœnum. Idem quoque* LONICERVS *nunc demum eadem Latinis auribus vt cunque reddita recens exhibuit.*

CAPVT PRIMVM.

EGo IOANNES HVGO, patria LINTSCOTANVS, à prima statim pueritia mea mire afficiebar earum Historiarum lectione, quæ de rebus vulgo incognitis ac procul sitis regionibus agerent, vnde me vehemens incesserat desiderium, vt eadem quæ legeram, coram inspiciendi penitiusque cognoscendi ingenti ardore flagrarem, desideriumque meum tandem explere, & relictis ad tempus amicis, consanguineis, patriaque in remotissimas orbis partes abire animo meo plane constituerem. Equidem haud facile dixero, quam ægre à meis diuelli potuerim, vicit tamen desiderii explendi insatiabilis cupiditas, adeo vt propositum meum alacriter constanterque vrgerem, commendans vias meas DEO opt. max. speque bona fultus, fore vt ipse conatibus meis dextre aspiraret. Valedico parentibus meis charissimis per id tempus Enchusii habitantibus, nauiculamque conscendo, quæ in Texeliam insulam cursum dirigebat, vt classem illic commorantem iam iamque in Hispaniam Lusitaniamque ituram offenderem, eo nimirum fine, quo in aliqua earum nauium ad Insulam S. Lucæ de Berrameda Hispalim vsque deportarer, inuisurus illic duos fratres meos ad aliquot annos ibidem degentes, ex quibus non tam mores gentis Hispanicæ addiscerem, quam aliquam linguæ illius cognitionem mihi compararem.

*Anno.*1579. classe 80. nauium instructa soluimus Texelia Hispaniam petentes. *Nono* eiusdem mensis die inter Angliam Galliamque cursum tenemus. *Duodecimo* promontorium Compostellæ, siue S. Iacobi in conspectu habemus. *Decimo quinto* apparet Sintra, vulgo *Capo de Roxent* dicta, vbi *Tagus* mare ingrediens famosissimum Lusitaniæ Emporium Olyssiponem vulgo Lyssibonam alluit, quo vbi deuentum erat, aliquot è classe nostra naues portum ingrediuntur. *Decimo Septimo* S. Vincentii promontorium occurrit. *Vigesimo quinto*, quæ Natalis erat

Domini nostri Iesu Christi, ingredimur alueum *S. Lucæ de Berrameda*, morati illic ad triduum Hispalim contendimus, ipsoq; natalitiorum die salui appellimus.

Kl. Ian. Anno 1580. alterum meum fratrem conuenio, alter siquidem *Mantuam Carpetanorum*, vbi aula regia erat, iam pridem abierat. Tametsi vero constituissem mecum recta pergere, necessario tamen ad tempus mihi illic hærendum fuit, donec aliquam Hispanicæ linguæ cognitionem compararem, siquidē eius ignari per ea loca minus expedite peregrinantur. Dum hæc aguntur, *Henricus* vltimus Portugalliæ Rex fatis concedit, vnde tumultu per regnum coorto omnia ad seditionem spectabant. Rex enim Henricus moriens hæredē legitimumq; in regno successorem sibi constituerat *Philippum* Hispaniarum Regem, suum ex sorore nepotem, tametsi satis sciret Hispanos iam olim à Lusitanis implacabili odio dissidere, vnde factum est, vt Lusitani quibus poterant modis atque viribus Philippo Hispaniarum regi se opponerent, Regemque sibi eligerent ANTONIVM *Priorem de Ocrato*, demortui Regis ex fratre nepotem. Quod cum Hispano nunciatum esset, protinus instructo exercitu Lusitaniam ipsemet contendit, vt inauguratus regni insignia auferret. præmittit *ducem Albanum* cum aliquot copiarum comitatu, qui tumultus sedaret, & ita partim vi, partim promissis, regnum Rex occupat. Hæc erat causa cur plurimi Hispali aliisque è locis exciti Lusitaniam peterent. vulgus enim nouitatis mutationumque auidissimum est. Inter cæteros & frater meus aliorum instinctu ad id bellum profectus erat, is primo aulam regiam, in vrbe *Badaicos* ad fines Hispaniæ Lusitaniam versus sita, constitutam sequebatur, donec aliquam melioris fortunæ occasionem arriperet. ipso autem aduentante regnum erat pacatum, *Antonius* profligatus, & *Philippus* ab vniuerso regno in regem confirmatus. Frater ergo mutans consilium suum de itinere Lusitanico, in Legatos quosdam incidit, qui Regis negocia in Italia obirent, quorum ductu *Salamancam* peruenit. Eo delatus morbo epidemio tum temporis multisque millenis exitiali, quem indigenæ *Tauardillam* nuncupabant, correptus extinguitur.

Henricus Lusitaniæ Rex moritur.

Seditio in Portugallia.

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

Morbus cuius hic fit mentio, contagiosus erat, nec per Hispaniam solum, sed & per Italiam, Germaniam, totumque Christianum orbem grassabatur: cuius ipse testis sum, qui tum temporis per Italiam ægros visitaui. Italis Coccolucio dicitur, ficto nomine, quod moribundi ex eo, more gallorum gallinaceorum crocitarent ob catharros in tracheam defluentes, vnde angustati ægri torquebantur. Erat autem febris putrida, pestilentialis, ardens, continua, variis symptomatibus concurrentibus, nec vltra quadriduum plerunque durans.

Haud multo tempore ante pestis per Lusitaniam tam atrociter grassata fuerat, vt Olyssipone ex ea perirent intra biennium vltra octoginta hominum millia. Pestem eam immediate subsecutum est contagium modo dictum, quod vniuersam Hispaniam misere deuastabat.

Quinto Augusti die, vbi iam mediocriter linguam percepissem, contigit mihi Nobilis quidam Germanus: qui pedestri itinere Lusitaniam petebat. illi me adiungo, donec commodior offerretur occasio. *Kl. Sept.* Hispali vna digressi, aliquot vicos peragramus, tandemque *Badaios* octauo mensis eius die subsistimus. ibi fratrem meum alterum, qui regiam aulam sequebatur, vnoque partu cum demortuo illo, cuius supra mentionem feci, fuerat editus, opportune conuenio.

Eodem hoc mense ANNA *Austriaca* Regina Hispaniæ, soror Rodulphi II. Imp. Rom. filia Maximiliani II. coniunx Philippi Hispaniarum Regis, è viuis excedit, vnde tota Hispania in luctu erat grauissimo; demortuæ cadauer *Badaios* auectum deportatur in Monasteriū *S. Laurentii in Escurial*, vbi Nouendialia illi fierent. Morati ergo ad dies aliquot in vrbe *Badaios*, iter tandem ingredimur, *Eluasq;* contingimus, quæ ciuitas prima occurrit Lusitaniam ingredientibus, circiter duo aut tria milliaria ab aula Hispanica *Badaios*, dissita. Inter vtranque ciuitatem sunt confinia regnorum Hispaniæ & Portugalliæ. Prætergredimur deinde Lusitanorum quædam oppida, tandemque Olyssipone consistimus. Agebat tum temporis eo in loco *dux Albanus* Gubernator regius per Lusitaniam, eratq; maximus rerum omnium apparatus, siquidem in aduentum Regis inaugurandi omnia fiebant regie. Incidi interea, dum Olyssipone agerem, ob aerem insuetum & infectum, in grauissimum morbum. conualui tamen diuina ope septies prius vena secta. Hinc nobilē illum herum meum relinquens, negotiatori cuidā me addico, ex quo mercaturæ rationes addiscerem, quoad institutum meum occasione data ex sententia prosequerer. Deseuit interim pestis, cuius denuo scintillæ passim volitabant, qua de causa etiam Rex aduentū suum in Maium mensem an. 1581. distulerat. Mense itaq; Maio triumphans Olyssiponem ingressus rex regie equidem & more gentis magnificentissime exceptus fuit.

Regina Hispaniæ moritur.

Rex Philippus Regnū Portugalliæ obtinet.

Inter

Inter artifices mechanicos obtinuit palmam natio Germanorum, portam enim pontemque quo Rex egressus triremem procedens vrbem ingrederetur, tanto cum artificio iuxta flumen construxerat, emblematumque varietate exornauerat, vt intuentibus stupori essent. plateæ vicorumque anguli procurrentes preciosissimis tapetibus appensis, in quibus acu pictæ fuerant Historiæ amœnissimæ, passim obuios oblectabant: atque vt vno verbo dicam, pompa erat vere triumphalis apparatusque tanta solennitate dignus.

Duodecimo Decembr. die anni 1581. dux Albanus summus Regiæ aulæ præfectus in ipso regis palatio expirauit. is animam fugientem per integram quindenam ante obitum suum lacte muliebri refectus cohibuit: demortui cadauer aromatibus conditum in ducatum Albanensem ipsi hæreditarium deportatum fuit.

Dux Albanus Olyssipone expirat.

Eodem mense & rege etiamnum Olyssipone morante, Don Diego, regis maior natu filius, princeps heresque regnorum Hispaniæ Lusitaniæque diem suum obiit Mantuæ Carpetanorum, subsecutusque denuo est luctus per vniuersum regnum; nec enim REX præter vnicum filium *Philippum*, præterque duas filias, plures regnorum suorum hæredes habebat.

Don. Diego Regis filius obit.

Appulit eodem quoque mense Olyssiponi vidua Maximiliani Rom. Imp. soror Regis Philippi. ea comitabatur filia ex vno pede claudicante, quæ deinde in cænobium data fuit. illarum aduentus haud minore pompa, quam antea regis celebratus est.

Imperatrix soror Regis Olyssiponem aduenit.

Regis filio natu maiore mortuo, conuenerunt totius Hispaniæ Lusitaniæque proceres Olyssipone in palatio regio. erant ij tam personæ ecclesiasticæ, quam politicæ, & more gentis maxima cum solennitate PHILIPPVM Hispaniarum principem, tanquam legitimum successorem & hæredem tot regnorum agnoscentes suscipientesq;, iuramentum ei fidelitatis vnanimi consensu præstiterunt.

Anno 1582. soluit Olyssipone ingens & instructissima classis. præfectus illi erat Marchio de S. Cruce, vehebat ea primæ nobilitatis viros ex vniuersa Hispania & Lusitania, qui propriis sumptibus, & vt debitam erga regem suum obedientiam atque obsequia debita declararent, versus Insulas Flandricas iter dirigebant, obuiam processuri don. ANTONIO, eas oras cum Armada gallica, Philippo Strozio præfecto tenenti. Vbi vtrinque in conspectum ventum est, obuiis signis congrediuntur, præliumque acerrimum committunt. desiderati vtrinque plurimi, succubuit tandem Gallorum classis, ex quibus capti complures. Erant inter captiuos præcipuæ nobilitatis Galli, quos Marchio ad vnum omnes capite plecti iussit in Insula S. Michaelis: reliqui Gallorum in Hispaniam abducti, & ad triremes dati sunt. dn. ANTONIVS vix ægre in nauicula euasit. Præfectus *Philippus Strozius* in celoce effugiens, lethaliterque saucius paulo post expirauit. Ea victoria Hispani potiti, in tantum animis elati sunt, vt Olyssiponenses Marchionem solenniter triumphantem exceperint. Rebus tandem plane compositis, REX Portugalliæ Gubernatorem constituit ALBERTVM Austriacum, Cardinalem, & suum ex sorore nepotem. Ipse vero cum sorore Imperatrice reliquisque aulæ suæ proceribus Mantuam in Hispaniam reuertitur.

Philippus Strozius. Don. Antonius succumbit. Albertus Austriacus Gubernator Lusitaniæ.

CAPVT. II.

ARGVMENTVM

Nauigatio Hugonis Lintscotani in Orientem.

MENSIBVS dein aliquot Olyssipone exactis, neque mercatura ex sententia procedente, propter Hispanorum cum Lusitanis discordiam, opportune accidit, vt esset Olyssipone monachus quidam Ordinis S. Dominici, nomine VINCENTIVS FONSECA, genere nobilis, & ob eruditionem præclaram præfectus concionibus coram Rege Sebastiano faciendis. Rege vero Sebastiano bellum in Aphrica gerente, & in eodem succumbente, captus quoque fuit Vincentius hic Fonseca, sed redemptus precio ad suos rediit. REX PHILIPPVS de monachi erudita facundia edoctus, & ipse eundem concionibus aulicis præficit, iamque ad altiora dignitatum fastigia eum euecturus offert ei Archiepiscopatum totius INDIÆ Orientalis tum vacantem: quem cum ei gratiose contulisset, à Pontifice id ratum haberi impetrat. Fonseca minime ignarus tam immensi, tamque periculosi itineris, quas potest causas prouinciam oblatam subterfugiendi nectit. Rex nihilominus suadendo instat quousque persuadetur, pollicetur iuxta muneris illius subleuationem finito ad summum quinquennio, quando in Hispaniam reuocatum in quietiorem statum eum collocaturus sit. His itaque conditionibus Fonseca inductus itineri accingitur. Ego interim in propositum meum intentus, cogitabam qua via mihi ad illum aditus esset, ne occasionem tam commodam prætermitterem. Accidit vt frater meus, qui vni ex regiis Secretariis inseruierat, impetrata ab hero suo venia munus

Vincentius Fonseca Archiepiscopus Indiæ.

Scribæ, in aliqua nauium Orientem petitura, impetrasset. id peropportunum ad institutum meum fuit. Herus fratris Mei intimus erat amicus Fonsecæ, adeo vt nullo negotio apud Fonsecam per illum promoueri, reliquorumque stipendiariorum numero, quorum quadraginta erant, adscribi possem: ad hæc, quod frater meus inter naues delectum haberet, delegerat sibi eam, qua Archiepiscopus vehebatur, eo fine vt alter alteri commodius subuenire posset. Rebus ita paratis nauigationi accingimur. classis nostra erat quinque nauium, quarum singulæ septies vel octies mille vasa portarent. Prætoriæ naui nomen erat S. Philippus: alteri ab illa, S. Icaobus; vtraque nouiter ædificata, illa Regis, hæc filii regii nomen obtinens. Tertia nuncupabatur S. Laurentius: Quarta S. Franciscus: ac ea, qua vehebar ego Saluatoris nomine insignis erat.

Classis soluit octauo Aprilis, An.1584.

Octauo Aprilis die, quæ erat feria sexta in Passione Domini, anno 1584. (circa quod tempus, quatriduo videlicet ante vel post, naues vtplurimum soluunt.) in altum vna prouehimur, Maderam insulam versus, Deoque vias nostras committimus, absque cuius ductu vanus est omnis conatus omnisque labor mortalium.

CAPVT. III.

ARGVMENTVM.

Nauium administratio, earum videlicet, quæ in Indiam Orientalem cursum tenent.

NAVES communiter nunc quadringentos, nunc quingentos vehunt homines: interdum plures, interdum pauciores, pront se nautæ milites ue stipendiarii offerunt. Abeuntes non vsque adeo onerantur, paucas olei, vini ue serias ac quasdam priuatorum hominnm merces vehunt, reliquum saburra est & commeatus, quo in naui victitent. Regalis moneta Lusitanica, quam octonariam vocant, præ omnibus aliis auehitur. eam enim vasallis pro pipere suo tempore conquirendo pendunt. Auehunt etiam magnam pecuniæ vim ad priuatos mercatores pertinentem, nec sunt aliæ merces vtiliores apud Indos. In regali moneta octonaria plusquam quadraginta per centum lucrantur. vt primum naues è portu egressæ in altum venerunt, quotquot in naui sunt siue nautæ siue milites, recensentur, si qui nomina professi non comparent, ii notantur à Scriba nauis, eo fine, vt itinere remenso cum fideiussoribus absentium iure agi possit. nec enim cuiquam nomen suum absque fideiussore profiteri licet. Absentes si merces habuerint in naui, eæ quamprimum auctione facta distrahuntur, saluo inuentario. Inuentarium Capitaneo traditur: similiter proceditur si quis in naui fato fungatur, sed bona ea raro ad iustum hæredem pertingunt. intercipiuntur intercipiuntque suppressis rationibus. Nauarchus & Nauclerus eundo & redeundo parem ambo mercedem capiunt, centum videlicet & viginti millerisas, quarum singulæ septem nummos Carolinos Batauis in vsu, faciunt. Quæcunque rationes in Lusitanica moneta instituuntur, eæ fiunt per numismatis quandam speciem indigenis *Risa* vocitatam. ea est minutissima omnium moneta in toto Lusitaniæ regno; quantumuis etiam summa excrescat, non nisi per Risas computatur. Faciunt autem 160. Risæ vnum nummum Carolinum, siue quatuor nummos regales. Risa vna duos obulos facit apud Batauos; atque hæc in gratiam eorum qui per Portugalliam peregrinantur, hoc loco exposui. Cæterum vt institutum prosequar, vterque tam Nauarchus quam Nauclerus pro arra accipit 24. millerisas, habetque vterque tam infra quam supra in naui suas cellas, quas aliis locando magno commodo tenet: gaudent præterea ambo suis immunitatibus, nec pro mercibus, quas sibi vehunt, quicquam pendunt. Reliqui officiati, vulgusque nautarum, quilibet pro sua quota stipendium capit. Notandum tamen hoc loco, quod tametsi quilibet suam arram habeat, ea tamen non sufficiat in honoraria expendenda, quibus nauigationem à Regiis præfectis mercari necesse habent. Prouisor enim regius quem *Admirantem* vocant, vt plurimum ex gratia, nec ex merito officia dispensat. Neque interim est certum aliquod salarium nauigantibus constitutum. crescit & decrescit pro ratione temporum. Et ea quæ hoc loco commemoraui, in genere dicta sunt, atque eo modo, quo in naui nostra tum fiebant. Proximus à Nauarcho, qui lintribus præficitur in vniuersum quinquaginta millerisas accipit, ex quibus decem ipsi in arram dantur. Guardianus siue nautarum præfectus singulis mensibus capit 1400. Risas, ex naulo vero 2800. Risas in arram septem millerisas. *Sete Piloto* (is est qui vicem naucleri tenet) in mensem habet 1200. risas, quæ faciunt tres scutatos, gaudetque pari immunitate vecturæ cum nauclero. Duo fabri lignarii, & duo *Calaffatæ*; ita vocant eos, qui rimas in naui stupa obstipant, quilibet eorum per mensem quatuor Scutatos capit, adhæc ex vectura 3900. risas, Dispen-

Regalis moneta.

Risa moneta Lusitanica.

Honoraria præfectis pendenda.

Dispensator victualiorum cum *Morbino*, is est, in cuius potestate sunt captiui, quique munitionem & ignem curat, accipiunt singuli in mensem millerisam vnam, & ex vectura 2340. risas, præter cellas sibi destinatas & immunitates per vectigalia; quemadmodum & reliqui officiati. Remiges, Butgeri, quique tormentis præficiuntur suum stipendium habent, pro cuiusque nimirum conditione. Similiter fit de reliquis, quotcunque in naui seruiunt. Vietori tres scutati cedunt & 3900. risæ ex vectura. Sunt ibi duo *Strinceri*, qui funes nauticos, carbasa, & antennas tractant pedemque faciunt cum opus est, in mensem singuli habent vnam millerisam & 2800. risas ex naulo. Sunt præterea remiges triginta tres, quorum quilibit in mensem millerisam vnam, & 2800. risas ex vectura habet. Sunt & triginta septem *Butgeri*, quorum singuli per mensem 660. risas & 1860. risas ex vectura habent. Sunt pueri quatuor, (*Pagiens* vocantur) qui cum vectura in mensem 443. risas capiunt. Summus atmamentarii præfectus & octo tormentariorum magistri differunt salariis. Adest & Chirurgus cui nullum est certum stipendium. Factor siue curator, & Scriba nauis nihil certi pro salario habent. Occupant tamen suas peculiares cellas, habet enim quilibet in naui cellam viginti pipas, seu vasa magna capientem, & supra foros cubiculum, vnde *illis* magnum sane commodum ad illos redit.

Et tot quidem sunt personæ qui necessario in naui requirantur, quibusque quotidie suum dimensum præbendum est, seruata æqualitate per omnes, nec differt in eo vel summus vel infimus. Capiunt singuli dietim panis bis cocti libram vnam cum tribus quartis, medium cantharum vini, vnum cantharum aquæ, arrobam vnam (pendet autem arroba 32. libras coctæ carnis, quantum in mensem dari solet,) pisces aridi, cæpe, allium & reliqua haud magni precii ab initio statim in capita distribuuntur. Dulciaria quædam ex conditis, confectis, saccharum, mel, passulæ, pruna, farina, & eiusmodi delitiæ reponuntur quidem pro ægrotis, quibus tamen minima illorum portio cedit, seruiunt Præfectorum gulæ, quidquid de reliquis fiat. Ligna, adipem, ollas, sartagines, & coquendi ministeria quisque sibi præstare cogitur.

Præter eos quos supra commemoraui in naui necessarios restat adhuc alius Curator aliusque Scriba, qui Regis nomine militibus stipendiariis suam locant operam. illi peculiare dimensum sibi ipsis sumunt, quod & remigibus in more est.

Quæ hactenus dicta sunt, solum concernunt nauigationem quæ in Indiam instituitur, non eam quæ ex India iter remetitur. In reditu enim singuli suum dimensum vsque ad promontorium Bonæ spei accipiunt, inde per reliquum itineris quisque sibi commeatum præstare cogitur. Milites vero stipendiarii & reliqui peregrinantes nihil omnino præter vecturam liberam pro se ipsis habent. neque vlli stipendiariorum reditus in Hispaniam patet absq; viceregis permissu, nisi per integrum quinquennium regi stipendia prius fecerit in India. Si qui Sclaui aut mancipia in naui fuerint, ii redeundo vecturæ precium pro se ipsis & regi insuper suum tributum pendere coguntur. quæ cuncta in descriptione reditus mei fuse declarabo.

Decimo quinto Aprilis die apparuit nobis insula *Madera*, & portus qui Sanctus dicitur. eo in loco naues separantur inuicem, & suum quæque cursum sequitur. siquidem altera alteram præuertere studet, quo in Indiam præueniens plus gloriæ auferat, plusque commodi anticipet. vnde fit vt noctu sæpe & tempore minus opportuno se relinquant inuicem, & suam quæque experiatur aleam.

Vicesimo quarto Aprilis die sublegimus littora regni Guineæ, quod est sub 9. gradu & ad æquatorem vsq; pertingit. plurima ibi tonitrua, fulgura, nymbi, pluuiæ, ventorumq; procellæ subito orientes, subito abeuntes, & tanta quidem cum importunitate, vt vela antennasque ad medium mali, quin ad imum vsque, idq; vel decies vel duodecies vno eodemque die, necesse sit demittere.

Calor eo in loco est intensissimus, & aqua dulcis in nauibus tam fœtida, vt bibituri ad eam nares obturare necesse habeant: mox vbi æquator à tergo relictus, omnia se melius habent: quo propius ad continentem acceditur, eo plus est ventorum impetuosorum, plus pluuiæ, plus tonitruorũ & malaciæ. vnde fit, vt naues sæpe ad menses duos integros ibi retardentur, donec æquatorem transeant, quem vbi transierint, spirat ventus ille, quem indigenæ Generalem vocant, qui medius est inter Eurum & Euroaustrum: is vix dimidius est ventus, vnde carbasa assidue obliquanda in altitudinem ferme promontorii Bonæ spei. At enim quoniam versus Brasiliam in austrum vergentes certo in breuia & loca arenosa, Lusitanis *abrohilos* vocitata, circiterque septuaginta miliaria in mare procurrentia deueniant, & ea si nautæ declinare velint ad læuam deflectant necesse sit, ob id naues plerunque Guineæ littora

legunt, donec præteruehantur, sin longius in mare descendant, coguntur reuerti in Lusitaniam, ni velint extrema pati: vti proximo elapso anno 1582, naui nostræ prætoriæ, cui S. Philippus nomen euenit, quæ noctu eo delata, in extremum discrimen incurrerat, mutata tamen fortuna in melius, salua euaserat, incolumisque Lusitaniam retroacta appulerat. Eadem nauis vt hoc anno deuitaret ea loca, radit Guineæ littus tam prope, vt propter continuam malaciam assiduasq; pluuias, non nisi fluctuando tempus tereret duobus integris mensibus antequam æquatorem superaret, adeo vt duobus mensibus post appulsum reliquarum in Indiam demum & ipsa appelleret. Caute ergo omnino nauigandum, ne videlicet littus propius accedendo in malaciam deueniatur, neue longius ab eo diuertendo in breuia incurratur. Atque in hoc omnis Indiam versus nauigantium salus vertitur.

CAPVT IV.

DIGRESSIO.

DIGREDIENTES à proposito, Guineæ regnum perstringemus, si quidem Aphricæ oram potissimam legimus, & necessario Guineæ regni littora præteruehimur. CONGO regnum nunc intactum relinquimus, de quo per totum librum primum Historiæ nostræ Orientalis peculiariter actum est. Initium itaque sumentes à generali Aphricæ diuisione, quid Batauis illic euenerit, quid ve ipsi animaduerterint in iis locis, breuiter adnotabimus. Hinc ad institutam Historiam reuertemur.

ARGVMENTVM.

Aphricæ littora circumcirca necessario legenda sunt hac illacue Indiam versus nauigantibus. Vnde peculiaris charta Geographica Aphricam repræsentans huic operi subnectitur. Nos vero qui generalem eius nauigationis descriptionem tractamus, singula quidem ordine proponeremus, nisi alia ab aliis tam satis essent explicata. Præteribimus itaque taciti hoc loco Insulas illas Canarias longe famosissimas, caput item Viride, siue Hesperidum Insulas, & Africæ illa regna maritima, Gualata, Tombro & Melli. inter quæ Gualata regnum perexiguum est, & victualiorum fructuum, plantarumque inops, excepto frumento Turcico, indigenis Milien vocitato, quod tamen parce ibidem prouenit. regnum Tombro præferendum illi magnitudine, populositate, fertilitate frumenti, pecorum, lactis, butyri, at salis inops. Melli regnum ex illis feracissimum est frumenti, pecorum & bombacis. Hæc regna prætermittentes recta in Guineam diuertemur. quod sane potentissimum est, & Æthiopibus siue Nigritis incolitur.

GVINEA.

QVÆ vt planiora fiant, sciendum Aphricam à veteribus in quatuor principales partes vniuersaliter diuidi; in *Barbariam* videlicet seu *Mauritaniam*, in *Numidiam, Libyam* & *Æthiopiam* siue *Nigritarum prouinciam*. *Ægyptum* vero & *Abyssinos*, quibus hodie præest *Prato Ioan.* ab Aphrica separant, tametsi vtrique Æthiopibus æque annumerandi sint, quin ipsissimi sint Æthiopes sacrarum literarum testimonio, vnde iure eæ prouinciæ inter principales Aphricæ partes referendæ, quod ipsum Cosmographi & præcipue Aphricæ scriptores demonstrant. *Guineæ* itaque regnum in quo Lusitani hactenus & Galli plurimum negotiati sunt, quodque hodie etiam à *Batauis* frequentatur, perlustrantes, illud quidem ad regnum MELLI, & ad flumen vsque latissimum illud cui NIGER nomen, pertingit, patet in longitudinem 500. miliaria parua, hoc est, centum Germanica, vel circiter. in eo Lusitani habent munitionem *Castellum Minere* vocitatam, sitam ad litus auriferum. Litus enim vbi auri grumi seu arena aurea vehitur, MELEGETE nomine celebratum, eidem regno peculiare est. Nostri vbi hoc anno eò venerunt, primum intra promontorium Palmarum, *Capo de las Palmas* vulgo dictum, & *Capo de tres Puntas* appulerunt: ibi maris profunditas 20. passuum fuit ad terram. itaque in naui cursoria adnauigantes, casas complures, Castellum supra petram, & plurimos Nigritarum inuenerunt simul congregatos, quos globis sclopetorum propius petentes retrocedere coegerunt. nomen vico erat *Achombene*, prouinciæ *Chianæ* (puto Guinea) Castellum illud non ita munitum tenent Lusitani; inde ad teli iactum prospiciendo duo in mari prominent scopuli, inter quos dirigitur via recta ad Castellum: quod velut in arcu situm

Aphricæ diuisio. *Ægyptus, Abexis.*

Bataui in Guineam.

Achombane Castellum.

situm est. Distat Castellum circiter tribus quatuorue milliaribus à *Capo de trespuntas*, nec longe inde montosa est regio & plena scopulis, arboribusque consita, quarum alia sedecim, alia septendecim passus in ambitu explent sua crassitie. sequitur deinde vicus *Cermentin* nomine, populosus admodum, nec minus à negociatione frequens. Posteaquam nostri hoc in loco linteaminibus pecuniisque negociati fuerant, summo mane necdum sole æstuante ex Euroaustro soluentes, nonnihil in Eurum vela conuertunt, verum vltra duos gradus intra biduum non promouerunt, tametsi secundo vento vterentur; causa retardationis est ex fluminis influentia, quod ea parte qua *Cæcias* spirat in mare influit. Quicunque igitur auriferum littus relinquunt nauigaturi ad *Capo de Lopes Gonsales* siue ad *Insulam S. Thomæ*, omnino necesse habent, vt Austrum teneant, sin minus, ad promontorium *Rio de Gabam* propellunt, aut alio nisi ventus ferme occidentalis sit, aut ex Septentrione accedat ille, quem *Dorade* vocant siue procellam; impossibile erit alias vt iter recta conficiant, nec raro euenit, vt aliqui sex integras septimanas in eo conficiant.

Arbores 16 & 17. passuum.

Notandum hic, quod ventus magis magisque Orientalis spiret quo propius ad æquatorem accedatur; æquator vbi à tergo erit ventus paulatim magis Euroauster erit. Notandum & hoc quod S. Thomæ Insula haud longe tum absit, quando pisces illi volantes nautis apparent.

Optima & commodissima est conuersatio cum Guineæ incolis, præcipue cum iis, qui Lusitanorum imperio nondum parent. illi enim abripiunt aduenas vi, & aduentantibus infesti sunt. Regnum per se est satis populosum, indigenæ nullam veri DEI notitiam habent, nec bonos mores aut vlla humanitatis officia norunt, viuunt Ethnico more, colunt idola, nec leges aut statuta tenent: aurum, ebur, auri arena, piper Ægyptiacum, Oriza, triticum, coton, fructusque & plantæ variæ, quarum nostri homines plus quam centenas species, hactenus à nullo vel visas, vel descriptas, inde secum ad nos aduexerunt, ea in copia ibi crescunt. præter enumerata proueniunt ibi fabæ magnæ in siliquis, quarum aliæ ex arboribus pendent ad vlnæ vnius longitudinem, & palmi latitudinem; partim sunt versicolores ex rubro & nigro, quales apud nos sunt Turcicæ, nisi quod maiores sint, partim albæ & rotundæ, quarum singulæ suis siliquis insunt, veluti ciceres. Est illis genus quoque fabarum rubedine corallíis comparandum, paruum & rotundum, nigris maculis punctim sparsum, quod & ipsum apud Ægyptios prouenit, quibus *Abrus* vocatur, ea videlicet forma, qua descriptæ sunt per doctissimum *Prosperum Alpinum medicinæ Doctorem*, *in libro de Ægyptiorum simplicibus edito*. præterea sunt & alia genera, dura & maculosa, idque in aliis punctim, in aliis ductim &c.

Quadrupedia Volatiliaque gregatim adsunt, præsertim pauones, gallinæ non cicures, psittaci colore cineritio, accipitres, & ex minoribus auiculis quam plurimæ. eæ ex ramis arborum tanto cum artificio nidificant, vt spectantibus miraculo sint, quod illis natura eo fine indulsit, quo à reptilium serpentumq; iniuriis tutæ seruentur. Pisces habent confertim, atque vt vno verbo dicam, omnium rerum ibi est affluentia excepto verbo diuino, cuius luce & saluifica virtute miseri penitus destituuntur.

Quadrupedia. Volatilia. Pisces.

Feruet aer in illis regionibus, nec nostris hominibus tolerabilis; pluuiæ multum nocent. vnde putredines vermesque in corporibus generantur; in causa est aer calidus & humidus mater putredinis, & fomes variorum morborum, præsertim febrium, dysenteriæ, diarrhœæ. &c.

Putredines.

Littus legentes, insulam cui *Principe* nomen est, prætereunt, subeuntque recta lineam, cui subiacet S. Thomæ insula, sic denominata, quod in die S. Thomæ primum à Lusitanis detecta sit. ea patet in latitudinem circiter 60. milliaria Italica, ambitur 180. orbicularis ferme est, sacchari, Zinziberis victualiorumque omnis generis feracissima. pluuiæ enim rosque matutinus solum fœcundant, satisque incrementa assidue præstant.

Digressi ex S. Thomæ insula vsi sunt vento qui Euro est proximus ab australi latere. eo delati *Gabam* flumen tenuerunt; antequam ad ostia eius accedatur, ingens arenæ cumulus attollitur, nautæ *Bancam* vocant, nec vltra tres quatuorue passa siue vlnas nauticas, à fundo absunt. eo in loco aqua ob feruentem fluminis marisque concursum horrendum perstrepit. Flumen cuius hic fit mentio vltra duo miliaria in latum patens ad vtranque ripam arboribus consitum est. vbi nostri aduenerunt, nemo hominum illis omnino comparuit. progressi itaque ventosque secuti nunc in altum, nunc vadum abierunt. Littus tam in austrum, quam in Boream excurrit, nec profundum est, vix duodecim, tredecimue passuum altitudinem inuenias, licet ad sesquimilliare versus summū mare absueris, quod si propius accedas, non erunt vltra 4. 5. 6. aut 7. passus. tuto enim accedere datur. aqua est perspicua & pellucida,

Breuia ad Rio de Gabam.

cida, arena pura & passim strata, vbi ad terram propius accesseris, ventus inde seu aura lenis per noctem spirat, quem nautæ *vento di terra* vocant. Si vlterius proueheris, littus magis magisque in occidentem porrigitur versus promontorium *Capo di Lopez Gonzalim.* eo venientes Bataui, & ad dies aliquot subsistentes merces suas cum incolis commutarunt, licet haud magno emolumento, ob Gallorum paulo ante discentium inde corruptelas; nostri tamen quibus necessario illic hærendum fuit, ne nihil agerent, mores ritusque gentis interim studiose annotauerunt.

Capo de Lopez Gonzalim.

Religio Guinen.

Nulla omnino fundamenta veræ religionis habent, alii solem & Lunam, alii delectas arbores, vel ipsam terram matrem quæ victum ipsis suppeditet, cæci deuenerantur: ducentes piaculare supra terram expuere. per publicum non incedunt nisi manu teneant cultrum longum, latum & euaginatum. tum viri tum fæminæ variis modis per corpora punctim incisi sunt, ad id cultros habent, quibus cutim concidant, scissuras vnguento colorato perlinunt. Poculum labris bibituri non admouent, ni partim prius infusæ potionis tanquam prælibantes in terram effundant. prandentes nihil bibunt, prandio peracto haustum aquæ vel vini ex palmarum fructu expressi, siue aquæ mulsæ copiose hauriunt. Mane se inuicem, aut summum ipsorum Præfectum salutaturi, in obseruantiæ signum procidunt in genua, planguntque manibus, nec desurgunt, priusquam & ipse præfectus suis manibus applaudat: solent alias quoque manibus applaudere sibi obuiantes inuicem additis verbis hisce: *Fuio, Fuio, Fuio*, quod tantundem sonat ac si dicant, vade in nomine domini, & iter tuum feliciter confice: furta in peregrinos magis, quam in suos exercent. Mulieres valde sunt incontinentes & luxuriosæ admodum, maxime vero si cum peregrinis ipsis res sit. nec probro est apud illos scortari. Aliqui virorum à collo suspendunt pixides, haud absimiles eleemosynariis, eas inspiciendi potestatem nulli omnino faciunt. Incedunt aperto capite tum viri tum feminæ. Caput varie radunt, & crines mire innectunt, breuiores capillos tamen habent omnes. Sunt qui pileolos gestent tortos ex palmarum corticibus: aliis cristas ferramentis minusculis firmiter innexas crinibus habent in vertice. Sunt qui summa labra, quiq; nares perforent, ex quibus lignorū frustula dependent magnitudine Ioachimici, & pediculos habentia, quos foramini hamatos inserunt, inserta sub naribus prominent. Sunt qui annulos per medios nares & summa labra transmittant, quiq; cornua minuta dentesue ex foraminibus illis suspendant, ornatus videlicet & virtutis, si diis placet, insignia. Vidimus etiam foramina per inferiora ipsorum labia facta, in quæ linguam inserentes stultorum more ludos faciant. plerique virorum ac mulierū annulos ex auriculis demissos gerunt, pondere vnciarum ferme quatuor. at alii lignum quinque vel sex digitorum longitudine inde appendent.

Vestimenta Guinen.

Vestimenta alia non habent nisi stragulum seu velamentum pubi modice obtensum ex arborum corticibus contextum, colore rubeum; supra velamen istud affixa sunt tergora pellesue simiorum, cercopithecorum aliarumq; ferarum, in medio addita sunt crepundia, siue tintinnabulum, non alio habitu atq; apud nos pecora pecudesq; aguntur. Corpus totum pingunt rubrica ex ligno facta, pulcherrrime sane colorata, magisq; lucida quam ea, quæ ex ligno Brasilico præparatur. Oculos varie pingunt alterum rubro, alterum albo flauoue colore tingentes; nec rarum ipsis aut insolens quiddam est, si lineam vnam atque alteram coloratam per faciem duxerint.

Maxima pars lumbos succingit zona ex vrorum tergoribus secta, & villis adhuc rigente. zona ea ad palmi spacium fathiscit in anteriore parte: ab vtraq; extremitate eius dependet portiuncula residua, & qua parte ea fathiscit, firmiter & stricte alio quodam ligamento connectitur. Supra ventrem gerunt curtum quidem, sed latum cultrum ferreum, qui & ipse ferrea vagina indutus est. Zonarum aliæ sunt vnius palmi latitudine, aliæ duorum, aliæ trium, aliæ etiam multo latiores. Præter modo dictos cultros sunt illis alii in vsu, tres quatuorue cuspides habentes, iactui accommodi, & admodum terribiles. Mulierum aliæ singulos, aliæ binos habent annulos satis crassos ex ferro, cupro, stannoue crura ambientes, non raro tres aut quatuor libras pendentes, tamque arcte & succincte cruribus circumdatos, vt vix animaduertas, quo modo pedes illis inseruerint: similes quoq; annulos virorum aliqui in cruribus habent, apud quos tamen id rarius est. Mulieres vtuntur subligarib. siue supparis ex iuncis contortis. Sed de habitu, deq; ornatu ipsorum nimis deformi & inepto hæc plus quam satis sufficiant.

Iniamos.

Bananas.

In re familiari æque sordidi, viuunt more plane beluino. dormiunt prostrati super terram in tapetibus ex iunco textis, victitant radicibus crassis, albis, bonique saporis. *Iniamos* eas vocitare solent, haud absimiles castaneis, siue Hispanorum *Bacatis* sunt, elixas assasque eas cōedunt; vescuntur præterea aliis etiam radicibus, adhæc arundinibus Sacchari, & fructu *Bananas*, quem nos ficus Indicas sequenti libro nominabimus. is oblongus est ad formam Cucumeris,

cumeris,gustu suauis & sapore citri. comedunt pisces carnesque in canalibus mixtim appositas.canali seu aqualiculo in medio posito prandentes gregatim circumfunduntur more pecorum.inter comedendum nihil omnino bibunt,sumptis dapibus largiter se proluunt.Duces siue præfecti ipsorum separatim plerunque accumbunt ad canalem stanneum, reliqui ad fictilem conspurcatumq; aqualiculum, super extensum stragulum sedentes. Mulierum cura hæc est,vt aquam & fructus coquendos in culinam perferant.

Aluum supra terram exonerare piaculum.

Aluum nullo modo supra terræ planitiem exonerant, quod si fiat, piaculum illis erit. Vt tamen naturæ honeste consulant, foueas in id effodiunt. Sunt ex viris aliqui qui stragula conficiant,quibus confectis negotiationes exercent, & alia necessaria permutatione facta sibi comparant. Baculos pro armis habent, nec cultris vllis vtuntur. Hostes verò propulsuri, quæcunq; tela minacissima vsurpant.Instructiores sunt ab armis, atq; ii qui littus auriferum accolunt.sunt enim illis arcus quibus hastas torqueant, sunt sagittæ, vmbones, clypeiue oblongi ex arborum corticibus & eiusmodi rebus contexti, sunt tympana in summo late parentia,in imo angustiora;tubas ex ebore confectas inflant. Vbi nostri ad in insulam quandam in flumine *Gabam* appulissent,deducebantur à Nigritta dentato,ad eum quo supra dixi modum, per labium, latumque cultrum manu præferente,corpore toto punctim conciso. eo ducente casam Nigrittis plenã ingressi sunt,ingressis stragulum supra terram extenditur, in quod procumberent, dumque considunt securi,adest quidam qui manu eos in humerum pulsaret improuiso,& dato signo illos suspicere admoneret additis hisce voculis, *Meni Gabam.* nostri rerũ ignari,& quid suspicarentur dubii tollunt vultus sursum, ecce conspiciunt hominem sedentẽ immote in alto,& loco aliquot gradibus editiore,idolo similem, circumquaq; osseis catenulis torquatũ,forma horrenda, ad pedes eius femina nigerrima manu caudas aliquot Elephan-

torum tenens prona iacebat, caudis vtebatur in eum vsum, vt ventum illi faceret muscasque abigeret. His indiciis agnouerunt eum Insulæ dominum, vnde in genua procumbentes eum more gentis venerati sunt, plauseruntque manibus donec & ipse dominus manuum suarum applausu illis innueret, quo facto consurgunt, dominus vero stragula formosissima ex sparto contexta, tanquam regia quædam dona ipsis gratiose obfert. Reliqui nostrorum qui in curso-ria naui præcesserant, ad duo milliaria versus caput fluminis abinde egressi sunt, vbi vicus amplissimus in proximo erat. aderant ibi plus quam mille Nigrittæ vtriusq; sexus, partim hastas partim cultros & eiusmodi arma gerentes nostris acclamantes *Io, Io.* simulque manib. applaudentes: quo facto Nigritta quidam quem nostri in nauem suam susceperant, antequam eo aduentarent, vti videlicet dux viæ illis foret, in vndam insiliit & ad terram tranauit. Vbi terram contigit, confertim omnes præsertim feminæ collum eius circumfusis brachiis complecti, lætum pæana canere, totumq; euulso gramine conspergere, adeo vt processus ipsi præcluderetur. tantusq; præ lętitia tumultus esset, vt nullius vox exaudiretur, nec desinebant ab incepto, quandiu inter ipsos aderat ille, quem excipiebant, cantantes, saltantes iubilantesque perpetuo tenore. dum hæc fierent, procedit quidam ex vico manu baculum prælongum ferens, quemadmodum solent qui mandata ferunt: is tumultuantibus edicit vt absistant, repellitque eos à flumine, sed præ multitudine nihil aut parum proficit. Interea Nigritta qui deduxerat nos, ad nauem nostram in scapha redit, comitatus aliis duobus, simulque femina admodum vetula & annosa, vna videlicet ex vxoribus Nigrittarum regulorum, ea per medium corpus viridi colore erat picta, ramusculosq; virides duos gerebat manibus. Innuebant nobis vtraque manu. ambo autem qui aduenerant viri plaudebant manib. in signum pacis & amicitiæ more gentis. Nostri duos in scapha mittunt ad circumstantes, qui incredibili lætitia ob illorum aduentum

Bataui in Rio de Gabam.

exultan-

exultantes iubilaque tollentes gregatim circum eos fundebantur. procedentes vero ad præfectum sequebatur ferme media circumstantium multitudo,præ cæteris stipabant eos fœminæ exultantes haud aliter ac si insanirent. maxima pars latos cultros in manibus ferens eos tanto cum fragore collidebant,vt spectantibus formidinem incuterent; erant autem eo insolentiores,quod antea nullos omnino homines albos,qui cum ipsis negotiati fuissent,conspexerint prius quidem Lusitani alueum subuecti ad 10. milliaria inde abfuerant, sed vltra non processerant, quod nauis ipsorum longius abesset. Flumen illud ad vicum *Cermentin* patet in latum milliare integrum. ex aduerso *Cermentini* est alius pagus. Dum è regione istius pagi in anchoris stabant, tormentum disploserunt. ripam tenentes eo audito consternati retroque ruentes exanimati sunt,redierunt tamen paulo post. Præfectus palatium habet perticis erectis constructum, quo cum nostri aduenissent, ad horam mediam ante ostia operiri eum egressurum cogebantur.ibi dum morabundi astarent,circumfusi continua exultatione illis applaudunt accinuntque indefinenter. Regulo progresso adest Nigritta famulus, qui tria stragula duasque sellas maiorem alteram, alteramq; minorem ministraret. Regulus per vniuersum corpus perque totam faciem creta aliaue materia alba erat dealbatus,& aderat ipsi famulus,qui colorem eiusmodi album in sacculo præsto haberet.Caput integebatur mitra pellicea alba,plumis cristisque circumquaque erectis, gerebatque per brachia, perque crura catenam osseam plus quam centuplam.Sedenti in solio astabat femina ætate matura, quæ nonnihil albæ istius materiæ ipsi porrigeret. ea accepta manus veluti abluebat, reliquum in astantes dispergit,quo facto manum vtranque sursum eleuat.Similiter porrigebatur etiam vxori eius de eadem materia.hisce ritibus peractis, mulier cantando & saltando domum egreditur, quam reliquæ mulieres pariter omnes iisdem moribus subsequuntur.Regulus deinde præfatis quibusdam verbis ad se vocat Nigrittam,qui nos deduxerat, cui dicit aduentum nostrorum ipsi pergratum esse,applauditq; manibus acclamando *Fuio,Fuio*,more ipsis vsitato:aliis deinde interiectis, iubet vt ferramenta afferant. satis dentium in promptu esse, sui mandata exequuntur,& facta est permutatio cum dentibus mercibusque.

Reguli ornatus.

Flumen,cuius supra mentio facta,est latissimum, crocodilis & equis marinis abundans hinc inde brachia varie protendens,inter Eurum Notumque medium defluit, descendendo à Cermentin, nostris ad aliquot horas in noctem sinus obliquandi erant, bis subsidebant in breuibus, pergentes nihilominus tandem in Insulam quæ ad ostia fluminis eius eminet, salui peruenerunt.Terra humilis est,plena arboribus,riuulis interfusis passim in insulas scissa.Nomen dictæ insulæ *Cata combo* est.dum nostri ad eam in anchoris stabant,venerunt 18.Nigrittæ scapha vecti ex Insula, tympanum ex cauato trunco paratum pulsantes, qui vbi nauem nostram tenuerunt,quidam ipsorum in nauem nostram conscenderunt,quos inter vnus erat toto corpore, totaque facie dealbatus, manu ramum viridem prætendens, cui tintinnabulum adhærebat,& tela quædam mitræ magnitudine, ad hæc ferebat manu albam eam materiam, de qua paulo ante dixi,spargens eam per nauem,tintinnabulumque mouendo incedens ad orationes nostrorum singulis vicibus,vt & ad responsa ipsorum nolam quatiens, ac si eo modo benediceret, aut consecratio fieret. quibus peractis consedit in terram, proferensque verba quædam tanto conatu,atque horrore ac si fanaticus esset aut paroxysmo corriperetur; sub id porrigebatur illi patera spumans & capacissima vini *de Palma*, qua se ordine propinando ad horam mediam largiter proluebant,hinc in scapham suam reuersi ad terram reuecti sunt, innuentes nobis vt simul eo veniremus negotiaturi.nos morem illis gerentes, mercesq; nostras ferreas apportantes in Reguli palatium recepti sumus.post pagum passim perambulantes paruum tugurium vix trium pedum altitudine offendimus, tectum quod supra erat, ex parte lateris fathiscebat,sub tecto patibulum erat non ita magnum,propter quod caudex cui cranium infantis impositum, cranium in vna oculorum cauitate os album insertum ostentabat, circa caudicem ossa varia sparsim iacta, inter cætera vero caput piscis, cui *Pristis* nomen,sine dentibus. quæsiti quid is apparatus sibi vellet, responderunt hominis sepulchrum esse demortui. Inde ad alium pagum pergentes offenderunt virorum multitudinem ad tugurii ostia considentium,inter quos primarii eius loci conspiciebantur. Tugurium ipsum cantibus omnis ætatis sexusque hominum ita perstrepebat, vt prætereuntibus stupori esset; quæsiti & isti, quid sibi vellet tantus fremitus, similiter responderunt funus esse præsto. Mulieres parturientes nihil verecundantur,accurrit ad enitentes quicunque casam præterit, patent fores tum viris tum pueris haud secus ac ipsis feminis.Nostri satis mirari non poterant infantes vtriusq; sexus pariter circumcidi apud eas gentes, cum tamen nec veteris, nec noui testamenti, legem vlla ex parte norint.

Cata combo Insula.

Rostrum Pristis.

Funus.

Circumcisio.

Terra per se fœcunda est, feraxque omnis generis fructuum nobis peregrinorum,

Centum auium nidi ex vno ramo pendentes.

abundat quadrupedibus, volatilibusque. Sunt ibi arbores ex quarum ramis singulis plusquam centeni volucrum nidi dependeant, iique tam mirifice intexti, vt intuentibus recreationi sint. demittuntur ex paucis quibusdam culmis deorsum versus satis humiliter, culmi seu quæcunq; alia eiusmodi materia, firmiter ad ramos annexi sunt, eoq; modo natura illis ideo prospexit, ne serpentum iniuriis pulli earum pereant. Et hactenus quidem regnum Guineæ prosecuti sumus, nunc institutum iter in Indiam deinceps perficiemus.

CAPVT. V.

ARGVMENTVM.

Continuatio susceptæ Nauigationis in Indiam Orientalem.

MAij die decimoquinto profecti ad quinquaginta milliaria cis æquatorem, nauis cursoria Gallica in nos irruit. nostri quotquot in naui erant plerique valetudine aduersa fracti turbabantur valde, vti solet fieri, quando ad zonam eam torridam deuentum, & plerique nouitii marisque impatientes in nauibus sunt. displodebamus tamen aliquot tormenta in aduersos. at illi effugientes nobisque illudentes subito euanescebant cum bona nauis nostræ gratia.

Sub vesperam eiusdem diei venit in conspectum nostrum nauis magna, quam ex nostris vnam rebamur, nec ea fefellit nos, siquidem erat *S. Franciscus* quod ex colloquio habito intelligebamus.

Maij die vicesimosexto transiuimus æquatorem, qui per mediam S. Thomæ Insulam recta transit, non ita procul à Guinea. iamque polum antarcticum respicientes, arcticum ex conspectu dimisimus. Sol meridianus iam Septentrionalis erat, ventusque Generalis porro perpetuus.

Maij die vicesimonono in ipso Pentecostes festo, nautæ more suo Imperatorem fictum elegerunt, officiaq; per naues immutarunt. Inde genio per triduum & vltra strenue indulgentes animos libere explicuerunt. at dum iam omnia essent lætitia plena, oriuntur subito tumultus maximi. volant promiscue scamna, mensæ & quæcunque erant apposita: stant enses stricti plusquam centum, ipse Capitaneus proculcatur pedibus, & ni Archiepiscopus è conclaui suo in medium procedens precibus blanditiisque animos mitigasset, non modo complures ferro cecidissent, sed & ipsa nauis in extremum adducta esset periculum. Archiepiscopus sub excommunicationis pœna mandabat, vt gladios conderent, vtque pugiones & arma in conclaue suum deponerent, cui mandato cum parerent omnes sopiti sunt motus & quieuerunt animi. Autores turbarum in compedes ad tempus dati factum expiarunt.

Iunij die duodecimo præternauigauimus breuia quæ à Brasiliensi litore eo vsque procurrunt, iamque securi periculi exultabamus, certi nauigationis prosperæ, nec metuentes porro nos retro in Lusitaniam reiici posse. Generalis ille ventus comitabatur nos, donec præternauigaremus prouinciam *Rio de Plata*; inde secundo vento vtebamur vsque ad caput bonæ spei.

Iunij die 20. nauis S. Franciscus, quæ hactenus nobis comes ibat, rursus è conspectu nostro aufugit.

Iulij die vndecimo gubernator nauis nostræ poli altitudinem explorabat. is subducto calculo deprehendit nos ad 50. milliaria à promontorio Bonæ spei adhuc abesse. ob id rogabatur ab Archiepiscopo, vt terram versus cursum teneret, secus littus nauigaret, quo procurrentem angulum eum recte intueri posset: cœlum autem erat admodum inconstans. interea dum ad horam vnam atque alteram terræ adnauigaret, apparuit nobis promontorium quidem manifeste, & vix ad duo milliaria aberamus, nec tamen ob cœli caliginem potiorem eius partem contemplari poteramus: vnde in periculo eramus grauissimo. secus enim cursus nobis institutus fuerat. pulsis nubibus videmus terram *Capo falso* dictam, & nil nisi breuia atq; arenæ cumulos (*Bancam* nautæ vocant & *Parcel*) præsto adesse. distat iste locus à capite bonæ spei versus Mossambicam ad milliaria quindecim. Caput bonæ spei sub 35. gradu australi est. at vbi Caput falsum tenebamus, cœlum serenum erat totum, & malacia per mare continua ad horas sex, vnde piscationi indulgentes ab anteriore parte, qua banca erat, plurimos sane pisces capiebamus, mare ibi in profundum circiter 10. aut 12. vlnas nauticas siue passus patebat. pisces eius oræ optimi saporis sunt. Rhenensibus non inferiores nec absimiles, Lusitani *Pascatas* vocant.

Iulii die vicesimo denuo in nauem nostram, cui S. Franciscus nomen, incurrimus, colloquimurque inuicem, ea nobiscum vehebatur ad 24. eiusdem mensis vsque. tunc denuo è conspectu nostro effugit, nos aduersantib[...]entis vela demittimus, & biduum integrum fluctuando tempus terebamus.

Conscenderamus iam in altum Terræ *Donatal*, quæ incipit sub 32. gradu, finiturq; sub tricesimo, à promontorio Bonæ spei 150. milliaribus dissita. Hoc in loco constituti, conuocabantur in vnum quotquot naualibus officiis præerant, instituebaturque deliberatio, vtrum consultius esset inter continentem atque insulam S. Laurentii cursum medium tenere, siue insulam circuire nauibus. Si cursus inter vtramque medius instituitur, recta ad Mossambicam & inde ad Goam vsque naues deferuntur. Sin insulæ oram foris ambiuerint, Goam non tenebunt, quod cursus nimis deorsum vergat, nec flumen istic in mare cum impetu prouolutum ascensum permittat, & ob id ad Cochinum regnum centum milliaribus inferius magis situm propellere necesse habent. Ad hæc si naues serius Laurentii insulam circumuehantur, ægre Mossambicam propter continuam malaciam, contingunt, demumque minus tempestiue Goam appellunt. Si qui tamen in mense Iulio angulum eum circuierint, satis feliciter Mossambicam consequuntur. satis enim tempestiue adsunt, vt aquam dulcem hauriant & ad dies aliquot respirent. Qui vero caput dictum obierint, demum in Augusto mense, illi post festum veniunt, & vt ab extra S. Laurentii oram legentes Cauchinum petant necessario coguntur, si modo rebus suis consultum velint. Ad hæc non sine maximis incommoditatibus Cauchinum nauigant. Quotquot enim in naui fuerint, infirmantur plerumq; omnes, crura intumescunt, generantur putredines, Scarbutus & morbi consimiles.

Iulii die tricesimo conscendimus in altitudinem *Capo das correntes* ad 130. milliaria à Terra *Donatal* distantem. est enim sub 24. gradu Australi, vbi naues cursum inter Insulam terramque medium inchoant.

ANNOTATIO.

INsula S. Laurentii à Marco Paulo Magascar dicta, à Theueto Madagascar, maxima est omnium Orientalium, adeo vt Castiliæ regnum siue Portugalliam magnitudine superet, sita ad vlteriorem Africæ oram, occupat longitudine sua, iuxta Theueti opinionem, gradus septuaginta duos, latitudine vero vndecim & dimidium. iuxta quorundam placida ambitur ter mille milliaribus Italicis, iuxta aliorum vero quater mille. Aer salubris existimatur, adeo vt populosior est. viuunt autem secundum Mahumeti traditiones. Scribit Marcus Paulus quatuor Seniores esse, qui per Insulam dominentur, rerumq; summā administrent. Insula feracissima est ferarum & altilium, adhæc volatilium generosiorum abundans, de quibus Theuetus multa fabulosa tradit, quæ nec fidem merentur, nec digna sunt relatu. Sunt ibi Elephantes, & alia animalia varia cornu vnicum in fronte gerentia, inter quæ duo genera Asinorum Indicorum, vnum vngulas continuas nec bifidas aut in vngues sectas habens, & alterum Orix vocitatum vngulis bifidis. Sunt ibi serpentes, sunt lacertæ in magna copia. Lignum Sandali plenis syluis, arbustis per ingentia iugera ibi crescit, adeo vt ob vberrimum prouentum plane vilescat. Adhæc ambra preciosissima in vicino mari redundat. Oriza, triticum, mala aurea, limones, Citri, cucurbitæ tantæ ventrositatis, vt vlnis viri alicuius vix includi possint, colore rubro, flaui, albi & saporis longe gratioris atque nostrates, vbertim ibi proueniunt. Zinziber crescit apud illos in copia, quod recens ab indigenis comeditur. Melle arundinibusque Sacchari abundant quidem, sed vsum eorum ignorant. Habent Crocum & herbas medicas plurimas, nuces Indicas, qui fructus palmarum est. Habent argentum, habent flumina amœnissima, fontes scaturiginesque & portus oportunos, quos tum Saraceni tum Æthiopes mercibus suis assidue frequentant: habent telam auream, sericamque, & linteamina ex gossipio, tum eiusmodi alia quam plurima.

S. Laurentii Insula.

INSVLA S. Laurentii vergit ad Mossambicam, separatim à continente posita distansq; à capite *das Correntes* 120. milliaribus, longitudine sua occupat 220. milliaria, vtrumque polum versus, latitudine 70. milliaria patet, incipit circa primum minutum promontorii ad 26. gradum: porrigiturq; in Septentrionem ad vndecimum gradum. habet homines colore nigros, quales sunt in Mossambica, qui currunt nudi, capillos verticis minus crispos quam Mossambicenses nutriunt. Lusitani nihil illic magnopere negociantur. merces enim quibus id fiat, non adsunt. sciendum tamen, Insulæ huius commoditates nondum penitus innotuisse.

Kl. Augusti, breuia illa Indiæ, quæ nautæ *os Baxos de India* vocant, præteruecti sumus. distant ea 30. milliaribus à *Capo das Correntes*. sunt in medio maris inter Insulam S. Laurentii & terram cōtinentem. absunt enim 50. milliaria ab Insulæ ora, & 70, à continente. incipiunt circa gradū 32. & minuta 30. desinuntque sub initio 21. gradus, quo in loco caute nauigantibus attenden-

 dum,

dum, quod periculosissima sint multisque exitio fuerint. & superioribus quidem annis, anno nimirum 1585. nauis Lusitanica S. Iacobi titulo prætoria suæ classis, ibidem periit. erat autem ea nauis quæ prima nostra nauigatione Olyssipone nobiscum soluit, locumque vice prætoriæ nostræ classis obibat. quod suo loco plenius exequemur.

Quarto Augusti occurrit Mossambica 90. milliaribus à dictis breuibus dissita sub 15. gradu australi. Postero die recta Mossambicam versus contendimus. vix appuleramus cum nauis S. Iacobi titulo simul in portum subit, quæ postquam prope *Maderam* à nobis abscesserat, prius in conspectum nostrum non venit. Aderant ibi ante nos aliæ quoq; duæ naues è classe nostra, pridie appulsæ. S. Laurentius & S. Franciscus illis nomina erant. Offendebamus quoque *Gallionem*, quæ nauis est stato tempore cursum suum in Malaccam tenens, quæ plærunque vno mense ante reliquas naues Indiam petentes, è Lusitania soluit, siquidem vlterius illi pergendum est. quod si inter nauigandum retardatur commeatusque deficit, necessario Mossambicæ appellit, sin nauigatio illi prospera erit, circuit Insulam S. Laurentii, relinquens Mossambicam. Congregatis quatuor iam nauibus nostris sola aberat Prætoria S. Philippus, quæ plus æquo ad Guineæ oram deuitando arenam Brasiliensem, quam *Abroillios* vocant, diuersa accesserat, nec ob continuam malaciam æquatorem transire expedite poterat. Vnde sero admodum & vento impetuosissimo vix ægre promontorium Bonæ spei circumuecta, cogebatur ex prædictis causis S. Laurentii Insulam circuire. Menses duo fere abierant post nostrum ad Goam appulsum, antequam ea Cochino regno adnauigaret, plurima perpessa incommoda, morbisque variis conflictata, vtpote crurum tumoribus, Scarbuto, & similibus.

CAPVT. VI.

ARGVMENTVM

Mossambiquæ Insulæ sub 15. gradu Australi sitæ descriptio, quæ ad litu. Melindæ alio nomine Abexis dictum hodieque presbytero Ioanni parens, eminet.

ANNOTATIO DOCT. Paludani.

Mossambiqua ciuitatis nomen est, quæ in Prasio Insula ad litus Melindæ visitur, portum habens non ita sane magnum, sed securum admodum & nauigantibus peropportunum: ad dextram promontorium versus, auri fodinæ sunt, quas Soffola dicunt, ad sinistram celebris illa ciuitas Guiloa consurgit. Ea licet sterile solum habeat, & aerem minus salubrem, nihilominus tamen populosa est propter loci commoditatem: olim eam incoluerunt Mahometani, qui sub imperio Quilioensis Tyranni fuerant. is præfectos seu Gubernatores Arabibus Sequen dictos ipsis constituebat.

Mossambica Insula est non ita magna, ad dimidium milliare à continente distans, sita velut in arcu quodam, ita vt alterum continentis cornu longius in mare porrigatur, quam ipsa Insula.

Ad frontispicium insulæ sunt aliæ duæ paruæ nominibus S. Georgii, & S. Iacobi. eæ extremitatibus suis respondent continenti. inter continentem & vtranque dictam Insulam recta nauigatur ad Mossambicam: Insulæ ad austrum sinistrosum; continens ad boream dextrosum relinquitur. qua via naues ad paruum milliare vsq; cursum recta in Mossambicam tenent, sine bolidis iactu. satis enim profundum mare est & arena littoris manifeste interlucet, vnde nullum est periculum. Naues tam prope ad ipsam Insulam & castrum quod in frontispicio Insulæ visitur, tuto accedunt, vt lapidis iactu ad terram, vel vlterius pertingere possint; statio earum est inter ipsas Insulas & continentem media. distant Insulæ à terra ad dimidium milliare, nauesque omnes simul in vno eodemque canali congregantur. Circuitur Mossambica quatuor stadiis. plana rotundaq; est, & circumcirca habet aggerem ex arena pura & alba. Tota fere Insula palmis consita est; sunt ibi mala aurea, limones, citri, *Bananas*. reliqui fructus arborei familiares alias per Indiam, hic desiderantur. Frumentum, Oriza, reliquaq; legumina atq; victualia, item telæ lineæ & eiusmodi, ex India petenda sunt. Armenta, Oues, Capræ, Porci, Gallinæ in copia & precio vilissimo ibi parantur. Sunt ibi oues quæ vna quarta parte abundant. integram enim ouem si quadrifide secaueris præcise quinq; partibus plenarie constabit. cauda siquidē quam habent, tam lata, crassa, & pinguis est, vt ob molē reliquis par sit, ob pinguedinē vero nō sit esui. Sunt ibi Gallinæ, quarū pennæ carnes & ossa adeo nigricāt, vt co-

Oues quinque partibus quadrifidis.

Gallinæ intus &

Insulæ et arcis Mocam
bique deschriptio ad fines
Melinde sitæ ebano puriss.
auro et ambare odorate
affluentis hine magnus
seruorum numerus in
Indiam abducitur.
H.Linschoten invent.
Eigentliche fuhrbildung
der Insel Sampt dem
Schloss MOSAMBIQVE
So da liget am gestaden
MELINDE mit dem
gelegenheit
Terra firm

Sant Ant
A Fortaresa velha
A
Cabaceira
Terra firma
S. Doms
Adre
Kirih hoff
S.Gabriel
For taresa
S. Tiaguo
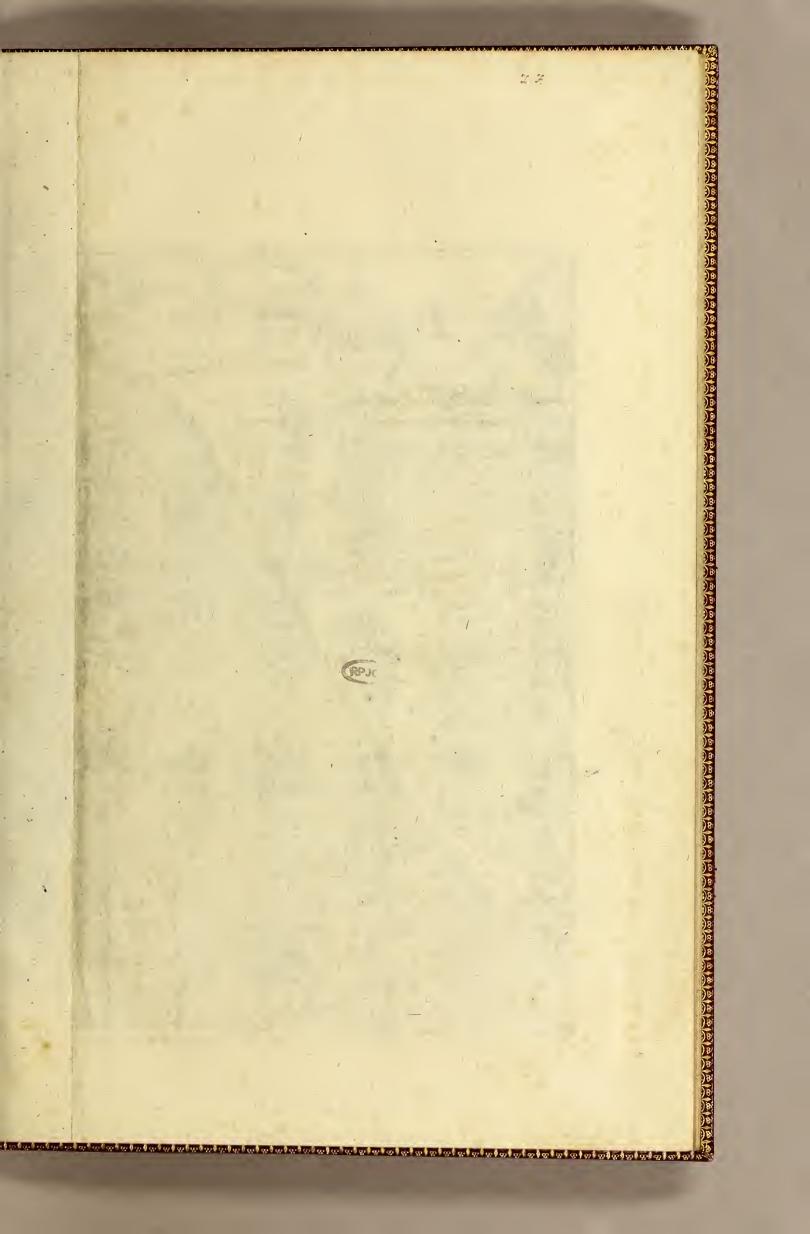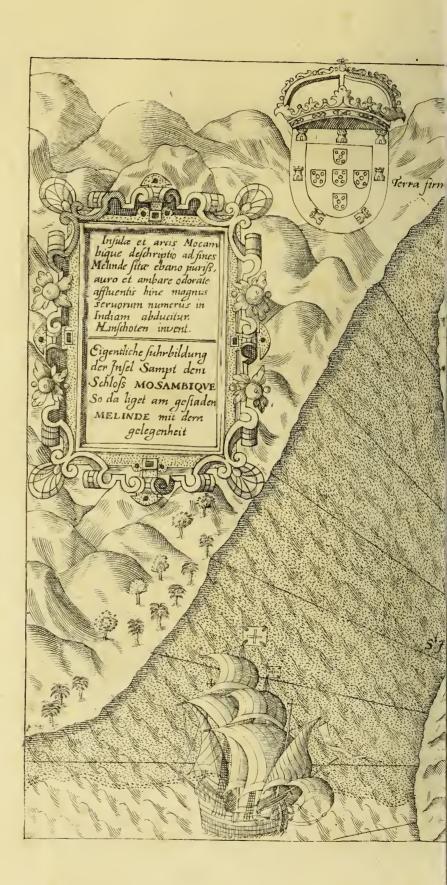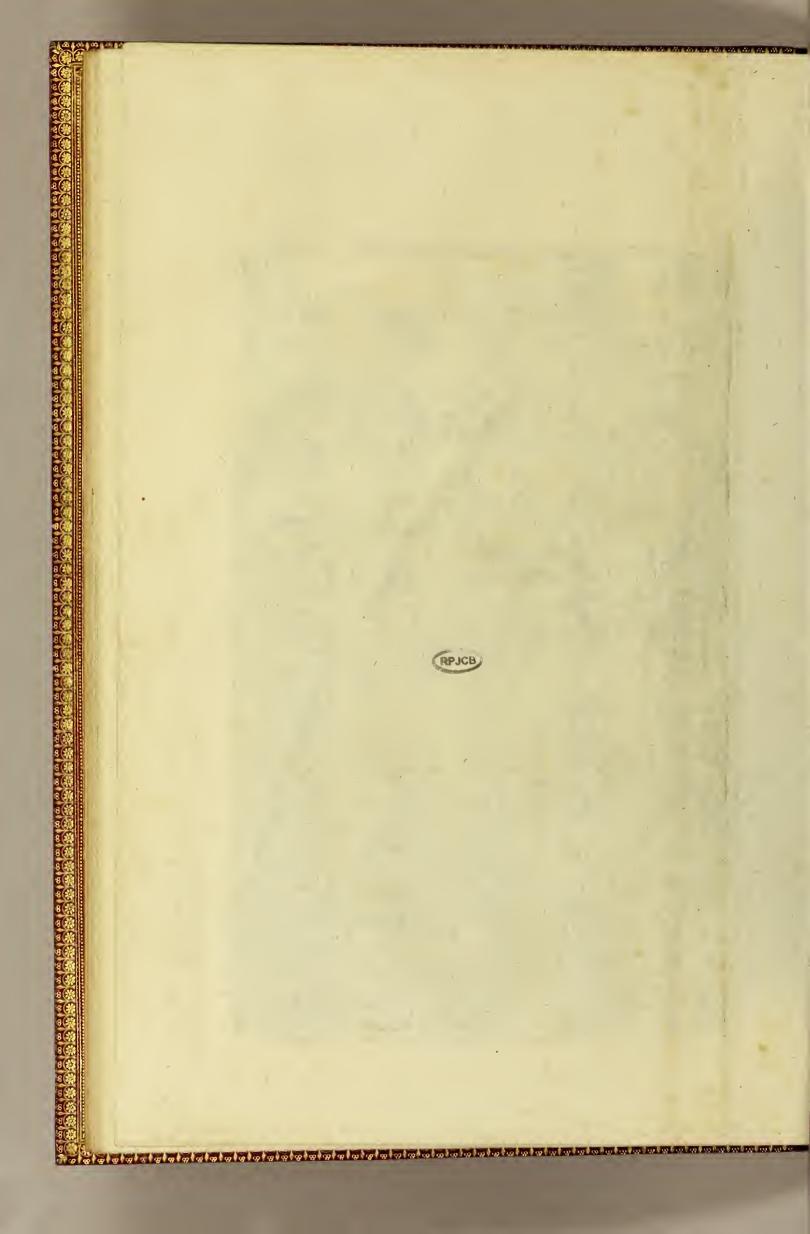
vt coctæ in atramento elixæ putentur, ſapidiſſimæ & reliquis longe meliores ſunt: reperiuntur in India conſimiles quidem, at non in tanta copia. Suilla & porcina caro præſtantiſſima & omniumque ſalubertima ibi habetur. eſt enim ſaporis elegantiſſimi, adeo vt ipſa experientia teſte carnes quaſcunque alias plurimum antecellat: quin ſi ægrotis carnes omnino interdictæ fuerint, ſola tamen porcina ob bonitatem excipitur. Nulla penitus aqua dulcis adeſt, quæ potui ſit, petenda eſt in continente ex loco à Luſitanis *Gabaſeta* vocitato, & reponenda in vaſis lapideis ex India aduectis.

extrinſecus nigræ.

Porcina caro ſaluberrima.

NOTA.

Eſt ibi Caſtellum munitiſſimum & valde magnificum à Luſitanis erectum & perfectum intra decennium aut eo amplius, recta ex oppoſito inſularum S. Georgii & Iacobi: ad quod naues neceſſario appellunt. eſt vnum ex præcipuis & munitiſſimis ædificiis quotquot ſunt in India. Nullum fere ibi præſidium, nulla munitio nec tormenta aliuſue apparatus adeſt: ſolus Capitaneus cum ſuo famulitio incolit. Si tamen neceſſitas poſtulet, obſtricti ſunt Capitaneo Luſitani coniugati, quotquot in ea Inſula habitant numero quadraginta aut quinquaginta ad ſummum; qui omnes in propugnationem caſtri iurarunt. nec enim aliud propugnaculum præter vnicum hocce caſtrum per totam Inſulam erectum eſt, quo ea defendatur, cum locus alioquin ſit omnibus patens, & aperta planitie circundata. Intra ipſum caſtellum ciſternæ paſſim factæ & plenæ aquæ dulcis ſunt, quæ integro anno ſufficiant ſi ita neceſſitas ferat: tametſi omnes ſatis ſecure viuant, tum Capitaneus tum reliqui officiati, tum ipſi etiam incolæ. hoc vnice curantes, vt auri aceruos congerant. præter 50. vxoratos illos Luſitanos & Meſticos (*dicuntur autem Meſtici, quicunque ex parentibus Luſitanis in India nati & educati ſunt, ſonat vocabulum idem quod ſemigenus vel participium, annumerantur Luſitanis reliquis.*) habet inſula trecenta quadringentaue tuguria indigenarum propria. Indigenæ ſunt colore nigerrimi, ſimiles iis

Meſtici qui.

qui

qui *Gorgonas Insulas*, qui *S.Thomæ*, quiue reliquam Æthiopiam incolunt, parent Lusitanis, & partim legem Mahometanam obseruant, ii videlicet, qui antequam Lusitani insulam tenerent; cum Æthiopibus ad mare rubrum, cumque Mahumetanis commercium habentes religioni Turcicæ nomina sua dederunt, quales in locis vicinis quamplures inuenias, vtpote quotquot loca maritima versus mare rubrum tenent: quotquot vero à Mossambica versus promontorium Bonæ spei habitant, ii nihil hactenus cum Mossambicensibus habuerunt consuetudinis, sunt enim homines feri & syluestres Nigrittæ, venientes more beluino, absque vlla noticia veri DEI: partim vero sunt Christiani in Mossambica, partim etiam Pythagorici, currunt nudi omnes. soli mares ad præputium habent pannum admodum exiguum religatum, mulieres à media mammillarum parte ad media femora vsq; teguntur tela bombacina grysea, vti patet in adumbratione, quam tabula in anteriori huius folij facie posita exhibet. atque hæc de illis duntaxat intelligenda sunt, qui in Mossambica Lusitanis permixti habitant, quicunque in continente sunt, carent omni integumento, quin ipsa etiam pudenda aut raro aut nunquam obuelant.

Lusitani qui in Mossambica sunt negociantur cum Nigrittis in continente degentibus, locis vicinis, vtpote *Sena, Macuvva, Soffolæ, Cuamæ, &c.* Quotquot inter se linguis & moribus maxime differunt, ii continua bella gerunt vel inuicem vel cum vicinis, capiunt sese abripiuntque hinc inde, & raptos vendunt. Sunt ex iis quidam qui humana carne vescantur, quales Macuani & quidam alii. Victitant plærique ex venatu & Elephantorum carnibus; & hæc est causa cur ebur in tanta copia ad nos mittant. Nigrittæ & quicunque per Æthiopiam viuunt, Regulos suos vicatim habent, estque cuique progenio suus regulus ex eodem ipsorum sanguine procreatus, inueniasque tot regulos, quot pagos quotue familias numeraueris, quin ipsæ familiæ linguis etiam, ceremoniisque & ritibus differunt, & vicinis suis aperto marte bellum indicunt. Nullo modo illis fidendum, sunt enim perfidissimi. abiit iam quinquennium ex quo Lusitani ex Mossambica se continenti crederent exercerentque indies sua commercia inuicem cum iis, freti pace nec quicquam sinistri suspicantes, qui cum essent securissimi, Nigrittæ continentis improuiso aderant atque impetu facto in eos ad vnum omnes obtruncant.

Forma politiæ qua Lusitani Insulam administrant, ad eum se habet modum: quouis triennio Capitaneum, qui regia negocia exequatur, permutant alio, tum quicunque reliqua officia obeunt, & ipsi prouisione facta ex regis Lusitani gratia singulis trienniis sibi succedunt. Si qui honestiores in regia classe, quæ per Indiæ oras alitur, stipendia fecerunt, ii pro cuiusque conditione & meritis officia illa in recompensam accipiunt, ex quibus sua salaria ipsis proueniunt, iuxta negociationes exercentes. viuunt enim libere & ex proprio ingenio quandiu in illis regionibus degunt. Reditus Capitanei sunt valde opimi, siquidem alia adhuc munitio, *Soffola* nomine, & à Mossambica versus caput Bonæ spei centum viginti milliaribus distans, eidem subdita est: ad eam munitionem sunt fodinæ auri, *Monomotapa* dicta; estque ibidem lacus ingens ex quo Nilum flumen scaturire perhibent, quemadmodum quoque idem de famosissimo illo maximoque fluuio *Cuama* siue *Nigro*, qui medius inter *Mossambicam* & *Soffolam* mare ingreditur, quique auri arenulas vehit, vulgo affirmatur. Fodinæ *Monomotapa* abundant auro, estque illud peculiare quoddam genus mineræ, Lusitanis aurum *de Botongoen onroenpo* siue arena auri dictum, quod arenam quidem paruitate sua & minutiis refert, sed tam purum putumque, vt nullum præstantius sit in toto Oriente. Capitaneus Mossambicensis in arce Soffolæ curatorem habet, & quotannis genus quoddam nauigii, illis *Pangaios* dictum, bis terue eo mittit, illud sane littus legens aurum ex *Soffola* petit, mox in Mossambicam apportandum.

Auri fodina Monomotapa.

Nauigium *Pangaios* è leui & raro ligno constructum, non nisi funibus colligatum est, nullo omnino clauo ferreo infixo. Affirmant plerique aurifodinas *Angola* vocitatas, & ab altera Aphricæ parte positas haud longe à fodinis *Soffolæ* distare, nec vltra trecenta milliaria ab inuicem abesse, acciditque aliquoties vt Nigrittarum aliqui pedestri itinere ab Angola Soffolam vsque profecti sint.

Sunt ibi Nigrittæ baiuli, qui humeris alios per continentem portent, pari modo quo apud nos iumenta assuefacti. nec homines solum, sed & alias quascunque res, ac si equi, muli aut asini forent, quoquo versus baiulant. ipse ego quibusdam locutus sum, qui baiulos eiusmodi viderant, quique ab Angola pedibus aduenerant.

300000. ducatorum

Sed vt propositum prosequar, Capitaneus Mossambicensis ter centum mille Ducatorum reditus habet per triennium ipsi definitum: quod Capitaneus *Numo Velio Pereira*, nobis ipse

ipſe teſtabatur,conſtatque ſumma ea vt plurimum ex auro,quod ex *Soffola Monomotapaque* ipſi aduehitur.

reditus pro Capitaneo.

Ex Moſſambica in Indiam deportatur Aurum, Ambra,Hebenum, Ebur,mancipiaque vtriuſque ſexus complura. ſunt enim robuſtiſſima in toto oriente, nec alia tam fœda ſeruitia facile præſtant.Semel in anno ex Moſſambica in Indiam tranſmittitur, idque menſe Auguſto vſque ad medium Septembrem,nec enim in Indiam quiſquam appulerit niſi cum erit *Monſoins*, id eſt illud anni tempus quod à ventis aſpirantibus ita denominatum eſt : ſpirant enim venti illi certo anni tempore, quibus nautas ſe accommodare oportet, vt hinc inde tranſmittant.Nauigatio ex Moſſambica in Indiam triginta diebus conficitur, qua confecta manendum eſt in India ad menſem Aprilem vſque, quo anni tempore redeunt venti *Monſoen* , qui Moſſambicam comitantur euntes.Hoc modo quotannis nauis vna ex Moſſambica ſoluit, & vna ad eam appellit ex India rediens; pertinetque vtraque ad Capitaneum.Præter eum enim nemini negociationem exercere licet,exceptis Luſitanis qui Moſſambicam vxorati ſimul incolunt,nemini cælibi inſulam inhabitare permittitur. de quo inſulanis regio priuilegio cautum;quo nimirum Inſula felicius habitetur colaturque.

Monſoyn.

Poſt Moſſambicam patet ditio *Præsbyteri Ioannis* hodie *Abeximes* vocata, à quo nomine littus quod à Moſſambiqua ad rubrum vſque mare extenditur,nuncupatur vulgo littus *Abex*. multi autem quotidie ex *Abyſſinorum* prouincia in Indiam deferuntur, iique tum ſerui tum liberi , vbi remigum miniſteria in Luſitanorum hinc inde negociantium nauibus præſtant. *Abexis* prouincia alio nomine à Luſitanis *Melinde* dicitur. adiacet enim ad littus illud peculiare regnum & metropolis eodem ambo nomine celebrata. Rex *Melindenſium* primus omnium in Oriente Luſitanos hoſpitio excepit, & ſincere nulloque vſus fuco nec dolo malo fœdus amicitiæ cum illis iniit, quin hodie ipſis hoſpitium tutum præſtat. Nos in Moſſambica quindenam commorati, aqua dulci & reliquis neceſſariis nauem inſtruximus, complures noſtrorum infirmabantur, nonnulli plane expirabant, aer enim noſtris minus conueniebat, neque ipſa regio per ſe alias ſalubris putatur,nec aer temperatus,propter immenſum Solis calorem.

Auguſti die viceſimo naues iterum ſimul conſcendimus, videlicet quotquot quatuor illis Luſitanicis vehebamur,& qui ex nauigio Capitanei Moſſambicenſis erant, ea Capitanei nauis iam triennium aberat.nomen Capitaneo *Don Petro de Caſtro,* cui ante dictus *Numo Velio Pereria* ſucceſſerat.

Capitaneus *Don Petro* vna cum Vxore & familia nauem ingreſſus Indiam petebat,ſecutus conſtitutionem regiam,quæ iubet vt triennio eo elapſo, quo in Moſſambica præfuerunt, aliud triennium deinde in India in gratiam videlicet Viceregis Indici regis miniſteria obeuntes perſeuerent ſuis propriis ſumptibus. aliter reditus ipſis in Luſitaniam non patet, niſi ſpeciali regis priuilegio reditum impetrauerint , tum enim finito adminiſtrationis Moſſambicenſis triennio recta in Portugalliam reditus ipſis patet, quod raro admodum euenit, nec niſi cum ſumma regis gratia nihil ex India excedere, ad ſuos reuerti conceditur, niſi impetrato ſaluo conductu à Vicerege. ſi quis ſine venia diſceſſerit, is poſtea nullo modo promouetur, & ne quis in eo delinquat,accurate attenditur.

Viceſimo quarto Auguſti die, duas Inſulas mane conſpeximus, quarum vna Inſula *de Comara*,altera Inſula *de Don Ioan de Caſtro* vocata.Comara inſula diſtat à Moſſambica per 60.milliaria,ſita boream verſus ſub 11.gradu auſtrali,terra ibi in altum admodum attollitur,adeo vt per integrum diem promontorium illud in conſpectu haberemus , etiam ventis ſecundis vſi eodem die naues denuo digreſſæ ab inuicem ſuum quæque curſum ſequebatur,more nautis recepto,& ob cauſas ſupra commemoratas.

Septembris die tertio Æquatorem tranſmiſimus iterum,vbi is Melindam & Brauam ciuitates ambas ad Abyſſinorum littora ſurgentes medius interſecat.Abeſt Æquator à Moſſambica 330.milliaribus in boream, ab Æquatore ad *Capo de Guardafum* ſunt centum nonaginta milliaria. eſt autem caput illud ſub 12.gradu boreali. Ad littus quod inter Moſſambicam & *Capo de Guardafum* eſt,protenditur,conſurgunt ciuitates,quas ordine enumerabo.

Guiloa,olim *Rapta.*

Mombaſſa in parua quadam inſula ſita,ciuitati homonyma.ibi arenæ cumuli ſunt præalti, & longe conſpicui,eſt & portus ibi,cui duæ munitiones adſunt.

Melinde.

Pate.

Braua.

Magodoxo. quarum quæque peculiare regnum eſt, legem Mahometanam obſeruant.

D homi-

homines colore magis remisso sunt quam Mossambicenses, capillos rectos habent, fruuntur quique suo priuato regimine, quemadmodum & Arabes & reliqui Mahometani.

Capo de Guardafum est terminus terræ Melindensis siue Abyssinorum.

Aloe,

A *Capo de Guardafum* in cæciam, si ad 20. Milliaria in mare abeas, occurret tibi famosa illa insula *Socotora, vbi aloe præstantissima prouenit, aloe Socotrina à solo natali dicta, quæ aliis omnibus præstat, estque solida & compacta, quæ in vniuersum orbem auehitur.* ad promontorium insulæ Socotoræ incipit sinus siue *Estreyto de Meca.* siquidem in eo ad latus Arabiæ ciuitas *Meca* consurgit, vbi *Magmedis* cadauer ferreæ capsæ inclusum sub fornice magnetino in aere dependet, deuorionibusque tum à Turcis, tum ab Æthiopibus frequentatur assidue. Atque hic ipse sinus vocatur *mare rubrum*: non quod fluctus ibi rubescant, sed quod scopuli rubentes ad eum erigantur, vnde marmor rubrum exciditur; ad hæc quod quibusdam in locis arena maris rubida est. Hoc ipsum mare pertransiit *Moysis* cum filiis Israel, sicco pede. A capite *de Guardafum* ingrediendo Sinum siue maris illas angustias ad ciuitatem *Sues* olim *Arsinoe* dictam, quæ est ad extremitates istius sinus, sunt 360. milliaria. inde si quis pedestri itinere ad mare mediterraneum pergat versus Italiam, habebit 90. milliaria. *Estreyto* siue sinus iste tum in principio, tum in medio in latitudinem habet 40. milliaria, quibusdam tamen in locis constringitur magis. Sunt in eo insulæ complures. ad alterum latus prope ciuitatem *Sues* in boream, occurrit Arabia deserta, ad alterum vero latus in austrum est Ægyptus, quam Nilus perfluit; si nonnihil descenderis ad mare Indicum, aderit Arabia felix. è regione vero Arabiæ felicis visitur terra *Abeximes*, vbi regnat *Prato Ianus.* Ad promontorium Arabiæ felicis, qua mare rubrum ingreditur sinum, Lusitani habuerunt ante hac munitionem, *Aden* nomine, quæ vi illis deinde erepta est. Turcæ hodie eo confluunt, triremes per rubrũ mare adducentes, quas ipsi in *Sues* ciuitate ædificarunt, quibusque plurimum damni inferunt accolis oræ Melindensis. qua de re suo loco fusius agemus. Posteaquam denuo nunc æquatorem transmisimus, apparuit nobis iterum polus arcticus, quem inde à Guinea & à S. Thomæ insula vsque reliqueramus.

Magmedis sepulchrũ.

Mare rubrum.

Quarto Septembris vidimus nauium vnam è classe nostra, eratque S. Franciscus, collocuti sumus, & ea nobis comes ibat ad 7. vsque eiusdem mensis, quando denuo è conspectu nostro effugit.

Decimo tertio, aliam vidimus, erat ea S. Iacobus, sed effugit nos, nec colloqui voluit.

Serpentes in mari instar anguillarum.

Vicesimo Septembris vidimus agmina serpentum per cærula natantium, anguillarum magnitudine, vidimus & genus piscium orbibus planis simile, vnde Lusitani illis nomen *Vintins* indiderunt. *Vintins* vero est nummus regalis dimidius in Portugallia, à forma videlicet & similitudine. Solent in magna copia congregati mare innatare, certissimo indicio, Indiam in propinquo esse. Paulo post apparuit terra, qua visa omnes præ lætitia exclamarunt; iacta bolide deprehendimus profunditatem 47. vlnarum nauticarum: eratque terra *Bardes*, quæ extremum cornu obtinet, ad ostia fluminis *Goæ* circiter 3. milliaria ab vrbe prominens. Vbi naues Indicæ in anchoris stantes mercibus vehendis onerantur, easdemque aduectas exponunt, terra editior est & conspicua. Inde bona in scaphis ad vrbem vsque aduectantur. nos eo die anchoram in alto iaciebamus ad 3. milliaria à terra, quod maris reciprocatio tum defluxisset. Nihil interim ibi periculi, & passim arena pura & strata anchoris satis fida, quod tum temporis æstas instaret.

Postero die vbi aduenetamus, quæ *vicesima prima Septembris* erat, scaphæ complures ex eo genere quas *Amadias* vocant, ad classem nostram venientes aduexerunt victualia, & quæcunque reficiendis nobis essent, vtpote panem recentem, fructus & similia; erant inter illos Indi Christianam religionem professi, aderat & triremis, quæ Archiepiscopum exciperet, & eum in locum, cui *Pangyn* nomen medium inter *Bardes* & *Goam* situmque ad littus fluminis, deueheret. eo in loco excipiebatur à Vicerege Indiæ *Don Francisco Mascarenias*, & à tota nobilitate proceribusque tam ecclesiasticis quam politicis. Primores vrbis orabant *Fonsecam*, vti ad dies decem duodecimue eo in loco morari sustineret, donec apparatus fieret in vrbe ad excipiendum eum solita debitaque solennitate. ipso itaque consentiente, reliqui in vrbem reuersi sunt.

Archiepiscopus Fonseca excipitur.

NOTA. Nauigatio expeditissima mensium quinque.

Nos 21. *Septembris die, anno* 1583. post menses quinque & dies tredecim in alueum fluminis, qui infra insulam *Bardes* est, emenso itinere salui deuenimus; morati interim per quindenam in Mossambiqua. Atque hæc quidem Nauigatio vna fuit ex expeditissimis felicissimisque, qualis intra quamplures annos vix alia contigit. vbi in alueum venimus, aderat ibidem vno die ante nos nauis à S. Laurentio denominata.

Postero die appulit eodem nauis S. Iacobi titulo. quam similiter vno die post secuta est S. Francisci. per totum nauigationis cursum circiter triginta in naui nostra mortem obierant, inter illos quidam Slaui & superiorum Germanorum vnus, qui regius satelles fuerat: reli-

reliqui per vices ſemel atque iterum omnes ægrotauimus ſola venæ ſectione reſtituti. numerus morientium quem modo annotaui, fere communis eſſe ſolet per naues ſingulas, quæ in Indiam vela faciunt. Ante annos duodecim, Vicerex cui nomen *Ruy Lorenzo de Tauora* Indiam petens, in ea naui qua ipſe vehebatur ſecum habebat à latere mille centum viros, dumque eſſent in curſu, perierunt ex iis contagio. noningenti mortui in mare ſparſi eſca piſcibus facti ſunt, antequam Moſſambicam vidiſſent. periit tum & ipſe Vicerex eodem fato, parilique pompa ipſi parentatum fuit. Morbus non erat alias vulgaris, credibile eſt eum ex tanta multitudine promiſcue viuentium fuiſſe cauſatum, vnde naues hodie tam numeroſa hominum colluuie non onerare licet: nihilominus tamen ægre à ſordibus & fœtore cuſtodiuntur.

Triceſimo Septembris die, herus meus Archiepiſcopus maxima cum ſolennitate Goam vrbem ingreſſus, parique pompa ab vrbis proceribus exceptus fuit, qui in ſummum templum eum deducentes ſupplicationes fecerunt, quibus finitis, reduxerunt eum in palatium templo vicinum, quod in id præparatum fuerat.

Nouembris die viceſimo, nauis noſtra prætoria ſiue admiralis demum appulit in regnum Cochinum, licet nullubi reſpirando moram duxerit, exantlatis grauiſſimis laboribus ob cauſas ſupra commemoratas, inſumptisque in nauigationem menſibus ſeptem, cum diebus duodecim.

Sub finem Nouembris, naues ſoluerunt Goa, Malabarorum Cochinorumque littora petentes, piper & alia aromata onerandis nauibus conquiſituræ, pars *Onor, Mangalar, Cananorque* vrbes ad Malabarorum littus appellit, pars *Cochinum*: poſſunt autem ex prædictis ciuitatibus quotannis binæ naues onerari pipere. Diſtat Cochinum à Goa in auſtrum circiter 9. milliaria. Quotquot naues ex Portugallia veniunt, in vrbe Goa exonerantur. reſident enim in ea mercatores negociationumque curatores: inde ſequuntur littus Cochinum, vbi piper, vt dictum eſt, ſibi comparent. Communiter quæque nauis octies mille quintalia ſiue centenarios ponderis Luſitanici capit. exiguum eſt in quo excedant, ſeu deficiant. *Quintale* quoduis centum viginti octo libras pendet. Conueniunt itaque Cochini, vbi curatores ſimul congregantur, coemuntque Caryophylla, Cinnamomum, & ſi quæ ſunt aliæ merces Indiæ ſiccæ; quæ ſingula particulatim enarrabo, vbi reditum meum deſcripſero, expoſiturus quæ ſit diſciplina onerandis nauibus, quæue diſpoſitio, & quis modus obſeruandus.

Anno 1584. *menſibus Ianuario Februarioque* naues iam oneratæ ſoluerunt ex Cochino in Portugalliam, eo modo, vt altera alteram interiecto aliquo temporis ſpacio ſubſequeretur. tum quidem etiam frater meus nauem conſcendens domum reuertebatur, vt qui ratione officii ſui in nauibus præſens eſſe neceſſe haberet. Ego vero in India perſeuerans apud herum meum ad annos aliquot hoc agebam, vt omnes terræ illius commoditates, mores gentis, fructuum plantarumque illic naſcentium vires, tum mercium mercimoniorumque rationes & eiuſmodi alia perdiſcerem, quæ cuncta ſuo loco ſimpliciter quidem & nude, ſed veraciter tamen & accurate exponam, præſens enim omnium vt plurimum ſpectator fui, notauique ipſe ſingula: tum ſi qua ex aliorum relatu recenſuero, ea ex fide dignis tam Indis, quam aliis perſonis per ea loca habitantibus diligenter excepi, excepta deinde ipſa etiam experientia comprobauit, dum mihi cum vicinis Nationibus conuerſandum fuit, hinc inde negociando cõmerciaque exercendo; vti fit etiam apud noſtrates, qui nunc cum maritimis, nunc cum Anglis aut Gallis contrahunt, qui vt & ipſi Luſitani vicina regna frequentare ſolent. At enim quoniam deſcriptio vrbis Goæ, Indorumque & morum illis vſitatorum, mercium item mercimoniorumque & conſimilium illic prouenientium in manu nobis eſt, & vt res plenius rectiuſque intelligatur, videlicet qui ſint ductus littorales, quæ continuatio prouinciarum, quæ ſequuntur ab Orientali latere ad extremum vſque terminum earum *Chinarum*, videlicet regnum, quod ipſum Luſitani cum interiacentibus inſulis per ſuas in Orientem nauigationes hactenus detexerunt; primum ſummatim exponam quæ ſint circa littus illud Orientale conſideranda, incipiens à mari rubro ſeu ſinu Arabico, videlicet ab vrbe *Adena*, continuansque deſcriptionem perſequendo littus tractim vſque ad Chinenſes.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

De littore rubri maris, siue Arabiæ felicis, ad vsque Insulam & munitionem Armusium.

ANNOTATIO DOCT. Paludani.

ADena omnium pulcherrima munitißimaque ciuitas est per totam Arabiam felicem. iacet in valle depressa, ad alterum latus firmißimis Aurifodinis, ad alterum vero montibus præaltis cincta. In montibus illis visuntur quinque arces perpetuis præsidiis excubiisque, ob innumeram nauium multitudinem quotidie comparentium illic instructæ. Constat vrbs sexies mille ædificiis, in ea negociantur promiscue Indi, Persæ, Æthiopes, Turcæ &c. idque noctu vt plurimum, propter Solis feruorem diurnum intolerabilem. Extra vrbem ad iactum lapidis consurgit mons, in quo vasta quædam arx, (Gubernatoris aula & palatium) excelsa eminet.

Olim hæc vrbs continenti adhæsit, nunc vero industria & indefesso labore hominum in Insulam redacta.

ADena Ciuitas in boreali hemisphærio ad ostia sinus Arabici siue maris rubri posita est, in littore videlicet Arabiæ felicis, magisque vergit introrsum, quam *Capo de Guardafum*, nempe miliaribus 60.

Dersira mons sine pluuiis. Sita est sub 13. gradu Aquilonem versus versusque Caput *Rosalgate*, quod est sub 22. gradu, in extremitate Arabiæ felicis, si mare Indicum respicias, distatque à ciuitate *Adena* 240. milliaribus. Ipsa ciuitas adiacet monti, cui *Darsira* nomen, qui perhibetur ob meros scopulos inaccessus, nec pluuiis vnquam madescere irrigariue. Habitantes secus Arabiæ littora colore sunt giluo, citrino siue aquilino, ad formam fere Abyssinorum. Terra nutrit generosissimos equos, gregatim in Indiam mittendos. mittit eadem thus, myrrham, lignum Balsami, frumenta, nonnihil mannæ cum aliis quibusdam plantis aromatibusque odoriferis. Megmedis traditiones obseruant, sed secundum Persarum expositionem. Si à *Capo de Rosalgate* prosequaris littus Thracium, veniasq; vsque ad *Capo Moncadon*, olim *Asabora* dictum, numerabis septuaginta milliaria. Situm autem est *Capo de Moncadon* recta ex opposito Armusii, quod est sub gradu 26. vbi incipit sinus Persicus. Insula Armusium media inter vtrunque interiacet respicitq; ex vna parte Arabiam, ex altera quæ in boream est, Persiam; extenditur in latum ad 20. milliaria. pergendo à *Capo de Moncadon* secus littus Arabicum introrsum ad vsque insulam *Baren* sunt 80. milliaria. subiacet ea insula 27½ gradui, & Capitaneus Lusitanicus, qui Armusii residet, curatorem suum Regis nomine in *Baren* habet, capiunturque ibidem preciosissimæ totius Orientis margaritæ, suntque ipsissimæ quæ Orientales dicuntur. Prosequendo deinde littus Arabiæ in boream & à *Baren* ad extremum vsque sinus Persici pergendo, itinere videlicet 60. milliarium, conspicitur vrbs *Bassora*, quæ paulo altius quam sub 30. gradu posita est. Eo in loco flumina duo celebratissima *Tigris Euphratesque* in vnum confluunt, iunctimq; prope Bassoram ingrediuntur sinum Persicum; visuntur ibidem adhuc rudera & monumenta plurima veteris illius *Babylonis*. ad hæc *secundum quorundam doctorum* calculum *fuit hic Paradisus*. à Bassora vrbe littus in boream reflectitur Armusium versus, quod Regi Persarum paret. Sinus Persicus patet in latum circiter 40. milliaria. in eo sunt multæ paruæ insulæ. Insula Armusium est ad ostia sinus illius. habent in ea Lusitani munitionem, viuuntque ipsi & indigenæ promiscue. Capitaneum suum triennio mutant ad exemplum Mossambicensium.

Margaritæ Orientales optimæ Armusii.

Tigris & Euphrates confluunt.

Paradisus prope Bassoram.

CAPVT. VIII.

ARGVMENTVM

Armusium, quod Insulæ est & Ciuitatis nomen, hoc capite describitur.

ARmusium Insula est, & regnum per se peculiare, Lusitanis hodie tributarium. Rex Insulæ in hunc diem in ea residet, extra vrbem tamen, vrbem enim Lusitani tenent. Is traditiones Megmedis obseruat, subditi albicante colore Persis similes sunt. Vsu apud eos receptum est, vt quicunque in regem eligatur, is fratres suos ad vnum omnes, maresque sanguine ipsum proxime attingentes, effossis oculis excæcet: excæcatos deinde lautissime sustentat quoad vixerint. Statutum enim est Armusiorum, vt nemo cæcus Rex ipsorum esse possit; excæcantur consanguinei, vt Rex regnet securior, & quietius regnum possideat, præcisa aliis regnandi facultate, motuumque causis ita sublatis.

Armusiani Regis fratres excæcantur.

Insula

Insula tribus milliaribus ambitur, petrosa passim, solum omnino sterile, neque fructus vllos, neque pascua habens, quin imo nec aquam dulcem restinguendæ siri. *Petræ ex mero sale sunt, & ipsi muri parietesque ædificoirum ex sale petroso constant.* Insula ex sese omnino nihil producit, nec habet quicquam præter id quod ex Arabia, Persia, & ex vrbe Bassora aduectum partici-pat. Attamen ob maximam loci opportunitatem, nihil non affertur aduehiturque illuc in maxima copia, & ingens ibi negociantium frequentia est. Est enim Emporium totius Indiæ, Arabiæ, Persiæ, Turciæ, & quatumcunq; aliarum vicinarum nationum. quocunq; tempore adueneris, habebis ibi Persas, Turcas, Armenios & omnium nationum homines, sunt & Veneti ibi, qui rem faciunt, ex aromatibus gemmisq; magna affluentia quotidie eo ex India aduectis, quæ deinde Venetiam vsq; inde perferuntur itinere terrestri. Vicissim autem Armusiani vndiquaque ex aliis prouincis & regnis sibi adiacentibus quascunq; merces accipiunt, ex regno Persiæ, ex prouincia *Coracone*, ex *Dio*, vnde tapetes preciosos quos *Alcariffas* vocant, in copia habent. Ex Turcia habent telam camelinam (*nostri* Schamlot *eam dicunt*) ex Arabia sunt illis varia aromata & herbæ, pro pharmacopoliis, vtpote sanguis Draconis, Manna, Myrrha, thus & equi generosi, quadrigarum rapacissimo cursui accommodi, margaritæ orientales preciosissimæ, captæ ad portum *Moscate*, qui est inter *Capo Rosalgelte* & *Moncadon*, ad littus Arabiæ: item passulæ vbertim, varia genera dactylorum, nuces iuglandes, varia electuaria, quæ in Indiam deinde ex Armusio vbertim deuehuntur, item monetæ genus quam *Larynam* vocant. singulæ *larynæ* faciunt binos numos in nostra moneta. est autem forma eius oblonga, ad modum fili argentei quod malleo complanatum fuerit inflexum, minusculis quibusdam characteribus notatum: est purum putum argentum cusum à Persis in quodam Persiæ loco cui *Lary* nomẽ est: in tanta copia vt negociationes ex ea instituantur, haud secus ac si essent aliæ merces

Petra salis.

Laryna. moneta persica quæstuosissima.

quæstus enim inde vberrimus est, valorque eius in India multum accrescit. Vt autem planius fiat, vnde sit Armusij tanta frequentia negociantium, & nationum, *sciendum, quotannis eo duas hominum peregrinorum collectiones, Caffilas & Caruanas dictas aduentare, qui pedestri itinere ab vrbe Syria, Alepo simul profecti sunt.* Distat Alepum à Tripoli quæ est ad littus maris mediterranei, itinere trium dierum. *Congregatio ea siue Caffila sequenti modo disponitur: Imperator Turcicus quotannis in Aprili & Septembri, Capitaneum constituit, cui aliquot centurias Ianitscharorum attribuit, qui deducunt Caffilam ad Bassoram vrbem vsque. eo vbi ventum est, nauibus conscensis deinde Armusium vsque vehuntur. Norunt mercatores, quo tempore Caffila proficiscatur, vnde tempestiue merces suas & se itineri parant, conquirunt congregantque simul Camelos, Dromedarios, Mulos, Equos, venales pro cuiusque commoditate. Numerus quotannis in Caffila congregatorum excurrit singulis vicibus ad quinque vel sex millia hominum: collecti veluti instructa acie procedentes proficiscuntur, bini singulis Camelis impositi, aut mercibus à Camelorum dorsis vtrinque dependentibus,* (vt ex schemate priori pagina sub finem exhibito videre est.) *Ianitschari saluos eos & bene defensos contra Arabes crebro irruentes, deducunt. Arabes enim* in hunc vsq; diem latrocinia iugiter exercentes, Persas rapto furtoque perpetuo infestant.

Caffila orientalis situs congregatio quotannis instituta.

5000. aut 6000. in Caffila.

Arabes latrones.

Ita dispositi quadraginta diebus per deserta proficiscuntur: ternis quaternisue diebus semel aquæ fontes obuios habent, vnde aquam hauriant, quam in animalium pellibus tali vsui accommodatis secum auehunt.

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

Non nouum hodie est, Arabes latrociniis obuios infestare, neque nostra ætate ea consuetudo apud eos inualuit, sed longe ante natum Christum ob id infames fuerunt, quod Ieremias Propheta his verbis testatur, cap. 3. vers. 2. Attolle oculos tuos & considera opprobrium tuum, in triuiis eos operiebaris, & in desertis, quemadmodum pastores Arabiæ, terram scortatione & malitia tua polluisti.

Memini nos in multa millia Arabum incidere, viuentes misere in speluncis & arena locis prorsus sterilibus, ducentes camelos suos sub ardentissimo sole, & per deserta errantes, nec nisi rapto & latrociniis vitam sustentantes. Victus ipsorum & panis quem optimum habent, sunt placentæ quas fimo Camelorum pinsitant. (fimus ad solem prius exiccatur, quo deinde incenso, arena incalescit) victitant & lacte, & carne Camelorum, vescunturque aliis cibis ingratissimis, atque vt vno verbo dicam, miserrime plane viuunt: sunt enim & ipsi homines miserrimi.

Sequuntur præterea exercitũ non pauci caupones, necessaria secum vehentes, vtpote mel, dactylos, oues, capras, gallinas, oua & similia, quæ commeatui inseruiant, quæ omnia abunde suo precio haberi possunt; sub noctem cuiusque diei confecto itinere tentoria quæ secum vehunt, extendunt, pernoctantque sub iis, sed non nisi excubiis probe curatis dispositisque. sub tali dispositione proficiscuntur ad ciuitatem vsque *Bassoram*, transeuntes Babylonem, hodie *Bagedet* vocatam, aliaque loca insigniora. *Bassoræ* constituti, ad dies aliquot respirant, tum denuo congregantur ii, qui negociis suis confectis iter domum versus remetiri cogitant iis congregatis, simili qua ante dispositione *Alepum* repetunt, secum simul aduehentes merces omnigenas in maxima abundantia vndiquaque conquisitas. quod sane in maximum commodum cedit mercatoribus Alepum visitantibus, cuiuscunque demum nationis ii fuerint, exceptis Hispanis & Lusitanis, & quicunque Regi Hispaniarum aliunde parent. eos siquidem singulari attentione obseruant arcentque. nihilominus eorum complures sæpius reliquis admiscentur, simulantes se vel Gallos, vel Anglos aut Venetos. habent dictæ nationes Alepi & Tripoli suos curatores, soluuntque quotidie naues, ex portu Marsiliensi, vel Londinensi, aut Venetia dicta emporia frequentantes. Naues Tripolim vsque cursum tenent, vbi merces vectas reponunt vehendasque recipiunt. ab Alepo deinde per terram, Alepum vsque perferendas, vbi emporium est frequentissimum, gaudentes priuilegiis & immunitatibus quampluribus: ab imperatore Turcico ipsis magnifice concessis.

Hispani & Lusitani arcentur Alepo.

Veneti, Angeli & Galli negociantur Alepi.

Posteaquam hic Turcici Imperatoris mentio incidit, operæprecium duxi, hoc loco ostendere qua via, quibusue modis idem Imperator quouis tempore per latissima sua regna, ditiones, & deserta vt plurimum loca, commodos tabelliones & rerum quarumcumque nouarum nunciatores præsto habere potest. Sciendum itaque huic ministerio inseruire Columbas arte in id assuefactas, & quibus annuli ex cruribus dependent. *Columbæ deuehuntur ab vrbe Bassora & Babylone, ad Alepum Constantinopolimque vsque aduectæ domum reuertuntur ipsæ alarum beneficio, quod si necessitas ita postulet & res alicuius momenti se offerat, literas ad annulos ex columbarum cruribus dependentes solidis nexibus applicant, dimittentes inde columbam, quæ auolans litteras simul secum in locum destinatum per aerem auehat, vnde videlicet columba oriunda fuit, nec raro talis legatio vltra mille milliaria à columbis conficitur.* Quæ res equidem vix fidem mereri videtur. veruntamen ipsemet bona fide affirmare possum, me factum hoc ex multis inde aduentantibus & serio id narrantibus

Columbæ tabellionũ vices obeunt.

tibus ibi audiuisse. Vidi ipse eiusmodi columbas in India, quas Venetus quidam familiariter mihi notus, atq; amicus singularis meus alebat. is ob rei nouitatem eas aduexerat, vt similia in India tentaret. Sed propositum repetentes dicemus porro, quæ *Armusium* concernunt. Sita est ea sub 27. gradu, *per æstatem quæ eodem anni tempore, quo in nostris regionibus, etiam illic incipit, tantus Solis feruor adest, vt in canalibus ligneis aqua frigida repletis dormiendum sit, absque vllo integumento. Coniuges simul cubantes toto corpore ambo sub aquam demerguntur ad collum vsque.* Tecta domorum complanata sunt, in summitatibus eorum foramina patent, per quæ aer & lux diei penetret. (quod idem etiam ciues *Cayri* faciunt: vti postea dicetur) vtuntur instrumento quodam, quod appensum è sublimi hinc inde manu mouetur, ad instar motacillarum puerilium, nostris Schocfelen/inde flabella circumquaq; dependent, quibus impositi se inuicem agitando ventos sibi faciunt vt refrigerentur. vocant hoc inuentum *catauentos*.

In aquâ dormiendū ob Solis æstum.

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

Cayrum præalta habet ædificia, quibus tecta prominent late, vmbræ scilicet captandæ, æstusque Solaris deuitandi gratia. per medias domus consurgit canalis erectus, ad decem vlnas supra tectum eductus, per quem aer penetret. is in Septentrionem obuersus patet, vt aura frigidior infusa per totam domum recipiatur, & maxime quidem, vt inferiora loca refrigerentur.

SI hyems fuerit, frigus respondet Lusitaniæ: aqua fontana ex cōtinente petenda est, & postea in magnis vrceis lapideis reponenda, non absimilibus vasis Hispanorum *Tinaios* vocatis. eiusdem generis habētur in arce, quæ ad sesquiannum, si ita necessitas postulet, aquam promptam præstare possint, vti fit etiam in *Mossambica*. *Est præterea genus hominum, mergos vocant, qui quatuor aut quinque vlnas nauticas subter aquam maris in fundum vsque merguntur, & aquam dulcem*

NOTA. *Aqua dul-*

subtus

cis ſubtus mare. *Vermiculi in cruribus quatuor vlnarum.*
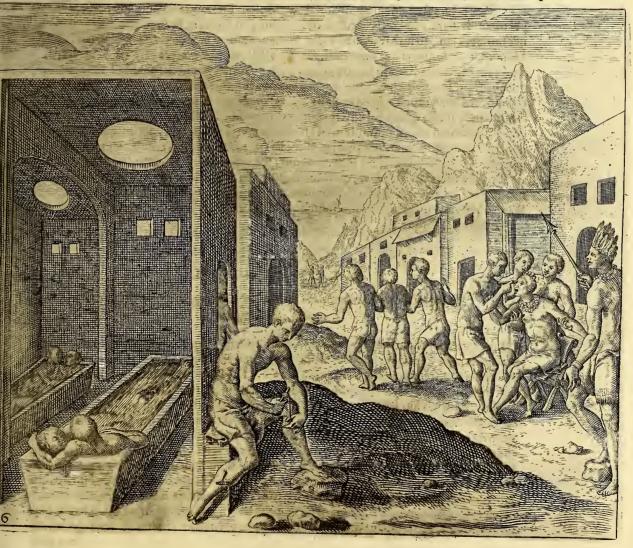
ſubtus marepetunt: ea aqua puriſſima eſt, & ſaluberrima, quin adeo potui grata dulcisque, vt fontanæ nulla ex parte cedat. *Eſt in inſula Armuſio morbus epidemius ſeu popularis, vermes prælongos in cruribus generari, quos ex aquæ potu cauſari exiſtimant. Cura iſtorum vermium hæc eſt, vt quotidie portiuncula vermiculi ex crure extrahatur ſuper culmum aut pennam conglomeranda quaque vice, idque tamdiu tentandum, quam diu vermiculus trahentem ſponte ſequitur. vbi ſequi incipit ægrius, abſiſtendum vſque in alterum diem, vulnus probe obligandum, vncto foramine ſeu vlcere butyro recenti non ſalito: hoc modo intra dies decem duodecimue, vermiculum omnem paulatim extrahunt, qui ad inſtar fidis inſtrumentalis muſicæ teſtudini aptandæ extenditur, ſæpiuſque in paſſus duos treſue atque eo amplius porrigitur continuo ductu. ita curati abſque vllo incommodo facile reſtituuntur. durante tamen curationis tempore patientes cruribus oportet quieſcere. ſi enim vermiculi ex parte rupti fuerint, non niſi maxima moleſtia denuo apprehendendi ſunt, vti aliquoties factum vidi.*

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

VErmiculorum iſtorum mentionem facit Alſaharanius c. 11. ſuæ practicæ hiſce verbis: Creſcunt, inquit, quibuſdam in locis, inter cutem carnemque vermiculi, diciturque is affectus Paſsio bouina, à bobus videlicet, qui ea infeſtantur. excreſcunt autem vermes iſti in nimiam longitudinem, tamdiu ſub cute proſerpendo, donec ipſam cutim perrodant. Curatio in eo conſiſtit, vt corpus à putridis humoribus purgetur, &c. plura qui deſiderat autorem requirat.

EErat quidam in aula Archiepiſcopi natus Armuſii, nec ita pridem ad Archiepiſcopum venerat ex patria famulatum. is vna vice quatuor eiuſmodi vermes ex cruribus educebat, affirmans affectum eum in ſua patria popularem eſſe.

Præfectura Armuſienſis poſt Soffalam, Moſſambicamque eſt omnium opulentiſſima per totam Indiam, cuius reditus officiatis Luſitanis pro cuiuſque ſtatu & conditione cedunt, nec minores ſunt, quam Moſſambicenſes. Habent enim naues, quas *Goam, Bengalam, Chaul, Maſcatte*, atque in alia vicina regna mittant, nec vlli licitum eſt merces vel diſtrahere, vel coemere, aut naues onerare, niſi Capitaneus prior pro naui ſua coemerit, quantum ipſi opus fuerit, nauemque ſuam in nauigationem expediuerit: nec tamen facit hoc ex aliquo ſpeciali regis indulto, rex enim expreſſe de eo cauit ne fiat, ſed quod ipſe ſibi eam poteſtatem arroget; Rex longius inde abeſt, quam qui huic incommodo remedium adhibere poſſit. Priuilegium regium Capitaneo conceſſum, nullum eſt aliud, quam vt præter ipſum, aut cui ipſe poteſtatem dederit, nemo equos in Indiam mittat, idque ſane fit maximo ipſius emolumento, equi enim generoſiores maximo precio in India veneunt, *ſæpe equus* 500. *aut* 600. *Pardauis, quin imo* 700. & 800. *aut mille pardauis venditur*, quorum ſinguli faciunt Ioachimicum. Tempus nauigationis, quæ ex Goa verſus Armuſium inſtitnitur, menſibus Ianuario, Februario atq; Martio, item Septembri atque Octobri commodiſſimum eſt. Sequetur deinde deſcriptio littoris ab Armuſio ad Indiam vſque.

Equi mille Ioachimicorum.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Littus ab Armuſio ad Inſulam vrbemque Dium pertingens, ſequenti capite deſcribitur.

SI proſequaris littus in Eurum, occurret promontorium *Capo de Ieſque*, olim *Carpella* dictum; terra ea olim Carmania vocabatur; promontorium eſt ſub gradu $25\frac{1}{2}$. diſtans ab Armuſio milliaribus 30. ſecundum littus, ad *Sindam* fluuium, ſiue Indum ex Caucaſo monte ſcaturientem vſque pertingit; ex iiſdem montibus Ganges quoque in regno Bengalæ mare ingrediens profluit, ſed de his ſuo loco plura. India ab Indo ſiue Sinda fluuio denominata eſt. fluminis huius oſtia ſunt ſub 24. gradu. diſtat autem à *Capo de Iaſque* 140. milliaribus. Terra *Sinda* ad fluuium dictum porrigitur, quam Luſitani à fluuio denominarunt. Diues & feraciſſima eſt, illic vndiquaque negociantes confluunt, vtpote viciniores & ipſi Luſitani, qui Indiam, Armuſium & alia loca incolunt. Inuenias ibi omnis generis telas Bombicinas, *Lorins* vocitatas, item *Lumpardas* illis volantes dictas, ſunt velamenta ſubtiliora faciebus obtendenda. Adeſt ibi in copia & oleum & crocus, adeſt butyrum ſed minus ſincerum, quam apud Batauos, quod aduehitur in vaſis lapideis proceris, collo anguſto, cibis tamen coquendis ſatis facit. adeſt & plurimum reſinæ, picis, ſacchari puriſſimi: item tapetes pretioſi ex ſerico, & acu ingenioſiſſime picti,

me picti, Indis sunt in precio, vsus enim eorum est ornandis lectis & mensis vice tegumentorum.

Elaborantur varia genera calamariorum, Delphicarum cistularum, bacillorum, manubriorumque, atque similium mire sculptorum, res pulcherrimæ emblemate tessellato pictæ, margaritarumque testis exornatæ, quibus India præcipue Goa & Cochinum repletur. posteaquam Sindæ ostia & paruas aliquor Insulas non procul à continente & littore Sindicò sitas præternauigarint, accedunt ad sinum non ita magnum Lusitanis *Enseda* dictum. in eo sunt Insulæ paruæ complures. Nomen sinus huius est *Iaqueta*, atque eo in loco rapacissima adeo maris est reciprocatio, vt nullibi similis visa vel audita sit; vnde fidem vix meretur; & cum miraculo passim refertur. *Huc Alexandrum Magnum deuenisse fama est, perhibentibus Indis, rapacißimi vero illius inundationis admiratione captum pedem retro tulisse, fatale & prodigium illud ratus, quo ipsum ab infortunio imminente præmoneretur, ne vlterius ad Indos procederet.*

Maris reciprocatio rapacissima.

Sinus hic ab Indo fluuio 60. milliaribus abest, inde pergendo secus littus in Austrum occurrit Insula & ciuitas *Dium*, habitata Lusitanis pariter & Indis indigenis promiscue.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Dium Arx pariter & Insula, olim Alambater dicta.

DIum Insula & Ciuitas à Sindo fluuio 70. milliaribus distat, sita sub 21. gradu ferme cum continente cōtinua. fuit olim propria Regis Cambaiæ, vt quæ in regno & in littore illius posita sit. Lusitani in ea ex permissu Regis arcē excitantes paulatim & vrbem & Insulam sibi subiecerunt, munientes eam vt inexpugnabilis hodie videatur: eam Rex Cambaiæ arcem bis cum exercitu & regio satellitio obsedit, *anno* videlicet 1539. & 1546. sed à Lusitanis strenue defensa perstitit: de quo vide Chronica Lusitanica. Est in ea portus celeberrimus & negociantium frequentia magna. Licet nullo suo prouentu sustentetur, sola commoditas loci, & quod media inter Cambaiam & Sindum interiacet, eam omnium rerum abundantia beatam faciunt. vtrumque enim regnum, *Sinda* videlicet & *Cambaia* longe fœcundissimum est. Hinc fit vt quouis tempore in *Dio* reperias quascunque nationes peregrinas, Turcas, Persas, Armenios, Arabes, &c. Vectigalia in *Dio* reliqua quæcunque per vniuersam Indiam Lusitanis propria sunt, prouentu excedit. subsistunt ibi quotquot Beniani, Gussuratæ, Rumossi & Persæ per Cambaiam versus rubrum mare negociantur, merces vel ex nauibus recipiendo, vel easdem illis onerando. nec alius est locus commodior ad sinus ostia, & Caput Cambaiæ. Merces hinc inde à *Dio* & *Cambaia* commutantur. *Dium* incolunt Lusitani promiscue cum indigenis quemadmodum fit etiam Armusi & in reliquis Indiæ locis Lusitanorum ditionis. arcem tamen soli Lusitani tenent. Insula sua annona abundat, habetque pecora & alia vitæ necessaria, vtpote boues, porcos, oues, gallinas, butyrum, lac, cæpe, allium, pisa, fabas, &c. quæ cuncta tum copia, tum bonitate Belgarum prouincias superant.

Habent & caseos sed contumaces admodum & nimium salitos, habent carnes salsas, & alia. Carnes fumo indurant sapore optimas, & in multum tempus duraturas, vnde naues & peregrinantes sibi commode de victu prospicere possunt, qui imo in tantum victualibus abundant, vt & vicina loca & ipsam Goam Cochinumque alant. vbi enim nec butyrum, cæpe, allium, pisum, oleum, nec legumina, vtpote fabæ, triticum & eiusmodi ex se habent, affertur eo ex locis vicinis: vti dicemus dum loca maritima prosequemur. dicemus enim quas merces, quæ bona mercatoribus commodiora, quæ victualia & legumina &c. quæque regio ferat, & ab aliis participet. Pergendo à Dio in ortum circiter milliaria 15. aut 16. incipit regnum Cambaiæ, quæ tota patet in latitudinem 18. milliarib. introrsum vero in continentem vergit 40. milliaribus aquilonem spectans, vbi ad fines regni ipsa ciuitas Cambaia consurgit sub 23. gradu, sedes regia videlicet, & à qua regnum denominatum est.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Cambaiæ regnum hoc capite describitur.

CAmbaiæ regnum feracissimum est, per totam Indiam. ex eo quæcunque loca vicina habent sufficientem victum, vnde fit vt frequens ibi sit negociatio, tam ab incolis quam à vicinis instituta, vtpote Indis, Lusitanis, Persis, Arabibus, Armeniis &c. frequentata. Rex traditiones Megmedis obseruat, subditi vero tam indigenæ quam aduenæ, *Gussarata* & *Beniana* dicti, Pythagorici sunt, & tam prouide tamque probe negociantur, vt per totam Indiam subtiliores non reperias. icones eorum lector alibi videbit: mores, ceremonias & consuetudines ipsis receptas suo loco recensebimus. Est autem terra feracissima victualiorum: abundat ex se siligine, oriza, piso, butyro, oleo. Conficitur ibidem tela bombicina omnis generis, quarum nomina hæc sunt, *Cannequins, Bosfetas, Iorins, Cantares, Cotonias*. Sunt autem eæ cannabinæ telæ comparandæ, nauium carbasis admodum accommodæ. Sunt & alia telarum genera quamplurima, & quidem vilissimo precio. Tela tam pulchre texitur, vt fila non dignoscantur, & Belgarum lanificium longe superet. Texunt tapetes *Alcatiffas* nomine, non tamen ea dexteritate, neque bonitate, qua sunt ii, qui ex Persia vltra Armusium petuntur. parant item genus tapetis *Banaquays* dictum, varietate texturæ Scotorum linteaminibus non absimile, delphicis & cistulis splendide integendis accommodum. Tapetes quibus insternuntur lecti *Iodorins Colchias* vocati, sunt lõge pulcherrimi, & artificiosissime ex serico, aut gossipio facti, colore & opere omnigeno. qualia sunt & vela quæ prætenduntur lectis stratis. item *persindos*, id est, ligamina seu fasciæ extensæ per lectulorum Indicorum fulcra, quibus subtensis insternuntur lectuli. parant spondas sellasque pro mulieribus Indicis, miro artificio textas, & cera Indica varie infectas: parant alias, schagias, taxillis eburneis. Scuta ex testudinum testis arte mira facta atque opere vermiculato elaborata. parant sigilla & annulos ex ebore pulcherrimos, item ex clesso, quod ibidem abundat. Est apud illos genus cristalli ex montibus erutum. ex eo similiter sigilla, globulos & alia infinita conficiunt. Sunt ibi gemmæ plurimæ, hyacinthi, amethysti, chrysolithi, *olhos de gato*, nostris Carchedonii, Katzenaugen/Spinelli, Robassi, Granati. Est Iaspis, non vnius generis, &c. Est & pharmacopolis sua ibi commoditas. adest enim opium, camphora, Sanguis draconis, Sandalum, de quibus suo loco sub aromatibus & plantis Indicis agemus. adest alumen, saccharum arundineum & alia, quorum nunc non meminisse vacat, quæque hoc loco superuacaneum esset singula enumerare. Est ibi color Indicus quem *Anil* dicunt, isque soli Cambaiæ peculiaris est, vbi præparatur toti orbi inuehendus, de quo suo loco plura. Atque hæc de Cambaiæ regno sufficiant. deinceps nauigationem prosequendo loca maritima continuabimus.

Anil.

Ad fines *Cambaiæ* incipit *India* & terra *Decam* atque *Cucam*. incipit & sinus ille qui terram ingreditur à Cambaia ad littus Indiæ porrectus, littus eius versus occasum in Africum ventum excurrit ad insulam, quæ est ad ostia sinus illius, dictam *Das Vasquas*, sub 20. gradu. sub eadem poli eleuatione sita est ciuitas & arx *Daman* in continente. Lusitani incolunt distantem à *Dio* vrbe 40. milliaribus in Eurum.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

De littore Indiæ, item qui portus, quæque aliæ ibi commoditates.

INdiæ littus ad ostia sinus Cambaiæ incipit. nomen sortitur ab Insula *Das Vasquas*. atque hoc in loco vera est India Orientalis, quod nomen ipsa obtinet in toto oriente, præter illud habet nomina quædam particularia. dicitur enim eadem *Mossambica, Melinda, Armusium, Cambaia, Choromandel, Bengala, Pegu, Malacca*, &c. de quibus nominibus partim iam dictum est, partim dicetur deinceps.

Littus Indiæ incipit ad ciuitatem *Daman* siue ad Insulam *Vasquas*, extenditurque in austrum, vsque ad *Capo de Comarin*, vbi desinit, patens per totum 180. milliaribus. Ad littus illud consurgunt sequentes ciuitates, & portus atque arces, Lusitanis subiectæ & habitatæ:

Daman

AILHAE CIDADE DE GOA METROPOLITANA DA INDIÆ PARTE
Goæ Indiæ Orientalis Metro
polis & Emporij longe ditissi
pro rege Archi episcopo &
supremo Senalocupletis
exacta descriptio
Auctor Ioannes Hugonius A
linschoten
Contrefactur der fuhrnemss:
ten hauptstat in Indien, Goa
genant. in welcher der grösste
handel getriben wirt, da
sich auch der ErtzBischoff.
Viceroÿ. und der Portigali
sche Raht auf helt.
O Passo do
Santiago
S. Mathous
S. Ioao Bautista
S. Thome novo
Poco
A LAGOA
S. Paulo
S. Amaro
S. Bras
N S de Monte
S. Doms
Bangasal
Bazar grande
O terreiro
Terreiro do Vizorey
As casas do Vizorey
A madre de deus
S. Ioseph
O passo de daugin
O caminho de madre de Ds
AILHA DE NORVA
O Passo de Norva
A IDHA DE
N S de Piedade

ORIENTAIS QVE ESTA EN 15 GRAOS DA BANDA DO NORTE
S. laurenso
S. Mª Magdalena
ILHA DO CAPATEIRO
Slº Evangº
S. Anna
Mata Vacas
Erklarung Ellicher Portugallesischer wortter der furnemster orter der Insel Unde Stadt Goa
Benesteri ou Passo de Sabago Benestery-der weg nach S.t Iacob
Passo seco-der truckene weg.
Paße de daugi-nach daugy
Passo de Norua-der weg nach Norua. Paßo de Pangi-nach Pangym
Goa velha-Alt Goa.
Cazas do Vicorey-des Vicerey behausung-Cazas do Arcebispo-des Ertz bischoffs behausung-A Camara-das Raht hauß-Os Contos Des Konigs Recheneij.
Alfandega—das zolhauß.
O Pezo—Die wog. Asonge Die Hall-Tronco die gefancknuß—O Terreiro Der Korn speicher-A Moeda Die Muntz—Banganin Der Springende Brunen-Panelin-des Ertz bischoff Lust hauß und garten-Pelourinho velho e novo—Das alte und das newe hals Eysen-Bazar grande—Der große fischmarck Bangasal—Der holzmarck Vazar.º de S. Fran.co Der kleine marck vō S.t francisco.
Ribeira grande-Des konigs große zimer platz
Cava-Die alte Graben der Stadt. Alagoa—Teich.
Leilao-Der Platz da sich die kauff leut versamlen.
Vargens—daß Orb da man das getreiß verkaufft
A surgideira das naos do Reyno-Die Schiff stelle
Costa brava da Ylha de Goa—Daß klipichte Uffer von der Insel Goa—Praya de Bardes de Marem fora—Daß gestetten Bardes an des Meer sseiten.
Endlich wo Terreiro Od terrº stehet bedeut ein Ort od platz und waß fur ein wortt dabeij stehet ist der nahme des Orts.
Hetruscis urbem tectis quæ certet et uno
Spectare intuitu vis Orientis opes.
Imos Goa licet nostro semotior orbe
Una tibi sensus expleat atque oculos,
Seu fora seu spectes plateas seu templa Deor
Obma maiestas par et ubique nitor.
Aspice quam prono subducta littore puppes
Quamque iter emensæ, fida rati statio
Haud alia emporio locupletior Indus Eoy
Ditia quam late devidit arva soli.
Hoogerbeets
N.S. de Rosario
Terreiro dos ...
Doms de Pan...
N.S. de Ribandar
Os Reijs Magos
A ILHA DE CHORAÕ
YVAR

Daman Ciuitas prima est, inde pergendo milliaria. 15. videlicet sub 19½. gradu occurrit I.
Bassayna ciuitas, ab illa per 10. milliaria. sub. 19. gradu, adest II.
Chaul & ipsa ciuitas & munitio. à *Chaul* per milliaria, 10. sub. 18. gradu, visitur III.
Dabul, à *Dabul* adusque IV.
Goam ciuitatem & Insulam 30. milliaria numerantur, sitaque est Goa sub 16½. gradu. V.

Lusitani tenent habitantque enumerata loca omnia, præter *Dabul*, quam tenuerunt quidem, sed iam olim amiserunt. Littus Goæ ad *Daman vsque* siue ad sinum Cambaiæ dixerunt olim terram borealem siue Septentrionalem. à Goa adusque *Capo de Comarin* terra australis dicitur, vulgo tamen littus Malabarum. Quæ *Goa* vrbis sit conditio, quæ terræ *Decan* & *Cacan*, qui reges regnorumque primordia, inter particulares descriptiones referemus, vbi alia simul memoratu dignissima, tam Lusitanos, quam ipsos Indos concernentia exponemus. Nunc ea prætermittentes loca solum maritima, & portus eiusdem littoris subsequemur. Sciendum itaque prope singulas prædictarum ciuitatum peropportunos adesse portus nauiumque stationes, qualis est ad *Daman*, ad *Basayn*, ad *Chaul*, &c: quo ex vniuersa India negociationes coguntur. ad hæc ipsæ regiones sunt fertilissimæ orizæ, pisi, aliorumq; leguminum, item butyri, olei, & nucum Indicarum. Solum gossipium abest per vniuersam Indiam, excepto quod ex Lusitania affertur. Sunt & alia illis alimenta in magna abundantia; texuntque & ipsi ex bombace telam, verum minus copiose.

Chaul ciuitas negociationes suas exercet frequentissimas *Armusii*, *Cambaiæ* & ad rubrum mare, Item in *Sinda, Masquate* & *Bengale* &c. habet enim mercatores ditissimos, nauesque pene innumeras, Est locus non procul à *Chaul Vetus vrbs*; dicta, habitata indigenis, qui telam sericam varii coloris variique licii texunt, in tanta copia, vt tota India omnisque vicinia inde tela ea abundet, vnde ciues in *Chaul* multum serico crudo negociantur: quod à Chinensibus petunt, & deinceps præparari faciunt in loco prædicto, præparatumq; per vniuersam Indiam distrahunt. Sunt ibi calamaria & atramentaria arte mira elaborata, sunt spondæ, sunt sellæ mulierum cera Indica varii coloris pulcherrime infecta, &c: vnde illis maximum lucrum est. Terra ex se abundat Zinzibere, quemadmodum totus ille tractus maritimus, vnde vilissimum est. Tractus ille borealis dictus, aerem habet temperatum & saluberrimum, crediturq; nobilissima beatissimaq; totius Indiæ pars. *Dium* vero & Malabarum è diuerso valetudini valde aduersantur.

Indi iam dicti, item qui Cambaiam habitant *Benianes* & *Gussarates* vocati, & qui in terra *Decan* sunt habitantes in summitatibus montium, dicti *Decanyns* & *Canaras*, pariter colore sunt gilui, alii tamen aliis coloratiores. at qui mari vicini sunt magis ad nigrorem vergunt: cætera similimi Europæis, idque non physionomia tantum sed & vita & moribus.

Malabari quorum regio 12. milliaria à Goa abest in austrum, porrigiturque vsque ad *Capo de Comorin* colentes loca maritima, colore sunt nigerrimi. Capillos similiter rectos & nigros habentes, cætera Europæis conferendi. Hi præ cæteris omnibus assueti bello & durissimum genus, Lusitanos odio insequuntur igne & ferro, quibuscunque demum modis possunt. Sed vt terræ huius exactiorem notitiam habeamus, sciendum tractum maritimum, quem littus Indicum vocant, ad octo aut decem milliaria secus mare in planitiem perpetuam protensum, esse terram *Concam*, atque eam ipsam de qua hic agitur. post eam assurgunt montes tanta altitudine, vt nubes ferire videantur, ab vna terræ extremitate in alteram porrecti. incipit ea terra à Daman siue Cambaia & desinit ad *Capo de Comorin*, & inde vlterius secundum littus *Coromandel* protenditur. verum tametsi ea terra sit altissima, in summo tamen complanata est cultissimaque. nomen illi *Bellagate*, item *Decam*, diuersisque regibus paret. Incolæ & indigenæ nominibus *Decanyns*, item *Canaras* appellari solent. verum ea de re latius, vbi vrbem Goam cum territorio eius ob oculos ponemus.

CAPVT. XIII.

ARGVMENTVM

Describitur tractus maritimus ad Goam, & inde vsque ad Capo de Comoryn, & Malabarorum fines proceditur.

INcipit littus Malabarorum ad *Capo de Ramos* 10. milliaribus à Goa, vergens in austrum, porrigiturque ad *caput de Comoryn*, olim *Cori* vocitatum: estque ea distantia 100. & 7. aut 8.

 millia-

milliarium: vbi Lusitani possident loca quædam arcibus suis munita. sunt autem hæc: A *Capo de Ramos* ad arcem *Onor* sunt milliar. decem. sita est ea sub 14. gradu. præsidio Lusitanorum defensa. abundat eo in loco piper, adeo vt quotannis naui vni centenarios septies octiesue mille portanti onerandæ sufficiat, atque hoc piper bonitate atque ponderositate reliquum per totam Indiam Malabarorumque fines vincit. Terra ea Reginæ de *Batticola* vocatæ subiecta est. *Batticola* vero vrbs est introrsum ad continentem vergens, non adeo procul à littore, vbi sedes illi regia. Regina ipsa piper diuendit, à qua curator negociantium illud acceptare necesse habet. Curator in *Onor* habitat. precium pro pipere sex mensibus ante pendendum est, secus si fiat, frustra erit. pecunia numerata piper particulatim traditur, sæpe etiam collectum in arce nauium appulsum ex Lusitania operitur. Fert & orizam hæc terra. Non est ad regiam illam arcem frequens peregrinantium concursus, nisi eo tempore quando piper onerandis nauibus inde petunt. paucos vero ante annos cœptum est inde piper conquiri, quod negociantes antea eo non peruenirent. Ab *Onor* ad arcem *Barsaloram* quindecim milliaria numerantur. ea Lusitanis paret, sita sub 13. gradu, quo in loco piper & oriza vbertim proueniunt.

Onor. *Barsalor.*

Mangalor. Distat à *Bassalora Mangalor.* 9. milliaribus sub 12½. gradu posita. Lusitanis subiecta, & pipere & oriza abundans plurimum.

Cananor. A *Mangalora Cananoram* vsque sub 11½. gradu sitam, sunt milliaria 15. atque hæc munitio præstat reliquis omnibus quotquot Lusitani per fines Malabarorum possident. Extra eam munitionem excitarunt Malabari vicum amplum, ædificiis quam pluribus constantem, vbi quotidie forum victualiorum frequentissimum est ad miraculum vsque, nec forum illud Batauis septimanatim celebrandis. Sunt ibi gallinæ oua, butyrum, mel, oleum ex India, ficus Indicæ à *Cananor* apportatæ, eæque tum maximæ, tum selectissimæ ex tota India, & (vt verbo dicam) adest ibi affluentia omnium victualiorum. Malos tanta talique proceritate & formositate habent, vt selectiores per totam *Norvvegiam* non inuenias, & in tanta copia, vt toti viciniç sufficiant. Terra amœnissima est perpetuo virens, arboribusque fertilissimis consita, quales sunt ad totum tractum Malabarorum maritimum. Habitant inter Malabaros hosce Mauri plurimi sectæ Mahumetanæ, vt plurimum versus sinum Arabicum negociantes. tametsi nulli Indorum absque Lusitanorum permissu integrum sit eo negociationem instituere. secus enim si fiat, & armada Lusitanica quæ quotannis loca ea maritima à piratis defendit, vel in hos vel in alios Indos quoscunque aliasue nationes diplomate salui conductus destitutas incidat, naues captas deprædabitur, nec raro fit, vt eas ad terram secum adducat, quæ vel ex Cambaia, aut Malabarorum finibus, siue ex insula Samara, aut aliunde versus rubrum mare negociationes suas instituerunt. Æthiopes *Cananoræ* cum Lusitanis confœderati sunt, metu munitionis imminentis. at enim sub tali prætextu nihilominus ipsis infensissimi sunt, clamque reliquis Malabaris contribuunt ad Lusitanos extreme persequendos.

Forum frequens.

Mali formosissima.

Calecutium. A *Cananora* distat *Calecutium* octo milliaribus, situm sub 11. gradu. atque Calecutium quidem fuit olim longe celeberrimum Emporium & Metropolis per vniuersam Indiam finesque Malabarorum, fuitque sedes Imperatoria *Samoryni*, quod imperatorem sonat. Lusitanis vero deinde appulsis & sæpius à Samorino ludificatis, Regem Cochinum Vasallum *Samorini* tum quidem pertenuium virium sibi adiunxerunt, iamque prospero successu vtentes Lusitani, possessionesque sibi in India acquirentes, marisque dominium paulatim adepti, porto Calecutium deseruerunt. vnde illud regnum plane concidit subtracta negociatione. estque inter Malabaros hodie vilissimum. Econtra Rex Cochinus & possessionibus & opibus Samorinum excellit, neque Samorinum superiorem agnoscit fretus Lusitanorum confœderatione.

Calecutii interitus.

Cranganor. Hinc à *Calecutio* distat *Cranganor* milliaribus 10. sita sub gradu 11, estque ibidem etiam Lusitanis sua munitio.

Cochinū. A *Cranganor* vsque *Cochinum* sub 10. gradu situm similiter 10. milliaria numerantur. Vrbs promiscue colitur à Lusitanis & à Malabaris aliisque nationibus, qui religioni Christianæ nomina sua dederunt. Magnitudine prope ad Goam accedit, populosa & ædificiis magnificentissime exculta, Deorvm item delubris, atque Cœnobiis monachorum. adest illi fluuius amœnissimus, & portus commodissimus. Non procul ab vrbe fluuius non ita magnus seu riuus, quem sicco pede sæpius pertranseas, continentem influit. ad eum locus est cui nomen *Cochin Dacyma*, hoc est, Cochinum superius. is ad Malabaros pertinet, ethnicis superstitionibus etiamnum deditus, vbi Rex aulam suam habet, ædificiis Indico more splendide extructis frequentissimus, prostantque quotidie in foro ibi quæcunque necessaria, non secus ac *Cananoræ*, nisi quod merces negociantesque hic in maiori adsint copia. Regnum Cochinum exigua est Insula, riuulis passim intersusa. Recta ex opposito eius est Insula *Vappina* nomine,

Vappin Insula.

nomine, fluuiis circundata ad modum arcis *Cranganora*. Dicta modo loca cum adiacentibus sunt plana & situ humilia, vt & Hollandia nostra, nisi quod aggeribus eductis careant, contenta naturæ beneficio: ad mare nudum littus prætenditur, & post littus ad ripas fluminis cespes, absque vllo propugnaculo arte facto. Terra viret perpetuo, syluis passim obsita, inter quas quædam non nisi cinnamomum, *Canella de mare* dictum siue syluestre cinnamomum ferunt. *Cinnamomi enim quod ex insula Seylon petitur, centum libræ centum pardauis siue Ioachimicis venduntur, hoc vero 15. saltem: aut 30. quod ne in Lusitaniam deportetur edicto regio prohibitum est. Interim syluestre quotannis in magna copia auectum pro vero cinnamomo ex Seylo insula habetur in vectigalibus, ne videlicet regi aliquid de vectigali decedat, non secus ac ex Seylon auheretur.* Piper per Cochinum regnum quotannis duabus nauibus onerandis sufficit, reliquæ naues in locis dictis onerantur, & inde Cochinum redeunt, posteaquam in Goa merces ex Lusitania aduectas deposuerunt Cochini simul conueniunt mercatorum curatores, oneraturi naues. qua de re exactius in descriptione reditus mei agam. Habitant promiscue etiam inter Malabaros Mauritani religionis Megmedicæ, habentq; templa sua *Mesquiten* dicta. Habitant ibidem & cateruæ Iudæorum locupletes admodum; suisque legibus viuentes, more reliquorum.

Canella de mare.

Cinnamomum suppositum.

Brachmanes Malabarorum Indorumque presbyteri sua quoque idola & templa ibi habent, *Pagodes* vocata. Tres hæ nationes suam quæque religionem sequendo, promiscue quidem sed pacifice tamen & vnanimiter viuunt: eademq; statuta politica obseruant, asciscunturque pariter inter Consiliarios regios, præter alios nobiles & vasallos regis, quos *Nayres* vocant: quod si res alcuius momenti in deliberationem veniat, congregantur simul tres hæ nationes, in quibus omnem suam salutem rex collocat.

Mores regis, Nayrorum, Malabarorum, Brachmannorum, &c. idola, Pagodes, ritus & ceremonias, suo loco inter Icones repræsentabimus. Hoc vero loco pergemus in descriptione littoris.

A Cochino ad *Caulon* vsq; sub 9. gradu sitam 12. milliaria numerantur. ea arx Lusitanorum est, vnde quotannis nauem vnam pipere onustam auehunt.

A *Caulon* ad *Capo de Comoryn* vsq; 20. milliaria habes, caput hoc sub 7½. gradu est, & terminat Malabarorum agros ipsamq; Indiam.

Chaulon.

CAPVT. XIV.

ARGVMENTVM.

Hoc capite agitur de Regib. Malabarorum, deque origine eorum: & proponitur Diuisio terræ, & distributio prouinciarum in ea.

VT rectius intelligatur in quas prouincias Malabarorum terra diuisa sit, sciendum est eam terram olim omnem vni eidemque regi regnatam. Eratque tum non nisi vnus Rex, in cuius regnum hodie plures simul inuaserunt. Vltimus rex fuit *Sarama Perial*. Sub illo Arabes, qui supeсstitionibus Megmedicis dediti sunt, ceperunt negociari per Malabarorum fines, apportantes aromata ad mare rubrum, vbi in naues recepta & inde toti orbi inuecta sunt. Eo tempore Arabes astutia sua & Regem ipsum, & plurimos ex subditis circumuenientes, ad Megmedicam sectam adduxerunt. maximam quoque Indiæ partem, & reliquos Orientis fines atque Insulas iisdem superstitionibus infecerunt. quæ sane præcipua causa est, cur hodie difficulter adeo Christianam religionem amplectantur. Megmedani enim quibus possunt modis à Christianismo eos absterrent, Lusitanosque illis infensos reddunt. qua de re vide Chronicon Lusitanicum super primam nauigationem in Indiam institutam, quando similia exempla complura euenisse reperies.

Diuisio regni Malabarorum.

Rex Sarama Perial.

Sed ad propositum reuertamur. Rex *Sarama* sectam quam recens amplexus fuerat, tanta cum deuotione colebat, vt plane secum constitueret, regno se abdicare, & deuotionis ergo *Mecam* ad Megmedis sepulchrum proficisci, vbi vitæ suæ reliquum religiose finiret, sperans inde æternam beatitudinē certo sibi partam; simulque propositum suum in actum deduxit. Sed quod esset sine prole, nec vnquam vxoratus fuisset, regnum in satellites suos diuisit, huic *Cochinum*, illi *Cananoram*, alteri *Chale*, & item alteri *Caulon* attribuens, atq; ita de reliquis ditionibus constituens singulas singula regna esse iussit. *Calecutium* conferebat ministro cuidam sibi amicissimo fidelissimoque, titulum simul *Samorini* ipsi imponens, quod idem est quod Cæsar siue Imperator in reliquos omnes inferiores regulos, iubetque vt reliqui huic pareant tanquam vasalli: vnde in hodiernum vsque diem Rex Calecutii titulum Samorini sibi vsurpat,

Samorini nomen.

 imperi-

imperiumque in reliquos Malabarorum reges ſibi vendicat, vti ſupra expoſuimus. Rex itaque *Sarama* Mecam abiens vitam ibi finiit. Samorinus vero & reliqui minores reguli ſuam quiſque prouinciam poſſedit, duratque ipſorum ſucceſſio in hunc vſque diem, eo modo quo inſtituta fuit. ſolus Cochinus poſt Luſitanorum aduentum euectus, at Calecutinus econtra depreſſus in anguſtum redactus eſt.

Malabari præ reliquis bello ſunt aſſueti, integentes pudenda, cætera nudi incedunt, idque tam feminæ quam mares. Vaticano odio inſectantur Luſitanos, nec aliis æque infeſti ſunt, tametſi Luſitani pacem alioquin cum Samorino colant, cuius pacis cauſa à munitionibus Luſitanorum maritimis dependet; habent tamen Malabari ſua diuerticula ad ductus fluminum, vtpote *Chale, Calecutii, Cunhale, Banane*, & alibi, per quæ quotidie ſcaphis in æquor deſcendentes mare infeſtum habent, cum exitio ſane multorum negociantium. Quotiescunque Samorino viſum eſt, pacem libere violat, idque inſtinctu Mahumetanorum Chriſtianis extreme infenſorum infeſtorumque. Hæ Malabarorum excurſiones in cauſa ſunt, cur quotannis in æſtate Armada ſiue claſſis ex Goa proficiſcatur, quæ littus legens nauigantibus ſaluum conductum præſter, eoſque contra Malabaros pyratas defendat. potiſſima enim negociatio in India conficitur per triremes, quarum vnius formam appoſitam vides, in quibus hinc inde nauigant quotidianum quæſtum exercentes: vt deinde latius dicetur. Tametſi vero claſſis Luſitanica ad littus illud oberret, nihilominus ſpoliantur quamplures, capiuntur aduenæ & bonis omnibus exuuntur. Terra per ſe feraciſſima eſt, perpetua fronde virens, viſu amœniſſima, ſolus aer aduenis minus conuenit. interim piper, quod alibi non prouenit niſi in his locis maritimis, hinc neceſſario petendum eſt. Creſcit quidem ad Malacam piper, ſed parcius. At in Malabarorum regno conquiſitum per vniuerſum orbem inuehitur.

Claſſis regia in India.

CAP.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Deſcribitur Inſula Malandyua vulgo Malediua dicta.

REcta ex aduerſo *Capo de Comaryn*, verſus ſinum ad millaria 60. in occaſum *Maldyua* inſula occurrit, quæ ad latus boreale ſub 7. gradu initium ſumit, porrigiturque in Euroauſtrum vſque in 7. gradum, per milliaria videlicet 140. fama eſt vndecim ibi millia eſſe Inſularum. verum id pro certo affirmari non poteſt, ſunt innumeræ, & Incolæ non abſimiles Malabaris. Aliæ inſularum habitantur, aliæ deſertæ ſunt. terra enim admodum humilis eſt, ad modum Cochini, Cranganoræ & locorum circumiacentium, vnde mare plerumque eas inundat. Malabari bona fide narrant, fuiſſe olim eas Inſulas cum continente coniunctas, ſed maris impetu progreſſu temporis auulſas inde, quod in imo ſubſiderent. Nullæ ibi merces habentur, ſolo coco ſiue *coquen* excepto (ſunt eæ nuces Indicæ) & *Cayro*, quæ teſtæ ſunt illarum nucum viridium, cannabis loco apud Indos vſurpandæ. ex iis torquentur funes nautici, fila, & eiuſmodi faſciæ, parantur ex iiſdem aliæ quoque res diuerſæ.

11000. inſulæ.

Abundant illic teſtæ eæ nucum Indicarum in tanta copia, vt toti Indiæ, reliquisque per orientem locis omnibus ſufficiant.

Scaphas Indicas ex ligno arboris iſtius ædificant, ſimiliter quæcunque naualia ad eas requiruntur ex eadem fiunt arbore, carbaſa ex foliis eiuſdem arboris contexuntur, nauis ipſa funibus contortis ex nucum teſtis colligatur abſque vllo clauo ferreo, naui ita parata onerant eam mercibus ex eadem arbore paratis, quin ipſa cibaria & reliqua in nauibus neceſſaria vitæ ſuſtentandæ deſumpta depromptaque ſunt ex arbore iſta. In ſumma & nauis ipſa, & naualia, & merces tranſportandæ, tum victualia, quin ipſi remiges paſti ex ea deſcendunt. atque vnica hæc arbor omnes inſulanos Maldyuæ, in Indiam negociationis ergo nauigantes abunde ſuſtentat.

Nauis cum naualibus mercibus & cibariis ex palma.

Eſt ibi nucum genus peculiare, præ aliis in India commendatum. Indi dictitant illud contra venena quæcunque valere, viſu pulcherrimum & guſtu optimum, colore ſubnigrum. *Vidi vnā Viceregi in India oblatam tantæ magnitudinis, vt duas menſuras caperet, precio plus quam trecentorum Ioachimicorum ſiue Padauorum*, Hiſpaniarum regi offerendam. De qua arbore eiuſq; fructibus & negociatione ex ea inſtituta dicemus ſuo loco inter arbores & fructus Indiæ, nunc littorali deſcriptioni accingemur denuo.

Nuces contra venenum.

A *Capo de Comoryn* vergit littus in Aquilonem introrſum verſus *Capa Negapatan* ſitum ſub gradu 12. diſtat autem à *Capo de Comoryn* milliaribus ſexaginta.

Si à *Capo de Comoryn* per quadraginta milliaria in Euroauſtrum in altum proueharis, occurrit extremum cornu Inſulæ *Seylon*, quod in Boream excurrit recta ex aduerſo extremitatis *Negapatan*, quæ extremitas à continente diſtat milliaribus 10. inter caput illud & Inſulam interiacent arenæ cumuli & nonnullæ Inſulæ, quo in loco naues in extremum ſæpe periculum deueniunt. quando neceſſario illac pertranſeunt petituræ *Bengalam*, aut loca maritima ad *Choromandel*. *Seylo* inſula in longum habet milliaria 60. in latum 40. inter vtranque extremitatem boream verſus ſunt milliaria 18. ſub 7½. gradu eſt Caſtrum & munitio Luſitanis *Columbo* dicta, ea non niſi armata manu & magnis impenſis defendatur oportet. Luſitani enim per eam inſulam nihil quicquam aliud poſſident. Munitio non admodum magna eſt, ſed munitiſſima, extra eam ne latum pedem quidem poſſident. milites præſidiarii eius arcis plerique propter delicta in eam condemnati, capitis alioquin rei ſunt. Scorta ſecum habent eiuſdem prædicamenti, quorum famulatu & conſuetudine vtuntur. Neceſſaria vitæ ex India ipſis petenda ſunt. infeſtantur crebris incurſionib. hoſtium incolarum indigenarumque. neque tamen vna vice obſidionem perpeſſi ſtrenue ſe defenderunt.

Breuia

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

De Inſula Seylon, in qua Cingalas.

SEylon inſula eo nomine celebratur, quod vna ſit ex optimis quotquot noſtra ætate detectæ fuerunt. adhæc quod feraciſſima ſit omnium inſularum quotquot ſub ſole ſunt, habitatur ea à *Cingalis* moribus & vita ferme Malabaris reſpondentibus, aures habent æque demiſſas & patulas, minus tamen colorati ſunt, currunt nudi exceptis pudendis. Ab antiquo non niſi vnum habuerunt regem, ſed obtruncantes regem regnum inter ſe diuiſerunt. Non

Cingalas. Zigeunes ex Sylon.

ita mul-

Rex obtruncatur, terra diuiditur.
Barbitonsor rex in Seylon.

ita multis ab hinc annis Barbitonsor summum ipsorum regem clam perimens regnum summa cum tyrannide inuasit, expulsis reliquis regulis, quos inter vnus christianam religionem profitebatur, qui in Indiam profugiens Goæ habitabat, ibique sumptibus regis Lusitaniæ alebatur. Tonsor ergo ille, cuius modo facta est mentio, se ipsum regem constituit, totamque Insulam suæ potestati subiecit. *Raiu* nomen eius est, & magna cum prouidentia regnum hodie administrat; est enim vir sapiens, bellicosus, nec in cuiusdam alterius potentia aut consilio fiduciam collocat. Oderunt eum subditi, parent tamen magis ex formidine, quam ex amore & beneuolentia. Strenuus est & seuerus, in delinquentes tyrannice aduertit, adeo vt sui ne mutire aduersus eum audeant. Lusitanis infensissimus est, iamque annus abierat. ante meum ex India discessum, quando munitionem *Columbo* maximo Elephantorum hominumque militantium exercitu obsedit. at enim reliqui per Indiam Lusitani opitulantes Columbensibus coegerunt eum obsidione soluta in sua reuerti. Insula montosa est admodum, est in ea mons quem altissimum totius Indiæ existimant, *Pico de Adam* dictus. *credunt Indi reuera ibi Paradisum fuisse, & Adamum ibidem creatum à mundi opifice, quin affirmant hodie adhuc videri Adami protoplastæ vestigia in summitate montis impressa petris, non aliter ac si arte incisa essent, nec vetustate deleri.*

Rex obsidet Lusitanos Elephantis 300.
Paradisus & vestigia Adami in monte Seylon.

Insula feracissima est fructuum Indicorum omnis generis: habet feras quascunque gregatim, vtpote Ceruos, hinnulos, apros, lepores, cuniculos &c. Sunt ibi omnis generis & in maxima copia volatilia, vtpote pauones, gallinæ, columbæ &c. adsunt mala aurea, longe optima, adsunt limones, citri, non Indicis solum, sed & Lusitanicis & Castellanis multo præstantiores. sane quæcunque per vniuersam Indiam hinc inde locis diuersis proueniunt, ea simul in vnica hac insula vbertim succrescunt. Sunt ibi palmæ Indicæ copiose, *Coquen* vocatæ. ad hæc homines fide digni, qui captiui in ea insula fuerunt, retulerunt mihi, crescere ibi nuces moscatas, Caryophylla & piper, ab incolis culta. verum nescio si fidem mereatur ea relatio, siquidem Christiani hactenus nihil eorum perceperunt. *Verum & optimum cinnamomum totius Indiæ plenis sylujs in ea prouenit, quo orbis vniuersus repletur. Hoc cinnamomum furtim & noctu à Lusitanis Columbensibus raptum in arcem importatur*, hinc Capitanei isti præcipuum sibi capiunt salarium, vt quorum stipendia alias tenuiora sint. Sunt in hac Insula gemmæ omnis generis excepto adamante, sunt Saphiri, Rubini, Topasii, Spinelli, Granati, Robassi, & quidem totius orientis optimæ. Capiuntur ibidem vniones, sed viliores illis qui *Bareni* ad Armusium capiuntur. Sunt ibi venæ auri & argenti aliorumque metallorum, quæ ex regis interdicto non effodiuntur, quod ea thesauri loco abscondita seruet. quantum vero ego coniectura assequor, in ea plane sum sententia, fieri eo, ne videlicet exteri auaritia ducti vi regnum eius inuadant. Habent ferrum, linum, sulphur & eiusmodi alia. Elephantorum ibi greges sunt innumeri, neque nec per totam Indiam inuenias illis nobiliores nec generosiores. *Experientia testatur in hunc diem, quod, si qui ex cæteris Indiæ elephantis ad hosce aduen iant, non nisi cum reuerentia quadam & delato honore eos accedant.* Insulani *Cingalas* dicti, valent ratione & intellectus subtilitate, exercent artificia ingeniosa & elaboratiss. in auro, argento, ebore, ferro aliisque mineris, digni admiratione, & ob id per vniuersam Indiam præ aliis quibuscunque celeberrimi. *Cannas sclopetarias tanta cum dexteritate parant, vt torno atque ex argento elaboratæ appareant.* Offerebatur hero meo Archiepiscopo idolum crucifixi Christi vlnæ vnius longitudine, ex ebore tam subtiliter & artificiose politum, vt Capilli, barba, facies non arte sed natura effecta & viui hominis partes referre viderentur, quale apud Europæos artificiosius non inuenias. herus meus ob mirum ingenium illud capsula reconditum Hispaniarum regi misit, dignum quod inter tanti regis thesauros haberetur. Eiusmodi ergo ingeniosis repertis insulani hi maxime præstant. Sunt ad hæc præstigiatores miri & solertissimi, quibus imposturis tam viri quam feminæ vacantes totam Indiam peragrant, corradentes pecunias. Atque hæc sufficiant de Insula *Seylon*, deinde propositum nostrum vrgentes describemus caput *Nagapatan* ad *Choromandel* littus prominens.

Cinnamomum optimum in Seylon, quod Lusitani furantur.
Gemmæ.
Elephantes nobiles & venerabiles.
Præstigiatores miri in Seylon.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Littus Choromandel, & Narsingæ regnum, siue Bisnagar describitur.

INcipit littus hoc ad caput *Nagapatan*, pergitque in boream ad locum vsque, quem *Musulepatan* vocant, per milliaria 90. sub 17. gradu situm. inter fines interiacet prouincia *S. Thomæ* sub 14.

ſub 14. gradu porrecta, diſtans à *Nagapatan* milliaribus 40. in eo loco, vt & in *Nagapatan* Luſitani habitant, per eos fines negocia ſua exercentes. Fuit olim ibi Metropolis cui *Meliapor* nomen erat, ſubiecta Regi *Narſingæ*, hodie Rex *Biſnagar* vocato, à loco videlicet & metropoli, in qua aulam regiam habet. Metropolis ea in continentem recedens à littore bona ex parte abeſt. Incolæ in omnibus reſpondent iis, qui habitant *Bellagatte* quos *Decanyns* & *Canaras* vocant, ſunt enim omnes eiuſdem nationis, ſolis locis & regnis diuiſi. Porro vt liquidum fiat, qua de cauſa huic loco S. Thomæ nomen inditum ſit, rationem eius rei aperiam. *Indi perhibent S. Thomam Apoſtolum olim in regnum Narſingæ veniſſe, tum videlicet quando Apoſtoli per totum terrarum orbem diuiſi Euangelium prædicabant. Is ergo Apoſtolus peragratis multis Indiæ locis, abſque vllo tamen fructu tandem & hoc loco ſubſiſtens indigenis ſaluificam Ieſu Chriſti prædicationem annunciauit. quã ſane Hiſtoriam ita referunt ii, qui ex indigenis illis nati fuerunt, & quos Luſitani aduentantes ibidem viuentes adhuc repererunt, ſuntque in hodiernum diem ex illis, qui ceremoniis ſuis eccleſiæ Græcorum reſpondeant vtentes lingua Chaldaica, quibus piaculum eſt, ſi in religione cum Luſitanis conuenirent. paucis ab hinc annis, & quidem meo tempore, habuerunt Epiſcopum, qui terreſtri itinere Romam adiit, ſeque ſub Romanam Eccleſiam dedit, nihilominus tamen Pontificis permiſſu vſitatas ſuas ceremonias obtinuit & reſeruauit. Hero meo deinde generale Concilium in vrbe Goa conuocante, comparuerunt Suffraganeus Archiepiſc. Epiſcopus Cochinus, Epiſcopus Malacenſis, Epiſcopus Chinenſis, ad quos Epiſcopus etiam S. Thomæ, tum recens Roma reuerſus, & Archiepiſcopi titulo à Pontifice auctus vocabatur. is præſens in Concilio aderat, verum nullo modo in minimo conceßit, vt quicquam de ceremoniis in ſuo Epiſcopatu hactenus vſitatis immutaretur, aut vt ſuffraganeo ſuo, & Chriſtianis ſuæ fidei commißis, (Chriſtianis S. Thomæ dictis) quicquam in iis decederet. Sed ad Hiſtoriam: referunt prædicti Thomiſtæ Apoſtolum diu in regno Narſingæ annunciaſſe quidem Euangelium, at nihil magnopere profeciſſe: Brachmanes enim qui Sacerdotes ſunt Pagodes, id eſt idolorum, qualia Indi pro numinibus colunt, omnibus modis ipſi reſtiterunt. tandem (aiunt) petiit S. Thomas à Rege exiguum telluris, ſuper quam ſacellum ſtatueret. in eo preces ſuas dicturus, maxime vt erudiret populum; rex à Brachmanis prohibitus preces S. Thomæ reſpuit: hinc fato quodam factum, vt ingens arboris truncus deuolutus ſit ad oſtia fluminis illius, quod Meliaporam ciuitatem alluit, vnde & nauibus & ſcaphis curſus interclusſus fuit, & Rex detrimentum inde paſſus eſt ex negociationibus iuterruptis. Rex vt remedium huic malo afferret, coëgit vires ſuas, adductis tercentum Elephantis, quibus iunctis trabem è flumine extraheret, re vero in caſſum tentata, nec tantis viribus quicquam proficientibus, nec Brachmanorum incantationibus conſiliiſue quicquam valentibus, rex animo conturbatus, edicto iußit, vt quicunque huic incommodo vel ope vel conſilio ſubueniret, haberet dona amplißima. Edicto promulgato Apoſtolus regem accedit indicans, ſi regi ita videretur, ſe nullo adiutum adminiculo ſolum remoturum trabem, nec ſe aliter remunerari petere, quam vt Rex trabem eductam concederet dono ipſi, quo ex eo ſtrueret Oratorium priuatis precibus à ſe fundendis. annuit rex S. Thomæ petitioni, licet vanitas tum ipſi regi, tum Brachmanis videretur.*

Hiſtoria de S. Thoma.

Epiſcopus Thomiſta Romã abiit. Concilium Goæ.

Thomæ Chriſtiani ſimiles Græcis & liberi in ceremoniis

300. Elephanti trabem ducere non ſufficiunt.

S. itaque Thomas Zonam qua lumbos ſuccingeret, ad trabem religans nullo negocio eduxit eam ſponte ſequentem in continentem cum miraculo omnium qui aſtarent: Rege ante alios ſtupeſcente, à quo illico impetrauit, vt è trabe educta Sacellũ ſtatueret. viſo miraculo Indorum plurimi conuerſi & baptizati ſunt. Brachmanes econtra viluerunt apud vulgus; vnde infenſi S. Thomæ, vitæ eius inſidiabantur, & quibuſdam è vulgo pecunia corruptis, eum in Sacello in genibus deuote procumbentem poſtico vulnere transfigi fecerunt. recitata hiſtoria paßim in India ad parietes & templorum fornices depicta memoriæ conſecratur. Addunt præterea eorum poſteros, qui Apoſtolum transfixerunt, à DEO tali maledictione punitos, vt nati ex illis alterum crus habeant craßitie & forma cruris Elephantini (quod ex ſchemate in ſeq. pag. poſita apparet) *cætera corporis membra, atque altero crure bene alioquin conſtituti, & proportione formoſa, atque valetudine ſatis commoda reliquis hominibus conferendi.* Vidi ipſe & mares & feminas ex ea propagine: & familiæ illarum habitant totos vicos, ſuntque Chriſtiani ipſorum more quamplures inter illos deſcendentes ex prouincia S. Thomæ, in qua in hodiernum diem frequentes viſuntur. Sed an hæc ſit cauſa vel alia iſtius monſtroſitatis, fides ea ſit penes autores. ego quidem multos eorũ rogaui cauſam, qui ignorantiam prætendentes ad prænarratam hiſtoriam ſe receperunt. Craſſities pedis non eſt illis remoræ, parit ſolummodo deformitatem quandam.

Miraculum S. Thomæ.

S. Thomas obtruncatur.

Homines crure Elephantino.

Ciuitas *Meliapor* progreſſu temporis defecit & concidit prorſus, vt ſunt mundana caduca.

Poſteaquam Luſitani in eam terram venerunt exercentes negocia ſua, ſtatim ſupra ſepulchrum S. Thomæ excitarunt vrbem, addideruntque templum ex lapide formato, in ipſo loco, quo Sacellum S. Thomæ prius ex trabe ſteterat. Fores templi ex ligno ſeu trabe è flumine educta fecerunt, in memoriam miraculi, reſeruantur ibidem oſſa & reliquæ S. Thomæ in maxima veneratione, fiuntque frequentes peregrinationes deuotionis ergo

Fores templi ex deuotione cæsim imminutæ.

susceptæ ad dictas S. Thomæ reliquias. *quin fores ipsæ pene frustulatim concisæ à peregrinantibus valde diminutæ sunt, qui decerpta frustula auro argentoue postea circumdantes à collo ea pro phylacterijs suspenderunt. Thomistæ id animaduertentes, templi fores clauis ferreis impactis munierunt, ne quid simile deinceps fieret, neue reliquias suas omnino amitterent.* Flander quidam patria *Sleuisius*, viuens in ea terra vltra annos triginta contracto matrimonio, amicus meus singularis ex eo ligno globulos coralliorum forma connexos quamplures mihi dono mittebat, quos ante annos multos ex ligno eo fieri curarat, & vt mihi essent in sacrosanctas reliquias volebat, Lusitanus qui eos Goam ad me deportarat, summa cum veneratione eos tractabat, referens simul miracula quæ præstitissent, vt illorum virtute ex sæuissimis tempestatibus erepti fuissent inter nauigandum. quam primum enim globulos in mare demisissent, tempestatem sedatam; quo nomine eos admodum prædicabat, eo fine vt haud minoris facerent, quam sanctissimas quasque totius orbis reliquias.

Littus à *Musulapatan* porrectum iterum in Aquilonem inflectitur, vsque ad regnum *Bengalæ*, per milliaria videlicet 120. dicitur alias regnum *Oriza*, quod secus littus protenditur ad vsque flumen *Gangem*, vbi regnum *Bengalæ* incipit. Littora *Narsingæ*, *Bisnagar* & *Orizæ*, item littus *Nagapatan*, siue S. Thomæ, communi appellatione à Lusitanis *Choromandel* dicuntur. Hic præcipua Lusitanorum negociatio est. terra enim diues & omnium rerum necessariarum fertilissima est. abundat ibi oriza, sunt volatilia, armenta, pecudes in copia, aer est temperatus, nec nostris hominibus ingratus, siquidem aduenæ rectius hic habent quam in India. Habitantes loca maritima quotidie negociantur versus *Bengalam, Pegu, Sian, Malacam* & *Indiam*. texitur in *Negapatan* & S. Thomæ, tela bombycina miro artificio vario colore, & pulcherrime picturata, filo tenuissimo, deportatur ea vt plurimum in Indiam vbi maioris habetur quam

sericum,

sericum quod & arte & subtilitate longe superat, plurisque venditur. Tela ea *Rechatas* & *Cheylas* vocatur. parant sibi ex ea Lusitani & Christiani qui Indiam incolunt femoralia, item succinctoria quibus vtuntur mulieres domi, ab vmbilico ad media femora vsque pertinentia, quibus nihil formosius videas. Tela quæ optima est, dicitur *Pannus de Sarasso*. Telarum aliæ filis aureis argenteisue sunt intertextæ artificio miro & elegantissimo. Parant præterea telas omnis generis, longe pulcherrimas, ex quarum operis vitam complures sustentant. Ad littus hoc crescunt arundines siue iunci tantæ crassitiei, vt in India iis ad lecticas *Pallankyns* dictas, in quibus mulieres per publicum deferunt, vulgo vtuntur, quarum delineationem inter Icones apposuimus. Habent eæ arundinis crassitiem, quam vtrique manui vix iunctim includas, crescunt sua sponte, aspectu gratissimæ, præaltæ, nigræ, rotundæ, de quibus suo loco plura.

Arundines miræ crassitiei.

CAPVT. XVIII.

ARGVMENTVM.

De regno Bengalæ & flumine Gange.

SVb fines regni Orix, & littoris *Choromandel* ingreditur flumen *Ganges*, inter Cardinalia totius orbis flumina numerandum, de cuius scaturigine nihil certi habetur. sunt qui putent eum ex paradiso deductum, inducti fabulosa quadam narratione à Bengalis memorata. Perhibent illi Regem Bengalæ olim desiderasse fontem eius inuestigare, quam ob causam peculiariter quosdam educarit, quos piscibus non coctis & eiusmodi eduliis ineptis nec præparatis aluerit, eo fine vt haberet eos accommodatiores ad propositum suum perficiendum. fecit & nauem singulari artificio in id ædificari, qua extracta, homines ita, vt dixi, nutritos misit in ea, qui aduerso flumine alueum subnauigarent. ii mensibus aliquot in nauigationem insumptis, tandem ad locum appulerunt, vbi odorem suauissimum perceperunt, quo in loco constituti visi sunt sibi in paradiso versari. tendentes dein vlterius ne vnum quidem pedem latum vltra prouehi potuerunt, vnde frustrati necessario coacti sunt remetiri alueum. reuersi indicarunt regi quid inter nauigandum vidissent, quidue ipsis acciderit. cui narrationi si quis fidem denegauerit, is sane duro ad credendum corde erit: ad me quod attinet, sciat me eadem qua accepi mensura, aliis ea diuendere.

Ganges fluuius. *Fabula de Gange.*

Sunt in hoc fluuio Crocodili, quales Nilus habet. ostia eius sunt sub 22. gradu. littus in Eurum vergit vsque ad regnum *Aracan*, per 80. videlicet milliaria, quod passim inflexum & incuruatum, habet insulas complures, breuia & loca arenosa, sinus tortuosos & flexus varios. Terra enim *Bengala* introrsum in continentem vergit à mari remotior, propter littus quod in Euroaustrum recurrit ab *Araca*, vsque ad extremos Malaccæ fines, & ad extremam cuspidem *Singapura* dictam. Sed vt eò vnde digressi redeamus, sane *Ganges* fluuius ab Indis benedictus, expiatorius venerabilisque habetur: certo enim credunt, quod quicunque semel in eo lauerit, ab omnibus suis peccatis abluatur, tametsi pessimus omnium peccator fuerit: tamque purus & immaculatus ab omni scelere & labe euadat, ac si recens ex vtero matris prodeat. è diuerso si quis in eo non lauerit, eum saluum fieri non posse, qua de causa ex tota India, quin ex vniuerso Oriente maximus eo concursus est. Confluunt gregatim, vtuntur Ceremoniis & superstitionibus adeo insolitis, vt tuentibus stupori sint, certo persuasi, cœlum ipsis propterea deberi.

Crocodili in Gange. *Ganges Indis sacrosanctus.*

Ciuitas *Chatiga* à Gange distat milliaribus quinquaginta. ea Metropolis est in *Bengalen*, cuius incolæ colore similes sunt insulanis in *Seylon*, nisi quod plusculum albicent quam *Cingalas*. natura sunt versuti & malitiosi, vnde inter nequissimos totius Indiæ flauos connumerantur; mulieres lasciuia & luxu diffluunt, quo vitio per Indiam nihil est familiarius. Mos est apud eos, vt in eadem olla nullo modo bis coquant; sed quaque vice recentem vsurpent. In adulterio deprehensis nares cultro detruncantur, fitque diuortium, si ita velint coniuges. quæ constitutio stricte obseruatur. Habent quæcunque vitæ necessaria in magna copia, præsertim orizam, quæ præ aliis omnibus Indiæ locis vberius in *Bengala*, prouenit. onerantur enim ea naues complures quotannis per terrarum orbem inuehenda, nec tamen vnquam in *Bengala* ea deficit. reliqua vitæ necessaria abunde haberi possunt precio tam vili, vt scribenti hæc vix fides deberi videatur. Bos integer venit plærunque vno *Laryn*, quod in nostra moneta quatuor bazios facit: sic & oues, gallinæ & c. suo quæque precio prostant vilissimo. Vnum *Candel* orizæ quod tantumdem capit, quantum apud nos 14. medimni, venditur

Nares adulteris secantur. *Vilissimo precio omnia habentur.*

in *Bengala* dimidio Ioachimico. Saccharum & reliqua aromata ſuum habent precium admodum tolerabile. hinc facile conijcitur, quæ ſit ibi omnium rerum abundantia. negociantur ibidem Luſitani, poſſidentque aliquot vicos, vtpote portus quos *Porto grando & Porto piqueno*, id eſt. Portum magnum, & Portum paruum vocant. nullam tamen munitionem, neque conſtitutiones politicas in hac prouincia, ſicut in reliqua India, præſcriptas habent: viuunt ferme brutorum more, eſt ſui quiſque arbitrii, ſuique iuris, ius & iuſtitiam nihili faciens, ſi quando videlicet à Luſitanis Indiam habitantibus de ea commonefiant. Dicto itaque modo ſparſim per Bengalam viuunt ſinguli in locis ſingulis, qui plerunque ſunt homines infames, ob ſcelera & delicta ex India vel profugi, vel relegati. Eſt ibi negociatio frequentiſſima, nauibus vndiquaque appellentibus per totum anni circulum. præter abundantiam orizæ, quam modo dixi, parant quoque telam bombycinam longe pulcherrimam & maximi precii apud Indos, quæ non per Orientem ſolum, ſed & per Luſitaniam atque alias orbis partes diſtrahitur: ſunt varia genera huius telæ, quorum nomina hæc ſunt, *Sarampuras, Caſſas, Comſas, Beatillias, Satopaſſas*, atque alia infinita. Habent & aliam telam lineam ſcitiſſime textam ex herba, quam ad colum nent inſtar lini noſtratis. Fila ex ea herba contorta videre eſt apud *Doct. Paludanum*, colore ſubgiluo. planta dicitur *herba de Bengala*. eiuſmodi filis pulcherrime acu elaborant linteamina, quæ lectulis inſternuntur, item *Pauellionem*, puluinaria, tum lintea quibus tonſores vtuntur, quorumque vſus eſt infantibus in baptiſmate conſecrandis, qualibus obſtetrices noſtrates vtuntur. ea mire acu pingunt, nunc hiſtorias, nunc floſculos frondeſque affingentes colore vario, viſui gratiſſima, & tam Dædaleo opere perfecta, vt in Europa melius facta non inuenias. ex eadem herba totos pannos linteos conficiunt, quos interdum ſerico intertexunt, licet lintea quæ ex mera hac herba fiunt, pluris habeantur, quin & elegantia & ſubtilitate ſericum antecellant. Hoc lintei genus *Sarryn* vocatur, cuius vſus in India frequens eſt parandis femoralibus & thoracibus pro viris. tela ea lota non ſecus arridet, ac ſi vſui non fuiſſet. Affertur ex Bengalen *Algallia* copioſe, quæ tamen ob fraudulentum indigenarum ingenium deprauatur, vt fit etiam in ſale, in oleo & aliis eiuſmodi rebus, ob id & *Algallia* ea vilior putatur. Sunt in regno *Bengalen* Rhinocerotes, Luſitanis *Abadas* dicti, cuius animalis cornu, dentes, caro, ſanguis, vngulæ & cæteræ eius partes toto genere reſiſtunt venenis, qua de cauſa in maximo precio eſt apud Indos, quod ſuo loco plenius dicemus.

Algallia vel zibetum.

Rinocerotes.

Arundines variæ.

Creſcunt ibidem arundines verſicolores, quarum varia genera apud *Doct. Paludanum* videre licet. Luſitanis dicuntur *Cannas de Bengala*. plenæ ſunt medullæ craſſitie arundinibus Hiſpanicis ſimiles, paulo tamen tenuiores, virides adhuc lentæ inflectuntur ad ſtanni modum, aut ad inſtar ſalicis, foris punctis notatæ ſunt verſicoloribus, haud ſecus ac ſi arte ita pictæ forent; Vtuntur iis in Luſitania mulieres vetulæ pro ſcipionibus, quibus greſſus titubantes ſuſtentent. Eſt & aliud genus eiuſdem arundinis in Bengala, *Rota* vocant, quod gracilius & ſuccinctius eſt, viminis ad modum flexile. ex eo fiunt calathi; & alia multa pulcherrima. Atque hæc de *Bengala* ſufficiant. deinceps reliquam littoris oram legentes deſcriptionem eius continuabimus.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Aracæ prouinciæ litus, item litus regnorum Pegu & Sian vſque ad Capo Singapura, & ad arcem vrbemque Malacenſem pertingens.

REgna *Aracan* atque *Pegu* proxime ſita ſunt ad fines *Bengalæ*, vbi initium ſumentia, littora ſua porrigunt inter Eurum & Euroauſtrum, vſque ad ciuitatem portumque *Martauan*, qui eſt in prouincia *Pegu*, diſtatque milliaribus. 70. à *Bengala*, ſitus ſub 16. gradu à quo prouincia *Sian* incipit. Vtrunque regnum tam *Aracanum*, quam *Peguanum* abundant rebus quibuſcunque neceſſariis, præſertim auro atque gemmis: inuenias enim illic rubinos, ſpinellos, Saphiros, hyacinthos, robaſſos, granatos &c. vti teſtatur quotidiana experientia. nec enim aliunde plures in totum orbem inuehuntur. Præparatur ibidem *lacca*, quo nomine dicunt ceram Hiſpanicam in tanta copia, vt toti orbi ſufficiat. alunt præterea hæc regna tot Elephantes, quot in oriente alioquin non inuenias, Luſitani ea regna quotidie frequentantes certo affirmant, Regem *Peguanum* habere Elephantem totum colore candidum, quem tanquam ſacroſanctum ſupplex veneretur.

Gemmæ.

Lacca ſiue cera Hiſpanica.

Elephantes.

Mos

Puellæ aduenis locãtur precio.

Mos eſt apud *Peguanos*, vt aduenas negociaturos interrogent, quandiu illic hærere velint. qui ſi certum tempus definierint, offerunt ipſi puellas nubiles complures, ex quibus vnam ſibi ſeligens aduena cum parentibus illius contrahit certo precio pro retinenda ea ſecum, donec ibi manſerit ſoluendo inito contractu. hoſpes puellam domi ſuæ retinet, quæ & ancillæ & vxoris partes obit. vnum hoc incumbit contrahenti ſerio, ne adulterium cum aliis aut fornicationem committat. deprehenſus enim in certum diſcrimen veniret. elapſo manſionis tempore ſoluit amicis aut parentibus puellæ, quantum ex pacto debet, digrediturque bona venia. puella æque proba & honeſta ac prius redit ad parentes, nec vlla ex parte deterior putatur, nec turpior. Quod ſi poſtea puella ea deſponſetur marito, iſque vel totius regni princeps fuerit, & aduena cum quo prius conſueuerat in eum locum aliquando reuertatur commoraturus ibidem denuo ad tempus, tum iterum petit ſibi pactam prius puellam tradi, quæ abſque vlla mariti legitimi tergiuerſatione, & omni abſque infamiæ nota aduenam ſequitur, illique adhæret, quandiu præſens adeſt: quo iterum digrediente ipſa maritum repetit. Atque hic mos apud illos pro inuiolabili ſtatuto inualuit. Præterea ſi quis ſponſus alicuius ſtatus graduſue, vel etiam parentibus nobilibus prognatus fuerit, huic deligunt aliquem ex aduenis, ſollicitantes eum precibus, vt primam noctem cum ſponſa cubare, eamque deflorare dignetur, offeruntq; illi honorarium ſatis honeſtum, ducentes id magno honori atque *beneficium amplum interpretantes*, quod nimirum tanto labore & moleſtia per ipſum ſubleuati ſint. atque hunc morem non nobiles tantum ſed & ipſe rex obſeruat religioſe. Multi ex *Peguanis* ad caput pudendi appendunt nolam vnam, alii duas, iuglandium magnitudine, traiectas inter cutem carnemq; quales *Doct. Paludano* mecum ex India allatas obtuli: nolæ eæ ſuauiter admodum reſonant. atq; conſuetudo earum appendendarum ex eo inualuit, quod *Peguani* Sodomitico peccato vt plurimum dediti ſunt. nolæ itaq; appenduntur, vt eo impedimento interpoſito, illud tutius declinent. Feminæ & puellæ nudæ incedunt, duntaxat ad pudenda conciſum habentes ſuccinctorium, quod inter eundum in anteriori parte ventilando fathiſcat, detectis ſæpe ex parte, ſæpe ex toto ipſis etiam pudendis. quod eo fit, vt viros in libidinem & amorem ſui pelliciant horrendumq; Sodomiæ peccatum deuitetur. Sunt quidã inter *Peguanos*, qui filiabus recens natis pudenda filo conſuant, relinquentes duntaxat foramen admodum anguſtum per quod veſicam exonerent, adultis deinde & deſponſatis ſponſus futuram aperit cultro præacuto, eamque ea forma & amplitudine ſecat, qua & maxime ſibi apta fiat. nec lurida nimis hiet: vulnus inciſum curant peculiari vnguento. Vidi ipſe eiuſmodi mulierem in aula, cui Archiepiſcopi Chirurgus locos incideret. Res quidem hæc multis cõficta videri poſſit, nihilominus tamen nuda veritas idem loquitur, nec non quotidiana experientia: atq; Luſitani inde redeuntes id teſtantur non ſolum, ſed & *Peguani* per Indiam habitantes, qui plæriq; Chriſtiani facti ſunt, eius rei fidem aſtruunt.

Sponſus ſponſam deflorari rogat per aduenam.

Tintinnabula in pudendis virorum.

Cur feminæ nudæ incedant.

Filiabus pudenda filo conſuunt, quæ ſponſus a pte incidit.

Arcani, Peguani, & Scani, proportione membrorum & phyſionomia non multum à Chinenſibus differunt, differentia tamen aliqua deprehenditur. magis enim albicant quam *Bengalæ*, magiſq; nigricant quam *Chinenſes*, quorum Icones cum Thomiſtis coniunximus ſuo loco requirendas.

Porro reuertemur ad loca maritima, deſcripturi ciuitatem portumque *Martauan* ad fines regni *Peguani* ſitum & cum regno Siano conterminum. In hac ciuitate finguntur in maxima copia vaſa illa lutea, quæ Indi *Martauanas* dicunt, & inde in Indiam deportantur: parantur diuerſa forma & capacitate, quædam tantæ capacitatis vt ſex omas noſtræ menſuræ (vulgo plauſtrum & Germanis ein Fuder) capiant. Cauſa cur in tanta copia fiant, eſt, quod in ædibus priuatis per Indiam paſſim reponantur, & quod in nauibus loco doliorum ſint, dolia enim non habent, niſi quæ ex Luſitania aduehuntur. Vaſa itaque ea fictilia recipiendo oleo, vino, aquæ, & eiuſmodi liquidis ſunt, quæ incorrupta in iis cum peregrinantium magno commodo aſſeruantur, eorum non pauca in Luſitaniam deferunt dum in nauibus ſuis miniſteriis fungentia reponuntur.

Martauanas vaſa lutea.

Incipit littus terræ *Sian*, ad portum Martauan, protenditurque inter Eurum & Euroauſtrum per 220. milliaria ad caput Malacæ vſque ad dictum caput *Singapura*. Quod ſi verſus eandem plagam iter à *Martauan* inſtituas ad vrbem *Sian*, quæ eſt ad alterum latus continentis, numerabis milliaria 70. Si vero per mare curras littus ad *Singapuram* vſque recto ductu excurrit, inde in continentem vergit ad prædictam vſque ciuitatem *Sian*. Apex illius terræ inſtar brachii in mare protenditur, cuius anguli procurrentis littora lateralia vtrinque inuicem diſtant milliariaribus 50. & nonnullis in locis milliaribus 10. videlicet ad vrbem *Tauaſſaryn*, de qua poſtea dicemus. Hæc terra olim fuit tributaria regis *Siani*, qui tanquam Imperator regna ea ſimul ſub imperio ſuo continebat, & in hodiernum diem vſque poten-

 tiſſimus

tiſſimus eſt, tametſi rex *Peguanus*, potiſſimam regnorum eius partem ipſi iure belli eripuerit: ambo enim illi reges continuis inter ſe bellis dimicant, hoſteſque capitales etiamnum perſeuerant.

Præliū inter Pegu & Sian cruētum.

Anno 1568. aperto marte prælium inierunt cruentum admodum. erant vtrinque in acie multa centena millia hominum, in quo prælio *Siani* victi ſuccubuerunt. Peguani victoria potiti *Sianos* ſibi tributarios fecerunt.

Elephas albus.

Cauſa tanti belli hæc fuit. Erat Sianis Elephas albus, quod cum Peguanis innoteſceret, vt qui albos Elephantes ſacroſanctos adorent, legatione ad regem Sianum miſſa cum maximis muneribus Sianis precium pro Elephante albo tantum, quantum ipſis Sianis vel maximum videretur, offerunt, verum Siani petitionem Peguanorum detrectantes nec prece, nec precio, nec vllis muneribus adduci potuerunt, vt Elephantem cum Peguanis concederent. Id dolens Peguanus & furore concitus omnes vires ſuas cogit contra Sianos, & non Elephante modo vi potitur, ſed & ipſos Sianos ſibi tributarios facit. Ex eo Sianus diminutus potentia ſua, non tantum regni ſui detrimentum paſſus eſt, ſed & alii reguli, qui antea tributa eidem pendebant, obedientia debita eum fruſtrantur. ii enim in libertatem ſe aſſerentes, ſui ſe iuris faciunt. qua de re agetur in ſubſequente deſcriptione locorum regnorumque maritimorum. Prouinciæ eæ dicuntur generali appellatione *Sian*, tametſi ſint regna diuiſa & ſuis peculiaribus nominibus diſtincta *Sian*, *Benzoi* habet copioſum, quod inde *Malacam* defertur, vnde in terrarum orbem vniuerſum vehitur. Exigua eſt inter Sianos & Peguanos differentia, quantum ad corporis conſtitutionem, vti nec à Malacenſibus nec à reliquis finitimis multum differunt.

Benzoi.

Tanaſſaryn ciuitas.

Si à *Martauan* perrexeris ſecus littus in Auſtrum per milliaria 60. & inde in Eurum deflexeris per triginta milliaria, littus ſinuoſo flexu inter duas inſulas medium extenditur ad vrbem *Tanaſſaryn*, quæ eſt ſub 11. gradu. hoc in loco terra tranſuerſim ab vno littore ad alterum non patet vltra 10. milliaria in latum. Luſitani eam vrbem mercibus ſuis admodum frequentant, & eodem quotidie appellunt naues merces ex Sian & Pegu aduehentes. Eſt enim veluti portus totius prouinciæ. Eſt ibi vinum in copia ex nucibus Indicis, *Coquen* dictis præparatum. *Nype de Tanaſſaria* vocant, quod idem ſonat ac ſi dicas vinum ſublimatum ex Tanaſſaria. neque aliud eſt, quam aqua deſtillata ex nucibus Indicis, ſua virtute & efficacia cum vino noſtro ſublimato optime conferendum. *Nype* vulgo dicitur: ſed & aliis in locis idem deſtillatur, maxime *Goa*, verum *Tanaſſariæ* præparatum & efficacius & precioſius præſtat. ob id per diuerſa regna in vaſis fictilibus maioribus *Martauan* inuectum diuenditur. Mulieribus Indicis gratiſſimum eſt, quo ſe largiter ſæpe proluunt, ſed verecundia motæ ab eo viris præſentib. abſtinent, clam libere indulgent huic potioni. Hodie *Tanaſſaria* eſt regnum peculiarie, ſed olim tributaria, fuit regi Sian, pergendo à *Tanaſſaria* per milliaria 20. in Africum ventum, ſinumque eum atque per medias inſulas euadendo, littus in Auſtrum pergit vſque ad Ciuitatem & regnum *Queda* 60. milliaribus numeratis, ea ciuitas eſt ſub gradu 6½. eſtque regnum peculiare non minus atque *Tanaſſaria*. Æque etiam vino ſiue *Nype* ſuo abundat, quin & piperis aliquis ibi prouentus erit. A *Queda* regno in Euroauſtrum ſecus littus ad 40. milliaria *Pera* ciuitas conſurgit, vbi *Calaen* metalli genus in copia eſt, ſtanno non abſimile. Idem affertur ex *Gunſalan*. is locus porrecto littore in Thracium ventum adeſt 30. milliaribus à *Queda*, ſub 8½. gradu poſitas. Pergendo vlterius à *Pera* ſecus per milliaria 30. in Euro auſtrum adeſt ciuitas & munitio *Malacca*, ſita ſub 2½. gradu, ad latus boreale. inde vlterius in auſtrum procedendo aderit finis huius prouinciæ ſub primo gradu deſinens, quem *Capo de Singapura* vocatunt.

Nype ſiue vinum ex nucibus Indicis.

Mulieres vino deditæ.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Malaca ciuitas eademque munitio hoc capite ob oculos ponuntur.

MAlacam promiſcue habitant & Luſitani, & indigenæ, quos *Malaios* vocant; habent ibidem Luſitani munitionem, quemadmodum & in Moſſambica, quæ reditibus ſuis proxime ad Moſſambicenſem, Armuſienſemque accedit, longe opulentiſſimas totius Indiæ præfecturas. in ciuitate *Malaca* reſidet Epiſcopus eius loci, quemadmodum & Cochini ſuum habent Epiſcopum. ſunt autem tum hi tum cæteri per Indiam Epiſcopi ſub Archiepiſcopo *Goa* tanquam ſuffraganei. Eſt ibi Emporium totius Indiæ, quo Chinenſes, & qui inſulas *Moluccas* habitant, quique reliquas adiacentes inſulas incolunt, negociaturi confluunt. inſtituitur ibi negocia-

negociatio frequentissima per naues quotquot ex *China, Moluccis, Banda,* ex insulis *Iaua* & *Sumatra* aduehuntur; quotquot item naues ex *Sian, Pegu, Bengalen, Choromandel* &c. soluunt, ex quibus sane locis frequentissimæ hincinde commeare solent quotannis, quæ tandem *Malacæ* appellentes contrahunt cum quibuscunque totius orientis nationibus Habitant ibidem Lusitani nonnulli cum vxoribus & familiis, quorum vix sunt centum numero. conueniunt antem complures eo negociationis ergo, vel ad *Chinas*, *Moluccas*, alioue nauigaturi, aut inde hac appulsi respiraturi, ventosque oportunos nautis *Monsoyns* dictos hic operientes. Sunt *Monsoyns* certi quidam venti, suo tempore spirantes, quibus secundis hinc inde nauigare licet. causa raritatis Lusitanorum in Malaca ab aeris intemperie dependet. aer enim tum aduenis tum indigenis admodum est noxius. Quotquot eo deferuntur ad tempus commoraturi, plerunque vel cum aduersa valetudine conflictantur, vel omnino extinguuntur: si qui euaserint, habent quod Deo acceptum ferant. vnde locus ille vitatur quantum potest. at quia peroportunus est negociantibus, & multi rem ibidem cum maximo commodo faciunt, homo animal audacissimum, nihil lucri causa intentatum, nihil inaccessum relinquit, securus & vitæ & periculi. atq; hinc fit vt Malacæ tot tamque variæ nationes confluant, quot nullibi locorum per totam Indiam. Terra ex se sterilissima est, aliunde tamen afferuntur quæcunque vitæ necessaria vberrime.

Nauis Lusitanica quotannis vna.

Quotannis eo appellit nauis vna Lusitanica, mense vno integro prius soluens è Lusitania quam cæteræ Indiam meditantes. dicta nauis cursum suum in Indiam non tenet, nisi extrema necessitate adacta in Mossambicam compellatur. Ea nauis Malacæ oneratur, auehitq; inde tantas diuitias in Lusitaniam, quantas vix vlla ex India soluens. Narrant *Malayos* Malacæ incolæ, paucos ante annos *Malacam* ciuitatem primordia sumpsisse, quæ prius campus & lo-

cus de-

cus desertus fuerit, sex septemue casis piscatorum palantibus duntaxat notatus, in quibus piscatores scilicet pauperculi misere vitam ex piscatione sustentarent. locus enim ob aerem minus salubrem inhabitabilis erat. tandem eo conuenerunt piscatores aliquot ex *Pegu, Sian, Bengalen*, atque aliis circumiacentibus regnis, piscationi quotidie intenti, qui priuatim consilium capientes qua ratione & via ciuitatem nouam ibi excitarent, atque suo iure libere perfruentes in ea dominarentur, non vrbem tantum & statuta noua condiderunt, sed & linguam sibi peculiarem, ne videlicet cum vicinis aliquid commune haberent, commenti sunt. discrepant enim à vicinis in omnibus, atque vt in lingua idem fieret, selegerunt sibi ex diuersis vicinorum idiomatibus optimas quasque voculas, idioma sibi linguamque propriam concinnantes. Vrbi nomen fecerunt *Malaca*, quæ breui in tantum creuit, & ob loci commoditatem à negociantibus adeo frequentata est, vt in regnum euaderet, quod cum optimo quoque adiacentium certaret. Lingua ea *Malayo* vocata præ aliis omnibus in oriente celebratur. Sunt autem ipsi *Malayos* vtriusque sexus luxui & amoribus dediti ssimi, videnturque sibi præstantissimi omnium hominum quotquot sub sole viuunt. (vt tabula præcedente pagina exhibita demonstrat) Sunt ingeniosi admodum, studiosi poeticarum inuentionum, comœdiarum, cantilenarum venerearum, meditantes poemata elegantissima, è quibus sibi famam nominisque celebrationem magnifice promittunt. Si quis in India linguæ *Malayos* ignarus fuerit, is rudis habetur ac stupidus, non secus ac qui Gallicam linguam apud nostrates ignoraret.

Malaca primordia.

Malaca linguam peculiarem habet.

Malayos ingeniosi poetæ.

CAPVT. XXI.

ARGVMENTVM

Sumatra Insula, olim Taprobana dicta, in hoc describitur capitulo.

Recta ex opposito Malacæ in Euroaphricum ad 10. milliaria à continente, in eo videlicet loco, vbi fretum est angustius, exerit sese Insula, quæ olim *Taprobana* nomine insignis fuit, hodie *Sumatra* dicta, à quibusdam vero historicis, *Chersonesus aurea* appellatur: sunt qui dicant *Ophir* esse, vnde *Rex Salomon* aurum templo ædificando acceperit, qua de re in sacris literis agitur: rursum alii affirmant eandem olim fuisse cum continente Malacæ.

Sumatra, Chersonesus aurea.

Insula ea ex aduerso *sinus Bengalæ* posita, incipit sub primo eius puncto, sita sub quinto gradu boreali, porrigiturque à *Malaca* in Euroaustrum vsque ad Insulam *Iaua maior*, vbi sub 6. gradu australi desinit, longitudine ad 170. milliaria, latitudine vero ad 60. pertinet.

In hac Insula Lusitanorum nihil proprium est, negociantur duntaxat in quibusdam locis, parcius tamen, siquidem indigenæ ipsi omnis generis merces Malacam deuehunt. Habet insula regulos complures, qui vero reliquis imperet, est Rex *de Dachem*. Dachem ciuitas est, ad primum punctum insulæ, sub 4½. gradu boreali. Rex iste *Dachem* inter reliquos potentissimus est, & Lusitanorum hostis implacabilis. Malacam sæpius obsidione cingens misere afflixit, & quidem eo ipso tempore, quo in illis terris viuebam. obsidebat tum itinera ne commeatus illis adueheretur, nauibus etiam cursum inter *Malacam* & *Sumatram* præcludebat: vnde naues quæ ex *China, Iaponia*, & Moluccis soluissent in ambitum nauigare cogebantur, quando in loca periculosissima delatæ sæpe maximum mercatoribus ad quos pertinebant, detrimentum attulerunt.

Rex Dachē hostis Lusitanorum.

Malacenses & Indi complures triremes in eo freto tum habebant, quas Christiani quidem apostatæ, (quales multos ibi reperias) eos fabricare docuerunt, hisce triremibus plurimum damni per mare negociantibus inferentes, mare admodum infestum habuerunt, ope tamen DEI opt. max. & reliquorum per Indiam Lusitanorum auxiliis cursus nauibus, saluo commeatu iterum expeditus fuit, & mare pristinæ securitati restitutum. quæ singula suo loco plenius enarrabimus. Rex Portugalliæ, & qui locum eius per Indiam tenet Vicerex, iam ante annos complures disposuerunt stipendiarios, qui armata manu insulam *Sumatram* expugnatam occuparent, suntque in hunc diem Capitanei ibidem, qui eà de causa regiis stipendiis fruuntur, at nihil hactenus præstiterunt. minantur continuo ferociter, nullo tamen effectu. Capitaneos de quibus hic sermo est, vocant *Adelantado* siue præfectos eius dispositionis.

Dispositio Lusitanica.

Insula mineris ditissima, aurum, argentum & metallum tormentis longe optimis fundendis commodum generat, item ligna fragrantissima, radices modicas, aliaque eius generis complura. Visitur ibidem mons globos igneos euomens, sulphuris minera nobilitatus. affirmans

Montes ardentes.

Cum sæpius in hac Tabula reperias Puro notandum Puro idem significart quod fretum ut Cinca Puro id est fretum Cinca quod appidum est Tan tampuro et alias multa
Pulo Champida abundan fructibus et aqua recenti, attamen inhabitata
Cuda
Teraon
Barnar
Gusalan
Pulo Sambilaon
Patane
P Capa
Patingara
Bera
CHERSO
NESE
Solongior
Paham
P Parcelar
P Tiga
Malacca
R Formoso
Muar R
Muar
Aurea
Padraon
Jcor
P Natiuon
Champida
Bintan
Ins
Lin ga
Banca
Pulo Messina
Achen
Pedir
Daya
P xuta
Pulo Boton
Pulo Pinaon
Aqui Seperdeo Afonso d'Albuquerque
Pacem
Ambara
ysla Apolveria
Pulo tarra
Costa de Pracel
Isola Daru
Teera Daru
Tanjam
P Dos Limoes
Ysla Douro
Baixos de Tristan de Tanda
Baixos
Biraen
Macopa
Bancalis oppidum piscibus abundan adeo ut cum: sal aduehitur ad piscis ouuum sabendum ex uno se effici possint
Bancalis
P Sabaon
Estrecho de Sabao
P Pandelia
Acquinoctialis
Siaqua
Saydo do Canal
Campar
Andragiri
Jambe
Acalan tigas
Speriamon
Baros
Telonbuuan
Batto maye
Palimbam
Bocas de Palimban
C de Lazapara
Sayda do Canel
das Correntes
Golpho de batalha
Ticos
Batambas
Manancabo
Anarelhas
Ysla Douro
Andepuro
Lampaon
Dampin
Sumor
P Tonda
P Panjan
P Pari
Bua
Pulo Pugniatan
P Carcata
P Sabangi
Palimbam
Sura
Lacatra
Tanjonjaua
Tambara
Pontan
Lrauaon
Lonucaon
Sebongor
Issesucar
Junculan
IAUA
Cum sepius hic occurrat P, sive Pulo, sciendum, Pulo lingua Malayca insulam signi ficare.
Hispanicæ leucæ 17½ uni gradui competentia.
10 20 30
Miliaria Germanica, quorum 15. uni graduo respondent.
10 20 30

Nova tabula Inſularum Iavæ, Sumatræ, Borneonis et aliarum Mallaccam usquæ, delineata in inſula Iava, ubi ad vivum designantur vada et Brevia Scopulique interjacentes deſcripta a C.M.A.L.
Neuwe vnd Eijgentliche Furbildung, der Jnſeln Java, Sumatra, Borneo, bis gen Malaca, mit alen umligenden kleinen Jnſeln, corect vnd mit ganſem ſleis in der Jnſel Java obſerviert vnd abgeriſsen durch C.M.A.L.
Tiriaon
Hermata
BORNEO
INSVLA
Bandermachi
Loue
Rio Succadano Adamantem habet
Puerto Aror
Cabura
Baixos de los Chineſes
China bato
Cota barin nin
Tanjampuro
Calandua
Pico
P. Cheri mata
Frenetuum copia ſed Cocos
de Manepin
Macaſſer Inſ
Macaſſer
Bogis
Chirimao Laua
P. Lebock
Madura Inſula
P. Manianac
Rerambaon
Madura
Charabaon
Taggal
Laſsaon hic multæ conficiuntur navas
Japara
Dauma
Pati
Mandalicaon
Tabaon
Cidayo
Brandaon
Surubaya
Gerrici
Joartaon
Juanna
Daya
Paſsaruan
Panaruca
Pracada
Chandana
Bali Ins.
P. Adanh
Balli
Ballabuam
Fidayda
Pulo Roſa
Cambaua
Core
Bima
Cambaua Inſula
INSULA.

affirmant fontem in eadem esse insula, qui *Balsami* preciosissimi oleo scaturiat: Sericum illis in copia adest. *Balsamũ.*

In postrema Malacæ obsidione rex *Acheyn*, tantæ molis & longitudinis tormentum ad eam misit, vt simile vix apud Christianos visum fuerit, adeo vt dubites an artem in eo an molem prius mireris. Tormentum id in dotem dabat filiæ suæ desponsatæ regi prouinciæ *Ior* non procul à *Malaca* ad littus *Sian* sitæ, de qua prouincia suo loco fusius agemus. at Lusitani intercipientes & tormentum & sponsam regiam, adducebant eam in Malacam. tormentum in nauim datum Lusitaniæ regi mittebatur, cuius moles tanta erat vt id in carinam inter saburram necessario reponeretur. idque adeo in hunc diem in insula Medora manet, quod se nauis qua vehebatur, cum nostra classe coniungeret, tum cum ex India domum reuerterer. Ad hæc *Ior* ciuitas haud multo tempore post à Lusitanis vi capta & direpta fuit, in qua plus quam 2500. tormenta bellica non vnius magnitudinis & ex ære fusa reperta sunt. eorum quædam sclopeta communia referebant, quædam erant maiora, & arte pulcherrime efformata, insculptis historiis atque animalium plantarumque Iconibus, quæ ideo hoc loco recenseo, vt inde liquidum fiat, eos omnis generis metallis abundare atque iisdem artificiosissime vti. *Ior ciuitas expugnata & direpta, in qua 2500. tormenta bellica.*

Sunt quædam in insula loca, vbi Lusitani negociantur cum Malacensibus: videlicet *Pedir* 20. milliaribus distans ab *Acheyn*, ad littus quod ex aduerso est Malacæ situm. ex eo auehitur aurum piperque in copia. est & *Campar* locus proximus æquatori in eadem insula ad latus australe consurgens. Est & alius locus in ea insula & ad idem latus in occasum vergens, *Manancabo* nomine, vbi pugiones Indis *Chryses* dicti parantur, nec aliud telum est in India quod vel pluris fiat, vel maioris æstimetur, quibus confisi & *Malayos* & *Iauani* præ aliis sese ostentant. *Pedir. Campar.*

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Descriptio insulæ quæ Iaua Maior dicitur, item quæ sit mercium & negociationis ratio, quæ pondera, quæ monetæ, quis valor earum & alia quædam particularia.

IAua maior est precise ex aduerso vltimi puncti insulæ *Sumatræ* ad littus australe S.S.O. in Euroaustrum. Inter *Iauan* & *Sumatram* fretum est angustum, *fretum Sundæ* vocant, quoniam *Sunda* in Iaua sita non ita procul inde abest. Incipit insula sub 7. gradu boreali porrigiturque O.Z.S. in ventum qui inter Eurum & Subsolanum medius est, ad 150. milliaria, latitudo eius hactenus incognita à nullo prodita est, neque incolæ eius rei vllam notitiam habent. Sunt qui continentem putent, eamque ad terram incognitam vltra *Caput bonæ Spei* ad antarcticum vsque pertinentem existimant, at enim quod de eo dubium sit, pro insula habetur interim.

Affirmant eius loci incolæ, flumen per eam terram labi, in quod si ligna quæcunque immergantur, mutari ea in lapides. *Lignum in lapidem mutatur.*

Neque ita diu est quando Capitaneus Anglicus *Thomas Candisch*, per fretum illud nauigarit, soluens ex noua Hispania, cursumque per australe mare tenens. Abundat insula oriza & reliquis vitæ necessariis, vtpote porcis, ouibus, gallinis, cæpis, allio, *coquen*, nucibus myristicis, macere, quæ omnia Malacam auehuntur. portus insulæ primarius est *Sunda calapa*, vnde fretum denominatur. abundat in *Sunda* piper, quod & Indico & Malacensi præstat, crescitque in tanta ibi copia, vt quotannis quater quinquiesue mille centenarios auehant. abundat ibidem thus, *benzoi de Boninen*, quod *fœlie* dicunt, abundat & Camphora. inuenias ibidem & adamantes, liberumque est illic negociari nullo prohibente, nec enim ibi sunt Lusitani, & Iauæ incolæ: per se veniunt negociationis ergo Malacam, vbi merces suas distrahant.

Hoc loco operæ precium duxi à proposita materia aliquantisper digredi, & breuiter exponere, quæ ibi sit negociationis, quæ mercium monetæ, ponderumque ratio; siquidem de *Iaua* agentes percommodum erit ob negociationem ibi liberam, mercatoribus in eo gratum oportunumque facere.

In Sunda non habent aliam pecuniam nisi vnicum monetæ genus ex cupro, quod *Caixa* vocant, magnitudine grossum Saxonicum referens in ambitu, crassitie eius grossi vix media. cuius in medio foramen est filo inducendo aptum. siquidem communiter ducenta, *Moneta cuprea.*

 aut mil-

aut mille vno filo traiiciunt, quibus ita connexis, rationes suas instituunt sequenti modo; 200. *Caixas* faciunt Satta vnum. *quinque Satta* faciunt mille *Caixas*, idem facientes quod cruciatus Lusitanicus aureus, siue tres Carolini argentei apud Belgas. Piper Sundicum saccis dimensum venditur, saccus vnus 45. *Cattos* Chinenses pendet, pendet *Cattus* vnus 20. vncias Lusitanicas. Saccus quilibet piperis Sundici si vilissime venit, soluitur quinquies mille *Caixis* sin precio maximo ematur constabit sexies septiesue mille *Caixis*. Macis (illi *Massa* & *fœlien* vocant) item Caryophylla, nuces myristicæ, Benzoi album nigrumque, Camphora &c. venduntur per *Bahr*, pendet autem quodlibet *Bahr* Sundicum *Cattos* Chinenses 330. Macis selectum facit in moneta centum & viginti *Caixas*. Caryophyllorum optimorum non idem est precium. Viliora Caryophylla, quæ *Baston* vocant, valet *Bahr* septuagies aut octuagies mille *Caixas*. *Bahr* nucum myristicarum nonnunquam vicies, nonnunquam vicies quinquies mille *Caixis* venditur. *Benzoi* albi & nigri venditur *Bahr* vnum 150000. siue 180000. quin 200000. *Caixis*. solet permutatio cum iam dictis mercibus atque aromatibus ita institui. Permutant pro illis telam bombacynam omnis generis omnisque coloris ex *Cambaia*, *Choromandel & Bengala* aduectam, qualis est, *Sarasses de Gabares*: permutant & tapetes pictos ex S. Thomæ prouincia, quinque vlnarum. atque telæ eædem vocantur panni. Ex *Bengala* affertur alba tela bombycina, qualis est *Saramburas*, *Cassas*, *Satepofas*, item *Satapasen*, & lintea quædam cruda adhuc, necdum sole dealbata. ex *Cambaia* affertur *Cannequyns nigrum*, *Turias rubrum*, quæ sunt genera pannorum bombycinorum; affertur & *Beyramen rubrum*, diuerso filo. non absimile telæ peplorum Cameracensi. sane quantum ego assequor, in ea sum sententia, telam nostram lineam pluris apud ipsos fore, quam bombycinam ex India ipsis allatam, modo & hæc ad ipsos importetur. Natio *Iaua* à natura malitiosum, inuidum, pertinax & inuisum genus est. colorem eundem habet cum *Malayos*, ex rubro & nigro, haud multum absimiles sunt Brasiliensibus, firma & compacta corporis compositione, non proceri, non humiles nimis, musculosi, facies plana, genæ pendulæ turgentes, torua & magna supercilia, oculi angusti, barba rarissima trium quatuorue capillorum, partim in superiori, partim in inferiori labio, enatorum, eorumque nigerrimorum, in capite capilli rari perbreues & æque nigerrimi. ipsorum effigiationem Lector habebit appositam ad *Malayos*. conuersantur enim frequenter habitantque promiscue.

Si idem littus O.Z.S. in ventum qui est inter Eurum & Subsolanum medius, sequaris per milliaria 25. aderit tibi *Iaua* minor, quæ est ex opposito Maioris Iauæ; quod si vlterius pergas *Timor*, insula occurrit, crescit ibi Sandalum in maxima copia, adiacent in ea vicinia innumeræ aliæ insulæ, à nullo hactenus visitatæ, populosæ tamen & mercium preciosarum fertilissimæ non minus atq; *Iaua vtraque*. Qui Malaca soluunt cursum suum tenent ad insulas *Moluccas*, *Banda*, & *Amboyna*, in quibus Lusitani suas habent munitiones & Capitaneos, negocianturque hinc inde. Qui *Malaca* soluunt, S.O.Z.S. in Euroaustrum atque Phœnicen vela faciunt vltra milliaria centum, tenentes cursum medium inter insulas plurimas. locis passim arenosis interpositis, vnde sæpius in extremo discrimine versantes sub quauis nocte in anchoris stare coguntur, donec *Moluccas* in conspectu habeant. profecti ad milliaria centum, O, & O.Z.N. in Subsolanum & illi collateralem nauigant per milliaria 250. ad *Bandam* insulam.

Banda Insula.

Negociantur Lusitani in insula *Banda*, siquidem in ea & plurimæ & optimæ nuces myristicæ, macisque proueniunt. præparantur ibidem Conseruæ & Confectiones ex nucibus myristicis, fit & oleum ibi tam ex nucibus, quam ex foliis myristicis, quod Malacam & inde per quæcunque alia loca deportatur. præcipua negociatio hoc in loco fit permutuatione, vt & *Sunda* & *Iaua*. Insulanis nulla omnino fides habenda est, & diligenter cauendum ne naues propius appellant. negociantes continebunt se in nauibus, ad quas Insulani scaphis appropinquantes merces aduehant, eoque modo contrahant permutandis inuicem mercibus. Nec enim recens est quod Lusitani ab insulanis decepti credulitatis suæ pœnas dederint. & euenit ita meorum cuidam amicorum Capitaneo tum nauis suæ, qui propius accedens nauem amittebat. & ipse cum sociis captiuus in biennium affligebatur ibi miserrime, nec nisi soluto redemptionis precio tandem libertati restituebatur. Notandum autem eas nauigationes, quæ *Bandam*, *Moluccas* & *Iauas* versus instituuntur, non nisi regis permissu atque ex singulari gratia cuiquam patere, & ea quidem gratia nisi in India stipendia facientibus, aut officiatis emeritisque in recompensam contingit, de quo suo loco agetur.

Ex *Banda* soluentes cursumque N.VV. in Thraciam ventum ad 20. milliaria tenentes ad insulam Amboynam deueniunt, in qua Lusitani similiter habent munitionem sed satis exiguam. aromata parcius ibi proueniunt, naues tamen à *Malaca* ad *Moluccas* velificantes appellunt ad eam vt respirent & reficiantur necessariis, progressis ex *Amboyna* vlterius in boreã, ad

Amboyna.

milliaria

milliaria 70. insula *Tydor.* apparet ferme sub primo gradu boreali. atque hæc prima ex *Moluccis* occurrit. In boream vlterius procedendo per milliaria sex, *Molucco* adest, nec procul inde *Tarnate* atque reliquæ insularum, in quibus Caryophylla tanta cum vbertate proueniunt.

Capvt XXIII.

ARGVMENTVM.

Moluccæ Insulæ hoc describuntur capite.

QVinque numerantur insulæ generali nomine *Moluccæ dictæ, Molucco, Tornate, Tydor, Geloulo*, & alia, cuius nomen nunc non succurrit. Lusitani has insulas ante annos complures detectas occuparunt, in quibus ex India atque Malaca negociantur. Idem etiam tentarunt Hispani non sine ostentatione, & cursum quidem ex Hispania noua eo tenentes appulerunt ad *Tornate*, vbi naui ventorum turbine disiecta & amissa necessario illis remanendum fuit; quos cum Lusitani haberent in manibus, plærosque occiderunt, paucos quosdam captiuos in Lusitaniam miserunt. quod accidit eo tempore quando reges illi potentissimi, Hispaniarum scilicet & Lusitaniæ, inter se propter maris & detectarum prouinciarum iurisdictionem diuisionemque graui duello inter se dissiderent. illud Pontifex deinde diremit, ita vt Lusitanus per Orientis insulas detectas, perque mare quod ab illo meridiano in orientem patet, solus dominaretur.

Molucco. Tornate. Tydor. Geloulo.

Insulæ *Moluccæ* præter Caryophylla nihil ex se habent, at Caryophylla in tanta copia, vt vniuerso orbi implendo sufficiant. Sunt in his insulis montes ardentes, terra sicca & calidissima est, nec alia habent victualia præter pisces & carnes, Orizam, siliginem, cepas, allium & eiusmodi alia vitæ necessaria partim à Lusitanis, partim à vicinis petunt quæ ex permutatione suppetunt, panis quo victitant ex radicibus pinsitur, qualis est Brasiliensium. habent vestimenta ex stramine seu herbis miro artificio atque pulcherrime contortis.

Caryophylla in maxima abundantia. Montes ardentes.

Aues Lusitanis *Passaros de Sol* dictæ, non nisi in his insulis habentur, germanis corrupto vocabulo vocantur Paradeißvogel. habent tam speciosas plumas vt quascunq; alias pulchritudine superent. Viuas eas nemo vidit vnquam, mortuæ in has insulas delapsæ ab insulanis conquiruntur. volant vt fama est, non nisi in Solem, & viuunt ex aere, nunquam in terram subsidentes. nec enim pedes, nec alas habent, ex solo capite & ventre constant, corporis pars maxima in cauda consistit, vt apparet in iis, quæ in Lusitaniam afferuntur ex India, paucæ quædam ad nos veniunt, idque raro admodum, sunt enim & rarissimæ & maximi precii; duas ipse mecum inde auexi, marem & femellam. circa oras hasce sparguntur insulæ complures, de quibus nihil magnopere constat. siquidem à nostris non visitentur. Eas itaque & hic prætermittentes, ad Malacæ littus reuertemur, à quo ad *Capo Singapura* ante digressi sumus, descriptionem nostram ex instituto continuantes.

Passeres solis siue Paradeißvogel.

Capvt XXIV.

ARGVMENTVM.

Capo Singapura ad terram Sian vergens, littusque Camboia, atque Cauchinchina: Insulæ item Borneo, Lyssons, Mamillios siue Philippinæ sequenti describuntur capite.

A *Capo Singapura* ad vsque cuspidem in ortum prominentem, *Sinosura* dictam, numerantur 18. milliaria, inde ad sex septemue milliaria in mari sunt scopuli, quos *Pedrabianque* vocitarunt, siue petras albas, eo in loco naues ex China soluentes non raro in extremum discrimen adducuntur, multis pereuntibus.

Naucleris itaque accurate ibi attendendum, ne naufragium patiantur. necessario enim illis isthac transeundum est, nec deflectendo cursum, in ambitum nauigare datur.

A *Capo Singapura* O. Z. S. in Subsolanum perges milliaria 40. & deuenies ad cuspidem

Insulæ *Borneo*, quæ est sub primo gradu boreali, porrigiturque ad 120. milliaria sub 7. gradu. latitudo eius adhuc latet, nec enim à quoquam hactenus inquisita fuit.

Arbores Camphorifera. Insula arboribus Camphoriferis refertissima est, neq; in Orientali ora preciosior habetur Camphora. Littus à *Sinosura* per triginta milliaria ad *PAN* vrbem sub 3½. gradu sitam pergit. inde recta per 10. milliaria procedendo littus N. VV. in Thraciam ventum deflectit, per 50. milliaria: ibi vrbs *Patane* consurgit sub 7½. gradu. Sunt autem *Pan* & *Patane* vrbes, singula regna regi *Sian* tributaria.

Pala Dagula. Calamba, aquiualet auro. Camphora. Bezoar. Lignum quod *Pala Dagula* vocant, hinc petitur: item fragrantissimum, preciosissimumque illud lignum *Calamba*, quod si non adulterinum fuerit pari precio cum auro appensum venditur. Est & *Camphora* ibidem, verum non eius præstantiæ, qua in *Borneo* insula, habetur ibi & auri aliquid & Lapis *Bezar* vel *Bazar*, contra omne venenum valens. sunt ibi Adamantes, sunt nuces myristicæ, & macis, atque lignum *Sapon*, quod in copia ex *Sian*, affertur haud absimile ligno Brasilico, tingendis lanis percommodum. A *Patane* per milliaria centum in boream velificando littus reflectitur ad *Sian* prouinciam, sub gradu 14½. à *Sian*. hinc si ex arcu illo egrediaris per milliaria quindecim S.VV. in Euroaphricum, littus pergit S. O. in Phœnicen ventum per milliaria 70. vsque ad vrbem *Camboia*, quæ est sub 10. gradu. hinc iterum littus per milliaria 60. N.O. in Aquilonem, & iterum per 60. milliaria N.VV. in Euroaphricum pergit, inde VV. N. VV. in Corum ventum siue Iapygem vsque in medietatem arcus marini, qui est ad *Cauchin Chinam* recta procedit, dicitur hoc littus *Camboia* & *Chamapa*.

Calamba copiosum. Mecon flumen Nilo par inundatione. atque in hac terra prouenit flagrantissimum lignum *Calamba*, copiosissimum. *Flumen Mecon* hanc prouinciam intersecans in mare influit, atque Indi illud flumen caput & regem reliquorum fluuiorum omnium vocarunt, siquidem vnde tam prodigum est, vt totam eam prouinciam per æstatem inundet fœcundetque non secus atque Nilus Ægyptum suam.

Incolæ prouinciæ *Camboiæ* in ea sunt opinione, omnes pariter creaturas rationales atque irrationales, cuiuscunque speciei demum fuerint, tandem factorum præmia recipere, prout bona malaue in vita operati fuerint, qui continentem post *Camboiam*, postq; *Sian* peragrare voluerint, varias nationes videbunt, inter quas sunt *Laos* dicti, gens populosa & potentissima. item *Auas* & *Bramas* ad montium radices habitantes, sunt & *Queos* in ipsis montibus degentes beluino more, vescentes carne humana, & corpus ignito ferro inurentes signantesque, ornatus scilicet gratia. Atque hactenus enumeratæ nationes & gentes nauigantibus scriptoribusque huc vsque innotuerunt, reliquæ vero sunt & aliæ complures, quarum notitia ad nos non peruenit.

Philippinæ pertinent ad Hispanos. Qui à *Camboia* vel *Cambaa* in mare procurrunt in Subsolanum per milliaria 100. vel circiter, obuias habent insulas *Lusson* vel *Lussones*, ad quas Hispani ex noua Hispania vela facientes primi eas detexerunt, anno 1564. eædem dicuntur *las Mamillias* atq; *Philippinæ*, à principali eius loci portu atq; ciuitate *Mamillia* denominatæ, ab aliis *Lusson*, ab aliis *Lussones* vulgo dictæ. Hispani regis sui Philippi nomen illis indiderunt, *Philippinas* dicentes. Ciuitas *Lusson* siue *Mamillia* est sub 14. gradu. Circa eam vrbem visuntur aliæ insulæ innumeræ, quæ omnes generali appellatione *Mamillias Lusson*, siue *Philippinæ* veniunt. Hispaniarum Regi simul subiectæ, cuius Gubernator in vrbe *Mamillia* residens regis vices obit, adest ibidem Episcopus peculiaris, qui & caput & princeps per eas insulas ad clauum sedet.

Non ita ante multos annos dictæ Insulæ simul ad regnum & coronam Chinæ spectarunt, sed certis quibusdam de causis postea ab ea recesserunt: vnde disciplina & regimine politico collapso, potentioribusque in inferiores tyrannidem pro libitu exercentibus in maxima ataxia & statu perturbatissimo viuebant, vnde Hispanis expeditum & facile fuit illis potiri, quotidie enim cateruatim confluebant, qui baptizati se Christianos profiterentur. Terra ex se est fertilissima, suaque annona & siligine copiose abundat, alit feras gregatim, ceruos, capreolos, hinnulos. & sunt ibi armentorum greges, vri, bubali, vaccæ, porci, capræ. Sunt feles ex quibus *Zibettum* fit: fructus varii, & optimi æque atque apud Chinenses. abundat ibi mel, abundant pisces, & sunt qui affirment omnis generis aromata ibi prouenire, neque id tamen certo constat, soli Hispani iactabundi in eo videri volunt, quantum quidem mea fert opinio, vt cæteris præferantur. Chinenses in his insulis frequenter negociantur, aduehuntque ex China merces quascunque, vtpote sericum omnis generis, gossipium, vasa porcellina, genus videlicet vasculi ex materia fictili purissima. aduehunt item puluerem tormentarium, nitrum, sulphur, ferrum, cuprum, chalybem, argentum viuum, atque alia eiusmodi metalla. Item farinam, nuces castaneas, dactylos, telam linteam, scriptoria elaborata & similia tam artificiose elaborata, vt melius fieri posse impossibe sit. Quotannis appel-

lunt eò

lunt eò ex China vel 20. naues, oneratæ mercibus, quas Hiſpani inde auehunt in nouam Hiſpaniam, atque in regnum *Mexico*, neque minus frequens eſt hodie nauigatio ex noua Hiſpania, atq; ea, quæ ex Luſitania in Indiam inſtituitur. Sed reuertamur ad littus noſtrum videlicet in medium littoris ſiue arcus *Cauchinchingæ*, à quo ſi pergis per 60. milliaria in Subſolanum ad promontorium quod *Terra alta* dictum ſub 19. gradu eſt, regnum *Chinarum* tibi aderit, de quo in ſpecie paulo poſt agemus.

Sinus iſte cuius modo eſt facta mentio ſiue maris flexuoſi curuatura, terminat prouinciam *Camboiam*, littuſque *Champaa*, incipit ibidem terra *Cauchinchina*, quæ pertingit ad regnum vſq; Chinarum.

Cauchinchina diuiditur in duo vel tria peculiaria regna, Chinenſibus tributaria. habet homines forma, moribus & conſtitutionibus non abſimiles vſque adeo Chinenſibus. terra ex ſe rerum omnium fertiliſſima eſt. abundat ibi lignum *Palo Daguilla*, at fragrans illud *Calamba*, item ſericum atque aliæ merces non minus atque in China. Hinc nauigantes per 10. milliaria in altum, verſus ventum Subſolano collateralem O. Z. S. tenebunt inſulam *Aynao*, eſt autem ea inſula ſiue prouincia ditionis Chinenſium. Inter continentem atque hanc eandem inſulam vnionum piſcatio eſt, vbi vniones omnis generis, capiuntur. Si vlterius nauigatur ſecus idem littus per 90. milliaria, N. O. Z. O. in ventum qui inter Cæciam atque Aquilonem medius eſt, occurrit ciuitas *Macavv*, quæ eſt ſub gradu 22½. habitant in ea Luſitani cum indigenis promiſcue. A *Macavv* N. VV. in Thraciam ventum ſinus maris eſt plenus inſularum, eſtque in eodem ſinu ciuitas *Canton* ſub 24½. gradu ſita, diſtans milliaribus 30. à *Mecavv*, quæ eſt Metropolis prouinciæ *Cauchinchinæ*, atque emporium frequentiſſimum, vbi Luſitani merces à Chinenſibus petunt. nec niſi in hoc loco omnis negociatio Luſitanorum cum Chinenſibus conficitur.

Margaritarum piſcatio.

Macavv.

CAPVT. XXV.

ARGVMENTVM

Fertilitas, Opulentia atque potentia regni Chinarum, atque alia memoratu digniſſima ordine hic recenſentur.

CHinarum regnum eſt ſub Tropico cancri, littus eius S. VV. & N. O. id eſt in Euroaphricum & Aquilonem per 400. milliaria porrigitur. ad latus Euroaphrici pertingit China ad regnum *Cauchinchinam*, ad latus N. VV. vero quod Thracium ventum ſpectat, Tartariam ſiue Scythiam habet, affirmatur in ea terra quæ à China in occaſum vergit, homines colore albos eſſe, is tractus *Cathai* vocatur. putant aliqui in ea regione plurimos eſſe Chriſtianos, atque terram ad Perſarum regnum vſque pertingere. Inter Chinæ regnum atque Tartariam murus eſt perpetuus, qui vtrunque regnum ab inuicem ſeparat, porrigiturque per 500. milliaria in arcum, quod vt dextre intelligatur, ſciendum vtrunque regnum naturæ beneficio à ſe inuicem ſeparari montibus prætaltis, paſſim vallibus vt fert natura interiacentibus. Valles itaque lacunaſque hiantes cæmentis lapidibuſque explerunt, donec cum montibus complanarentur, atque murus exiſteret continuus, arte naturaque eductus. muri portio arte facta vltra 80. milliaria non capit. dicto muro Chinarum regnum non ſecus atque vallo atque propugnaculis à Tartarorum incurſionibus defenditur. Sunt enim Tartari hoſtes Chinenſium capitales, qui antequam ſtaret murus, ferme totum Chinarum regnum impreſſione facta incautis ipſis eripuerunt, & ad multos annos ſane poſſederunt, vt Hiſtoriæ teſtantur, donec à Chinenſibus iterum expellerentur, regnumque muro circumdatum, ſecuras illis ſedes præberet.

Cathai.

Murus 500. milliaria longus.

Regnum Chinarum habet prouincias quindecim, ſi regnum *Ayano* adnumeraueris, cuique prouinciæ ſua eſt Metropolis, à qua denominatur. Lacus ingens ſiue mare vaſtum eſt in regni medio, ex quo deriuantur fluuii complures per totum regnum diffuſi, alueis tam vaſtis, vt quibuſcunque nauigiis portandis ſufficiant. Omnis regni fertilitas eſt ex huius lacus inundatione. Ciuitates præcipue, vici, pagique potiores ad fluminum ripas conſurgunt. vnde incolis rerum omnium affluentia commoditaſque maxima eſt, dum videlicet vltro citroque nauigationis commoditate perfrui atque inuicem oportunius negociari poſſunt. Tractus ille littoralis longe omnium hodie celebratorum eſt maximus. ad eum

porriguntur prouinciæ quinque. *Canton* videlicet ſiue *Cantao Chincheo*, quæ aquilonem ſpe-
ctat, *Liamboo*, *Nanquin*, ſiue *Nanquyn*, & *Paquia* Thraciam ventum reſpiciens, in qua poſtrema
Aula regia. eſt aula regia, vbi Rex potiſſimum militum ſuorum ſtipendiariorum numerum ſecum habet,
propter viciniores huic prouinciæ Tartaros. Eſt autē ea vna ex optimis prouinciis regni illius,
& ob id regiæ aulæ oportuniſſima. Tot in China ſunt naues, ſcaphæ, Bergantinæ, atque alia
nauigia ipſis vſitata, per portus, perque fluminum alueos diſpoſita, vt fidem vix mereatur. fa-
Nauium copia in Canton. ma eſt in ſolo Cantonenſi portu, atque ſinu illo plura ſtare nauigia omnis generis, quam per
omnem Hiſpaniæ oram inuenias. Maiores naues habent in prora & puppi turritas. harum
tantus eſt illic numerus vt maris præfectus vno die ſexcentas cogere poſſit, eſtque earum vſus
tempore belli. Flumina paſſim nauigiis adeo inſtrata ſunt, vt cum populoſiſſimis ciuitatibus

potius, quam cum fluentis conferenda ſint. Nautæ enim in iis totas familias habent, quin &
mercaturas & negociationes publicaſque tabernas & officinas per ea exercent haud ſecus ac
in rebuſpublicis bene conſtitutis. Complures videas, qui nunquam in terram firmam egreſſi
perpetuo in nauibus vitam tranſegerunt. Tametſi vero & aliæ nauigiorum formæ propemo-
dum infinitæ in China viſuntur: nos tamen hoc genus præcipue appinximus, quod nec vela
lintea, ſed ex arundine contexta, nec anchoras ferreas ſed ligneas in ſtellæ formam effectas
præ ſe fert: quorum vſus eſt in negociando præcipuus. Tellus ob aeris temperatiſſimam ſa-
luberrimamque conſtitutionem, alimentorum frugumque feraciſſima eſt, ſiligo, oriza atque
alia eiuſmodi leguminaibi abundant, quin per totum anni circulum & ſeritur, atque meti-
tur. in medio regni ſunt Elephantes, leones, Tygres, & feræ aliæ. eſt genus ibi animantis, *Moſ-
ſeliac* vocant, ex quo Muſcus colligitur, animal magnitudine catello comparandum, illius
interempti cadauer defodiunt ad dies aliquot ſubter terram donec putreſcat, putridum iam
effoſſum-

effossumque plagis tandiu contundunt, donec fiat tractabile, & sanguis cum carne in vnam massam redigatur, ex qua deinde pilulas vnius vnciæ formant, Lusitanis *Papo* dictas, variis peregrinis nationibus inuehendas. Habent Chinenses *Algalliam*, habent Ambram, abunde item anseres, gallinas, anates, & altilia similia, quæ gregatim alunt. Equos, sed Europæis minores, pisces fluuiatiles marinosque optimos. latent ibi in terræ venis auri argentique ingentes thesauri, qui regum interdicto non effodiuntur, eos in abscondito sibi asseruantium. si qua ex auro argentoue vtensilia sibi comparant, ea aliunde petunt, possident autem domi auream argenteamque amplissimam supellectilem. Argentum pluris quam aurum faciunt, quod aurum aliud alio vilius sit, nec in certo valore permaneat, argentum vero sibi semper simile pretium suum æqualiter perpetuat. habent Chinenses margaritas in copia, habent & *alioffar* ex prouincia *Aynao*, argentum item viuum, ferrum, chalybem, stannum, plumbum, sulphur, Lithargyrium & eiusmodi metalla varia. Affirmatur Chinarum regem præter tantas diuitias atq; reditus pene inæstimabiles habere in cuiusq; prouinciæ Metropoli peculiare thesaurum ingentis pretii. Chinensibus tam familiare est serico indui, quam apud nos vilissimo linteo obseri. induuntur vestib. sericis talaribus, vestibus item ex *Brocado*, id est tela ex filis aureis argenteisue intertexta atq; arte phrygia scitissime picturata, sericum enim adeo ibi abundat, vt omnibus sit patabile. Creditur quotannis ex prouincia *Canton* in Indiam deuehi ter mille quintalia siue Centenarios serici per libram distrahendi, præter illud quod in Iaponiam, in insulam Lusson, atq; Philippinas, & in terram Sian reliquasq; viciniæ partes auehitur, adeo vt totæ classes eo onerentur, Cantonensi prouincia interim serico abundante, neq; vlla ex parte ab eo exhausta. Linum Cotonque ibi væ num exponitur & in copia maxima & precio vilissimo. Si spectes copiam vasorum fictilium, *Porcellinen* dictorum, quæ inde in Indiam, Lusitaniam, Hispaniam nouam, alioue mittuntur, dices rem esse stupendam. ea vascula quæ ex puriore materia fiunt, nullo modo auehere licet, sub pœna capitis, asseruantur pro regni proceribus, tam splendida tamq; speciosa sunt, vt vitra crystallina purissima cum iis conferri possint. Finguntur hæc vasa ex materia satis dura, minutim contusa & trita, quæ dein infunditur in aquam maceranda, inde vbi macerata satis fuerit, agitatur eo modo quo lac agitari solet butyro præparando. quo facto cremor eius supernatans preciosioribus vasis seruatur, quod post cremorem remanet, vasis minus puris suppetit, & quo fundo erit propior residentia, eo materia erit crassior. vbi ficta fuerint vasa, coloribus variis depinguntur in illis vel historiæ, vel aliæ icones, tandem indurata exiccataq; in furno coquuntur.

Classes integra onerantur serico.

Porcellina vasa.

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

VAsculi genus, cuius supra mentio facta, Porcellinæ nomine, describitur à Scaligero in libro quem de Subtilitate edidit, exercitatione 94. hoc modo: recipe, inquit, putamina ouorum & marinas glareas, quas porcellinas vocant, vnde & ipsum vasculi genus denominatur: quæ contrita minutissime atque aqua macerata redigantur in massam, ex qua formentur lances & vascula vsui accommoda, ea defodiunt sub terram, nec nisi post annos centum effodiuntur, quando suam iustam essentiam demum assecuta fuerint, & diuendi possint. alii aiunt non ipsa vasa, sed materiam informatam defodi. verum Io. Hugonis modus, veritati magis consentire videtur, affirmantis ea ex luto fieri, non secus ac alia fictilia in nostris regionibus.

ABVNDAT in China saccharum, *mel*, *cera* precio vilissimo. Sunt ibi herbæ, radices & plantæ, floresque varii non minus atque apud nostrates. sunt fructus vberiores atque in Hispania. habent & ipsi fructus peregrinos, nobis incognitos. poma aurea ibi nata vincunt dulcedine saccharum, est & fructus illis *Lechias* nomine prunis similis, sed sapore diuerso, is longe optimus est & commendatur à comedentibus maximopere, atque vt summatim dicam, est ibi affluentia rerum omnium quæcunque in hominis cogitata venire possint. Reditus regis tanti sunt, vt eos indicanti fides vix adhibeatur, siquidem ex vnico illo vectigali, quod ipsi ex sale cocto prouenit in prouincia Cantonensi, quotannis capit auri millionem vnum cum dimidio, id est. 1500000. Florentinos, ex quo de reliquis iudicari potest. Vrbes in China omnes munitissimæ sunt tum vallis, murisque ex solidis formatisque lapidibus extructis. tum munitionib. & propugnaculis circumquaq; dispositis atq; fossis aqua repletis. arces non habent, sed supra singulas ciuitatis portas, stant turres robustæ tormentis bellicis instructæ. Vtuntur armis quibuscunque, vtpote sclopetis, arcubus, sagittis, hastilibus variis, gladiis prælongis, & curtis latisque item scutis. milites in prælium accincti vestibus vtuntur ad genua vsque demissis, gossipio circumquaq; subducto ea densitate vt hastile vel acutus gladius nusquam penetret. Stipendiarii regii in signum gestant pileum flauum vel rubrum, numerus illorum infinitus est. Sunt illis Decuriones, Centuriones, præfecti mille stipendiariis, præfecti decem mille,

Regis reditus infiniti.

Vectigal ex sale 1500000. Florent.

Arma Chinensium.

mille, præfecti viginti mille, atque ita consequenter. Distinguuntur Capitanei signis militaribus peculiaribus, cuiq; ordini propriis, ex quibus indicium sumi potest de numero militum cui quisq; præficitur. Singulis nouiluniis milites recensentur: Solutio stipendiariorum fit in argento in minuta frustula conciso, alia enim moneta illis in vsu non est. monetam dictam per libram accipiunt, qui mos per totum regnum inualuit, atq; inde est vt secum passim & libram & instrumentum argento incidendo aptum circumferant. militis stipendium in mensem vnum, facit numum argenteum regalem Lusitanicum vnum cum dimidio, quod sane stipendium ob mercium vilitatem pluris est, atq; si apud nos accipiant Ducatos quatuor, aut Carolinos duodecim. Vtuntur ceremoniis & religione ethnica, pura ab omni Mahometicæ sectæ aliarumque superstitionum contagio. quibusdam in locis dæmones malos venerantur ob id saltem, ne malum operentur. In sacris vtuntur variis ceremoniis. idolum triceps passim in

Dæmonia Chinenses venerantur.

templis habent. quod si rem alicuius momenti instituunt, siue negocium terra mariue exequendum aggrediuntur, idolum adeunt, colligantque duo ligna, quorum vtrumque ex vna parte planum, ex altera rotundum sit: ea sortes exploraturi in altum proiiciunt. quod si ambo in planum latus decidant, omen faustum erit, si vero alterum in planum, alterum in conuexum decidat, malum erit. vnde idolo multis votis supplicant, vt id fausto nutu secundet. at si vlterius ligna inæquali positu procidant, indignantur idolo, supplicant tamen rursum, ligna que tertia vice experiuntur, quæ si tertia vice in fausto positu proiecta sint, idolum pedibus proterunt abiectumque in mare, aut in ignem datum comburunt ex parte, siue etiam tandiu verberibus mulctant, donec ligna optato iactu in planum cadant, quo facto in locum suum idolum reponunt, excusantes se & hostias opimas illi offerentes.

Adorant

Adorant iidem populi malos genios sequenti modo. procumbit ex iis quidam pronus in terram, astat alius qui in libro legat, legenti respondent cæteri cantu & nolarum pulsibus, statim dæmoniacus spiritus inuadit super terra procumbentem. is tortus facie horrendum, quæsitus quærentibus dat responsa pro oraculo. Sin hoc modo responsum nullum impetrare possunt, insternunt pauimentum rubro stragulo, super quod orizam dispergunt, porrigunt deinde alicui ex circumstantibus qui nec legere nec scribere sciat, lignum in manus, cantantes nolasque pulsantes. mox qui lignum accepit, incipit characteres in orizam pingere, quos vnus ex circumstantibus depictos colligit, atq; inde responsum elicit.

Agonizantibus dæmonium depictum, vna manu Solem, & altera pugionem strictum tenentem ante oculos ponunt. est autem dæmonium ita pictum, vt comminanti simile sit, quamobrem decumbenti iniungunt, vt fixis oculis id intueatur, quo in altero mundo magis propitium atque amicum illud habeat, nec tum ab eo affligatur. Solem & Lunam tanquam coniuges, adorant. si quando Solis Lunæue defectus accidit, id magnis sacrificiis expiant, quod de vita periclitari videantur, metuentes ne DEVS ipsos vita priuet. Credunt omnes immortalitatem animæ, atque post hanc vitam retributionem bonorum malorumue prout quisq; bona malaue gesserit, & ob id monumenta sepulchralia magnifice excisa defunctis statuunt. Credunt in altero mundo vitam immortalem esse.

Sol & Luna coniuges.

Quamprimum ægrotus animam expirauerit, abluitur à propinquis, & inuoluitur inuolucris beneuolentibus, & ex aromatibus suffumigatis. hoc habitu in sellam reponitur cadauer, ad cuius pedes propinqui in genua deuoluuntur, valedicentes illi reponunt deinde cadauer in feretrum paratũ ex ligno odorato, quod panno albo, in quo depicta est effigies defuncti insternitur. hæc tumba per quindenã integram in publico exponitur. fiunt interim variæ pro defuncti anima ceremoniæ oblationesq;. Tandem funus cum cantu & instrumentis musicis

ſepeliendum defertur, defoditurque, infigunt ſepulchro pineam inciduam, donec exareſcat. finitis hiſce ceremoniis ſacerdotes chartas, in quibus animalia atq; mancipia picta ſunt, flammis abſumentes domum reuertuntur.

Mos orandi pro animabus defunctis fit hoc modo: Statuto quodam die menſis Augusti ingreditur monachus cum aliis duobus fratribus in ædes deſignatas. is circumſtantes adhortatur, vt quatenus defunctum omni macula purum velint & in angelum lucis tranſire, preces & oblationes debitas exoluant. mox altare apparant defuncti idolum ſuper illud ſtatuentes, thus adolentes, ſimulq; quinq; vel ſex menſas dapibus pro defunctis inſternentes. tum cantibus perſonant, tintinnabuliſque perſtrepunt. quæ dum fiunt vulgus offert in altare chartas quaſdam. tandem ſubdiaconus, qui miſſam pro defuncto celebrat, precatiunculam dicit, eam modulando. reliqui per choros reſponſant, & chartas quaſdam pictas ſuper altari incendunt. quibus peractis conſidunt hilares, genioque & gulæ indulgent libere: qui modus eſt purgandi animas veriſſimus.

Vniuerſitates in China. Docti venerabiles.

Habent paſſim per regnum Vniuerſitates, vbi philoſophia & conſtitutiones regni traduntur. nec enim apud Chinenſes reſpectus eſt vel proſapiæ, vel diuitiarum, ſoli ſapientes & artibus liberalibus atque philoſophia imbuti reliquis præferuntur. hi ſunt qui ſedent ad gubernacula rerum publicarum, quique officia regia obeunt, hi ſunt quibus defertur honos, &

quos cum reuerentia atque ſolennitate excipiunt, hi ſunt qui vitam cum voluptate degunt in delitiis, & quos pro Diis habent, tribuentes illis nomen *Loitias* atque *Mandoryns*, quos ſedentes in ſedilibus ſuis obuelatis tela ſerica atque aurea per publicum deferunt.

Confertur Nobilitas in China quibuſdam perſonis, quos *Loitios* vocant. Modus autem nobilitandi hic eſt. Traduntur in publicis Chinenſium ſcholis omnes pariter facultates. ibidem inſtituitur examen à Viſitatore regio in palatio quodam ſplendidiſſimo publicum; in

que

quo examine si qui præ aliis doctrina, maxime in Iure ipsis vsitato profecerint, iis nomine regis conferuntur insignia Loitiorum, id est, nobilitatis. Sunt autem ea zona bractea aurea, & pileus alatus, quibus à vulgo discernantur. finito examine promotionis dies indicitur. die constituto conueniunt *Loitii* in vestibus splendidissimis. adueniunt & *Loitii* candidati habitu simplici, quorum singuli suos susceptores præuios habent, gestantes ornatum in nouas dignitates assumendum. Vbi candidatus ad promotorem accesserit, supplex in genua procumbit, rogans sibi ornatum Loitiorum conferri. præstat deinde coram visitatore iuramentum, quod & regnum regiamq; dignitatem omni fide tueri velit; præstito iuramento aliisq; quibusdam ceremoniis exactis Visitator, nomine Regis *Loitio* inaugurato ornatum & insignia confert, vna cum nomine & titulo, amplexando simul eundem, quem sequuntur reliqui Loitii amplexantes eum similiter. Peractis hisce ceremoniis, cum multa solennitate & instituta processione per publicum deducuntur: præcedunt tubicines, & Musici cum soldatis satellitibusque, sequuntur aliquot, qui sceptra gerunt, & post hos reliqui *Loitii* in sellis gestati, mox susceptatores Loitiorum. Insequuntur deinde qui sex sericos pannos gestent, ita vt singuli à quaternis ferantur, in quibus consignatum est examen pro nouitio *Loitio* institutum. Tandem inuehuntur promoti recens *Loitii* in equis albis tapetibus preciosis pictis instratis, quorum singuli ex humeris sericas appendices & pileos redimiculis ad pedes demissis habent. quæ pompa cum instituitur, festum per totam vrbem solenniter celebratur. Natura procliues illi sunt in voluptates atq; crapulam, non minus atque reliqui Chinenses. Lege cautum est apud illos ne quis in patria sua officium procuret, neue eam regis nomine gubernet, aut magistratum ibi obeat, quod Rex hanc ob causam fieri voluit, ne scilicet amicorum affectibus indulgentes vel à Iustitia deflectant, vel regi rebelles fiant. Si quis ex proceribus vita fungitur, eiusdem vxores atque famulos simul vita priuant defodiuntque

In patria nemo regnat.

Sepultura. vna cum hero,appoſitis eduliis variis clenodiiſque,vt hoc modo comitatior,& inſtructior eo abeat,vnde negant redire quenquam. Aer ibi temperatiſſimus eſt , terra enim ſubiacet 19. gradui,quibuſdam etiam locis ad 50.vſque conſcendit.quæ omnia fertilitatem arguunt, huic accedit incolarum ſedulitas in agricultura, neque enim latum pedem incultum relinquunt, radices montium atque ipſi colles,aratris ſulcati atque conſiti ſunt,quod fit ob hominum frequentiſſimam multitudinem. Peſtilentia aliudue contagium Epidemium nullum ibi graſſatum fuit tanto temporis ſpacio, vt ab hominis nullius ſuperſtitis memoria illud repetere poſſis,Legem eam ſeuere obſeruant , vt abſque ſuperiorum venia nemo quiſquam ex Chinenſi ſolo egredi audeat, neque quiſquam peregrinus in eam terram introire abſque eorundem permiſſu,ſecus qui fecerit luet capite. Nemini conceditur aut labores ſubterfugere, aut in ocio vitam degere:mendicare apud Chinenſes inauditum, quod ne fiat, diligenter cauetur. *Mendici non ſunt in China.* Incolæ habent iuſtam membrorum omnium proportionem, robuſti ſunt & obeſiores, facies lata eſt & rotunda,oculi parui,ſupercilia magna, palpebræ erectæ, naſus paruus & planus, barba rariſſima capillorum vix ſeptem vel octo in vtroque labio. In mento crines nigerrimi pauci, quos religioſe curantes pectunt mundantque aſſidue,quosque non viri tantum,ſed& feminæ nutriunt ea prolixitate qua fert natura excretos pexos in nodum ſupra verticem nectunt,integentes eos reti ſerico.Qui maritima loca Luſitanis frequētata habitant,vt pote Macuani atque Cantonenſes, colore ſunt remiſſiore,non abſimiles Mauritanis in Aphrica,aut Hiſpanorum aliquibus.Qui in meditullio ſunt Belgis noſtris, (*vt ſchema antecedentis paginæ demonſtrat*)& ſuperioribus Germanis colore reſpondent. Sunt & inter illos nigerrimi, oculis magnis, & barba denſa:verum ii pauciores & ſecundum Chinenſium opinionem ex Tartarorum atque vicinorum aliorumque peregrinorum promiſcua conſuetudine procreati, quod ſane fieri potuit,tum cum vicinorum conſuetudine adhuc vtebantur,atque libere hinc

inde

inde negociarentur,ea conuerſatio ipſis præcluditur hodie. Vngues ſiniſtræ manus non præcidunt,in dextra præciſos habent, quod ſane ſingulari legis obſeruatione faciunt.ditiores & medii ſtatus homines ſericis vtuntur veſtibus iiſque colore diuerſo: pauperes goſſipio induuntur. Nemo eſt in toto regno qui ex lana pannos texere didicerit, tametſi & lana abundent & oues gregatim alant, vnde admiratione tenebantur ob pannos laneos à Luſitanis aduectos;ſimili modo nec holoſericum habent,nec texere norunt.Mulieres laxis veſtibus&ad talos demiſſis ſplendide induuntur, capillos redimitos vnionibus atque gemmis precioſis habent,quibus & reliqua corporis membra pari modo exornant;manus tectas geſtant,per publicum raro obambulant,domi occluſæ ſedent, plantas pedum habere ſtrictiſſimas ornamento ducunt,vnde à teneris eas vinculis conſtringunt, ne in iuſtam prodigalitatem excreſcant, ægre ambulant pedibus,quod ſi fiat, credas ipſas ſemiclaudas eſſe. atque hoc virorum eſt inuentum,vt eas ſcilicet à curſitationibus prohiberent, viri enim zeloſi admodum & valde laſciui ſunt,at vero habere plantas tam ſtrictas nihilominus ornatus eſt in mulieribus.Si quæ in re lautiore ſunt,aut in aliqua dignitate conſtitutæ ob maritos ſuos , eæ ſellis in id paratis per publicum deferuntur (*vt Lectori præcedenti modò folio figurâ ob oculos proſuimus*) obuelatis ſerico, ſatyno tela vndulata , intextis filis aureis argenteiſue, ante facies crates ſunt paruæ, per quas prætereuntes conſpiciant,ipſæ vero à prætereuntibus conſpici nequeant.

Veſtes ſerica.

Mulies per publicum deferuntur.

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

De Prouinciis, Vrbibus, aliiſque memoratu dignis, in Chinarum regno occurrentibus.

CHinarum regnum conſtat prouinciis quindecim,atque ſi ſcriptoribus fides habenda eſt, quæuis earum magnitudine ſua æquat vel Europæ regnum præcipuum. Sunt in prouinciis Gubernatores ſiue Vicereges, quos Chinenſes vocant *Cochinos.* Duas ex prouinciis Rex ipſe cum Conſiliariis ſuis moderatur, videlicet *Tolanchiam* & *Paguiam* , in qua eſt aula regia. Nomina reliquarum prouinciarum hæc ſunt:*Fequiem, Olam, Sincai, Suſuan, Xanſay, Oquiam, Aucheo, Hona, Canton, Quicheo, Chequeam, Saxi, Ayuaon.* Singulæ prouinciæ ſingula flumina habent interlabentia, nationes conuerſantur inuicem commodiſſime , terra & aqua commercia ſua congreſſuſque familiares exercentes. proditum eſt in Chinenſium Hiſtoriis contineri in quindecim illis prouinciis ciuitates primarias 591. ſecundarias vero 1593. præter vicos & pagos & ipſos magnitudine oppidis comparandos, præcipue ciuitatum ad ripas fluminum conſurgunt, circundatæ foſſis vaſtis, latis atque muris craſſis ex lapide ſolido factis firmiſſime.ad muros vtrinque ſunt pometia tanto ſpacio , vt ſex equites iunctim circumquaque obequitare poſſint, vti videlicet muri rectius curentur, quos perpetuis ſumptibus diligenter reſtaurant. viæ regiæ per totum regnum lapidibus ſunt ſtratæ planitie paſſim ad montes vſque porrecta. Vrbium ingreſſus ſunt admodum magnifice & opere vario artificioſe exornati, portæ ternæ quaterne iunctæ atque ferratæ obæratæque. viæ & plateæ paſſim eleganter ſtratæ, tum in vicis tum in vrbibus, eæque latæ, rectæ, ita vt proſpectus ab vna extremitate in alteram pateat, quantumuis longiſſimæ ſint.per plateas paſſim ſunt fornices atque tabernæ, vbi & merces venales exponantur , & opifices operas ſuas exerceant. Fornices per plateas paſſim ex lapide arte mira inciſo,& vario emblemate depicti conſurgunt,quibus vſus eſt,cum aut feſta, aut ludi aliæue ſolennitates rituſque eccleſiaſtici fiunt,quæ non niſi publice,noctu apud ipſos celebrantur,tum enim fornices collucent facibus& candelis,quod ſpectantibus& venerationem & admirationem mouet.

15. prouinciæ in China.

591. & 1593. ciuitates.

Forma ciuitatum.

Via regia.

Platea.

Ianuæ ædificiorum omnes collaterales ſunt ornatus gratia, quæ media eſt reliquis ſublimior, collaterales pro ratione commoditatis latiores. Ædes humiles carent contignationibus ſuperſtructis, capaces areaſque patentes habentes & viridaria arte& natura pulchertima. Vrbis nomen,vbi eſt ſedes regia *Xuntien* ſeu *Taybyn*,ab aliis etiam *Quin zay* celebratur.*Xuntien* idem ſonat noſtris,quod *cœleſtis ciuitas*.ea eſt in prouincia *Paguia*,de qua proditum eſt in hiſtoriis, quod magnitudinis ſit ſtupendæ , affirmatur portam alteram ab altera in directum per mediam ciuitatem abeſſe tanto ſpacio , vt equo inſidens illud integro die vix conficiat.narrantur & alia mira,quæ breuitatis gratia hic prætereo.

Aula regia.

Potentiores in regno non vtuntur specialibus dignitatum titulis, quales apud nos Comites, Duces, Barones &c. tametsi territoria sua, vasallos aliaue dominia possideant: titulis enim vti proprium eorum est, qui à Rege eos acceptos ferunt ad dies duntaxat vitæ, vita functis, tituli in liberos non descendunt, sed ad Regem redeunt: si tamen aliqui ex liberis idonei sint, qui iis fruantur, à rege poterunt eos sibi denuo impetrare, tanquam feudum. Regis effigies appensa est passim in vrbibus, in quibus Gubernatores seu Vicereges resident. ad eam obuelatam tela aurea veniunt quotidie officiati, præfecti, *Loitias*, *Mandoryns* &c. deferentes debitam illi reuerentiam, non secus ac si Rex ipse præsens esset.

Regis Titulus & effigies. Titulus regis talis est. N. N. *Rex & Dominus totius mundi*, *& Sol totius firmamenti.* Nemini per totum regnum armato incedere licet, nec arma domi suæ habere præter eos, quibus id à rege datum est tanquam stipendiariis regiis, quod iisdem hæreditarium est.

NOTA. *Currus volantes.* Chinenses ratione & intellectu valde sunt præditi, artifices miri, artificiosi, vt ex operibus ad nos deportatis patet, currus extruunt ad formam scapharum, eos nonnunquam tanta arte & subtilitate parant, vt per planitiem à ventis impellantur, non secus ac si æquor sulcarent. in negociando sunt prudentes & industrii. Mercatores ad tabernas suas appendunt tabulam in qua depingunt merces venales additis inscriptionibus. Quæque opificum tribus vicum seu plateam peculiarem habitat, nullis aliis conciuibus admixtis.

Nati ex opificibus non nisi parentum opificia tractare possunt, excepto si à magistratu licentiam impetrent. Si quis opibus præpollet, illi indulgent vt in ocio viuat, neque operas ipse exerceat, tabernam tamen siue officinam, vbi familiam exerceat, apertam habeat oportet.

Moneta alia non est in China, nisi aurum atque argentum non cusum sed minutim incisum, vt vel obulum pendeat, pro ea parabis merces quascunque & esculenta, velut gallinas anseres, pisces, fiuntque in ea contractus emptionis venditionisque.

Vnam habent vxorem legitimam, concubinas vero quotquot alere possunt, liberum est habere. Filius vnus ex legitima natus præcipuam bonorum partem hæreditariam capit, reliquum reliqui æqualiter inter se diuidunt. Contrahunt matrimonia libere ratione consanguinitatis, exceptis fratribus atque sororibus & eorum liberis, antequam sponsus sponsam *Dos nubentium.* suam domum ducat oportet vt certam illi dotem numeret, quæ parentibus pro educatione cedit, qua soluta, ea sponsum sequitur, parentibus integrum est, dotem eam insumere, vel alio modo impendere aliis. si quid de dote post parentum obitum fuerit residuum, id ad filiam redit, à cuius marito prius numeratum fuit: vnde fit vt qui habeat filias plures, & idem reliquis ditior habeatur.

Variæ & multæ linguarum idiomatumque sunt inter Chinenses differentiæ: in scriptis tamen mutuo animi sensa omnes eodem modo percipiunt. vtuntur enim characteribus hieroglyphicis. vnde alphabetum quo vtuntur, in infinitum procedit. periti scripturæ necessario felici memoria & longa exercitatione opus habent. atque hæc ipsa causa est, cur docti apud ipsos sint in tanto precio. *Papyrus.* papyrus in China similis est Europææ, colore tamen minus candido. sed subtilitate & puritate superior. pennæ scriptoriæ ex arundinibus fiunt, in quas penicilla more pictorum nostratium indunt.

Typographia, bombardæ, tormenta bellica, puluis tormentarius, & si qua alia ad hæc pertinent, fuerunt illis in vsu ante aliquot sæcula, & hodie nihil illis vsitatius est, nec viuit inter illos qui à memoria sua repetere possit, quod eiusmodi quicquam de nouo & recens inuentum sit inter ipsos. *Historici & scriptores in China.* produnt Chronica primum Chinensium regem fuisse insignem Magum, qui ab hinc ante aliquot annos millenos regnum illud administrarit, primus tormentorum vsum & munitionis inuenerit. Typographia res est apud illos antiqua. habent libros excusos annis quingentis sex centisue prius, quam in Europa id inuentum sit. Sunt ibi Bibliothecæ refertissimæ, nihil non enim chartis mandant, describentes tum res priuatas, tum exterorum, item artes liberales, leges, iura, statuta, &c. ad hæc administrationem politicam, & res sui æui gestas, qua in re neque Græcis neque Romanis inferiores sunt, quin imo multis eos parasangis sæpe post se relinquunt.

Conui-

Conuiuia solenniter celebrantes, sternunt tot mensas, quot conuiuæ aderunt, tametsi vel centum inuitentur, mensæ depictæ perbellæ, deauratæ, varioque emblemate ornatæ, visu amœnissimæ, quam ob causam mensalia nulla insternunt, sed ad oras tabulæ ap- *Conuiuia.*

pendunt telam fericam vndulatam, auream, argenteamue pro cuiusque statu, ad terram vsque demissam. ad angulos mensæ siue tabulæ pendent calathi arte barbarica facti floribusque repleti beneolentibus, & aliis varie formatis bellariis ex saccharo deaurato, depicto, variis formis efformato. in medio tabulæ apponitur cibus arte paratus percoctusque, is delicate conditus apponitur in lancibus *Porcellinis* siue argenteis. Pisces carnesque pure exossatæ atque minutim concisæ in patinas dantur, comedentes ne minimum digitis contrectant, cibis sumendis adhibent duo parua ligna rotunda nigra, quibus loco furcularum vtuntur tam perite, vt ne mica inde decidat, nec extergendis manibus vllis strophiolis opus habeant, manus enim & os nullo modo polluunt collinuntue. potum ex oriza habent nostro hordeaceo similem sæpe & parum bibunt, poculum aliquod paruum porcellinum vel vicies degustant, donec exhauriant. conuiuiis solennibus vt & nuptialibus adhibent instrumenta musicalia omnis generis. Cibos multa arte, multaque diligentia variis modis præparant. Mores aulici quibus vtuntur, sunt: si qui ex vulgo sibi inuicem obuiam fiant, sinistram in pugnum contrahunt, eamque dextræ includunt, iunctim deinde ambas pectori admotas tenent, donec multa solennitate se inflectant, nunc genua incuruantes, nunc capitibus nutantes, innuentes ita se quoque mutua animorum coniunctione deuinctos, quemadmodum manum manui implicant, neque id ex ficto aliquo, sed sincero & intimo animi affectu. *Mores in mensa.* *Potus.* *Mores obuiantium inuicem.*

vtuntur

Ciuilitas Chinensiū nobilium.

vtuntur simul verbis vtrinque honorificis & magna cum reuerentia prolatis. Quod si nobiles, quos *Mandoryns* vocant sibi fiant in publico obuiam, aut alias se mutuo conueniant, manum manui digitosque digitis implicant, quibus implicatis brachia velut in arcum attollunt supra caput consistuntque simul ex aduerso incuruantes se, & genua flectentes inuicem, nutantesque capitibus singulari quadam cum ciuilitate, donec alteruter pergat. magnates inter se aliis moribus vtuntur.

Sunt autem varii dignitatum gradus in China, quorum *Mandorini* sunt præcipui, qui in sellis serico auroque obuelatis magnifice circumferuntur. Hi sunt qui regnum admi-

nistrant, quorum opera si quis vti velit, atque eo nomine eos compellare, necesse est, vt procumbens in genua coram illis compareat. Sunt proximi à rege, nec præter eos alii per regnum principes habentur, nec ad ea fastigia præter doctos & literatos, vlli euehuntur, inter quos quisque eminentior est, prout eruditione fuerit præstantior. Cæteroquin illi ipsi sunt æque gulæ dediti atque vulgus Chinensium, deliciantur, genioque indulgent terra marique: in quem vsum naues splendide apparatas habent, serico auroque intectas, apposita in medio mensa opipare instructa.

Regius autem præfectus per publicum delatus duos præeuntes habet, qui columnas duas in sublimi præferant in signum præfecturæ, sequuntur columnas arundines duæ erectæ, mox aliæ arundines duæ, rubris filamentis & loris appensis, quibus malefici flagellantur. Sequuntur deinde duo, qui tabulas binas albas baiulent, quibus inscripta sunt,

ſunt, iudicis nomen, officiumque. poſt hos ſummus iudex in ſella portatur, aut in equo inſigni inuehitur, ſtipatus quampluribus.

Duo ſunt modi examinandi maleficos. Habent primum ligna duo longitudine ſpithamæ, craſſitudine duorum digitorum, in extremitatibus perforata tranſmiſſo fune. ſi quem maleficorum torquere volunt, inſertos illius digitos hoc inſtrumento elidunt, donec articuli fathiſcant; quod ſi nec hoc modo confeſſio ſequatur, Iudex tamen ex teſtibus inſtruatur, proceditur ad alterum tormenti genus. Sunt autem duo ligna plana longitudine quatuor ſpithamarum, ab vtroque latere perforata traiectis funibus. contorquent dicta ligna ferro inſertis reorum pedibus, malleo ferreo prægrandi tandiu impacto, donec delictum eloquantur.

Habent præterea carceres amplissimos, iuxta quos viridaria amœnissima & piscinas habent in recreationem captiuorum, quorum reatus non capitales fuerint, interim muris & custodibus diligenter asseruati. Si qui capitis damnati non statim ad executionem ob negotiorum intercidentium molem abripiuntur, ii interdiu incedunt in carceribus tabulam albam in manibus gestantes, cui iudicium latum est asscriptum. Noctu inclusi & proni super terram expansi pedibus in compedes aut torcularia dantur, tum ferreæ duæ perticæ illis super corpus intenduntur, vnde omnis motus expertes per noctem sic durare coguntur.

Antequam iudex sententiam latam exequatur, tertia vice ea deliberatur: quod dum fit, reus super cinere furnario sedens, edit comeditque largiter apposita. vbi mortis causa sufficiens deprehenditur, pulsantur campanæ, disploduntur tormenta, reusque ad locum supplicii deducitur. Fures vt plurimum ducenti simul virgis cæsi pœnas luunt. Capiuntur quidam in priuatis ædibus hoc modo: Reus primum prosternitur in faciem, mox manus illi post tergum religantur, hinc torcularibus ita affligitur pulsaturque per carnificem, vt si sextam plagam accipiat, porro in cruribus se sustentare nequeat: si vero quinquagesimam, certa mors ipsi immineat. Nos hisce finem hic imponemus, ne videlicet liber in volumen excrescat, Lectorem earum rerum cupidum remittemus ad historiam de regno Chinæ Hispanico idiomate factam, atq; editam à monacho quodam *Fratre, Ioan. Gonsales de Mendoca*, postea quoque ex Hispanico idiomate in latinam linguam translatam, & tandem denuo ex Hispanico idiomate in Germanicam etiã linguam translatam per amplissimum atq; eleganter eruditum Virum Dn. IOANNEM KELLERVM patritium Franckfordiensis reip. ad Mœnum, & prætorem eius vrbis Cæsareum &c. in qua licet autor alicubi falsus fuerit, vt qui minus exactam earum rerum notitiam habuerit, leget tamen in ea plæraque memoratu dignissima.

Historia de China.

CAPVT

CAPVT. XXVII.

ARGVMENTVM

Descriptio Insulæ atque Vrbis Macau, ditionis Chinensium, vbi Lusitani negociaturi cum Chinensibus pedem figunt. Mercium item negociationisque enumeratio, earumque precium: pondera, mensuræ, monetæ tum Chinensibus, tum Malacensibus vsitatæ.

TAm Insula quam ipsa Ciuitas Macau habitatur Lusitanis pariter atque Chinensibus promiscue, qui negociantur cum Cantonensibus, à quibus merces Chinensium quascunque in commercio habere possunt, vt qui tam emendi quam vendendi gratia eo veniunt. Lusitani autem inde arceantur; simulac nauis Indica venerit in Macau, metiuntur eam tam secundũ latũ quam longum, ad quam mensuram vectigal exigunt, quo soluto nauem eam mercibus quibuscunque absque vllo alio onere pendendo impleueris. Liberum etiam est Lusitanis generalem aliquem negociorum suorum curatorem nomine reliquorum omnium in *Canton* mittere, qui merces pro libitu ibi conquirat, incumbit autem illi sub pœna grauissima, ne in vrbe pernoctet, sed in suburbiis diuersorium habeat. in vrbe *Macau* residet Episcopus Lusitanus qui Archiepiscopi ex Goa est Suffraganeus. Quotannis eo appellit nauis ex India specialibus priuilegiis à rege Lusitaniæ gaudens, eius præfectura contingit plerisque primatibus, quales sunt munitionum præfecti. Eadem nauis inde in Iaponiam pergit, vbi onerata *Macau* repetit, post Malacam & tandem Goam appellit. atque vt dictum est, hæc nauigatio non nisi ex singulari regis gratia à quoquam perficitur, eo modo vt alia nauis alterius reditum expectet, quotannis non nisi vna soluit. In Iaponiam sane sine regis consensu nauigatio nulli conceditur, Chinam vero Malacamque nauigare cuiuis mercatorum liberum est. adhæc nulla alia nauis vel in China vel Malaca negociabitur, nisi prædicta regia nauis ante expedita fuerit, qua expedita nec reliquis impedimentum vllum erit quocunque versus cursum dirigant. Capitanei nauigationis Iaponensis bene lucrantur, datur illis certa pecuniæ summa in numerato, & nauis simul instructa, septies octiesue mille dolia vehens: lucrum inde proueniens excurrit ad 150. vel 200. millia Ducatorum. Nauigatio hæc quauis vice non nisi triennio perficitur. in Aprili Goa soluunt Malacam petentes, vbi sæpe ad tempus moram ducere & *Monsonios* ventos expectare coguntur, à Malaca petunt *Macuam*, vbi ob eosdem ventos integrum mensem hærent, tandem Iaponiam deferuntur, non minus ibidem ad menses aliquot commoraturi, donec ventos fauentes ad reditum habeant, reditus iisdem spaciis quo abitus conficitur, atque ita triennium abit, donec domum reuertantur. Quandiu hic Capitaneus Macuæ, aut in Iaponia fuerit, tandiu partes Viceregis & summum magistratum obit, haut secus ac qui in India sunt vicereges aut munitionibus præfecti.

Dimensio nauium.

Vbi tempus aderit, vt Capitanei nauis à Macua soluat in Iaponiam, tum alia à Goa appellit ad Macuam eundem cursum tenens, nec tamen nisi prior cursum suum expediuerit, quæ simul ac Macuam reuersa fuerit, altera nauis inde in Iaponiam soluit. prior vero Gubernatoris vices obit, donec Malacam Indiamue abeat, qua ratione fit, vt perpetuo Gubernator aliquis in Macua præsto sit, merces quas ex Macua in Iaponiam vehunt, aliæ nullæ sunt præter sericum cuius loco argentum accipiunt, magno ipsis emolumento futurum.

Posteaquam itaque de negociatione Macuana hoc in loco agimus, visum est merces à Lusitanis emendo & vendendo vsurpatas exactius describere, addito precio vulgari, additis ponderibus, monetis tam Chinensibus, quam Macuanis familiaribus, siquidem ambæ hæ nationes magis inuicem contrahunt conuersanturque quam vllæ aliæ in India. Sericum in China est trium generum, vnum genus *Lankyn* dicitur, idque optimum est; secundum *Fuscan* & ipsum non malum; tertium *Lankan* inter reliqua vilissimum. Sunt & alia genera præter iam dicta, est enim sericum non tortum, crudum vocant: est tortum Lusitanis *retres* dictum, Sericum album non tortum primi generis *Lankyn* valet per quodque *Pico* (id ponderis nomen est postea declarandum) 145. vel 150. numis regalibus octonariis, siue Ioachimicis nostræ monetæ. Sericum album non tortum secundi generis *fuscan*, valet per *Pico* 140. & 145. Ioachimicis. Sericum crudum *Lankan* valet *Pico* 75. & 80. Ioachimicis. *Retres* siue tortum sericum *Fuscan* vel *Susuan*, vt & *Lankyn* & *Lankan* per *Pico* venit 130. & 135. Ioachimicis. *Retres* album ex Canton *Pico* erit 50. & 55. Ioachim. *Retres* omnis generis colorum pari precio venditur. Sericum crudum coloratum ex *Canton Pico* valet 55. & 60. Ioachim. Sericum album *Lambarten* 14. vlnarum,

Serici genera.

valet plærunque 150. & 155. Ioachim. Muſchus per Cattos venduntur, valet autem Cattus id eſt, vnciæ viginti 6 aut 7. Ioach. Cæteræ merces precioſiores Chinenſium, vendũtur diuerſo precio pro ratione temporis, nec ita vulgares ſunt atque Sericum atque Muſchus, ex quibus præcipua negociatio Luſitanorum conſtar.

Pondera, moneta. Sequitur ponderum & monetæ ratio apud Chinenſes & Malacenſes in vſu. *Bahr* ponderis genus in Malaca facit tria *Pico*, *Pico* vero facit 66½. *Cattos*: qua ratione tria *Pico*, quæ *Bahr* vnum faciunt, 200. *Cattos* pendent tam in magna, quam in parua libra. *Bahr* vnum in China continet 300. *Cattos*, idem quod 200. *Catti* in Malaca pendentes in minore libra, faciunt enim tres *Catti* in China duos *Cattos* apud Malacenſes in minore libra. *Cattus* vnus apud Chinenſes pendet ſedecim *Taes* Chinenſes, facientes apud Malacenſes quatuordecim *Taes*, vel idem quod 20¾. vnciæ apud Luſitanos. Eſt illis genus põderis *HAND* dictum, continet quodque *Hand* (ſiue manus) *Cattos* 12. in minore libra, *Cattus* vero vnus continet 22. *Taes*. Sedecim *Hand* & octo *Catti* faciunt præciſe 200. *Cattos*, pendentes idem quod *Bahr* in parua libra. Eſt & ponderis genus, quod *Tael* vocant, in Malaca. *Tael* vnum in Malaca pendet 16. *Maſas*. decem *Maſa* & ¾. vnciam vnam faciunt apud Luſitanos. vncia vna cum dimidia præciſe facit ſedecim

Bezoar. maſas cum octaua parte. Lapis *Bezar* ſiue *Bazar* per *Maſas* venditur. quæque *maſa* Bezaris vænit duobus tribuſue ducatis, prout magnitudine & bonitate excellit. *Bahr* vnum maioris libræ habet ducentos *Cattos*. *Cattus* vnus habet viginti ſex *Taes*. *Taes* vnum habet vnciam vnam cum dimidia præciſi ponderis, ad Luſitanicam libram. in minore pondere ſimiliter *Bahr* vnum habet *Cattos* 200. *Cattus* vnus habet 22. *Taes*, *Taes* vnum habet vnciam vnam cum dimidia boni ponderis, ad Luſitanicam libram.

Merces per magnam libram venales hæ ſunt. Piper, Caryophyllum, nuces myriſticæ. macis, ſandalum album, ſandalum rubeum, color Indicus (anil dictus) alumen, Sanguis draconis, Palo, Daguilla, Zibettum, & Sapon.

Quæ per paruam libram venduntur hæ ſunt: argentum viuum, cuprum, Lithargyrium, Ebur, Sericum, Muſchus, Ambra, Calamba, lignum aloes, Stannum, Plumbum, Lancua, oleum nucis myriſticæ, oleum macis, Verdettæ, Roſamallia, Benzoi, Camphora. &c. Merces quas Luſitani in Chinam deuehunt, hæ numerantur. præcipuum eſt argentum ſiue numi regales Luſitanici octonarii, vnde maius lucrum eſt. valent enim plus quam quinque *Teſtonibus* noſtris dicf Pfenning dictis. neque id tamen eo fit, quod eam monetam aliis præferant, ſiquidem argentum quodcunque acceperint, ſimulac minutim in fruſta concidunt, vt ſuo more eo vtantur, aduehunt etiam vinum tam ex Portugallia, quam ex India, item goſſipium valde à Chinenſibus deſideratum, & holoſericum, quod nec habent, nec texere norunt, tãetſi & oues & lana in copia illis adſit. Si ſpecula, ebur, laboratum Cryſtallum, vitrum, horilogia vitrea ad illos deferrentur, haud dubitem, quin ipſis forent gratiſſima. atque hæc ſufficiant de regno China. Deinceps dicemus de Iaponia, vbi eſt extremus totius Orientis terminus, quem quidem hactenus nauibus requiſiuerunt nautæ à Luſitanis detectus.

CAPVT XXVIII.

ARGVMENTVM.

Deſcriptio Inſulæ Iaponiæ.

INſula ſeu prouincia Iaponia multas ſimul inſulas ſparſim poſitas complectitur, interfuſa paſſim fluuiis ſtagniſque non ita magnis, quibus in inſulas complures ſcinditur. Terra per ſe vaſta eſt, cuius amplitudo hactenus nulli certo explorata habetur, nec enim tota detecta, nec à Luſitanis paſſim perueſtigata eſt hactenus. Incipit ſub triceſimo gradu, porrigiturque vltra 38. diſtat à Chinæ continente in Eurum milliaribus 80. à Malaca vero in Aquilonem, qua Luſitani nauigant, ſunt milliaria circiter 300. Portus ad quem Luſitani appellunt negocianturque *Nangaſache* dicitur. Sunt autem & alia loca in Iaponia, Luſitanis frequentata. Terra pluuiis, niue & glacie riget, fert ſiliginem, ſed vulgo victitant ex oriza. quibuſdam in locis montoſa eſt & plane ſterilis & aſpera. Carnem non comedunt niſi ferarum, & quam ex venatu habent, venari autem ipſis tam eſt familiare, vt in eo induſtriam eorum iure mireris. Habent boues, vaccas, oues & eiuſmodi animalia gregatim, ſed quod cicurata ſint, carnes eorum faſtidiunt, abſtinentq; ab iis non ſecus ac noſtri ab equina carne. interim ad alias operas iis vtuntur. Lac ſimiliter reſpuunt, quod præter colorem à ſanguine nihil differre putent.

Veſcun-

Iaponii nec carnes nec lac comedunt.

Veſcuntur variis piſcibus, variiſq; fructibus, non ſecus atque Chinenſes. Piſcibus maxime delectantur. Ædificia lignea habent, ſtramine vel aſſeribus intecta, arte multa extructa, amœniſſima, præcipue diuitum. Conclauia tapetibus precioſis, qui ipſis præ aliis ornamentis ſuppetunt, ſplendide exornant. Iaponenſes non tam diligenter, neq; tanta cum munditia rem ſuam familiarem curant atq; Chinenſes, pauco contenti viuunt, interim nullius rei penuria laborantes, quin omnes pariter induuntur ſerico. Sunt ibi argentifodinæ, argentum effoſſum deuehunt quotannis Luſitani ad Chinenſes, permutantes id cum ſerico, aliiſque mercibus Chinicis in Iaponia deſideratis. Sunt autem Iaponenſes peritiſſimi in argento effodiendo, diſtrahendoque. Habent opifices optimos. Artifices eorum ſunt induſtrii admodum & ingenioſi, apprehendentes nullo negocio ea de quibus ſemel informati fuerint: cuius rei quotidiana experientia abunde teſtis eſt. Differunt nationes in Iaponia inuicem, interim tamen tam ciuiliter tamque aulice & familiariter conuerſantur, acſi in regis alicuius aula educati forent. quod ſi neceſſitas poſtulet, ſtrenui ſunt ad arma tractanda, raro tamen inter ipſos rixæ contentioneſue mouentur.

Homicida in Iaponia.

Famulorum fidelitas.

Si quis alteri minatur, aut ſtricto enſe infeſtus erit, id capite luit. Carceres non habent, qui delinquit illico pœnas pendit. Si quem capere voluerint, aſtu id fiat, atque vt circumueniatur arte oportet, ſin minus, reus ad arma confugiens multum damni dabit. Si nobilis fuerit, vel vnus ex potentioribus, eum obſideri faciunt numeroſa hominum multitudine domi ſuæ, iniungentes ipſi, vt vita ſe ipſum exuat, quod ſi renuit, domum expugnant, trucidantque quoſcunque obuios inibi, quod vt reus præuertat, à famulo ſe confici facit, ſæpe etiam ſibi ipſi ventrem tranſuerſo vulnere diſſecat. idem & famuli aliquando faciunt ex amore quo heros ſuos proſequebantur, mortem ita conciliantes ſibi voluntariam. Quin paruuli pueri irritati in parentum præſentia ex leuiſſimis cauſis atque præ mera obſtinatione idem genus mortis ſæpe ſibi conciliant. Cæteroquin in omnibus patientiſſimi ſunt, à teneris enim aſſueſcunt famem frigusque domare, & labores quoſcunque perferre, incedunt aperto capite, vtuntur veſtibus raris tam per hyemis, quam per æſtatis tempus, idque non vulgus ſolum, ſed & potentiores atque proceres totius regni. Caluitiem ornatui ducunt, vnde ſtudio capillos euellunt, retinentes in ſummo vertice villum in nodum colligendum. aduerſantur cæteris nationibus per omnia & in omnibus ſiue mores, ſiue linguæ idioma, reliquoſue vitæ actus atq; ceremonias ſpectes, Chinenſes in eo imitantes, & morem eum in hunc vſque diem obſeruantes, non ſecus ac naturæ legem, vti ex ſequenti narratione patebit. *Fuit ante annos plurimos in China familia potentiſſima, quæ cum omnibus conſanguineis atque agnatis in regem rebellis facta conſpirauerat, quo videlicet pulſo atque vita exuto rege regni poſſeſſionem ipſam inuaderet, res ea tandem detecta Regem ad atrociſſimam vindictam commouit, qui cum plures eorum capitaliter puniens ſecum decernebat ſontes ad vnum omnes delere. At conſiliarii ceterique in regno potentes id ægre ferentes (ſiquidem inter ſontes erant complures, quos ſanguine proxime attingerent) regem ſupplices adeunt interpellantque vt vitam reis donare, pœnamque mitiorem aliquam illis irrogare velit, tametſi & ea pœna, quam ſibi eligebant, vel ipſa morte non videretur tolerabilior. rogabant enim vt Rex ſontes eorumque poſteros perpetuo exilio multaret, ita vt in inſulam Iaponiam tum temporis deſertam adhuc deportarentur, quod cum obtinuiſſent, deportati quidem inſulam eam occuparunt, ſed ſuccreuit hinc inter Chinenſes atque Iaponenſes odium illud capitale in hunc vſque diem durans, adeo vt inuicem ſe ad aras vſque perſequantur. Iaponenſes ſæpe grauiſſime læſerunt Chinæ incolas, ſæpe igne ferroque oras Chinenſium infeſtarunt. Diſcordant diſcrepantque hodie quoque inter ſe in omnibus neque in minimo conueniunt exceptis nauigationibus Luſitanicis. atque vt ſe per omnia contrarios Chinenſibus præſtent, immutarunt & ceremonias & conſuetudines, & mores atque ciuilitatis ritus in contrarium. quæ ſi ſingula ordine percurrere velimus, nimis prolixum foret, quædam ſaltem ex præcipuis annotabimus.*

Origo Iaponenſium.

Mores cæteris contrarij.

Principio ceremoniæ quas ſalutantes Chinenſes obſeruant manuum complicatu atque capitis nutibus ita ab Iaponiis immutatæ ſunt, vt ſibi obuiam facti in terram conſidant calceoſque exuant, quod honoris mutui indicium eſt. Chinenſes & reliquæ nationes deſurgunt excepturæ aliquem honorifice, at Iaponii ſubſidunt, ducentes inciuile ſi ſtantes excipiant eum cui honorem deferre cupiunt. Nos non niſi togati domum egredimur, at illi in publicum procedentes pallia deponunt domi, atque laxis caligis induuntur: reuerſi domum exuunt caligas reſumentes pallia. Omnes cæteræ nationes ornamento ducunt alere capillos albos aut flauos, & dentes habere candidos, ſed id Iaponiis turpiſſimum eſt. & mediis quibuſcunque vtuntur capillis dentibuſque denigrandis. Color enim albus ipſis luctus ſignum eſt, ſed ater lætitiæ.

Mulieres hunc morem obseruant: in publicum progressas præcedunt filiæ & ancillæ, famuli vero eas sequuntur, qui mos in Hispania inuersus est. Mulieres grauidæ succinguntur zona tam stricte, vt vel strangulentur: antequam impraegnantur, zona tam laxa vtuntur vt ea sponte excitat: idque se experientia edoctas facere autumant, nisi enim grauidæ zonam arctius stringant, periculum ipsis in partu esse metuendum aiunt. Vt primum infans editus fuerit, loco refectionis quæ matri debetur, infantem lauant frigida, matri vero cibum pertenuem parcissime porrigunt. Inter comedendum hisce moribus vtuntur. Singulæ personæ singulas mensulas habent, mensalia nulla, ligna parua duo ipsis sunt in vsum cibi capiendi. bibunt vinum ex oriza, ita vt nonnunquam inebrientur, sumpto cibo alio vtuntur potu. bibunt enim poculum aquæ tam calidæ quam ferre possunt, idque tam æstiuo quam hyemali tempore.

Conuiuia Iaponensium.

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

Pari ritu Turcæ fere bibunt suum Chaona, ex fructu quodam simili baccis lauri, ab Ægyptiis Bon, siue Ban dicto, confectum. recipiunt de fructu hoc libram vnam & semis, torrentque modice, decoquunt deinde in aqua libris XX. ad medietatem. bibunt decoctum singulis auroris ieiuni in conclauibus suis, tam calidum quam possunt, in quo cum nostris fere conueniunt bibentibus vinum sublimatum ieiuno stomacho aiunt illi potionem suam stomachum & roborare & calefacere, ventositates digerere, & quascunque obstructiones aperire.

Cibos longe aliter præparant atque reliquæ nationes. prædicta aqua calida præparatur ex puluere herbæ *Chaa* dictæ. ea herba in tanto precio habetur, vt ditiores atque potentiores decoctum ex ea reponant locis custoditis, nec nisi ipsi domini illud custodiant famulis remotis, Si digniorem aliquem hospitem honorificentius excipiunt, propinant illi de hoc decocto. Olla in qua decoctio herbæ eius facta est, asseruatur, vna cum vrceolo fictili ex quo hauritur, in tanto precio, vt apud nos adamantes, carbunculi seu quæuis gemmæ preciosissimæ non habeantur magis charæ. Quod si contingat vt vasa illa à celebri aliquo & veteri artifice fabrefacta sint, vnicum aliquod ex illis quatuor vel quinque millibus Ducatorum diuenditur. *Rex de Sungo sibi comparabat eiusmodi ollam tripodem (habent enim tria fulcra seu pedicillos) quatuordecim millibus ducatorum. Erat in ciuitate Sacay Iaponius Christianus qui mille quadringentis ducatis talem redimebat, licet ea tribus in locis contusa atque reparata foret.* Sunt illis chartæ, siue tabulæ quædam maximi precii, in illis depingitur auicula vel arbusculum nigrum, quod si constat lignum peculiare eius esse tabulæ, atque picturam ab artifice celebrato factam soluunt pro ea precium quantumcunque postulaueris: *Sæpe enim nuda eiusmodi tabula tribus quatuorue millibus ducatis venalis comparata fuit.*

Decoctum preciosum.

Vasa preciosissima.

Gladium eximium ab opifice aliquo celebri & antiquo fabricatum, æstimant vel tribus quatuorue millibus coronatis, neque minoris eum vendunt. Hæc enim sunt gemmæ illis & clenodia, non secus ac nobis adamantes, vniones &c. quæsiti cur istarum rerum vilium alioquin, tantum precium statuant, respondent per instantiam, cur nos lapillos quorum nullus vsus est præter aspectum, tanti faciamus, quæ ipsi in precio habent vsui esse & homini commoda.

Regimen in Iaponia.

Politicum regimen apud ipsos hoc modo se habet. Regis nomen est *Iacatay*, qui per totum regnum dominatur, nullo impediente, ex reditibus ipsi plus non remanet, quam quod regiæ dignitati sustentandæ vix sufficiat, quod reliquum est distribuitur in *Cunixus*, nostris Ducibus & Comitibus comparandos, quos Rex constituit & deponit pro libitu, tenentur regi suis sumptibus parere tam belli quam pacis tempore, pro constitutionum Iaponensium tenore, atque pro dignitatis gradu in qua constituti sunt.

Principes & vasalli in Iaponia.

Cunixus habent etiam alios sub se, quos *Tonos* vocant, Baronibus nostris reliquisue vasallis conferendos, in quos & ipsi terram à rege acceptam partiuntur seruata proportione. Idem *Tonos* suam quisque portionem inter amicos atque stipendiarios suos subdiuidit, quorum singuli tenentur superiori inseruire, atque eum vt caput suum agnoscere, idque propriis sumptibus ad hæc quisque ex suo viuere tenetur, contentus eo quod ex diuisione accessit ipsi. cedit autem tantundem, vt cuiuis pro statu suo honeste sustentando sufficiat. Quisque dominus tantum iuris in suos possidet, tantumque autoritatis habet, vt iustitiam in eos exercere vel excommunicando vel votis priuando, eosque pro libitu tractare, quo iure, quaue iniuria, absque appellatione aut vllius interpellatione libere possit. & hanc sane potestatem non tantum Decuriones habent, & centuriones, sed & ipsi patresfamilias in liberos suos & seruos totamque familiam, liberum enim est eos vita exuere, plagis mulctare, ferire, confodere, nec est qui eos interpellet.

Reditus regij.

Regis reditus sunt pertenues, constant ex sola oriza, quam pro thesauris habent. habet rex quot-

rex quotannis quinquies centena millia plaustrorũ orizæ, nec amplius quicquam ex vllo alio vectigali alioue tributo. dictam summam orizæ in 10. vel 12. *Cunixus* ex parte distribuat necesse habet, quorum singuli triginta aut quadraginta millia plaustrorum sibi auferunt, residuum regi proprium cedit, ex quo se suosque aulicos sustentet. *Cunixus* quisque de sua quota *Tonos* suos alit, ita vt cuique dimensum suum pendat. *Tonos* similiter de suo dimenso stipendiariis certam mensuram præbent, vnde honeste alantur, pro cuiusque statu & conditione viuant.

Non habent eandem linguam cum Chinensibus, adeo vt se mutuo non assequantur loquentes, in scriptis nulla est differentia, iisdem enim characteribus & figuris vtuntur, vsurpant varia vocabula, scribuntque variis characteribus admodum scite, & decore pictis: norunt enim qui tituli, quæue honoris verba cuiuis personæ, habita gradus dignitatisque ratione apte & proprie conueniant, hinc est, quod peregrinis ipsorum lingua perceptu sit difficilis admodum. In religione non vsque adeo à Chinensibus dissident, habent sua idola atque sacerdotes *Bonses* dictos, quos religiose venerantur. Multi ex ipsis post aduentum Iesuitarum baptizati ad Christianorum religionem animos applicuerunt, & indies plures ad eam accedunt. quin tres etiam Reges ex ipsis baptizati sunt, videlicet Rex de *Bungo*, qui inter reliquos summus est per totam Iaponiam, sunt enim complures adhuc in Iaponia, quorum Iesuitæ nullam habent notitiam. baptizatus est & Rex *de Arrima*, atque rex *de Omura*. Tres modo dicti reges filios suos & consanguineos cum Iesuitis in Indiam mittebant, vt in Portugalliam nauigarent, & tandem Romam vsque deuenirent, vbi se sub Pontificis potestatem traderent obedientiamque sponderent. ii anno 1582. ex Iaponia soluerunt in Indiam delati ad vrbem vsque Goam anno 1583. quo tempore cum hero meo *Fonseca* & ipse appuleram eodem, adeo vt Goæ eos videremus. anno sequente nauigarunt in Lusitaniam, mox Mantuam Carpetanorum in Hispaniam aduentantes à rege Hispaniarum, cæterisque nobilibus Hispanis summa cum solennitate accepti, multisque donariis excepti sunt. Inde perrexerunt Romam vsque, ad Pontificem, qui non minore pompa, neque muneribus vilioribus aduentantes gratulatus, omnia ipsis præstabat, quæ tanta solennitate digna videbantur. idem Cardinales & reliqui per Italiam principes faciebant. totam enim Italiam illi peragrabant, perlustrantes Florentiam, Venetias, Ferrariam, reliquasque Italiæ vrbes nobiliores, & tandem in Hispaniam reuersi sunt instructi bullis Pontificiis, & reliquiis sanctorum atque S. Crucis Hierosolymitanæ, regibus Christianis per Iaponiam perferendis. Hinc digressi in Indiam appulerunt anno 1587. me ibidem tum degente, vbi excepti cum Iubilo & omnium admiratione ad suos perrexerunt in Iaponiam. Quæ quidem omnia facta sunt à Iesuitis, vt eo plures ad Christianam fidem conuerterent, vti dictitabant illi, vtq; apud Iaponenses autoritatem haberent atq; fidem in prædicãda Europæ magnificentia, aliter enim ægre persuadendi erant Iaponii. Vera tamen atq; præcipua causa & intentio Iesuitarum hæc erat, vt eo plus commodi videlicet ex ipsis caperent, nomenq; aliquod memorabile inde reportarent: siquidem potiora & preciosiora dona Principib. illis Orientalib. collata, Iesuitæ sibi ipsis retinebant, impetrabant etiam à Pontifice & Hispaniarum Rege, vt præter Iesuitas, nemo alius vel Lusitanus vel Christianus quicunq; demũ is foret, per Iaponiã habitaret. Hinc fit, quod hodie nec monachi, nec pontificii regulares quicunq; nec laici, præter solos Iesuitas atq; opifices quosdam Lusitanos Iesuitis necessarios Iaponiam incolant. reliqui, vtpote mercatores, peregrinari quidem, sed nullo modo residere ibi possunt, nisi ex permissu Iesuitarum. Terram fere vniuersam occuparunt, videlicet quantũ eius ad Christianam fidem accessit, obtinentes magistratum non in Ecclesiasticos tantum, sed & in politicos, persuadent enim Iaponensib. quæ volunt, vnde pro Diis fere coluntur; eamque apud Iaponios habent autoritatem, vt parum absit quin adorentur pro Sanctis. quin obtinuerunt à Pontifice Romano, vt ex suo ordine seu collegio Episcopum haberent, repugnantibus ipsorum statutis. Is Episcopus Iesuita ex Lusitania in Indiam nauigaturus in ipso cursu moriebatur, quo defuncto alium à Pontifice obtinuerunt eiusdem sui ordinis.

Linguæ diuersitas.

Iesuitæ in Iaponia.

Reges tres ex Iaponia Romam profecti.

Nemo Iaponiam incolit absque Iesuitarum permissu.

Iesuitæ pro sanctis.

Episcopus ex Iesuitis.

Ex quibus constat manifeste Iesuitas non nisi sibi meliorem partem præeligere, & captam prædam mordicus retinere. possident enim fertilissima atque principaliora loca totius Indiæ, in quibus ædificia præ aliis splendida atque magnifica statuunt, quorum magnificentiam imitari aliis non conceditur, nec si alius velit ea imitari possit: quin nec ipsis religiosorũ Ordinibus ea potestas est. Sciunt enim foro vti commodissime, nec est quicquam per totam eam terram, ex quo lucri odor sperandus sit, quod non protinus arripiant, modo per somnum de eo commonefiant, quibus enim modis vel à Rege Hispaniæ, vel ab aliis potentioribus istud obtineant, semper ipsis in promptu est. Credunt quod magistratus rerumque potentes blanditiis & sycophantiis suis fascinare possint.

Quin

Quin in negociando tam versuti atque periti sunt, vt in vsurando cæterisque lucrandi artibus ipsos sæculares longe post se relinquant. Atq; vt summatim dicam, nihil omnino per Indiam prouenit, ex quo non Iesuitis etiam sua portio cedat. Vnde non laici solum, sed & reliqui Ecclesiastici id ægerrime ferunt, sordes atque auaritiam eorum incusantes abominantesque.

Insula de Core.

Haud procul ab Iaponia sub 34. vel 35. gradu visitur alia Insula vasta ad littus Chinæ, cui Insulæ *de Core* nomen, de cuius amplitudine, incolis atque mercibus nihil dum certo constat. Si à *Macua* Cæciam ventum vela facias plusquam per 90. milliaria occurrent insulæ nonnullæ vtpote *Lequeo, Boqueno,* siue *parua Lequeo,* distans circiter 20. milliaribus à continente, Chinæ: in eodem cursu iterum ad milliaria 90. alia occurrit *Lequeo maior* vocata, eas Chinenses frequentant.

Lequeo minor. Lequeo maior.

Atque hæc sufficiant de littorali illa Chinensium ora, de accolis illius, atque mercibus ibidem parabilibus, quæ partim ex propria experientia, partim ex aliorum fide digna relatione deprompsi. Deinceps ad vrbis Goæ descriptionem reuersuri, loca illi vicina, item territorium & iurisdictionem eius proponemus.

CAPVT XXIX.

ARGVMENTVM.

Descriptio breuis terræ, quæ post Goam est, in cuius solo vrbs Goa posita est. Item de origine regum illorum deque eorundem nominibus, omnia ex fida incolarum relatione, atque historiarum euolutione diligenter eruta.

ANtequam descriptionem Insulæ atque Vrbis Goæ ordiar, priusquam etiam de statutis, idololatria, atque aliis commoditatibus regnorum partim post Goam, partim, à latere illi sitorum, Lusitanisque atq; indigenis promiscue habitatorum agam, operæ precium duxi eam tractationem ex alto atque ab antiquo deducere, vt inde primordia regnorum, diuisioque prouinciarum & gentium planius & plenius pateat: vnde etiam de Regum nominibus rectius iudicare poterimus. Fuit itaque ante annos trecentos Rex quidam potentissimus in terra DELI, quæ post Goam est in Boream, contermina terræ *Corascione*, quæ est sub rege Persarum, vbi tapetes preciosi Lusitanis *Alcarissas* dicti parantur. Terra Deli frigore, niue & glacie cum Belgio respondet. Rex DELI subiugabat sibi regna quæcunque vicina, vtpote *Decan*, *Cuncan*, *Ballagate*, *Goam*, &c. accidit vero vt eodem tempore Æthiopes & Mahumetani prouinciam Cambaiam vi occuparent (ea in boream à Goa distat milliaribus centum) cogentes multa tyrannide sub ditionem suam eos populos ethnicis ritibus deditos, quorum nomen *Reisbutos* fuit. Terra *Ballagate* atque *Decan* antea regnata fuit ab Ethnicis, tum sane potentissimis, à quibus *Venesares* descendunt, quorum prosapia in hunc vsque diem durat, possidetque terram, quæ post Goam est, diciturque ea natio *Colles*: Qui sane *Colles* & *Venesares*, item *Reisbutos* ex Cambaia etiamnum ex rapto viuunt, & Cambaienses tributum Reisbutis pendunt, solum ob eam causam, ne spolientur ab illis, sed vt in pace & quiete viuant. Sic & *Venesares* atque *Colles* suum tributum habent ex terra *Decan* & *Ballagate*. Reges vicini hactenus debellare eos non potuerunt. Enimuero nec ipsi reges id serio agunt, vt qui & ipsi ex præda participent. Postquam itaque Rex *Deli* potentissimus vicina regna simul sub sua potestate haberet, Tartari, quos Indi *Mogores* vocant, in regnum eius irruentes, potiorẽ regni partem vi occuparunt.

Terra Deli.

Reisbuti.

Mogores sunt Tartari, occupantes Deli.

Heros ex Bengala Deli regnum recuperat.

Erat eodem tempore in Bengalæ regno Heros fortissimus, cuius fratrem Rex Bengalæ iniuste obtruncari iusserat, quod vt vlcisceretur Heros iste, tentabat omnes aditus, quibus propositum suum in actum deduceret, neque frustra id fuit, siquidem & Regem Bengalæ ipsum vita exuit, & omnibus simul regnis eundem exutum sub suam potestatem redegit.

Solus itaque totius Bengalæ regni sceptris potitus, minime eo contentus fuit, sed ad maiorem potentiam aspirans, Deli quoque regnum sibi conterminum cum maxima manu inuadebat, illudque expulsis Tartaris siue *Mogoribus* occupabat, vna cum cæteris regnis adiacentibus omnibus, *Decan* videlicet, *Ballagate* & *Cuncan*, vsque ad regnum *Cambaiæ*, vnde omnium potentissimus erat imperator totius Orientis, cuius regna in ambitum descripta fuerunt 800. milliaribus, si Indis fides habenda est ista referentibus. Regebat is ad annos complures vniuersam eam terram, tandem quietis desiderio captus, & quod tot prouinciis regendis

gendis ætas eius ſenilis minus ſufficeret, in Bengalam reuerti cogitabat, tradens regnum *Decan, Ballagate* & *Cuncan* conſanguineo cuidam ſuo, velut legitimo hæredi, addens ſimul Goam & loca finitima.

Hoc animo reuerſus in Bengalam, reliquit in cæteris regnis conſanguineum ſuum potentem rerum regnorumque reliquorum omnium. Nouus vero Rex ille vtebatur amicitia & fauore plurimorum principum exterorum, præſertim *Arabum, Turcarum, Ruynorum* & *Coraſonum*, vnde regna & prouincias in Gubernatores & Capitaneos diſtribuens ipſe amicis operam dabat, prouinciam *Angedinam* committebat cuidam *Idalham* nomine, quem Luſitani *Hidalcam* vocant. diſtat autem ea à Goa in auſtrum milliaribus 12. porrigiturque in boream per milliaria 60. vſque ad locum *Sʃſardane* dictum, in quo comprehenditur ciuitas & inſula Goa; alteri cuidam *Niſa Maluco* nomine committit tractum maritimum in boream per 20. milliaria porrectum vſque ad *Negotana*, introrſum: in continentem vero ad Cambaiam vſque vergens ita vt dictorum, præfectorum regimen in continentis partibus vt plurimum contineatur, extenſum ad mare vſque & à regno Decan præaltis montibus *Guate* dictis ſeparatum. Montes *Guate* excelſi & prærupti paſſim, à Cambaia ad caput *Comorinum* vſque porriguntur, vnde deflectunt vſque ad littus *Choromandel*. Montes *Guate* ea ſunt altitudine, vt in vrbe Goa conſpiciantur vna cum toto tractu illo littorali, vt plurimum enim nubibus obuelantur, quodq; magis mirum eſt, cum cæteri montes in ſummo aſperi ſint & ſcopuloſi, hi tamen in ſummitate planitiem habent atque campos patentes amœniſſimos. dicuntur ab Indis *Ballagate*, quod idem ſonat ac ſi dicas in ſummis montibus. *balla* enim ſummitas eſt lingua Indica, *Guate* vero mons, vnde Luſitani totam eam prouinciam *Ballagate* dixerunt, quæ alias vero nomine *Decan* & *Canara* vocitatur. vnde incolæ *Decanyns* & *Canaras* hodie vocantur, & Rex ipſe titulum Regis *Decan* olim habuit. Sed ad propoſitum Rex ille nouus cuius ſupra facta eſt mentio, terram *Ballagate* ſimiliter in ſuas prouincias diuiſit, ex quibus aliam tradidit præfecto *Imademaluco* Luſitanis *Madromaluco* dicto: aliam *Cotalmaluco*: aliam *Melique Verido*. erant iam dicti præfecti plerique omnes exteri vtpote *Turcæ, Ruynes* & *Coroſones* præter *Niſamalucode*. is natus patre ex aulico nobili fuit. at enim quod Rex cum matre eius concubuerat, gloriabatur ſe ex ſanguine regis *Decan* procreatum eſſe. reliqui præfecti fuerant mancipia & miniſtri à Rege empti, atque in hoc dignitatis culmen à rege euecti. Rex confidens in ſuis Gubernatoribus ſperabat fore, vt animo grato accepta beneficia agnoſcerent, nihil minus tamen experitur, vt & hodie ſunt mores hominum, beneficia malefactis recompenſantium. progreſſu itaque temporis præfecti potentia & autoritate apud ſuos præualentes, non iam regis vices ſed regem ipſum repræſentabant.

Diuiſio terra Deli.

Rex enim nullum omnino onus ipſis impoſuerat, vt qui fiduciam ſuam infallibiliter in ipſorum bona fide collocaret: at illi feroċientes, ſeſe proprietarios prouinciarum, prouinciaſque hæreditarias ſibi ſuiſque faciebant. iamque indigne ferentes ſi ſuperiorem agnoſcerent, habitis comitiis decreuerunt iunctis viribus herum ſuum & caput prouinciarum ſummum in vincula conijcere, ac prouincias eas poſſidere proprias, quarum antea non niſi præfecti à ſuperiore conſtituti fuerant, quod ſane nullo fere negocio ita perfecerunt, vt qui omnia in manibus haberent. adhæc quod ſubditorum obedientia non minus atque Rex ipſe vterentur, regem in ciuitate *Beder* quæ metropolis eſt regni Decan atque ſedes regia, iunctim ceperunt, qui vt arctiore cuſtodia teneretur, tradiderunt eum *Melique Verido* atque vt ad facinus hoc maioribus viribus eſſent inſtructi, adiunxerunt ſibi vicinos quoſdam Ethnicos potentes, videlicet *Mohadum Coia* & *Verithe*, qui & ipſi ex diuiſione accipiebant prouincias quaſdam diuites admodum, vrbes & vicos. *Mahodum Coia* ex ſorte accipiebat vrbes *Vilapor, Solapor*, & *Paranda*, proximas Goæ: quibus cum Goa præcipuum eſt commercium. Eſt hodie aula *Hidalcam*, ſiue *Idalham* in *Solapor* ciuitate. *Paranda* ciuitas ipſi deinceps à *Niſa Moluco* erepta eſt, cum quibuſdam aliis locis. atque dicto modo vaſtum illud regimen in tot reges diuiſum fuit, quorum poſteri in hunc vſque diem prouinciis ſuis præſunt.

Auus *Idalhami* ſiue *Hidalcami*, eius qui anno 1535. fato functus eſt, vnus fuit ex primis Capitaneis quorum auſpicio regna ea conſtituta ſunt, dictus Hidalcam potentiſſimus, maximæ erat autoritatis apud vicinos. ab eo Luſitani vrbem Goam bis armata manu recuperarunt atque hæc quidem de terræ diuiſione ſufficiant. Diuiſo regno facti ſunt diſcordes Rex *Idalham*, & Rex *Narſinga*, vt quorum regna contermina ſint. Regi *Narſingæ* nomen eſt *Rau*, alii eum *Ham* vocant. eſt autem *Ham* lingua Perſica ſiue *Mogorum* idem quod Rex ſui iuris. Luſitani *Cam* eundem dicunt, at vero vt rex *Narſingæ* vlciſceretur *Idalcam* regem, rem armis eo redegit, vt & *Idalcam* & cæteros potentes in *Decam* ſibi ſubiectos atque tributarios faceret, ſuntque in hunc diem vſque ſub eius tributo.

K Porro

Nomina regum Indorum.

Porro explicabimus nomina horum regum. Rex enim qui solus rerum potiebatur, & regnum suum in Capitaneos siue Gubernatores distribuebat, simul etiam cuique peculiarem titulum attribuit, qui mos apud ipsos est, si quem in locum sublimiorem atque dignitatis eminentiorem gradum euehunt, ex quo palam est, ea non esse nomina propria, sed dignitatum titulos, attributos ex singulari superiorum gratia, posteris hæreditarios *Idelham* seu *Adalham* idem sonat quod rex iustitiæ. *Adel* enim Persica lingua iustitiam, *Ham* vero regem denotat. *Maluco* idem est quod regnum *Cota* Arabica lingua robur significat, vnde *Cota Maluco* robur regni est. *Imad* columnam exprimit, *Ima de Maluco* columnam regni. *Verido* est custodia, *Melice* siue *Maluco Verido* custodia regni. Sunt qui *Malucos* existiment debere dici *Meliques*, quod regios sonat. Sunt & alii tituli desinentes in *Xa* syllabam, veluti *Nisamoxa, Adelxa* &c. ex Persarum lingua ad Indos propagati. causam eius hic breuiter exponemus. Nota est Historia, quomodo in prouincia Persiæ *Corasone*, exortus sit quidam è loco humili & familia obscura, nomine *Xa Ismael* (qui à quibusdam dicitur *Suffy*) quod nomen ex Alcorano atque lege Mahumetana depromserat, quo maiorem autoritatem ex eo sibi pararet per Persiæ atque Arabiæ regnum, (habet enim nomen illud suam peculiarem interpretationem) is in tantam potentiam euasit, vt & Persia, & Arabia & quæcunque vicina regna eum formidarent. Turcis vero antiquam suam legem Mahumetanam per vitam & facultates defendentibus exorta est inter Persas & Turcas tanta discordia, vt res ad arma deuenerit, plurimis vtrinque ferro cæsis, dum vtraque natio suam legis glossam furiose propugnaret, nec quieuit deinceps illud dissidium vsque in hunc diem. *Xa Ismael*, cuius modo mentionem fecimus, breui tempore potentissimus per totam Asiam factus sub prætextu sinceræ religionis defendendæ, vi inuadebat omnes Asiæ prouincias, Legatos suos passim mittens, petensque suam legis interpretationem agnosci veram, & simul eidem subscribi postulans, qui recusarent, iis aqua & igni interdicebat: vnde multi ex metu eam suscipiebant. defuncto *Xa Ismaele*, successit illi *Xa Tamas* is secutus parentis religionem, eiusque vestigiis insistens denunciabat per Legatos suos, Regibus *Ballagate, Decan* & *Cuncan* vt & isti suam Legis interpretationem acceptarent, qui præsentibus Legatis facile morem gesserunt, iisdem digressis sententiam mutarunt. Imposuit *Xa Thomas* eadem legatione dictis Principibus titulum *Xa*, qui summus est dignitatum titulus, atque Regem sonat, vnde illis nomina *Adalxa, Nisamoxa, Cutunixa*, &c. qui postea inhæserunt illis, factis Regibus prouinciarum suarum sub titulo *Xa*. *Ismael* vero est nomen proprium. atque hinc componitur *Xa Ismael, Xa Thomas*, ac si dicas, rex Ismael, rex Thomas, Turcæ atque Ruyni vtuntur nomine *Suffy* vel *Soffy* quod Præfectum seu Capitaneum generalem significat. Reges in Decan obseruant eam consuetudinem, vt eos quos in eminentiorem gradum exaltare volunt, titulo *Nayque* cohonestent, quod sonat idem quod Capitaneus, dicunt enim *Satua Nayque, Acen Nayque*: at si quem in summum dignitatis culmen euehunt, illi imponunt titulum *Rau*, id est, Regis, exempli gratia, *Chitarau*, id est, Rex fortis. atque ita de reliquis. eiusmodi enim titulis cohonestari, summus ipsorum honor, summaque dignitas est. *Adalham* siue *Idalcam* aliter dicitur *Sabayo*, id est, *Signor*, siue *Dominus*. Erat enim in Insula Goa Præfectus, qui & ipse Dominus erat ciuitatis, quando Lusitani eam primum occupabant, cui nomen *Sabayo*, vt proditum est in Lusitanorum Chronicis, de expeditione vrbis Goæ, à cuius nomine hodie reliqui denominati sunt. Ædes eiusdem Capitanei visuntur adhuc Goæ, habeturque in iis Inquisitio. Est & area latissima inter ædes dictas atque summum templum, quæ & ipsa *Sabayo* nomen retinet.

Explicatio titulorum.

Inquisitio in Goa.

CAPVT XXX.

ARGVMENTVM.

De Insula & ciuitate Goa, totius Indiæ metropoli.

GOa metropolis est vniuersæ Indiæ, totiusque oræ maritimæ orientalis, Lusitanis nauigando negociandoque frequentatæ. in ea residet Vicerex & Archiepiscopus, cum reliquis Consiliariis regiis, habetque hæc ciuitas imperium in reliquas Orientis prouincias: est & ibidem scala omnis negociationis in Orientem institutæ, per quam merces mercatoresque in emendo & vendendo susque deque scandunt, vtpote Arabes, Armenii, Persæ, Cambaii, Bengalæ, Peguani, Sianes, Malacenses, Iauani, Moluci, Chinenses &c. sita est Goa sub 15. gradu boreali, distatque ab æquinoctiali per 400. milliaria, in austrum, si videlicet à Mossambiqua ad eam nauiges, qua Lusitanis cursus esse solet: ambit hanc insulam fluuius: ipsa vero patet ad mil-

ad milliaria tria in orbem.ita in continentem extenditur, vt rectam cum continente ad oram maritimam lineam faciat, separatur autem à continente fluuio, qui ad latus boreale ingreditur, & circuit insulam donec ad australe latus in pelagus exoneretur, ita vt insula positu suo Lunam semiplenam referat. ostia fluminis ad vrbis portas satis late patent, in alueo eius complures sunt insulæ paruæ, omnes habitatæ ab indigenis, vbi præter vrbem vectus fueris, quibusdam in locis alueus adeo contrahitur, vt alicubi per æstatem sicco ferme pede pertransеas, aqua vix ad genua pertingente. Paucos ante annos Lusitani ad latus illud Insulæ murum & propugnacula extruxerunt, vt à vicinorum incursionibus defenderentur, eorum videlicet qui continentem habitant, sæpius enim euenit vt motis inter vicinos bellis militantes simul in hanc Goæ insulam incurrerent, & *Hidalcam* rex aliquoties *Goam* ad ostia illa fluminis obsedit.(cuius Legati Goæ habitantis, lectica per publicum deportati effigiem hic apposuimus) Ad latus boreale terra *Bardes* est situ prælta, quo naues Lusitanicæ tuto se recipiunt iactis

anchoris satis tuto, donec ad placitum naues mercibus impleant. Bardes sub Lusitanorum ditione est, habet passim suos Vicos, habitatos ab agricolis *Canaryns*, plerisq; Christianis quidem, simili tamen cum reliquis Indis habitu vestiti, nudi enim exceptis solis pudendis obambulant.

Christiani nudi obambulant.

Terra palmis Indicis *Coquen* fructum ferentibus referta est, vt & reliquæ insulæ in alueo fluminis sitæ. Terra *Bardes* separatur & ipsa à continente per fluuiolum tam exiguum, vt vix discriminantem deprehendas. Ad latus australe Insulæ, insulæ Goæ, vbi flumē in mare exoneratur, statim terra *Salsette* adest, & ipsa ditionis Lusitanorum, habitata atque pari modo quo terra *Bardes* suis palmis culta, similiter quoque à continente fluuiolo discreta. Sunt inter *Salsette* &

Palmæ Indicæ Coquen.

Goam insulæ aliquot paruæ palmiferæ, vbi fluuiolus ille in mare exit, est deserta, nec admodum momentosa quædam insula parua, *Goa Velha*, siue vetus Goa dicta.

Vetus Goa.

Decima.

Bardes & *Salsette* vtraque decimas suas regi Lusitano pendunt, cedunt eæ Archiepiscopo cœnobiisque & clero vniuerso, quin ipse vicerex reliquique officiati ex iis sua quoque stipendia participant, nec tamen nisi speciali regis priuilegio & gratia facta. Insula omnis montibus asperrima est. ad quorum radices tam lutosa est, vt pedibus ægerrime per eam iter conficiatur, versus litus videlicet, & vbi ostia sunt fluminis, Habet insula pagos passim habitatos à rusticis *Canaryns* indigenis, ex agricultura & plantatione palmarum Indicarum vitam sustentantibus.

Loca palmifera.

Tuguria rusticorum plærunque ad oram insulæ secus flumen & ad riuulos quosdam interfusos sunt ædita, palmæ enim locis humidis & depressis & arenosis secus flumina felicius proueniunt: hinc fit, vt si introrsum ad montium radices abeas, nullas ibi palmas videas: secus ad oras fluminum.

Fluuius supra Goam est in ea parte, vbi Eurum spectat, distans tribus milliatibus à Bardes, stationem nauibus Lusitanicis opportunam præbens, is passim in sinus flectitur. Si qua nauis mille doliorum est, ea secure ad vrbem appellere potest onerata: onerariæ vero Lusitanorum, in Bardes primum releuari necesse habent, aliter saluæ ad vrbem non deuenient. Goa ciuitas ædificiorum magnificentia conspicua est, plateæ Lusitanico apparatu instratæ, ædes ob solis æstum feruentem humiliores. Sunt post ædificia vt plurimum amœnissima viridaria qualia per totam Insulam frequentissima videas, æstiuatiis saluberrimis animi gratia extructis, siquidem feminis Indicis nihil gratius accidere potest quam vt per prata, perque viridaria expatientur. Sunt in vrbe Cœnobia & templa diuersa non minus splendida, atque Olyssipone, exceptis monilium claustris, quorum ne vnum quidem per totam Indiam videas. *nec enim quisquam muliebri sexui persuadeat, vt vitam in claustris solitariam viuere sustineat, repudiata alma humani generis reparatrice Diua Venere: sane vitam prius paciscerentur, quam in eo consentirent, vt moniales fiant, quin neque pacisci vitam pro* VENERE *vlla ex parte grauantur, dummodo libidinem ad satietatem impleant.*

Viridaria amœnissima, arboribus consita omnigenis.

Insula non minus hyeme, quam æstate viret, arbores perpetuo per vices florent, fructusque suos ferunt, adeo vt tuentibus longe gratissimum, iucundissimumque spectaculum præbeant. Vrbs ipsa per montes & valles instar Olyssiponis disposita conspicitur, habuit primum satis tenuia primordia, nullis plane cincta mœnibus, fossa vna simplice & sicca, quæ præter pluuias, aquam non habetet; antiqui illi muri etiam hodie integri visuntur, portæ duntaxat demptæ: ædificia circumcirca excitata, ita vt modo ipsa vrbs duplo sit maior & amplior extra muros antiquos, quam intra eosdem. Ciuitas patet noctes diesque, nullis omnino incincta mœnibus, nec propugnaculis defensa. Insula ipsa quidem murum continuum habet ad orientale latus, à *Salsette* ad *Bardes* vsque pertinentem, nec præter eum Lusitani in Goa alium receptum habent, quo se contra incolas vicinos tutentur. in continente enim nihil quicquam proprium possident, nec sunt in Insula Goa arces munitionesue aliæ præter eas quæ in montium terræ Bardes summitatibus visuntur. Est ad ostia fluminis arx ruinosa, sunt in ea duo vel tria tormenta maiora æruginosa, vigil vnus & solus quidem, qui noctu excubet. Insula *Goa* ad maris littus in aditu admodum in altum attollitur, nec caret scopulis. Terra enim *Bardes* ad oram maritimam arenam habet albam & puram, vltra milliarium dimidium diffusam. ad latus orientale trib. quatuorue portis munitur, sunt autem eæ recta ex opposito continentis *Salsette* & *Bardes*. habitat supra portam quamlibet Capitaneus cum Scriba, excubantes, ne quis absque consensu traiiciat alueum fluminis. *Indi, Decaqueni, Æthiopes*, & reliqui gentiles ex Goa continentem petituri vt edulia & alia necessaria conquirant, necessario hasce portas pertranseunt. transitus autem ipsis non patet nisi accepta tessera impressa in nudo brachio, qua tessera si consignati fuerint, libere traiiciunt, secus si symbolum nullum eiusmodi exhibere poterint: demum negociis expeditis ad ripam reuersi iterum exhibebunt Symbolum in brachio, absque illo non admittuntur gratis. soluunt pro imprimendo symbolo *Bassarcuncos* duos, qui nostris faciunt vnum *dutgen*, siue cruciferos sex, Capitaneo & Scribæ istius portæ *Passos* pro salario cedentes. ii noctu secum habent puerum, in id vt campanulam supra portam appensam pulset; puer sæpius somnolentus humi prostratus cubansue in lecto, campanam funiculo ad pedem religatam trahit è longinquo, in signum excubiarum, nec enim aliæ sunt excubiæ in eo insulæ loco. Eiusmodi *Passo* seu portæ numerantur quinq; ad oras insulæ. prima est ad latus australe, qua in continentem, & ad prouinciam

Non nisi symbolo impresso datur commeatus per Passo.

Campanula Excubiarum.

Nomina portarum.

Salsette
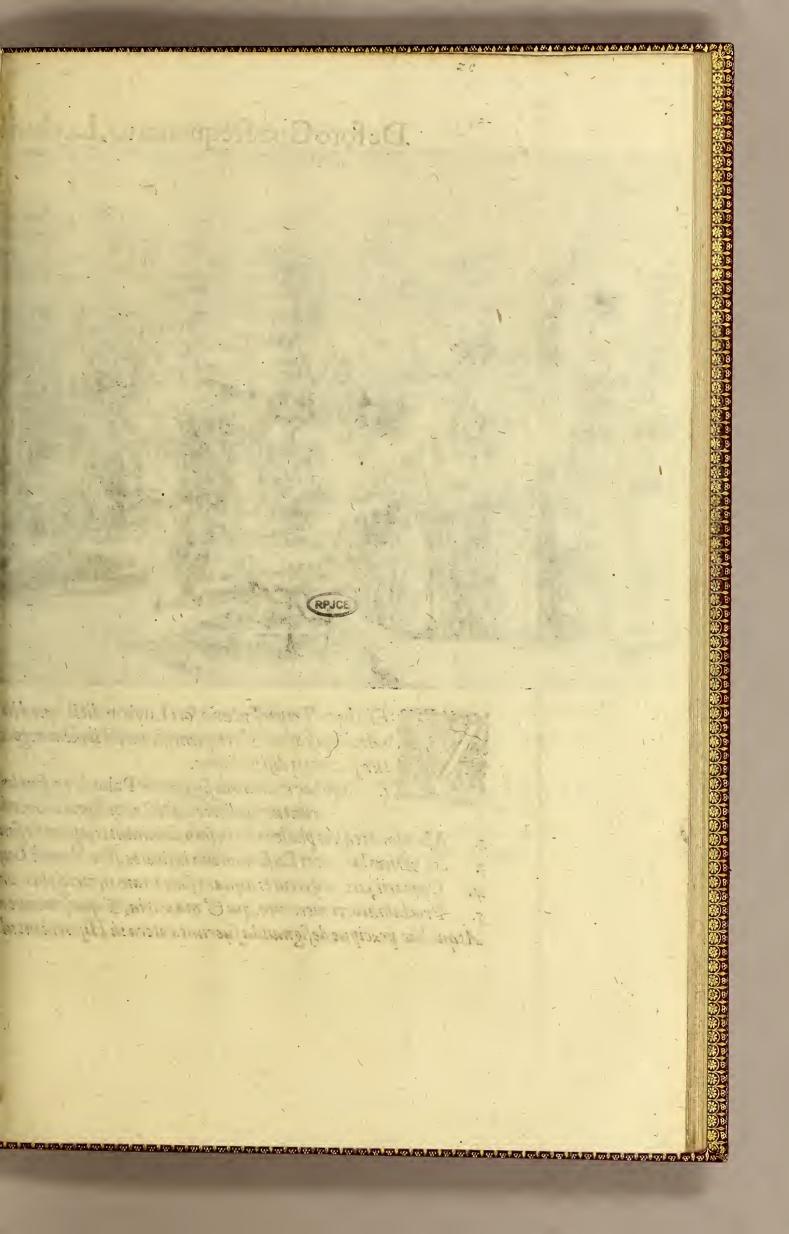
De foro Goæ frequentato, Leylon

Era hæc est repræsentatio fori Leylon *dicti, quod in*
Archiepiscopus: & frequentißima est ibidem negoc
tur suis notis distinximus.

1. *Sub hoc numero designantur* Palankyn *siue le*
runtur mulieres ita tectæ, vt à prætereunti
2. *Mangones equos phaleratos in foro domitantes, appensis sin*
3. *Nutrices lactentes Lusitanorum infantes, siue Slauæ à Lu*
4. *Operarii, circumferentes aquam fontanam in vrceis per v*
5. *Proclamatores mercium, qui & mancipia, & quascunque*

Atque hæc præcipue designanda fuerunt. cætera in Historia lucu

lis dicto, vbi variæ negociationes exercentur.

etropoli totius Indiæ Goa *frequentatur; reſidet autem in vrbe Goa & Vicerex &*
o quotidiana, qualis in hoc ſchemate patet. quæ vt ſingula manifeſtius diſcernan-

æ, de quibus agitur in ſchemate pag. modò præcedente 75. exhibito, in quibus deſe-
minime conſpiciantur, ipſæ vero obuios quoſque recte contueri poßint.
tintinnabulis, è quorum ſonitu & equi animentur, & emptores alliciantur.
nis imprægnatæ, quarum liberi editi manent in poteſtate dominorum.
n.
s res venales habent.
er patent.
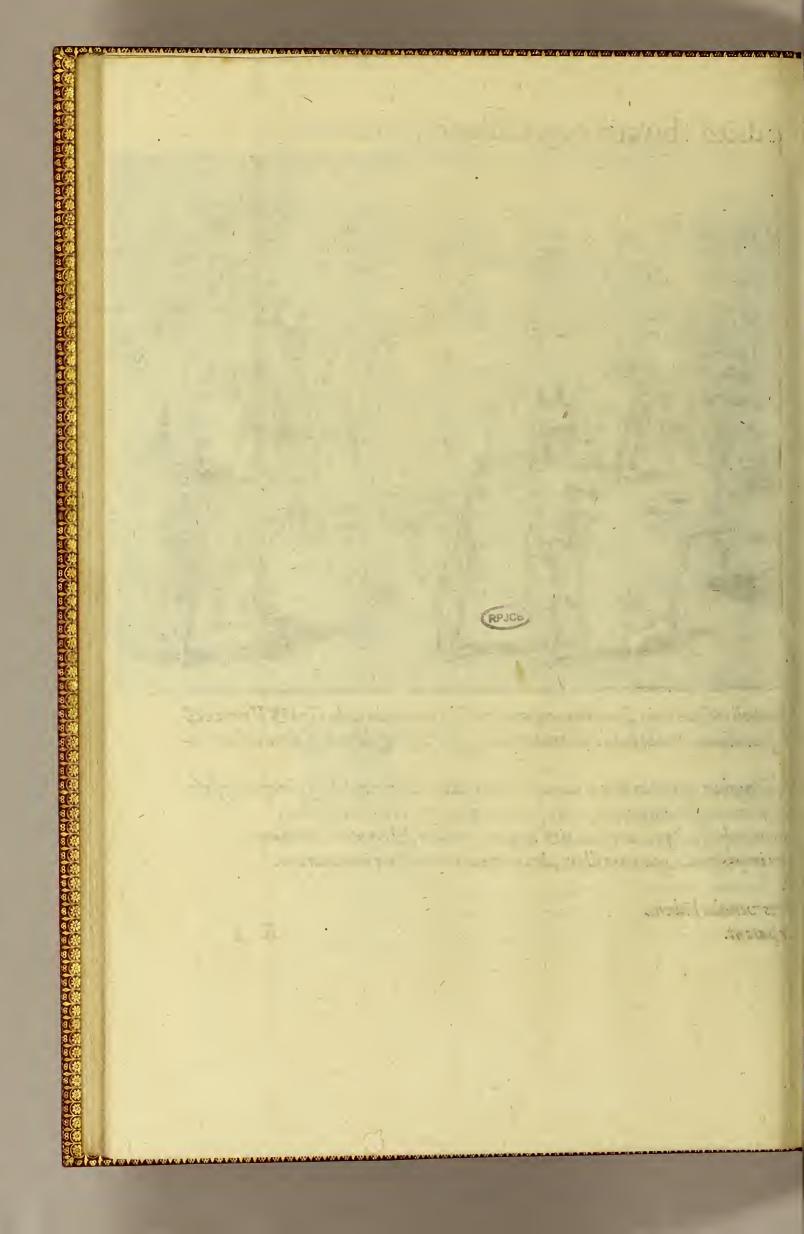
Salsette traiicitur, ante hac *Benesteryn* nunc vero *Passo de S. Iago*, dicta, quod vicinum parochiale templum S. Iacobi nomen habeat: Secunda *Thebe de Passo*, est ad orientale latus insulæ, qua transitus est continentem petentibus, hodie *Passo Seco*, id est, via sicca, hoc enim in loco flumen est minus altum, & alueus magis strictus est; tertia ad australe item Insulæ latus ciuitati vicinior est, *O passo de Daugyn*, siue *Matre de Deus*, dicta. atque hucusq; pertinet continuatio muri incipiens à *Passo de Benesteryn* siue *S. Iago*. quod reliquum est insulæ, sine muro, & sine vlla munitione patet, & ex ea parte recta traiicitur in insulam eam, quæ in frontispicio continentis sita eandem cum ipsa facit lineam, vbi quarta porta seu *Passo* est, cui nomen *O passo de Norvva*. Quinta & vltima est in medio inter vrbem & mare sita, reliquis munitior, forma tamen non dissimilis, estque illi nomen *O passo de Pangyn*: hac cursus est nauibus ad terram *Bardes*, quæcunque item naues vel scaphæ fluminis ostia subire, aut per ea descendere volunt, ad hanc portam necessario appellunt, vbi officiati explorant quid rerum apportent, quoue apparatu adueniant. Hactenus dicta concernunt excubias munitionesque pariter omnes, quotquot sunt in Goa.

Quantum ad constitutiones, leges, statuta, Iurisdictionem, regimen tam Ecclesiasticum, quam politicum, in eo per omnia conueniunt cum Lusitanis. Viuunt in ciuitate promiscue cum Lusitanis quæcunque nationes aliæ, vt pote *Indi, Æthiopes, Iudæi, Armenii, Guzarates, Benianes &c.* pari libertate religionis, & negociatione, nec enim quisquam contra conscientiam cogitur, exceptis ceremoniis gentilibus in funere cremando cum viuorum inferiis, item in matrimonio contrahendo, cæterisque abusibus & ineptiis. Pontifex enim in eo interdictum suum interposuit, adeo vt nec palam in vrbe, nec in Insula exercere eas concedatur. ast in continente, & priuatim in domibus nihil non licet, nimirum ne ii qui recens ad Christianorum fidem accesserunt, offendantur. In politicis vero statutis, negociationibus secularibus & ipsa morum ciuilitate conueniunt cum Lusitanis, sub quorum ditione viuunt. Si quis semel baptizatus fuerit, & deinceps ad gentiles superstitiones relabatur, is in *Inquisitionem* incidit, quicunque is demum fuerit, siue quocunque in errore deprehendatur. Insula ex sua annona & prouentu sustentari non potest, nihil enim præter quædam animalia habet, vt pote Gallinas, Capras, Columbas &c. eaque paucissima, terra siquidem aspera & plane sterilis est, vt plurimum montibus atque syluis inhospita. Cibaria & reliqua vitæ necessaria, gallinæ, porci, oua, lac &c. ex terra *Salsette* atq; *Bardes* aduehuntur, quorum tamen præcipua pars ex continente petitur, præcipue siligo, oriza & legumina eiusmodi, oleum cæteræque merces transmisso flumine ex Cambaia, atque à boreali littore, vt & ex Malabarorum agro, reliquisque prouinciis adiacentibus conquiruntur, vti passim suis locis in descriptione littoris insertum est. Habent vinum ex fructu palmarum, *Coquen*, præparatum in tanta copia, vt vicinis locis de eo communicare possint sufficienter.

Libera est religio in Goa.

Inquisitio in nouos Christianos.

Vinum ex coquen.

Aqua dulcis ibi non abundat, nec nisi vnicus fons est illis *Bangauyn* dictus, ad quadrantem vnius milliaris ab vrbe, is in potum vniuersæ ciuitati facit. Aquam quam diximus fontanam afferunt mancipia in vrceis, venalemque per vrbem circumferunt, potui gratissimam. At ea quam pro culina, proque lixis habent, ex pluuia in cisternis collecta domi asseruatur. Solum saxosum & siccum, rubicundum est, vnde quidam Itali chymicæ artis periti conati sunt cuprum & aurum inde elicere, à Rege tamen atque vicerege prohibiti sunt, ne videlicet à vicinis plus molestiarum haberent, creantes sibi ipsis malum ineuitabile, dum spe auri tantorumque thesaurorum potiendorum hostes eorum cupidos ad se pellicerent: atque ex hac causa hactenus nihil eiusmodi tentatum est.

Aquæ dulcis fons vnicus.

Alchimista aurum in Goa quæsiuerunt.

CAPVT XXXI.

ARGVMENTVM.

De Lusitanis atque Mesticis qui ex Lusitanis in India procreati sunt, habitantibus partim in Goa, partim in locis vicinis.

LVsitani matrimonia contrahunt cum mulieribus ex Indorum origine. inde nati liberi *Mesticos* dicuntur, quod idem sonat ac si dicas, genus medium. sunt autem *Mestici* vt plurimum subgilui, licet matres & forma & corporis proportione sint speciosissimæ. Liberi vero nati in India vtroq; parente Lusitano, *Castisi* vocantur, in omnibus Lusitanis ferme similes,

Lusitani ducunt vxores Indas.

 colore

colore tamen modicum differunt, vt qui ad giluum non nihil deflectat. Ex *Castisis* deinde nati magis magisque gilui fiunt, à parentibus & mesticis magis deflectentes. porro ex *Mesticis* nati per omnia indigenis respondent, ita vt in tertia generatione Lusitanis reliquis Indis sint simillimi, negociantur quotidie in *Bengalen, Pegu, Malacam, Cambaiam*, atque in reliqua borealia australiaque loca. Goæ quotidie frequentissima est congregatio tum ciuium & incolarum, tum quarumcunque aliarum nationum vicinarum: atque ea ferme respondet ANTVERPIANÆ conuersationi loco consueto quotidie frequentatæ; in eo tamen differt, quod Goæ non mercatores tantū, sed & nobiles & cuiuscunque status homines conueniant, simulq; ibidem prostent merces omnis generis, ita vt nundinis propemodum æquiparanda sit, secus vero Antuerpiæ. Fit congregatio dicta tempore matutino, nisi cum dies Dominica, vel festum fuerit, tum plane intermittitur. Diebus profestis incipit ea mane hora 7. desinit hora 9. nec tempore pomeridiano durat, ob Solis æstum intolerabilem. Celebratur in præcipua ciuitatis regione, quæ *longa* dicitur, at area in qua conueniunt vocatur *Leilon*. in ea fit proclamatio mercium, per proclamatores à magistratu deputatos, ii & merces ipsi proclamant, & venales easdem exponunt: quæ omnia figura in forma patente exhibita & lit K.3. signata, explicat.

Congregatio Goa.

Quandiu *Leilon* siue proclamatio durat, tandiu & proclamatores incedunt amicti torquibus aureis, gemmis, clenodiis, margaritis, annulis &c. circumcirca stipati variarum nationum mancipiis & captiuis vtriusque sexus & ætatis hominibus qui non secus atque apud nos pecora, venales sunt, & datur ementibus delectus, differente tamen precio.

Forum clenodiorum &c.

Sunt ibi equi Arabici, aromata omnis generis, atque alia sicca medicinalia, sunt gummata odorata, & materialia alia, tapetes item pulcherrimi, & multa multo artificio elaboratissima ex *Cambaia, Sinda, Bengala, China* &c. bona pars hominum vitam sustentat ex eo, quod merces bono precio coemptas suo tempore deinde distrahunt cum lucro, quando precium augetur. Quod si accidit, vt familia aliqua omnis morte pereat, eius suppellex in hunc locum deuecta auctione facta diuenditur, ita vt ne minimum restet. neque in eo differt persona à persona, tametsi vel ipse Vicerex inter eas comprehendatur.

Auctio.

Institutum hoc est, ne viduæ & orphani defraudentur, venduntur enim omnia plurimi, atque forum hoc cuiuis patet, vnde vnius anni spacio incredibilis summa ex distractione bonorum corraditur. Congregationes similes etiam in reliquis Indiæ locis à Lusitanis habitatis celebrantur. Lusitani mariti ex vtriusque sexus mancipiis quæstum faciunt, alunt autem nonnunquam vel 10. vel 12. imo 20. vel 30. illorum sumptu vilissimo. puellæ seruæ præparant omnis generis Conseruas & cōfectiones ex fructibus Indicis, parant & res pulcherrimas arte phrygia atque barbatica, quæ ex iis magis iuuenculæ & forma sunt speciosiores mittuntur ab heris per ciuitatem passim, vt eiusmodi dulciaria atque operas phrygias diuendant, allicientes formositate sua ementes, magis libidinis quam mercium emendarum studio flagrantes, nec enim seruæ tergiuersantur sollicitatæ, vt quæ ex eo quæstu vitam sustentent, lucrum patatum, & reliquam summam ad heros deinde afferunt, ex qua illi & se & familiam alant.

Lusitani viuunt ex famulitio. Conserua. Confectiones.

Alii quæstum faciunt ex vsuraria, monetam suo tempore valore minimo conquirunt, cuius precium cum augetur, eam rursum diuendunt. Aduentantibus enim nauibus Lusitanis coemunt numos regales octonarios, quos accipiunt pro 12. per centum, reseruantes eos in Aprilem vsque quando naues ex China appellunt, & numi illi regales studiose requiruntur, in Chinam deportandi, lucrantur tum per centum 25. & 30 facta permutatione pro alia moneta ab Armusio aduecta, cui *Laryns* nomen est, in qua similiter 8. vel 10. per centum lucrantur, reseruant enim & hanc, donec classis Lusitanorum in Septembri appellat, & permutando cum numis regalibus lucrantur 20. & 30. per centum, vt dictum est *Laryns* moneta necessario ipsis habenda est, si Cochinum petunt piper aliaque empturi, vbi ea moneta præ aliis quæstuosa est.

Vsuraria.

Sunt & aliæ monetæ, *Pagodes, Venetiantes & Santhones* dictæ, ex auro in vsu, vnde multi huic vni studio vsuratio ita se dedunt, vt rem suam ex eo admodum augeant, maxime si summa notabilis fuerit. Fit ea permutandæ monetæ negociatio vt plurimum per personas ecclesiasticas, qui subornatis aliis, & ex parte lucrum communicantibus id clam agunt.

Sunt nonnulli in India, qui ex reditibus de palmis Indicis viuunt, ii sane ipsis laute sustentandis sufficiunt, nec enim alia per Indiam frugalior vita est. Sunt qui ex quaque arbore quotidie recipiant dimidium Ioachimicum siue *Pardauum*, atque eo amplius, sine vlla impensa. Sunt ibi qui trecentas quadringentasue eiusmodi arbores in vno agro simul cultas habeant, eas pro certis reditibus annuis locant rusticis *Canaryns*, non secus ac nostrates syluas, pascua, prata, aut agros locare solent suis villicis.

Reditus ex Palmis.

Nec Lu-

Nec Lusitani nec *Mestici* qui in India sunt, opificiis exercentur, quod si fiat, rarum admodum est, aluntur enim modis supra commemoratis, habent tamen opifices nonnullos inter suos, vtpote pilearios, sutores, ephippiarios, vietores, sed & isti suos habent amanuenses mancipia, qui officinas curent. Opifices ipsi per plateas spacia ociosi faciunt, officiis plærunq; aliis præfecti, satis pompose incedentes, non secus ac si inter magnates annumerandi forent, ibi enim infimus & summus sunt in honore pares, nec inter diuitem aut nobilem, aut plebeium in conuersationibus, & quotidianis congressibus vlla est differentia.

Mancipia opifices.

Quotquot reliqua officia exercent aut Ethnici sunt aut Indi indigenæ baptizati, neque quisquam immunitatibus, priuilegiisque ciuilib. in *Goa* gaudet, nisi maritus sit & rem familiarem instituerit. Non sunt inter illos nisi duo status, videlicet vnus *Vxoratorum*, & alter *Soldatorum*, quod nomen longe omnium honorificentissimum est, non quod stipendiarii sint, aut Capitaneum agnoscant conscripto exercitu, de quo nihil constat omnino per totam Indiam, quam primum enim Lusitani in Indiam appulerint, simulac cuiuis liberum est quaq; versus excurrere, nec obstat quod in India in album peculiarem conscripti sint, qui simul cum classe in Indiam deportatur. Conscribuntur sane, hoc quo dicemus modo. Simulac nauis aliqua ex Lusitania in Indiam soluit, quotquot in ea vehuntur, & nomina sua propria, & cognomina & stipendium quod à Rege accipiunt, indicare tenentur, quæ simul in Indicem referuntur: sunt inter illos qui gaudeant titulo *Fidalgo da caza de Roy nossa sennor*, quod idem sonat, ac si dicas, Nobilis aulicus regius, atque hic titulus excellit præ aliis.

Non nisi maritus in Goa erit ciuis.

Duo status in India.

Consignatio stipendiariorum.

Sunt alii titulo *Mosos Fidalgos*, non minus honorifico, qui parentibus nobilib. procreati sunt, vel à rege nobilitati. Sunt & *Caualliero Fidalgo*, qui titulus priorib. inferior est. nihilominus tamen satis eminens, pertinet enim ad equites, qui propria virtute & fortiter actis rebus eum sibi promeruerunt; at facilimus est ad eum aditus, si quis enim militatum iuerit, hoste eminus saltem conspecto, impetrat à Præfecto, siue alio Nobili, vt equitis eiusmodi immunitatibus donetur: in quem gradum cum euecti fuerint, dici non potest, quam inflati turgeant & glorientur; estque tam vulgaris hic dignitatis gradus, vt cuius propemodum *lixæ* & *strincero* contingat.

Tituli dignitatum.

Sunt alii *Mosos de camara, du Numero è do Seruiso*, id est, qui sunt à cubiculo regis, siue cubicularii regii. horum aliqui nudo nomine gaudent, alii officiis præsunt, estque hic primus gradus siue inauguratio ad honores, ex quo deinde per officia paulatim ad maiores honorum gradus conscendunt, spirantes temporis progressu ad reliquos superiores omnes. Lusitani in his honorum gradibus multo gloriantur arrogantius, quam in totius mundi thesauris & diuitiis preciosissimis.

Lusitani plus in honoribus quam in diuitiis gloriantur.

Tandem sunt & *Escuderos Fidalgos*, id est, armati milites quorum gradus honestus est. reliqui in nauibus habentur conscribunturque sub titulo *Homes Ouerades*, id est viri honesti. Omnium infimi nullis omnino titulis gaudentes pro stipendiariis vulgarib. habentur. sunt enim nil nisi manipulus furum, quibus nomen, *Rapiamus* non male conuenit. Status hactenus commemorati pro cuiusque gradu proque titulo indito stipendia accipiunt, & integrum est cuilibet eorum vt rebus fortiter à se gestis, aut officio fideliter obito vel potius per gratiam ad altiorem gradatim aspiret titulum, vnde stipendium illi magis opimum contingat. Conscriptis eo, quo dixi, modo singulis, traditur consignatio officiato regio, summa fide & cura custodienda, cuius officiati munus singulis trienniis commutatur quemadmodum & reliquorum, is *Scriba generalis matriculæ* dicitur, habetque sub se tres quatuorue alios Scribas, quorum operas ipse regit.

Consignatio stipendiariorum in Indiam mittitur.

Incipiente æstate in India, atque necessitate postulante, vt expeditio mari suscipiatur, vel vt cum hoste aperto marte confligatur, vel vt oræ maritimæ securitas sua constet, vel vt hinc inde negociantium naues saluæ deducantur, defendanturque à pyratis Malabaris, ne mercatoribus infesti sint, vt sæpe fit, tum in mense Septembri, cum videlicet æstas ingruit, publice dato signo per tympani pulsum proclamatur, si qui in regia classe militare velint, ii ad locum *Matriculæ* se recipiant, vbi nominib. professis arram accipiant. quo facto constituuntur à Vicerege Præfecti, Capitanei & officiati per singulas triremes, est autem numerus centum virorum in naues singulas maiores, in minores triginta vel circiter. conscriptis soluuntur stipendia, prout quisque titulum habet, aut prout in Lusitania albo adscriptus fuerit. Solutio stipendiariorum singulis quartalibus, siue ternis mensib. perficitur. stipendiarius vulgaris habet 7. *Pardauos*, illis *Xetaffins* dictos, quorũ vnus tribus *Testonib.* nostris dicf Pfenning valet. Qui honesti viri titulũ gerit, habet in quartale *pardauos* nouẽ, *Moso de camara* habet *pardauos* vndecim, atq; ita de reliquis, seruata proportione. Adhæc ipsi Capitanei stipendiarios precib. vltro sollicitant,

Dispositio in expeditione mari suscepta.

Salaria stipendiariorum &c.

citant, atque ex propriis sumptibus stipendia illis aucta præter Regis ordinariam stipem offerunt, siquidem præfecti inter se certant militum præstantia, alimenta priuato sumptu parantes ad militum fauorem demerendum. Dum in nauibus & triremibus viuunt, accumbunt omnes pariter ad eandem tabulam, & Capitanei stipendiarios suos satis aulice & honorifice excipiunt, nec enim aliter eos obedientes habebunt. Classis ad littus passim oberrat, atque in Aprili demum vix tandem in portum aliquem appellit, vnde Goam reuertitur, per hyemem quietura. Goam tenentes ab expeditione soluuntur, nec datur porro stipendium regium, sed cuiuis liberum est ex sententia viuere, & abire quocunque locorum libitum fuerit. Postea Vicerex testimonium publicum per diploma decernit, Classis summo Præfecto, Regi Lusitaniæ offerendum, in eo testatur, dictum præfectum ex Viceregis mandato tot menses militasse Regiæ maiestati, defendendo oram maritimam à Malabaris infestantibus: adhæc si quid laude dignum & fortiter ab ipso actum est, illud minime tacitus præterit, sed suis coloribus magnifice depingit, exaggerans impensas priuatim factas in regis stipendiarios &c. Capitaneus siue præfectus tali diplomate instructus in Lusitaniam nauigat, & diplomate prolato promotiones præ cæteris ad maiores dignitates à Rege ex merito obtinet.

Testimonia militantiũ.

Forma testimoniorũ.

Aliqui nobilium liberam mensam per hyemem habent, ad quam *Soldatis* liber accessus patet; Super qua liberalitate sua dicti iam Nobiles sibi publicum testimonium in scripto confici curant, inserentes simul quæcunque exaggerandæ rei gratia in mentem venerint. Eiusmodi testimoniorum conquirunt 10. 12. vel 20. quibus instructi à Vicerege veniam petunt, Lusitaniam repetentes, regique ea offerentes petunt ab eo præstita seruitia sibi recompensari.

Testimonia à Scriba matriculæ.

Opus præterea habent testimonio à Scriba Matriculæ, in fidem definitæ mansionis in India, quandiu ibi stipendia fecerint, & quod se per omnia dignos titulis suis gesserint. Si enim eueniat, vt eorum quispiam apud dispensatorem victualiorum æs alienum conflarit (nec enim rarum est victualiorum debitum, aut rationes minus liquidas conciliasse) id simul in Diploma inseritur. Necesse ergo est, vt Capitanei ab officiatis omnibus simul sua habeant testimonia, quibus probent se irreprehensibiles & fideles in regiis negociis per omnia fuisse. Instructi itaque literis eiusmodi salui conductus Lusitaniam repetunt, suntque illis iam meditata ea, quæ à Rege in recompensam impetrare sperent, quod si præterea patronos in aula habeant, & si honorariis elargiendis instructi fuerint, facile promouentur ad officia, quæ nisi triennalia sunt, nec nisi in propria persona à quouis promoto administranda veniunt. sunt autem ea præfecturæ, Curaturæ, Iudicis siue aut Scribæ partes. nec raro accidit, vt officia quædam impetrent ex gratia, quæ vel aliis committere, vel precio vendere, vel filiabus in dotem attribuere possunt. quod si fit, necesse est, vt diploma illud in aula regia protocollatum, & deinde ad Viceregem Indiæ missum confirmetur.

Officia ex regia gratia collata.

Officia de quibus hic agitur, aliter non conferuntur, nisi vt tum demum adeantur, quando vacarint, & ordo expectantium quenque postulet; quando vacauerit locus, recurritur ad Regesta, inquiritur quot præcedant quenque. quod si ordo immediate aliquem requirit, aut ex præcedentibus aliqui vita interim functi fuerint, siue peregre abfuerint, tum succedit quisque proximus qui præsens adest. Atque hæc sunt quæ de apparatu bellico Lusitanorum in India breuiter afferre volui. Cætera quæ iudicia & negocia forensia concernunt, ea fiunt eodem processu, quo in Lusitania.

CAPVT

CAPVT. XXXII.

ARGVMENTVM.

De re familiari Lusitanorum & Mesticorum, de moribus, de ciuilitate, de coniugio, cæterisque eorum consuetudinibus.

LVsitanorum, Mesticorum, reliquorumque in India *Christiarornm* œconomica administratio equidem honestissima est atque splendidissima. habent vt plurimum, quinque, sex, septem, decem, viginti pluresue seruos ancillasque seu mancipia, quorum singuli sua procurant heris suis vxoratis. in re familiari ipsorum est multa munditics, præsertim si lintea spectes, induuntur quotidie recentibus linteis, idque non heri atque heræ tantum, sed & ancillæ, siquidem terra nimio solis æstu feruet. Lusitani in genere magnifice & fastuose viuunt, seque à suis magni pendi postulant, ad quorum nutum serui se accurate componant necesse est, neque est vlla inter nobiles, ciues, aut Soldatos differentia, si incessum, mores & vitam spectes. incedunt per publicum gradu lento & elato, ipsi fastu turgentes pone famulum habent latum pileum supra verticem ipsis sublatum in sublimi ferentem, quo à solis æstu & pluuiarum iniuria defendantur. Si pluuiæ fuerint pone plærique puerum habent, qui vestem talarem fericam aut aliud pallium portet, quo heri aduersus eas se tuentur. horis matutinis similiter puerum pone sequentem secum habent, qui puluinar ex holoserico portet, quod in

Lusitani habent numerosa mancipia.

Mundities.

Pileus pro pluuia.

Puluinar Lusitanos pone sequitur. templo adorantes sub missa substernant. idem fit de gladio, quem puer, incedentes pone sequens fert, vt & heri maiore cum grauitate incedant & minus molestentur.

Nobiles vero & ditiores Lusitani in India equos alunt, in quibus per publicum obequitant, phaleris & tintinnabulis personantibus magnifice, inter cæteros satellites adest vnus, qui muscas ab equo abigat, & qui supra equitantis verticem pileum more gentis contra iniurias cæli præferat, vt hæc apposita figura te instruit.

Quod si equitandi fastidium Lusitanos ceperit, habent mancipia complura, quibus per publicum in lecticis deferantur, vt ex figura folii insequentis 83. apparet. Sunt autem Lecticæ leuissimæ, & multa arte confectæ. perticæ ad quas appendent, constant ex genere quodam arundinis crassissimæ, sed ferendo oneri satis firmo: vnde baiulantibus minus oneri futuræ.

Coniuges vero & filiæ Lusitanorum eadem pompa, qua ipsi domini, in lecticis deportantur per publicum, vt in schemate, altera sequẽtis folii facie, numero 84. signata, præfigurauimus. Lecticas *Palankyn* vocant. Tametsi vero rarissimum sit in publico mulierem videre, si quando tamen deuotionis ergo ad templa deferantur, id dicto modo in lecticis obuelatis fit, ne videlicet à prætereuntibus conspiciantur. Obuiam sibi in publico facti, vtuntur solenni *Besolas Manos*, inflectunt se, pedibusque incessunt, capita nudantes, nutantesque iisdem, depressi ferme ad terram vsque. Templum ingressis sellæ stratæ sunt, quas dum occupant à circumstantibus omni honore afficiuntur flexis genibus eos salutantibus. Si cui honos more consueto deferretur, nec salutatus rite resalutaret, sano ob hanc vnicã inciuilitatem multum

Ambitio Lusitanorum.

mali

mali illi paratum erit,quin corpus eius totum tuber atque liuor futurum sit ex plagis.ducunt enim id maximæ infamiæ, nec vllo modo ferendæ, quin nullum aliud dedecus maius homini accidere posse putant,quam si inultum id abire sinerent. Si quando ab aliis læsi iniuriam vlcisci statuunt,conuocant amicorum 10.vel 12.congregatique operiuntur aduersarium,qui vbi in casses incidit,pessime illum mulctant verberibus,donec semianimis iaceat,idque adeo per famulos fieri ex dominorum iussu,non rarum est.

Vltio Lusitanis vsitata.

Vlti hoc modo aduersarium & honori & fortitudini summæ id sibi ducunt, quin palam sępe de tam strenue facto gloriantur. Vbi animus non est aduersarium vita omnino exuere,verberibus duntaxat tergus illi tam probe contundunt, vt salpam nemo friabiliorem ictibus reddiderit.fit contusio ea arundine femoris crassitiem habente,illi *Bambus* vocant,ex qua contusione patiens vltra octiduum sæpe lecto affixus decumbit, quin contusum seminecem relinquunt,vti quotidie vsu venire solet,nec est qui id curet,aut contusum respiciat.

NOTA. *Bambus.*

Habent præterea sacculos oblongos arena oppletos, quibus lumbos sæpe inuicem sibi pertundunt, donec incuruentur elumbes. Si quis alterum in ædibus priuatis conueniat, conuentus autem alicuius autoritatis vir siue dominus sit,at conueniens nisi Soldatus,moris est,vt ædium dominus ad fores descendat,obuiam pileum in manib.gestans magna cum discretione & reuerentia hospitem excepturus, deducensque eum vsque in conclaue suum, colloquio destinatum sedile in medium apponit, super quod assideat hospes antequam & ipse accumbat.Hinc causam aduentus sciscitatur,&colloquio habito iterum ad fores eum deducit,pari reuerentia *Besolas Manos*, in comitatu dominus ædium subsequitur: quod si ædium dominus dicto more minus vteretur,aut hospiti sedile aliquod minus apponeret, siue quod non haberet retro fulcrum cui recumbens inniteretur, sane id ab hospite minus dextre acciperetur,quin omnem lapidem mouebit is,donec iniuriam eam vlciscatur.

Narntolben.

Ambitio Lusitanorum.

 Matrimo-

Nuptiæ.

Matrimonia contrahentes atque nuptias solenniter celebrantes, cuiuscunque demum vel loci vel ordinis fuerint, plane nemine excepto, conueniunt proximi consanguinei, & vicini in equis, si qui equos non habuerint proprios, ab aliis conducunt eos, suntque pariter omnes splendide amicti, numero 50. vel 100. pro qualitate personæ, in cuius gratiam ea pompa instituitur, ordine deinde per membra obequitant ad templum vsque, vna cum famulis, qui pileos latos ipsis contra Solis radios pone obtendant. Consanguinei cum inuitatis priores equitant, pone sponsus medius inter duos paranymphos (*illi compatres* vocant) inuehitur equo. sponsum sequitur Sponsa, gestata in medio duarum pronubarum (vocant easdem *Commatrices* siue *Commeres*) tres eæ in vno membro singulæ singulis *Palankyns* gestantur splendidissimo quas famulæ pone per pedes more canum venaticorum insequuntur, in templum delatæ, iamque more Romano per sacerdotem consecratæ, eodem quo prius processu domum reducuntur. inter reducendum, vbi nimirum ædes festiuas contigerint, prospiciunt consanguineæ atque vicinæ mulieres ex fenestris, inclinatæ in tapetes preciosissimos, præteruectosque nouos maritos aqua rosacea aut aliis fragrantissimis destillationibus, item foliis rosarum, confectione coriandri, &c. inspargentes. Honoratiores in equis mancipia sua secum habent, suauissime tubis atque tympanis cantantes. Deducti iam in domum noui sponsi, vterque multa cum reuerentia, atque solennitate inuitatis & in equis ante ædes circumuectis gratias agit, se simul intro recipiens. & magna cum grauitate in superius conclaue conscendens in fenestras vna cum mulieribus pronubis considit, quo facto hospites inuitati in equis singuli & ordine in gyrum equos flectunt, in gratiam & spectaculum Sponsorum, *Comperos* siue paranymphi ferũtur primi, eos reliqui sequuntur ordine, obequitantq; ita in gyrum vice plerumque tertia, tubis simul continuo personantibus; quotquot enim paulo sunt in re lautiore, illi alunt

Pompa nuptialis.

Rosa sparsa.

alunt ſibi peculiares tubicines. Hoc equorum curſu finito, ſinguli ad feneſtram ex qua ſponſi proſpectant, honoré illis deferentes obequitant, exceptis paranymphis, qui ad ſponſos conſcendentes vota faciunt connubiique fœdera precantur fauſta. Hinc offerunt ſponſis confectiones, paneſque martios, quibus libatis aquæ hauſtum addunt; tandem peractis quibuſdam ceremoniis ſolennibus, diſcedunt & ipſi paranymphi. nec remanent niſi tres quatuorue proximiores, quibus prandium modicum ſed valde opiparum, licet vili admodum ſumptu paratum apponitur, *neque diu ducunt conuiuium, ſed ſponſum ſponſamque correptos in thorum genialem protrudunt ocyus ſine vlteriore vel ſumptu vel præfatione*, qui finis eſt Nuptiarum, teſte Hymineo. Quin accidit ſæpius, vt horis duabus ante ſolis occaſum, prius grabatum genialem repetant, nec enim moram tam patienter ferre poſſunt, atque in noſtris regionibus deſponſati. Puerperia pari cum ſolennitate in equis ad templa deducunt. Suſceptor poſtremus inuehitur equo ſolus, nullo à latere comitante, ſequuntur eum famuli duo pedites, alter portat patinam argenteam deauratam, plenam panibus albis friabilibus, non abſimilibus Luſitanicis, quos *Roſquillos* vocant, in medio patinæ ſtat candela cerea deaurata & ipſa, & monetis quibuſdam aureis argenteiſque appenſis ornata circumquaque, Sacerdoti puerum baptizanti offerenda: alter Salinum argenteum deauratum iuſtæ altitudinis vna manu fert, manuque altera gutturnium ex eodem metallo ſuſtinet, pendent vtrique ex collo mantilia, multa arte elaborata. Pueros ſequuntur lecticæ duæ, illis *Palankyns* dictæ, in vna vehitur Suſceptrix, ſiue *Commeres*, in altera obſtetrix cum infante circumdata veſte precioſiſſima illi miniſterio peculiariter deſtinata. finito baptiſmate infans eodem quo prius proceſſu domum reducitur; reuerſi domum in equis ſimiliter in orbem certatim feruntur ante feneſtras puerperii, in quibus *Cõmeres* ſpectatum aſſidet, inflantur tubæ & reliqua muſicalia inſtrumenta, pari modo quo in nuptiarum celebratione fiebat. Atque eæ nuptiarum ceremoniæ, quas ſupra explicauimus, obſeruantur à patribus familias. Iuuenes ſiue *Soldati* ſponſi per æſtatem in nauibus cum æqualibus pompam inſtituunt, vehunturque per fluminis alueum donec ad locum deſtinatum appellant, vbi vrbem ingreſſi, omnes pompoſe per publicum incedunt, vtentes grauitate ſua, ſtipati ſeruis partim mancipiis ſuis, partim conductitiis præferentibus pileos aduerſus pluuias: etenim Indorum aliqui miniſteria eiuſmodi conducti precio obire ſolent, accipiunt in diem 25. *Baſſarucos*, qui noſtris 12. nummos aut batzionem faciunt, conducuntur ab iis qui vel famulis carent, vel iis ad eiuſmodi ſeruitia vti nolunt. Moris eſt vt 10. ſiue 12. *Soldati* communibus ſumptibus ſimul rem familiarem inſtituant, conducto vno atque altero Slauo, qui ſeruilia officia curet, induſia lauet, veſtes purget. ſinguli ſingulos lectulos habent, veſcuntur oriza, ſimplice aqua & modico ſale decocta, item paucis ſalitis piſcibus & oleribus facile parabilibus, panem non habent, bibunt puram aquam.

Conuiuium nuptiale.

Concubitus feſtinus.

Puerperia.

Nuptiæ Soldatorum.

Victus.

Veſtium hæc ratio eſt: quotquot ſimul viuunt in vna domo non niſi vnam aut duas veſtes ſericas habent, ſi ex conuictoribus vnus in publicum procedit, tum reliqui domi ſe continent: domi autem veſtibus non vtuntur, vtpote in nudis induſiis & femoralibus linteis tantum domi ſedentes promiſcue, heri cum ſeruis, quod ob ſolis æſtum fit, adhæc ſi vel vicies in die domum egreſſi fuerint, opus eſt vt quaque vice veſtes reſumant, iterumque reuerſi deponant. Habent interdum ſecum aliquem Capitaneum aut nobilem aliquem, qui pecuniam ipſis largiatur, qua veſtes in æſtatem ad expeditionem parent, atque vt eos ſibi ita deuinciat, paratoſque reddat, ſiue quando vel noctu vel interdiu ope ipſorum in aduerſariis vlciſcendis vti velit. Quicunque enim plures *ſoldatos* aut amicos in India habuerit, is præ reliquis in exiſtimatione eſt. atque hic eſt modus atque compendium, quo pariter omnes honeſte viuere poſſint, ita vt nec inter ſummum, nec infimum vlla differentia animaduertatur. plurimi *Soldatorum* victitant ſumptibus, quos à reliquorum Luſitanorum vxoratorum, Meſticorum item & Indorum Chriſtianorum vxoribus accipiunt, eæ enim amplas largitiones in eos profundunt, eo fine vt libidinibus exaturatæ perfruantur, qua in arte mille modos callent. Habent alii patronos qui illorum opera vtuntur in negociando, mercibuſq; hinc inde inuehendis diſtrahendiſque, dicuntur tales *Catyns*, nec in expeditionem abeunt, aut alia officia regia tractãt, ad quæ nullus cogitur, tametſi nomen eius in Luſitania cum reliquis conſignatum ſit, fruuntur & illi ipſi nomine *Soldati* communi cum reliquis, donec extra coniugium fuerint. Hodie plures ex *Soldatis* animum ad mercaturam, quam ad regia officia applicant, ſiquidem Præfecti & Nobiles paulatim remiſerunt à beneficiis antehac in *Soldatos* more collatis. adhæc præcipue *Soldatorum* intentio hodie eo ſpectat, vt rem ſibi comparent, vnde in ocio & voluptatibus vitam deinceps quiete degere poſſint; proinde ſi ea commoditate vti poſſunt, præferunt negociationem, & vitam vxoratam, nec enim ſtipendia militibus debite ſoluuntur, & ſi quando decem aut viginti, ob præſtita ſeruitia litteras commendatitias conſecuti ſunt, illis non

Veſtes.

In induſiis ſedent.

Beneficia nobilium.

Laſciuia mulierum.

Mercatores ex Soldatis.

 conceſ-

concessum fuit in Lusitaniam redire cum donariis necessariis, sine quibus minus accepti futuri sunt. adhæc si qui propter præstitorum officiorum recompensationem meruerunt esse inter *Expectantes*, ii tam sero in ordine successerunt, vt sæpe complures interea prius vita quam officio fungerentur; alii vero ob itineris nimiam longinquitatem & pericula mari suscipienda malunt in India primam quamque conditionem acceptare, quam denuo de vita periclitari. Atque eædem hæ causæ sunt quod nec bellicus apparatus ea qua debet expeditione conficitur, nec nauigationes porro nouis terris inueniendis suscipiuntur, vti factum fuit à principio, tum enim gloriam & nomen posteris celebrandum prius habebant ipsis mundi opibus. at hodie non nisi prædæ & rapto inhiant, tam reliqui officiati atque ipse vicerex, quam milites gregarii, quo in numero Ecclesiastici vel præcipui sunt, qui salutem subditorum, prouinciarum, aut regis officia curet nemo est: suum quisque lucrum quærit, subducta ratione se vltra triennium in officio non fore, vnde ingenue profitentur, se non in animo habere, vt ea in statum meliorem velint redigere, quæ ab antecessoribus suis neglecta sint: posteris ea relinquenda: traditam sibi à rege administrationem eam in recompensam præstitorum, non præstandorum officiorum, neque vt commodum prouinciæ quærant: atque hæc est causa, cur aliæ nouæ terræ hodie non inuestigentur, quin inuentæ etiam amittantur paulatim. sane vix sufficiunt defendendis terris, ante annos complures inuentis & vi occupatis, tum oræ maritimæ securandæ, vnde multi negociantium bona sua intra annuum temporis spacium propter infestum mare atque præfectorum oscitantiam amiserunt, quin ea rerum facies est, vt indies peiora metuantur, quod quilibet paulo attentius obseruans facile deprehendit. Atque hæc sufficiant de moribus & ceremoniis Lusitanorum in India: item de expeditione mari suscepta. neque enim terra patet, propter diuersas nationes & reges interpositos, mutuisque dissidiis continuo digladiantes; quorum alii sunt à partibus Lusitanorum, alii illis aduersantur. Nec enim Lusitani in India quicquam possident, præter loca quædam maritima, item ciuitates, munitiones & portus secus littoris ductum excitatos, in ipsa continente plane nihil habent proprium, vti in descriptione littoris ordine singulatim indicatum fuit. Mores & habitus nunc enumerati patebunt postea in tabulis; vt & nauium structuræ, quibus in expeditionibus vtantur tam Lusitani quam Malabari. nec enim alias nauium aut celocium formas habent: sunt ea nauigia leuissima, damno dando apprime accommoda, velis remisque apta, & mercatoribus valde idonea atque expedita.

Causa cur porro aliæ terræ non inueniantur.

Priuatum commodum.

Terræ amittuntur.

NOTA *Lusitani in continente India nihil possident.*

CAPVT XXXIII.

ARGVMENTVM.

De moribus Vxorum Lusitanorum, Mesticorumque in India.

VXores Lusitanorum & Mesticorum in India vt & Christianorum recens baptizatorum, raro in publico comparent, domi sedent vt plurimum inclusæ, raro egrediuntur, nec nisi sacrum auditur æ, vel se inuicem salutaturæ, quod & ipsum rarissimum est, & tum quidem obuelatæ in lecticis *palankyns* feruntur, vt à nemine conspiciantur. ad sacrum aut mutuos congressus accinctæ induuntur margaritis & vestibus preciosissimis, armillis aureis *Manilias* ipsorum lingua vocatis. pendent ex auribus series integræ clenodiorum; vestes sunt ex serico vndulato, ex serico villoso, & *Brocatto.* nec enim vilior tela est quam sericum simplex. Domi communiter nudo capite sunt, nec nisi indusio ex tela lintea, illis *Baiu* vocata, desuperque ad vmbilicum protensa amicti, ea tam subtilis est & pura vt cutis subterluceat: ab vmbilico ad genua aliam telam pictam ter quaterue complicatam lumbisque circundatam habent: quæ sane tegmina elaboratissima sunt ab omni genere colorum atque emblematum, reliquæ corporis partes plane nudæ relinquuntur, tibiæ nudæ, pedes nudi soleis tamen induti, quales & viri domi incedunt. atque hic habitus communis est domi tam pueris quam senibus, diuitibus & pauperibus, nemine excepto, siquidem raro egrediuntur, nec nisi obuelatæ & in lecticis, negocia foris curanda exequuntur mancipia. Mulieres pane non vescuntur, aut admodum raro, vt nec serui nec ancillæ, non propter annonæ caritatem, abundat enim siligine, sed quod ad orizam adeo assuefacti sint vt alium cibum non expetant, decoquunt orizam ex aqua & comedendo eam addunt piscis saliti genus, aut fructum salsum, *Mangas* illis dictum, siue

Vestitus muliebris.

siue etiam alium cibum ex piscibus aut carnibus præparatum, quibus appositis iusculum infundunt, cibumque tandem digitis capiunt, nec enim ibi vllus est vsus cochleariorum, quin si viderent cochleari vtentem, haberent eum ludibrio. bibentes vtuntur poculo ex nigra terra facto perpulchre, simili eo vasculi genere quo nostri vtuntur floribus ornatus gratia reponendis. in collo eius interstitium multis foraminibus peruium est, nomen huic vrceolo est, *Gorgoletta*, bibituri subleuant illud ita vt ori non admotum desuper aquam in os apertum defluentem gargarizantemque sine vllius guttæ profusione infundant, nolunt enim vt cuiusuis ori admotum sit, in eo munditiam spectantes. Nouitii qui ex Lusitania primum adueniunt, si hoc bibendi ritu insueti adhuc vtuntur: perfundunt plærunque vicinas ori partes, ob id delusi vocantur *Reynol*, qua appellatione nouitiis rudioribus ex Lusitania recens aduectis illudunt, vt qui fastui & Lusitanorum inflatis moribus vti nondum didicerint, iidem etiam primitus incedentes per vrbes à vulgo subsannantur, donec paulatim assuescant vti grauitate; at nec opus habent longa disciplina ad id, vix enim dici potest quam dociles sint.

Poculum Indicum.

Nouitii Lusitani delusi.

Viri adeo suspiciosi sunt in vxores suas, vt virum omnino nullum in ædes eas admittant, quas cum vxoribus inhabitant, tametsi fuerint inuicem coniunctissimi, nulli enim copiam faciunt vxores aut filias contemplandi. Quod si compater quispiam, aut maritus cum vxore visitandi gratia adesset, simulque ad spectacula publica aut aliam solennitatem adire velint delectationis gratia, tum totis seruorum atque ancillarum gregibus protectæ stipantur, quorum ministerio vtuntur. Si quis fores pulsans herum quærit, tum mulierculæ atque filiæ domesticæ statim se proripiunt, dominus ædium solus remanens fores pulsanti responsum edit. adhæc neminem virilis sexus qui annum decimum quintum attigerit, secum in ædibus, vbi fœminæ simul fuerint habitare patiuntur, tametsi ipsi filii herile fuerint: illis non procul inde peculiares ædes traduntur, in quibus separati à mulierculis habitent, nec vllo modo ad mulieres accedere illis conceditur, cibaria per famulos parentes illis mittunt. Contigit vt fratrum liberi rem cum vxore patrui habuerint, & frater cum fratris vxore concubuerit, quin imo frater cum sorore, quales ipse noui aliquot, qui in facto deprehensi ambo à marito perempti sunt. Incredibile dictu est quam lasciuæ & luxuriosæ sint mulieres, raro inuenias, quæ præter maritum non alios duos alat adolescentulos concubinos: norunt mille artes, quibus noctu diuque clam per famulas & lenas eos admittant, per tecta domorum, per muros, per inuia, licet à maritis omni cura custodiantur: *Habent præterea herbam quandam Dutroa vocatam, cuius seminis succum expressum viris propinant in cibo aut potu, quo sumpto vir insano similis, sopitur, nec intelligit quicquam, ridet perpetuo interdumque obdormit prostratus velut exanimis, qui cum hoc modo infatuatus est, vxor libere cum amasio Veneri indulget, viro præsente, & rerum omnium ignaro.* Delirium hoc durat horis 24. at enim si pedes eius frigida laueris, redit ad sanam mentem, nihil mali suspicans, credit enim se somno oppressum iacuisse.

Zelotypia.

Masculus 15. annnorum non erit in ædibus matris.

Incredibilis lasciuia.

Dutroa infatuat.

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

Herba Dutroa à quibusdam dicitur Tatula & Datula, Hispani vocant Burlatoram, Arabes Maranam, Persæ & Turcæ Datulam. habetur eius descriptio in tractatibus de re herbaria, si quis receperit seminis eius ℨ.ß. is ad tempus infatuatur, ridens perpetuo.

Frequens est illis maritos veneno tollere, nulla alia de causa, quam quod vxores eos fastidiant, *norunt venenum quod sumentem prius non enecat, quam hora destinata adsit. præparant illud vt sex annis integris intra corpus absque vlla noxa delitescat, at enim vbi hora destinata aderit, facit illud officium suum antequam abeat semihora.* præparant id in annum vnum, in biennium, in triennium, menses, dies, prout ipsis commodum erit, quod & ipse vidi, & ipsis vsitatissimum est. Similiter complures etiam vxores à maritis suis tolluntur, deprehensæ videlicet in adulterio, aut sola suspicione maritis insimulatæ. mariti gulam illis præcidunt, producunt deinde tres aut quatuor testes, qui dicant noctu seu die viros peregrinos ad eam itasse, aut quid aliud afferant, quibus auditis absoluitur reus in continente, idque secundum Lusitanorum & Hispanorum constitutiones. & integrum est illi quam primum aliam ducere, nec tamen hæc legis seueritas vel minimum terrorem mulierculis incutit vt luxuriæ suæ moderentur, licet quotannis infinitus earum numerus pereat: quod adeo vulgare est, atque vsu ita inualuit, vt porro nemini id mirum videatur. *Ipsæ mulieres ingenue profitentur mortem ipsis nec honestiorem nec optabiliorem contingere posse, quam si tali fato pereant, eo enim modo se* VENERI

Mulieres viros veneno perdunt.

Viri mulieres perimunt.

Deæ in sacrificium dari, ob illi strenue militiam functam, aiunt, quo nihil sanctius, nihil matronæ præstabilius sit.

NOTA. *Sacrificiū venereum.*

Mulieres & à natura sunt mundiciei studiosissimæ, tam in re familiari, quam in toto corpore: præter enim quod quotidie recentibus linteis induantur, lauantur quoque quotidie per totum corpus, quæ lotio ab aliquibus bis in die fit, vtpote mane, & meridie. *Quin quoties aut aluum, aut vesicam, aut renes purgarint, toties abluuntur, tametsi per diem & noctem centies id vsu veniat, quæ sane mundities & delicatiores eas reddit, & viris suauiores, vt qui se quauis vice in gremium recens lotum infundant.* Mulieres laboribus aut raro aut nunquam exercentur. delectantur herbis & flosculis bene spirantib. suffumigiis cerebro gratis, thure, inunctionibus per totum corpus, & per frontem, adhibitis sandalis & aliis lignis odoratis minutissime tritis, atque in aqua dilutis. totis diebus nihil fere aliud agunt, quam vt folia quædam masticent illis *Betelle* vocata, addito calce & fructu *arrequa*, de quibus suo loco inter fructus & aromata agemus. *Arrequa* hæc interdum tantæ virtutis est, vt masticantes propemodum inebriet & cespitare faciat, licet aspectu & sapore ligno radiciue non sit absimilis: tres hasce species totos dies ruminant, non secus atque boues pasti, succum deglutiunt, reliquum ex ore reiiciunt, hinc oris labia ipsis tam rubea tamque nigra redduntur, vt rei ignaris nauseam creent. Lotiones eiusmodi, lauacta, suffumigia, inunctiones cum Sandalis, habent ab Indis ethnicis, quibus ea ab antiquo in hunc vsque diem in vsu sunt, affirmant dentes ita roborari, ori mederi, animasque olentes curari. Ea manducandi consuetudo adeo in naturam abiit, vt necessario ea folia secum habeant vbicunque agant. Ancillæ per plateas masticantes cursitant, nec enim viuere se posse putant absque ruminatione ista. Fœminæ totos dies in fenestris sedent post prætensas telas, viris videlicet foras progressis, vbi nil nisi *Betelle* suum mandunt, prætereuntes obseruantes, ipsæ vero à prætereuntibus nullo modo videri possunt.

Remedium pro dentib. & anima olente.

Si quis præterit cuius amore inflammantur, aut à quo videri velint, in signum bonæ voluntatis velum remouent, quod sane prætereunti bonum omen futuræ amicitiæ fuerit: sunt enim hæc rudimenta VENERIS amicæ, quam sibi deinceps opera ancillarum magis magisque conciliant, & qua in arte miræ sunt artifices, vt quæ aliud nihil meditentur, nihil aliud somnient, nihil aliud agant. atque vt fortiores sint in VENEREM, magisque inflammentur, vtuntur præcipue *Betelle* dicto *Arecca*, & calce, quin noctu ad lectulos id in promptu pro confortatiuo habent. Præter dicta deuorant totos manipulos Caryophyllorum, piperis, zinziberis, & quoddam pistum aroma, quod *Cachunde* vocant, compositum ex variis aromatibus calidis, nostri vocant Pfaffenfuder / videlicet in puluerem grossum redactum: vtuntur & aliis, in eum duntaxat finem vt plus luxurient, plusque pruriant.

Confortantia venerem.

ANNOTATIO DOCT. PALVDANI.

Cachunde illud, quantum ego coniicio, componitur ex Galla moscata & liquiritia. sunt enim pastilli nigri, signati characteribus quibusdam impressis, in principio gustu amara valde, in fine suaues & dulces, corroborant cor & ventriculum, animamque beneolentem faciunt.

Neque eo contentæ mulierculæ vt pro se talibus remediis vtantur, quin viris ipsis insciis tamen mille alia propinant, quo fortiores in nocturna prælia, atque minus in VENEREM segnes sint, mulieribusque plus sufficiant. Delectantur balneis aquæ dulcis, innatantque cisternis recreationis gratia, pariter enim omnes promptissime natare possunt. raro inuenias mulierem, quæ flumen dimidii milliaris latitudine tranando superare non valeat. atque hisce finis esto de mulierum moribus. quæ singula in Iconibus subsequentibus luculenter ob oculos sunt posita; vtpote quo habitu maritæ & filiæ nubiles foras egrediantur, quo viduæ induantur vestitu, quomodo masticent *Betelle*, quomodo in lecticis deportentur, stipatæ ancillis. item quomodo nocturno tempore comitatæ maritis & seruis deuotionis ergo templa adeant, quod ipsis pro peregrinationibus deuotionis gratia susceptis in vsu est, tunc enim per pedes ambulant, sperantes plus indulgentiarum ex eo merito: at nec per diem obambulare conceditur illis siquidem suspectæ fierent.

Mulieres natant.

Votiuæ nocturnæ peregrinationes.

Nocturnas

Nocturnas hasce peregrinationes summæ libertati & recreationi ducunt, speque illas iam ante præcipuunt vigiles ea vespera, haud secus ac nostri pueri, cum nundinas aut templorum dedicationes inuisuri exultant. Similiter & ancillas adpictas videbis, quas præ cæteris

diligunt, nec alias domum egredi patiuntur, nisi in hisce nocturnis processionibus, aut cum in summis festiuitatibus heras pone *palankynas* ad templum comitantur, quos dies festos amatoribus solicite denunciant, qui non seruas solum, sed & ipsas heras sæpius è templis abducunt, seu in via intercipiunt, proripientes se in lupanar aliquod, qualia ad placitum in copia habent passim. Vt primum amatori signum datum, vno curriculo aduolat, reque expedita in momento, euanescit. Quod si ancillæ Lusitanum aut virum aliquem album amatorem habeant, in tantum efferuntur, vt omnes alios præ se contemnant, gloriantur que de eo apud æquales, defraudantes heros suos quibus possunt modis, vt amatoribus satisfaciant, qui sane reditus Soldatis quibusdam multo commodiores sunt, atque ipsa stipendia regia. Si ancillæ ex hoc concubitu grauidæ liberos gignant, ii heris proprii cedunt, admodum bene ob id contentis, manent enim mancipia donec vixerint.

Astutia amantiū.

Sin vero pater pueri Lusitanus aut persona libera foret, eum octiduo post natum infantem, puerum coram agnoscere oportet suum, quod si fecerit & exiguam quandam pecuniolæ summam legibus definitam hero ancillæ soluerit, puer libertatem à patre congenitam retinet: secus de matre, quæ in seruitute manet. vbi octauus aut decimus dies, legibus definitus transierit, nec comparet, qui puerum suum agnoscat, puer in heri, cui ancilla seruit, potestate manet, quin herus ex suo arbitratu puerum deinde æstimat, nec à quoquam cogitur ad vendendum.

Liberi seruarum ex Lusitanis.

Si non inauditum, at saltem perraratum est parricidium, quo matres infantes recens natos

extinguunt, licet eæ pauperrimæ vel liberæ vel seruæ fuerint, plurisque faciunt infantem, præsertim si ex viro albo susceptus fuerit, quam thesauros totius mundi, nec patri puerum cedunt, si vel maximum aliquid soluat, excepto si furtim abripiatur.

Serua amant prolem.

Educatio liberorum Lusitanorum, Mesticorum, cæterorumque Christianorum hæc est: posteaquam nudi in hunc mundum nati fuerint, paulo post perbreui indusiolo aliquo ex humeris vestiuntur, qualiter mulieres *Baiu*luum gestant, cæteroquin nudi sunt, donec succreuerint, vt femorale & succinctorium sumant. Liberorum alii à matribus seruis, alii à nutricibus Indianis nutriti educantur.

Educatio liberorum.

CAPVT XXXIV.

ARGVMENTVM.

De Vicerege Indiæ, deque regimine eiusdem.

QVouis triennio mutantur Vicereges in India, succeditque alius alii, accidit nonnunquam, vt aliqui diutius in ea dignitate perseuerent, si videlicet ita Lusitaniæ regi visum fuerit, sed raro admodum. Vicerex Goæ residet, in metropoli, vbi summum est iudicium per totam eam oram, & vbi classis quotannis ad expeditionem armatur: ibi tribunal, ibi consiliarii, ibi iudices & cancellaria, haud aliter, quam in Lusitania dispositi. Vicerex nomine regis Lusitaniæ iudicia plenaria potestate exercet: si tamen causæ montosæ fuerint & actio quædam ciuilis decernenda sit, ea per modum appellationis in Lusitaniam remitti potest, in criminalibus nulli conceditur appellatio, nisi titulo Nobilitatis gaudeat. in personas enim Nobiles Vicerex nullam sententiam definitiuam pronunciere audet, absque speciali regis mandato, captos tamen in Lusitaniam eos mittere potest. Vicerex magnifice viuit, autoritatemque suam splendide defendit, raro in publico conspicitur, nec nisi die Dominica, atque festis solennibus, quando tibicines & tympanistas secum habet, qui in tabulatis palatii & ad eius ostia concinunt. Si per viam publicam equitat, non aulicos tantum nobiles omnes, sed vrbis etiam ciues in comitatu habet equitantes, stipant eum satellites circumquaque pedibus incedentes. In Templo sellam habet in summo choro, instratam holoserico clauisque aureis bracteatam, sub pedibus tapetes sunt, & duo puluinaria ex serico villoso, præpositum est illi scabellum altius, seu pulpitum cum simili puluinari, cui brachiis innitatur. à latere Nobiles aulici assident, sed extra chorum. Sacellanum suum perpetuo assistentem & pro eo orantem habet. Ad sinistram Viceregis sedet Archiepiscopus in peculiari sella, si videlicet ambo simul in Templo præsentes fuerint, astant ministri tanta cum reuerentia, ac si rex ipse coram foret, reuersus inde in palatium suum simili quo prius modo tympanorum, tubarumque concentu excipitur. In palatio astant satellites hastati. in loco vbi iudicia exerceri solent, sunt omnes Vicereges ordine ad parietes depicti, quotquot hactenus in India fuerunt, quibus adduntur successores singulis trienniis. in procesterio exteriori seu pergula, depictæ sunt omnes naues eæ, quæ iam inde ab initio à Lusitanis in Indiam missæ sunt; addita sunt passim nomina & cognomina Capitaneorum.

Appellatio.

Pompa Viceregis in Templo.

Effigies Viceregum.

Annotatæ sunt præterea ibidem naues, quæ in nauigatione perierunt, aut ventorum turbine disiectæ sunt, quibus adduntur cæteræ quæ quotannis deinceps appellunt, memoriæ scilicet, posterorumque gratia. Vicerex hoc pro more habet, vt quisque vltimo anno triennii sui arces & castella passim visitet, quotquot secus littus ad 50. 60. aut 80. milliaria sunt, tam in boream quam in austrum à Goæ latere porrecta, quod fit vt inspiciat administrationem earum, & deinceps de iis rectius disponat, quæ tamen visitatio plerunque per substitutos conficitur. si eam Vicereges in propria persona exequuntur, potissima causa tum est, vt honorariis ditati inde reuertantur, non vt prouinciæ commodum quærant.

Visitatio castrorum fit cum commodo.

Reditus Viceregis sunt amplissimi, omnia enim in ipsorum potestate sunt, liberumque est illis in omnibus dispensare, distribuere, dare & accipere quæ & quanta velint, in iis videlicet prouinciis, quæ regem Portugalliæ agnoscunt suum Dominum, & quarum numerus non est exiguus, siquidem rex omnia in ipsorum potestatem pleno iure tradidit. Hinc tantum sibi thesaurum in pecuniis & gemmis conquirunt, vt dictu vix sit credibile. præter reditus annuos, certum habent salarium, donaria & munera ex omnibus passim locis pene infinita. Fit enim more gentis, vt quotiescunque nouus Vicerex succedit, vicini reges confœderati Legatos suos cum muneribus preciosissimis in gratulationem & fœderis confirmationem ad eum mittant.

Iesuitæ impetrauerant à Lusitaniæ rege, vt munera ea, quæ Viceregi singulis vicibus offerebant, sibi suoque ordini cederent; magna in id cura attenti, ne quid eorum intercideret, quod in ipsorum commodum non verteretur, obtinueruntque ea, donec *Don Luis de Tayde*, siue *Ludouicus de Tayde Comes de Atungia*, qui haud ita pridem vita functus est, Viceregem in India ageret; is negocium retractans, nullo modo ea Iesuitis porro concessit, prætendens regem Lusitaniæ minus dextre informatum fuisse super ea re, munera enim ea ipsi Viceregi non Regiæ maiestati in Portugallia offerri, vnde nec regis fuisse, ea Iesuitis dono tradere, seque porro nullo modo in eo consentire.

Iesuitæ donaria Viceregis intercipiunt.

Hoc responso Iesuitæ male contenti, viceregem pro hæretico calumniantur, atque ab eo tempore Vicerex & eius posteri sibi ea reseruant.

Vicerex à Iesuitis calumniam Hæretici incurrit.

Terminus elapsus regiminis Viceregis tum adest, quando alius in *Bardes*, aut alium portum appellit. Vt primum nouus in portu adest, mittit Procuratorem suum cum plenaria potestate, qui nomine heri sui possessionem in Indiæ regimine accipiat: quo facto Palatium adeo vacuum redditur, vt nec scabellum aut sella in eo remaneat, neque obolus vnicus in thesauro supersit, vnde non iam palatii regii, sed ædium desertarum spoliatarumque formam refert: successor sibi de noua supellectile, deque alio thesauro corradendo prospicit. Vicerex decedens nauem in qua successor eius aduectus fuit, Lusitaniam repetit.

Viceregees in successione mutuo sibi nihil commodi præstant.

Cum itaque regiminis duratio tam breui temporis spacio includatur, quæ non nisi in recompensam præstitorum seruitiorum cuiquam contingit non vt meritum aliquod deinceps habeat, hinc fit vt nemo publicam prouinciarum salutem respiciat, neque regis commodum spectet, sed suum quisque commodum priuatum, quod rationis est, potius quæritet, vnde in prouerbium abiit, *nullam ex viceregibus esse meliorem frugem sperandam, quæ in commodum prouinciarum cedat, donec administratio non sit diuturnior triennali*: palam enim enunciant, quin ipsa experientia testis est, primi anni reditus vix inuestiendo Viceregi, item ad mores gentis perdiscendos aliosque sumptus faciendos sufficere: secundi anni reditus pro nouo thesauro reponendo esse ad priuatum commodum, cuius gratia Vicerex in Indiam præcipue venit promouendum. Reditus tertii anni conferri in apparatum defensionis, ne à successore improuiso adortus obruatur, atque vt bona conquisita paulatim ad discessum suum disponat, in Lusitaniam deportanda. Eadem ratio est reliquorum Capitaneorum in munitionibus, cæterorumque officiatorum per Indiam. Vnde cuiuis notum esse potest, officia regia, atque subditorum salutem non magni pendi, quo nomine non iniuste grauiterque conqueruntur subditi, & Lusitani vxorati atque reliqui per Indiam Christiani. Verum quid attinet multum de iis conqueri? abest rex ipse haud æquo interuallo, qui nec suorum gemitus exaudire potest, nec aliter edocetur, quam quod omnia optima fide fiant, tam quæ ipsius officia, quam quæ salutem subditorum concernant. quæ sane faciunt, vt ægre sperandum sit, statum Indiæ in melius mutatum iri.

Alternatio viceregum officit prouinciis.

Dispensatio trium annorum viceregis.

Querela de vicerege & officiatis.

CAPVT XXXV.

ARGVMENTVM.

De Ethnicis Indis cæterisque peregrinis, in vrbe Goa habitantibus.

HAbitant tum in vrbe tum in Insula Goa Æthiopes pariter & Ethnici complures, superstitioni Mahumetanæ dediti, item Iudæi atque aliæ nationes exteræ ex India, atque vicinia distinctæ tum moribus, tum religionibus. Nigritæ Alcoranum sequuntur, Iudæi Moysen. Habitant simul multi Persæ, Arabes, Abyssini, Christiani, Nigritæ, Goam vrbem incolunt Armenii complures Christi fidem amplexantes, eandemque frequentant nationes quotidie variæ mercibus hinc inde distrahendis distenti; præsertim *Persæ, Arabes, Benianes ex Cambaia, Gussarates, Decanyns* &c. Nigritæ cibis quibuscunque (præter carnem suillam,) vescuntur, mortui iisdem ritibus in sepultura, quibus Iudæi vtuntur, Ethnici vero quales sunt *Decanyns, Gussarates* & *Canaras*, reliquique Indi mortui in cinerem rediguntur, defodientes cinerem simul aliquot ex vxoribus & seruis defunctorum nobilium seu Brachmanorum, viuos defodiunt. quod idem ditiorum quorundam mercatorũ vxores imitantur. Sunt qui cibis omnis generis vescantur excepta carne bubula & vaccina, eam sacrosanctam habent. Sunt alii qui ab omnibus abstinent, quæcunque vita & sanguine fuerunt prædita, tales sunt *Gussarates, Beniaresque ex Cambaia*, viuentes legibus Pythagoræ.

Goa & nationibus & religionibus libera est.

Funera in cinerem rediguntur.

Vaccæ & boues sacrosancta.

Maxima pars Solem & Lunam adorant, credunt tamen pariter omnes in vnum DEVM creatorem & moderatorem vniuersi, credunt & post hanc vitam, æternam, in qua vnus quisque prout bona vel mala operatus est, mercedem accepturus sit. Colunt nihilominus idola *Pagodes* forma tam detestabili, vt fœdior nulla per somnum apparere possit, sacrificantes illis quotidie, perhibent enim fuisse homines sanctos in vita, dum inter ipsos viuerent, cōmemorant varia simul prodigia, dictu & auditu mirabilia. quin habent ea pro aduocatis suis & mediatoribus inter DEVM & homines. Et non raro eadem consulunt, tanquam oracula, quando responsa expressa ab iis accipiunt, dæmone id agente: nouerunt enim Dæmonia & ipsi familiariter, venerantur que eadem quotidie quibus possunt sacrificiis, in eum finem vt ipsis amicis vtantur, neue ipsa damnum dent.

Pagodes Idolum.

Moris est apud eosdem, si filias sponsas habuerint, atque in honorem Sponsi *Pagodem* aliquo singulari cultu placare demererique voluerint, *vt sponsam magna cum pompa & cum instrumentis musicalibus omnis generis personantibus ritu ipsis vsitato ad idolum Pagodem cui penis est ex ebore, deducant; tum qui proximi sunt sponsam imponunt eburneo illi priapo, vique hymen illi perrumpunt adeo, vt*

Pagodes idolum conspersum inde sanguine virginitatem illæsam hactenus testetur, & perfectis quibusdam aliis ceremoniis sponsam domum reducunt, tradentes eam sponso, exultanti ob id & maximo sibi honori ducenti, quod eo beneficio à Pagode sit affectus, vnde porro ipse laborioso hoc onere & graui molestia subleuatus sit.

Sponsa per Pagodem defloratur, in sponsi honorem.

Est & hic mos ab ipsis receptus, vt quod mane domum egressi primum obuium habuerint, adorent, toto eo die venerentur, sit sane qualecunque demum sit, vel porcus &c. Si accidat vt mane domum egressi corniculam primū conspiciant, sane ea tota die domi se continebunt, nec in publicum prodibunt, si vel rem preciosissimam ferrent acceptam. volant autem

Mane visum per diē adoratur, si vel porcus sit.

corniculæ

corniculæ gregatim per Indiam, quarum volatū ipsi inauspicatum putant, & ob id diem quoque infaustum. Nouam Lunam adorant, quam si recens conspexerint procidunt in terram, deuenerantúrque eam summa cūm deuotione & reuerentia. Sunt apud ipsos religiosi *Iagos* dicti, Carthusianis atq; Eremitis nostris non absimiles, eos ob sanctitatem plurimum colunt, viuunt enim illi vitam austeram, astricti regulis sui ordinis, ieiunant, abstinent, vulgoque persuadent ad libitum, nescio quæ somnia fingentes, quæue deliria somniantes.

Iagos religiosi.

Habent artis magicæ peritos, qui præstigiis suis homines fascinant, illi passim totam Indiam peruagantur, adducentes secum serpentes viuos omnis generis, quos imprecationibus ita fascinant, vt se in paruis capsulis quieti contineant quod si spectaculum aliquod edere volunt, depromptos serpentes atque in medio saltantes salientesque apponunt, possunt illi

Magi & gesticulatores.

serpentes ad harmonicos numeros quoscunque editos se saltando componere, præstigiatoribus hortantibus, eosque nunc per collum, nunc per brachia nudosque pedes mittentes, quin oscula illis figunt, & nescio quas alias ineptias exercent, dummodo homines argento emungant. Venena sciunt artificiose miscere, alterque alterum leuissima de causa iis tollit. Casas humiles stramine tectas incolunt, foribus angustis, fenestris nullis, ita vt in genibus subnixos adrepere necesse sit ingredientibus. Supellex est stragulum stramineum in pauimentum extensum, super quod cubant loco lectuli seu puluinaris. Mensæ, mensalia, mantilia, strophiolaque ex foliis ficuum Indicarum constant, neque folia ea dictæ solum supellectili inseruiunt, sed & lancibus seu patinis parandis, in quibus edulia apponi solent, apta sunt, quin & eorum vsus est in tabernis pharmacopolarum & mercatorum pro thecis piperi & scombris aliisq; aromatibus & mercib. inuoluendis. sciunt ea tam solide compingere, vt butyro, oleo, cæterisque liquidis infundendis valeant.

Venefici.

Folia ficus Indicæ in variam supellectilem.

Vtuntur fictilibus, in quibus cibos præparant, aut orizam decoquunt, in area ædium fouea eſt, in qua rizam piſtillo ligneo contundunt: ſiquidem orizam in ſiliquis ſibi comparant. vti in campis prouenit, ex mera ſimplicitate. Sunt qui poſt ædes ſuas orizam ſerant, in tanta copia, vt rei familiari ſufficiat. Bibentes habent lagenam ex cupro cum roſtrato canali ex quo aqua deſuper in os defluat vaſe illibato. Ædes vt plurimum fimo bubulo inungunt, id enim pulices necare dictitant. per cutem mundiſſimi ſunt, ſiquidem quotidie toto corpore lauantur, quin quoties naturæ opus reddunt ex aluo aut veſica, abluuntur protinus, tam viri quam fœminæ, ſi lauantur humi incubant ritu Nigrittarum atque Turcorum. Læua ſe abluunt, dextram illibatam ſeruantes, vt qui ea in cibo ſumendo vtantur, cochlearia enim illis in vſu non ſunt, ſecus ſcilicet quam Iudæi Verpi. Legem ſuam obſeruant rigidiſſime, domum enim nunquam egrediuntur, niſi prius fuſis de more precibus. Rure ambulantes paſſim in ſpeluncis, montibus & ſcopulis obuia habent idola ſua Pagodes forma deteſtabili ex lapide inciſo poſita, additæ ſunt fornaces & receptacula aquæ, in quibus prætereuntes pedes abluunt, quo facto, ad idolum accedentes ſupplices illi fiunt, nec deſunt qui illi fructus, orizam, gallinas, oua &c. deuotionis ergo offerant. prout magis deuoti fuerint: oblata deinde Brachmanes clam cum familia deuorant, perſuadentes plebeculæ ſtupidæ, *Pagodes* ea famelicos deglutiuiſſe.

Fimus vaccinus pulices necat.

Superſtitio Ethnica.

Sacrifici ſacrificia deuorant.

Si quam per mare nauigationem inſtituunt, quindena integra ante tubas & tympana tanto fremitu per publicum inſonant, vt alter alterum exaudire non queat, duratque hic furor dies pariter noctesque. nauis curſui parata circumquaque vexillis inditis volat, quo ſe *Pagoden* ſuum demereri atque iter auſpicatum ab eo expetere aiunt, ſimiliter fit cum nauis reuerſa fuerit per quindenam integram, idque in gratiarum actionem. Pari ſolennitate vtuntur in aliis feſtiuitatibus, vtpote cum nuptias, puerperia, ſiue alia anniuerſaria, puta ſementem & meſſem celebrant.

Taberna Indorum inſtructiſſima.

Indi Pythagorici, qui vrbem Goam incolunt prædiuites & ſpectabiles ſunt negociatores, negociationes ampliſſimas exercentes. Habent Indi mercatores peculiarem vicum in Goa, vbi tabernis apertis commercia ſua exercent, in eo præter Indos nemini negociari conceditur, exponitur ibi ſericum, Satynum, Damaſcenum, pocula porcellina ex China & eiuſmodi alia ex Luſitania aduecta, ſiquidem per propolas ſeu macularores ſuos merces quaſcunque inde allatas ſtudioſe conquirunt ex aſſe, quas vnciatim diſtrahunt, in id velut à natura facti, vt negociari ipſis ſit congenitum. In eodem vico alii quoque telam linteam vendunt, item induſia veſteſque confectas ad placitum ementium tam ſlauorum, quam liberorum: ſunt ibidem dulciaria & quæcunque gulæ inſeruiunt abunde.

Eſt alius vicus habitatus & ipſe ab Ethnicis, vendentibus ſuccinctoria muliebria & eiuſdem generis alia, item innumera pannorum genera, *Cotonias* vocant, non multum differentia à *Caniſas*, carbaſis & ſaccis conficiendis commoda. Eſt item vicus, vbi *Benianes* ex *Cambaia* ſuæ terræ merces exponunt, item gemmas, ſiquidem omnium optimas margaritas habent, gemmaſque dexterrime poliunt. Sunt alii vici ſolis ethnicis habitati opera lignea vendentibus, vtpote ſpondas, ſellas &c. cera Indica pulchre perfuſas, ceram enim eam omnis generis coloribus tingere norunt. Auri argentique fabri peculiarem & ipſi habent vicum, ii meri ſunt Ethnici præparantes opera & pulchritudine & diuerſitate ſpectatiſſima. Reliqui opifices vtpote fabri lignarii, fabri æris rubri ſeu cupri &c. quiſque ſuos vicos habitat, ſuntque Ethnici omnes.

Aurifabri.

Aſſatim negociantes.

Adſunt ibidem negociantes ex aſſe, in frumento, oriza, reliquiſque mercibus Indicis, lignis item precioſis &c. Sunt qui regis prouincias & reditus pro certa ſumma annuatim pendenda conducant. adeo vt nihil ſit vnde quæſtus ſperetur, cuius ipſi non habeant ſummam peritiam.

Maculatores.

Propolarum ſiue Maculatorum, qui conducti ab aliis mediatores ſunt inter ementes & vendentes, numerus infinitus adeſt, ſunt ad vnum omnes ethnici foro vti apprime edocti.

Præter tabernas dictas ethnicorum, ſunt illis & aliæ in quibus aromata & condita vendunt vnciatim, quales apud nos ſunt herbularii & pharmacopolæ, proſtant in illis quæ homini in mentem venire poſſint de eo genere minus tamen ſelecta, quod negligentius ea curent. Iſtiuſmodi mercatores plærique ſunt Brachmanes, id eſt, idolorum ſacerdotes, tabernas paſſim per totam vrbem angulares habent, inciſas in domorum muros, prætereuntibus opportuniſſimas.

Tonſores & chirurgi ethnici.

Adſunt ibi chirurgi & barbitonſores frequentes paſſim in publicis plateis obuii, miniſteria ſuo offerentes, ii tabernas vel officinas non habent, requiſiti in ædes ciuium veniunt,

vbi vili

vbi vili mercede, capillos, manuum item & pedum vngues præcidunt, purgantque aures & dentes, & fricant crura corpusque studiosissime, offerentes obsequia sua tanta cum instantia, vt ægre repelli possint. In summa, pro exigua peeuniola præstant quæcunque voles, quin à Lusitanis verbera non raro insuper reportare coguntur, taciti & patientissimi.

Sunt in Goa Medici complures Ethnici, qui plærunque autoritatis gratia se pileis suis contra solis æstum defendunt per publicum incedentes more Lusitanorum, quod cæteris ethnicis non in vsu est, præterquam cum Legatione funguntur. Medici dicti ethnici non reliquos tantum ethnicos curant, sed & Lusitanos, quin viceregem & ipsum Archiepiscopum. Monachi reliquique pontificii plus in hisce fidunt, quam in suis Lusitanis, vnde lucrum amplissimum faciunt, & in maxima autoritate sunt.

Medici Indi.

Rustici quique in insula Goa extra vrbem, & reliquis locis vicinis degunt, vt plurimum sunt ethnici baptizati, siue noui Christiani, nec tamen multum à reliquis ethnicis differunt, siquidem à superstitionibus suis ægre reuelluntur, indulgetur ipsis in eo partim propter vicinos, vt & isti alliciantur, partim quod ægre aliter persuadendi sunt.

Baptizati Christiani viuentes more ethnico.

In omnibus fere vicorum angulis mensularii sedent, quos *Xanassos* vocant, & ipsi Indi baptizati, quibus vix expeditiores in rationibus & cognoscendis monetis reperias, nec illis absentibus vlla pecuniæ summa alteri numerari potest, siquidem multa adulterina miscetur, quam minus exercitato impossibile est à proba discernere, ita vt non in aliqua fallaris, ob id necesse est adhibere *Xaraffos*, qui vel oculis semiclausis eam deprehendunt.

Mensulariorum vsus.

Lege cautum est apud Indos gentiles, ne quis eam artem mechanicam quam didicit, vitæ genus immutando, deserat, & aliam tractet, sed necesse habent, vt quisque eam exerceat, quam à parentibus hæreditario accepit: matrimonia item non nisi inter eiusdem tribus homines contrahuntur, vnde velut peculiares familias & generationes deducunt, eius autem legis tam stricta est obseruatio, vt tribus inter se expresse differant, velutque diuersæ nationes discrepent, quin mutuo requisiti ita se interrogant, dic age cuius es generationis? es ne ex familia aurifabrorum, barbitonsorum, chirurgorum, negociantium, mercatorum, piscatorum &c? Filiæ dotem nullam accipiunt præter gemmas quasdam & sumptus in Nuptias faciendos. Filii hæredes sunt ex asse. atque hæc sufficiant de Indis gentilibus Goam & vicinas illi partes habitantibus.

Singula tribus, singula familia.

CAPVT XXXVI.

ARGVMENTVM.

De Anni ratione, & quatuor temporibus Cardinalibus, item de morbis & affectionibus corporum in India.

HÆc est anni ratio in India: incipit hyems sub finem Aprilis, in ea parte, videlicet qua littus Indiæ in Cambaia porrigitur vsque ad *Capo de Comeryn*: cum ingruit spirant fauonii ex mari versus littus flantes, initium eius sunt tonitrua fulgura, quæ pluuiæ continuæ insequuntur durantes indesinenter vsque in Septembrem; atque ex eo denominata est hyems, quod videlicet pluuiæ sint perpetuæ. nec per id tempus mare sit nauigationibus amicum. interim ratione caloris & sementis ipsa æstas est. siquidem ea anni pars quæ æstas propter siccitatem & cæli serenitatem dicitur, multo salubrior & frigidior est, tum enim plærunque spirant subsolanus vulturnusque siue Eurus, & noctes sunt satis gelidæ, neque tum sementis magnopere fit, præter ea legumina quæ toto anno seri solent. ingruente hyeme quisque penu instruit necessariis, & reliqua pro hyeme comparat, non secus ac in nauibus fieri solet, si qua nauigatio in menses quinque vel septem instituitur.

Hyems.

Pluuia faciunt hyemem.

Tum quoq; naues ex alto mari in alueum ad vrbem descendunt, colliguntur carbasa, deponuntur mali funibus velisque ademptis, ne putrescant ex pluuiarum continuatione, quæ tanta est per totam hyemem, vt non raro ædificia ex ea resoluta corruant. Quam primum incipit hyems deuoluuntur ad ostia aluei ingentes arenæ cumuli, obstruentes ea, ne vllibi pateant vel nauibus vel scaphis, vnde tantus maris fremitus existit ad totum littoris eius tractum, vt mutuo ibi colloquentes se non exaudiant. Ipse præterea alueus insulam circumquaque ambiens ob torrentes de montibus descendentes ex imbribus dulcescit rubescitque plane.

Arena alueum per hyemem obstruit.

Aqua hyeme dulcis, æstate salsa.

plane. In æstate omnia contrario se modo habent, vt qua pura sit aqua marina salsa non secus ac in ipso mari. Finita hyeme in septembri diffluunt arenæ cumuli adeo vt non nauigiis solum & scaphis, sed & nauibus onerariis Lusitanorum, vehentibus septies octiesue centena sæpe millia doliorum, totus patescat aditus, nec bolidis iactu opus sit, mare enim profundum satis nec vlla ex parte periculosum est. Per hyemem sane omnia sunt tristissima, nec enim alia exercitia habent, præterquam quod domi in indusiis & femoralibus linteis sedeant, raro vicinorum familiaritate vtentes, quod si fiat terunt tempus ludicris & aliis ineptiis, nec enim tum per vrbem negociationes exercentur.

Domi per hyemem sedent propter æstum.

Recreatio mulierum in villis.

Lusitanorum Mesticorumque vxores maxime per hyemem delectantur in pluuia cum maritis & ancillis ad villas expaciari assumpto cibo & potu, quo genio indulgere valeant. Habent in villis passim cisternas siue piscinas lapide pulchre formato incisas. vbi ergo mulieres in villis aderint, certatim eas innatant, luduntque in vndis more piscium; atque hoc ipso tempore fructus plures & meliores haberi possunt, quam alias, qua de re supra meminimus.

Æstas.

Incipit æstas in Septembri, duratque ad finem vsque Aprilis, per eam cœlum est serenum totum sine omni nubecula, aut saltem rarissima, tum armantur naues, mittuntur in diuersas oras, armatur & regia classis in protectionem oræ maritimæ, & saluum deductum negociantium nauibus præstandum, tum redeunt venti orientales, ex continente in mare flantes vnde *terrenos* dicuntur. Sunt autem suaues & refrigerantes admodum, in principio tamen propter aeris mutationem minus salubres, & causæ sæpe grauissimorum morborum, simul cum aeris mutatione illic incidentium.

Naues in mare descendunt.

Spirant ii venti per astatem continenter, incipientes circa mediam noctem flantesque vsque ad meridiem, nunquam tamen vltra decem milliaria in mare feruntur. tempore deinde pomeridiano, ad mediam vsque noctem spirant venti occidentales, ex mari in continentem flantes, eos dicunt *Virason*. obseruant hi venti tempus ordinarium tam præcise, ac si eos in manibus inclusos habeas, & inde aer temperatissimus fit, absque quo solis æstus foret plane intolerabilis.

Æstas & hyems eodem tempore.

Quis vero non miretur, quod cum hyems fuerit ad littus porrectum à *Dio* ad *caput Comerinum*, tum ad oppositum latus à *Capite Comerino* ad littus *Choromandel* vsque æstas sit; nec obstat quod vtrunque latus sub eadem poli eleuatione positum sit: neque distantia inter vtrunque littus dimensione per terram facta, excedat milliaria septuaginta, quin in quibusdam locis saltem 20. sit milliarium.

Æstas & hyems in iisdem mõtibus miraculose.

Est autem magis mirandum, quod si pedestri interdum itinere à *Cochino* ad *S. Thomam* ad littus *Choromandel* videlicet vsque suscepto ad montes *Ballagate* deueniatur ab vna montis parte ab imo ad summum vsque cœlum sudum & sol formosissimus splendebit, ab altera vero à montis vertice ad radices vsque erunt meræ tempestates, pluuiæ, venti, tonitrua, fulgura tanto cum fragore vt mundum ruiturum credas, atque hæc cœli mutatio dependet ab anni partibus vnde perpetuo & æstas & hyems eodem anni tempore, eodemque in monte, sed in diuersis eius partibus per vices comparebit. Eadem mutatio est in tractu *Armusii*, atque ad littus Arabiæ *Rosalgette*, vbi statio nauium est, siquidem ad latus vbi cuspis seu caput in mare procurrit, aqua placidissima, atque cœlum formosissimum est. at si præteruectus eam cuspidem ad oppositum latus appuleris, habebis pluuias ventosque procellosos & tempestates sæuissimas, quæ & ipsa mutatio ab anni temporibus dependet, alternatim à latere ad latus diuertens, estque similis cœli mutatio etiam in quibusdam aliis Indiæ locis. Morbi & ægritudines corporum per Indiam populares plærunque incidunt in mutationes temporum, causantur ex aeris temperie vt dictum est. Grassatur vulgo morbus in India, cui nomen *Morderyn* fecerunt, corripit enim homines improuiso, lectoque affligit, inter initia morbi adest nausea, cruditas stomachi, vnde vomitus vehemens, quin sæpe tam vrgens, vt animam simul euomant. Morbus hic familiarissimus in India multos necat aut saltem lethaliter corripit, qui ex eo euadunt, habent quod DEO acceptum ferant.

Morderin morbus mirus.

Dysenteria & alii morbi cum curatione.

Dysenteria illis & frequentissima & periculosissima est, non secus ac apud nos Pestis contagium. regnant ibi febres ardentes continuæ tam acutæ vt intra quatriduum homines extinguant, quæ aliud remedium præter venæ sectionem non habent ab initio adhibendam: quæ cura Lusitanis propria est. Indi vero gentiles vtuntur herbis, ligno sandalorum & vnguentis curatione feliciter cedente. pereunt quotannis ex dictis affectibus quamplures Lusitani, partim quod diæta vtantur vilissima ob ciborum malitiã, & potus tenuitatem, vnde vires restaurare nequeunt, partim quod desidiosi sint & luxuriei deditissimi, cui incommodo accedit occasio & gentis natura atque consuetudo eos pelliciens. accedit & quod maxima Soldatorum

torum

torum pars talibus mediis vitam sustentare cogatur, quibus sane non raro & famæ & vitæ iacturam faciunt, *quin imo si viri essent adamantini nunquam sufficerint in insatiabilem mulierum explendam libidinosam concupiscentiam*: multis sane exitiosam, vt apparet in Xenodochiis, in quibus versantur ex liberalitate regia, vix annus abit, quin quadringenti quingentiue ibi recipiantur ægroti, qui exanimes mox inde efferuntur, iique solum Lusitani, illis albi dicti, nec enim præter eos aliis in iis locus est, si qui ex Indis infirmantur, illis sua quoque peculiaria sunt Xenodochia. Lusitani in suis hospitiis Xenodochiorum lautissime excipiuntur, ægroti vero curantur omni cum sollicitudine & fide, quam curam tam Iesuitæ quam nobiles in se susceptam totos dies in propria persona obeunt, præbent decumbenti quæcunque necessaria, & sæpe 400. aut 500. ducatorum impensam propriis sumptibus in ægrotos faciunt, non tam misericordia quam arrogantia ducti, quisque enim meritis præstare cupit, vt eo plus gloriæ inde referat. Nulli dedecori est in publico Xenodochio decumbere, sunt qui motu proprio in ea se dedant, tametsi domi abunde habent, vnde cum vxoribus & liberis suis viuere possint.

Luxuria. pereunt viri.

Sane ea Xenodochia Lusitanis sunt oportunissima, & vnicum ferme refugium, absque illis fame & inedia sæpe necarentur, atque in iis confisi multo sunt magis temerarii, siquidem correpti quocunque morbo, siue morbo gallico, siue arthritide, siue vulnerati fuerint, adest illis præsens & gratuita in Xenodochio curatio, quin ab ipso Vicerege non raro visitantur diligenter attendente, vt omnia dextre administrentur. Si quis aut vulnere aut affectu aliquo clandestino laborauerit, nec Xenodochia ingredi vult, illi liberum est vt quocunque die bis ad obliganda vulnera eo veniat, quo facto domum repetit, nec quicquam ob id chirurgo persoluens, aut de salario suo cedens. Mortui cadauer deportatur in cœmeterium à duobus mancipiis, sine næniis campanarumue pulsibus; subsequitur saltem vnus, qui aquam lustralem sepulchro inspergat, at si defunctus bona reliquerit, & eorum partem sacerdoti per testamentum legauerit, in eum finem vt pompa ipsi funebris institueretur celebrata missa exequiali, eius funus de more frequentatur, adhibitis pulsibus campanarum & næniis vsitatis.

Patientes in Xenodochiis bene habent.

Sed reuertentes ad patientes nostros, præcipue qui VENEREA lue corripiuntur, sciendum eum morbum longe frequentissimum esse, nec clam haberi à quoquam aut infamem, *siquidem eo corripi non minus humanum est, atque alio affectu teneri*. Curatio eius fit per radicem chinam. Sunt qui ter quaterue eo correpti fuerint, nulla famæ existimationisue iactura, quin gloriæ sibi ducunt, tam strenuæ militiæ argumento conuinci. patientes illi de vita non admodum periclitantur, vnde si optio detur, malunt hac ipsa quam quauis alia ægritudine teneri.

Morbus gallicus honestus.

Pestis contagium Indiam nunquam inuasit, Indis plane incognita. Veneficia, incantationes & eiusmodi maleficia, quæ cum multorum vitæ sanitatisque exitio fiunt, ipsis quotidiana.

Pestis Indiam non inuasit.

Calculus renum & vesicæ, arena herniæque frequentissimæ sunt, præsertim inter coniugatos propter aquæ potum quotidianum, adhæc quod delitiis luxuriæque sint dedititissimi. viuunt enim in affluentia rerum omnium, totos dies ociosi in pergulis solis indusiis ventre aperto assidentes, astat seruus qui ventum faciat, astat alius qui crura & pedum digitos fricet, alius item qui caput fricet, & item tertius qui flabello muscas abigat. quod cum ad horam vnam atque alteram dicto modo peregerint, somnus meridianus sequitur. Quoties sitim restinguere volunt, affertur sitienti patella cum conseruis aut confectionibus, ne aqua bibenti noceat, atque vt gustu sit gratior. Hisce moribus dies totos ipsasque noctes terunt, vnde plærique pingues ventricosique turgent, qualis Bacchus pingi solet, ex quo à Soldatis, reliquisque Indis, Barriogis siue aqualiculi, infami appellatione notantur.

Calculus. hernia.

Delitiæ Lusitanorum.

Dies tam hyemales quam æstiuales per integrum anni circulum ferme æquales sunt: paruo admodum inter se discrimine discrepant, nec vltra horæ vnius spacium se excedunt, vel circiter. Sol hora sexta oritur mane, & idem sexta occidit vesperi. in ipso meridie Sol verticalis est, nulla fere proiecta vmbra, modicum est quo à gnomone deflectat. in Goa vrbe apparet vterque mundi polus, vterque enim & arcticus & antarcticus supra horizontem eleuatus non nihil conspicitur. atque hæc quidem de anni ratione deque eius quatuor temporibus sufficiant, neque plura de morbis & corporum ægritudinibus addenda censeo.

Dierum ratio in India.

N CAPVT

CAPVT. XXXVII.

ARGVMENTVM.

De Moneta, Mensura & ponderum ratione per Indiam, & in vrbe Goa.

PRincipalis moneta quæ apud Indos in vsu est, dicitur Pardauus, siue Xeraffins. ea ex argento est, sed minera minus pura. cuditur Goæ, in vno latere S. Sebastiani effigies, in altera iacula aliquot in fascem colligata, valore Ioachimici, siue tres Testones, nostris dick Pfenning / siue trecentas Risas in moneta Lusitanica, in versura minimo aliquo interdum crescit decrescitue pro occasione. Fit etiam numeratio in moneta Tangas, quæ quidem inter numerandum præsens in specie non adest, sed per eius taxam tamen summæ computantur, hoc modo: quinque Tangas faciunt vnum Pardau, siue Xeraphins, in moneta cassa: rationes enim bifariam instituuntur, vno modo in moneta proba, altera in moneta cassa siue mala. quatuor enim Tangas in moneta proba, faciunt quinque Tangas in cassa, inde fit vt in contractibus moneta in specie sit nominanda.

Est præterea alia numeratio Vintyns dicta, quæ nec ipsa in præsenti moneta fit. vsus eius est duntaxat inter numerandum. faciunt autem quatuor probæ Vintyns & quinque cassæ vnum Tangas. Vilissima moneta illorum Bassaruco dicitur, atque horum quindecim in proba moneta, faciunt octodecim in cassa moneta. Vintyn vnum & Bassarucos tres faciunt duas risas in moneta Lusitanica. constat ea moneta ex puro stanno, quod in eam formam funditur. Trecenti septuaginta quinque Bassarucos faciunt Pardaum siue Xeraphyn.

Est & illis moneta Persica, Laryns dicta forma oblonga, ex argento puro, absque omni additamento, quarum singulæ valent 105. & 108. Bassarucis, pro vt versura variat. habent monetam auream Pagodes dictam, duorum triumque generum, plus paulo, quam octo Tangas valentem, cusam ab ethnicis Indis, & ex vno latere effigiem Pagodes idoli habentem.

Est item moneta aurea Venetiana, partim à Venetis, partim à Turcis cusa valens duos pardauos siue Xeraphyns. est & alia aurea S. Thomas dicta, quod S. Thomæ effigiem referat, valore septem vel octo Tangas.

Habent numos regales octonarios, ex Portugallia aduectos, pardauos de Reales dictos, præter quam alia moneta Lusitanica illis non est in vsu: horum valor est 436. Risarum, tum videlicet cum primum aduehuntur ex Lusitania, valor deinde in versura crescit, quando ad Chinensem nauigationem conquiruntur nunquam decrescit.

Est peculiaris numerandi ratio in Goa, quando emptio fit. Habent pardauos Xaraphyns qui in numerato sunt: inter numerandum vtuntur etiam Pardauis in auro nominetenus, quod in numerato ii non adsint. quando enim in contractum veniunt gemmæ, vniones, aurum, argentum equi, pardaui nominantur, quorum singuli sex Tangas faciant, sin aliæ res mercesue in contractum veniunt, nec expresse fit monetæ nominatio, subintelliguntur vulgares Pardaui Xeraphin, quorum singuli quinque Tangas faciant. nominant etiam Pardauos de Laryns, quorum singuli quinque Laryns faciant.

Atque hæc est ratio monetæ in Goa, per quam multi rem egregie faciunt, dum versuram exercent. Pardaui Xeraphyns valde adulterantur, vnde Xaraffes id est mensularii, passim obuii sunt, qui monetam recognoscunt, tam periti vt vno intuitu fallaciam deprehendant, si non nisi vnica inter mille minus proba fuerit, nos vero si adulterinam eam & manibus teramus & millies versemus, nunquam à proba discernemus, deprehenditur tamē fallacia ex tinnitu: adulteratur vero ea moneta ab ethnicis Indis, qui in continente sunt, vt imponant Lusitanis, vnde nemo pecuniæ vel minimum acceperit, nisi prius per Xaraffes recognita fuerit. numerant monetam auream agilime, simulque inter numerandum tam probe examinant, vt audeant profiteri deposito pignore, si vel error vel defectus in numerata ab ipsis summa reliquus sit, quod illum præstare velint, est vero defectus errorue rarissimus. Cæterum officiosi sunt & studiosissimi tum pecuniæ versandæ tum rebus aliis præstandis, operientes in angulis vicorum, habentesque tabulam propositam, in qua summæ pecuniæ numeratæ disponuntur, quarum singulæ Tanges vnum faciunt 75. Bassarucorum; qui pardauum vnum permutabit cum alia pecunia, accipit pro lucro Bassarucos duos tresue, sæpius octo vel decem.

Sunt

Muntzen so in den Orientalischen Indien als in CAMBAYA ORMVS MALAVAR COROMANDEL BENGALA SVMATRA MALACA IAVA MOLVCO und in den umligenden Inseln gebraucht werden
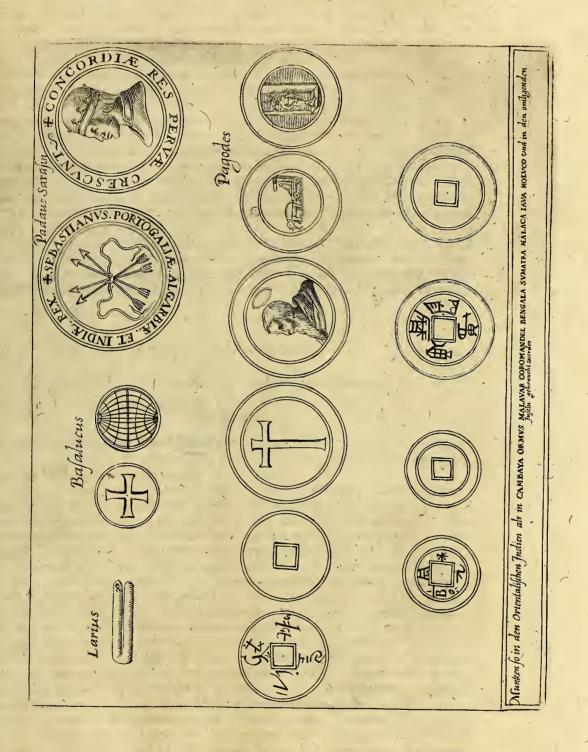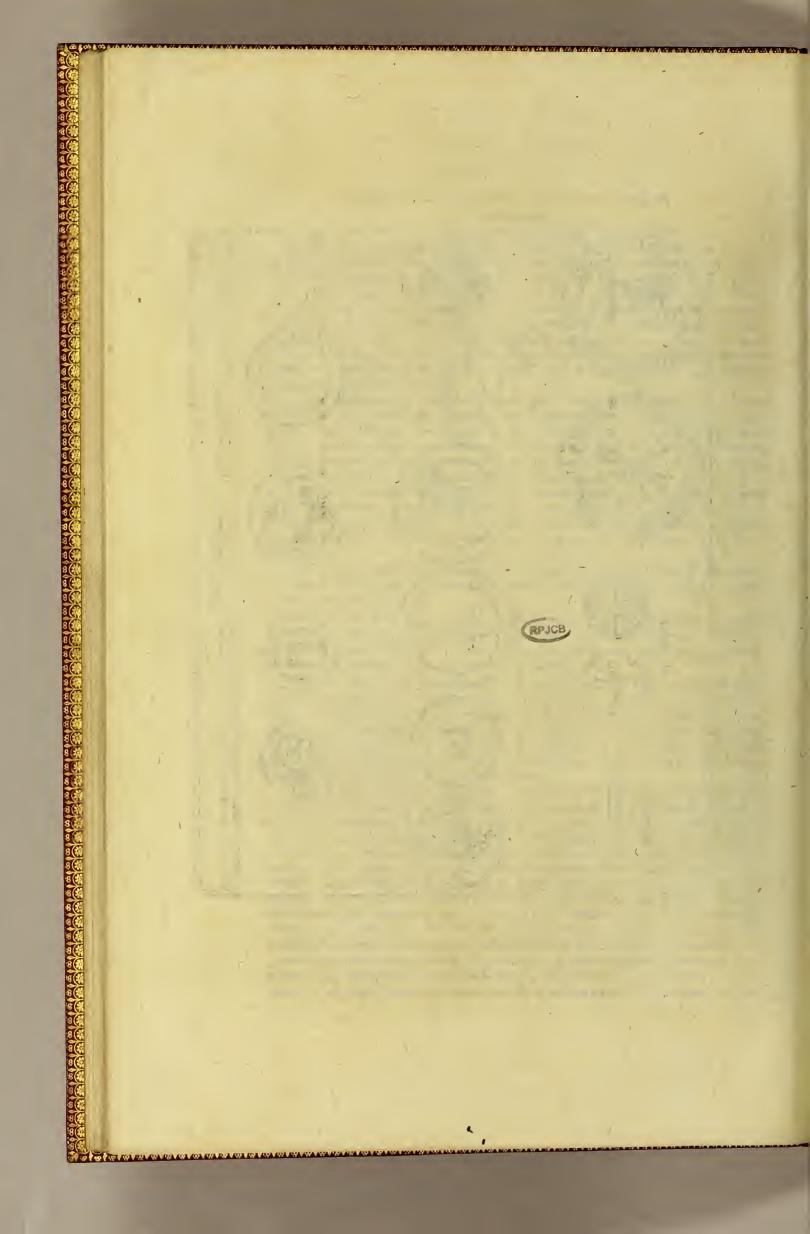
Sunt illorum plurimi qui ex arte hac vſuraria tantum faciant lucrum, vt commode inde vitam ſuſtentare poſſint, tractantes non dictas ſolum monetas, ſed quaſcunque alias peregrinas.

Pondera quorum in Goa vſus eſt, in plærîſque reſpondent Luſitanicis, quantum ad quintalia, arrobas, & libras. eſt autem peculiare etiam illis pondus Mao, id eſt Manus pendens libras duodecim. eius vſus eſt in appendendo butyro, melle, ſaccharo, & reliquis mercibus ponderandis. tum aliud ponderis genus Bahr dictum piperi & aromatibus inſeruit, facit idem quod quintalia tria cum dimidio, in pondere Luſitanico.

Menſuram habent, quam medidan vocant, quod idem ſonat quod iuſtum, ſpithamæ altitudinem habet & digiti latitudine. 24. tales menſuræ faciunt Manum. Viginti manus faciunt Candil vnum, Candil vero vnum facit 14. Medimnos vel circiter. Per eam menſuram menſurantur Oriza, ſiligo & reliqua legumina, atque merces nauibus auehendæ. Vtuntur enim tali loquendi forma. Nauis eſt ſiue linter capiens tot Candylos, vel tot Barrhos. Habent orizam quam per Farden vendunt, ea in forma maſſæ orbicularis venditur, funibus & ſtramine ita colligata, quælibet Fardo capit tres manus & dimidiam. Oriza ita vendita bonitate ſuperat reliquam non conuaſatam, dicitur Oriza Giraſal. Oriza vilior dicitur Chambaſal. Oriza nondum excorticata viliore conſtat precio, ea eſt in quotidianum cibum ruſticorum Canaryns, & pauperum reliquorum, à quibus contuſa comeditur. ſupplet eadem hordeum in paſcendis columbis & gallinis.

Sunt in continente Indiæ aliæ quoque monetæ in vſu, inter ethnicos ſolum & ſuis locis communes. in Bengala loco Baſſaruco valet moneta parua Amandalen, in aliis alia. cæterum monetæ, pondera, menſuræ, quarum nunc facta eſt mentio præ cæteris magis vſitatæ ſunt, fit iiſdem contractus ferme omnis, præſertim in Goa tanquam Metropoli totius Indiæ.

CAPVT XXXVIII.

ARGVMENTVM.

De Brachmannis in India, qui partim Sacerdotes ſunt idoli Pagodes, partim præfecti, de moribus & vita eorundem.

BRachmannes inter omnes Indos nobiliſſimi ſunt, præficiunturque à rege ſummis & primis officiis, quales ſunt Quæſtor, magiſtri aulæ, Legati, &c. iidem Sacerdotes ſunt idoli Pagodes in India, ſummæ ſane authoritatis apud vulgus.

Nec enim ſententia vlla definitiua per Regem datur, niſi præmiſſa conſultatione Brachmannorum; atq; vt à reliquis diſcernantur, geſtant in nudo corpore tres quatuorue chordas, ab humeris ad lumbos demiſſas. neque deponunt eas ſi vel de vita periclitandum ſit, in quo ſe legem ſuam cuſtodire putant, ſuccinctorium circa corpus religant integentes eo pudenda, cæteroquin nudi ſunt. Vtuntur interdum in publicum progreſſi veſte talari ex goſſipio, (nos icone, altera huius folii facie, quæ eſt centeſima, repræſentauimus) quam Cabaia vocant, tam ſtricte corpus ambiens vt ne ruga appareat, eſtque ea veſtis quibuſdam aliis Indis, vtpote Baianenſibus, Guſaratibus & Decanyns ſimiliter in vſu. Habent in vertice telam albam aliquoties circumuolutam qua capillos integunt. Capillos nunquam præcidunt, ſed promiſſos & intortos alunt more muliercularum. ex auribus vt plurimum annuli aurei, more reliquorum Indorum. Nullum ex viuentibus animalibus comedunt, victitant ſolum ex herbis & oriza, quam abſtinentiam ſtrictiſſime obſeruant, tametſi lethaliter decumbant. Venam nunquam ſecant, curatio medica eſt ex herbis, vnguentis inunguntur ligno Sandali & cæteris lignis odoriferis. Deguntad oram maritimam quamplures Brachmanni ex herbarum, aromatum, medicinaliumque materiarum quæſtu vitam ſuſtentantes vendentes eas vnciatim, parum tamen diligenter ſelectas, parumque recentes. vix dici poteſt quam periti & expediti ſint in rationibus atque exarandis literis. Sunt præterea ingenioſiſſimi, vnde fit vt plebeiis Indis quiduis perſuadeant: & vulgus in religione totum ex ipſorum nutu dependeat, haud ſecus ac ſi diuino aliquo ſpiritu agitentur, id moris obſeruantes vt quoduis primum mane obuium conſpectum toto deinde die adorent. Mulieres foras progreſſæ corporis partes ſuperiores vſque ad genua obuelant ſimplici tela, cætera nudæ, ex naribus annulos habent, ſimiliter & circum pedes pedumque digitos, item circum collum, brachia manusque circumeunt annuli vel ſeptemplices, plærunque ex argento inaurato: vulgus

eos ex vitro ſibi parat, vti videre eſt in mulieribus paſſim per Indiam plebeiis: Maſculi annorum nouem, femellæ vero ſeptem annorum inter ſe deſponſantur; mutuo tamen prius non colloquuntur, quam puella fiat nubilis & vtero ferendo matura. Mortuo Brachmano conueniunt proximi foueamque in terram defodiunt, in quam lingna variamque ſupellectilem precioſam iniiciunt, & ſi potentes fuerint, proiiciunt ſandala fragrantiſſima, aliaſque herbas, item orizam, ſiliginem, edulia, oleum copioſum inflammando rogo, hinc mortui cadauer imponunt, ingreditur mox demortui coniunx comitata inſtrumentis Muſicis perſonantibus, præcipuiſque conſanguineis, concinentes vna hymnum in laudes defuncti, conſanguinei conſolantur viduam animumque addunt vt eo præſentius & alacrius in viri rogum inſiliat, virumque comitetur in futuram vitam. quo facto vidua deponens Clenodia, ea amicis diſtribuit, inſilitque in rogum ardentem lætitiæ plena & ridenti ore ſe vmbris conſecrans: vt primum inſiliit, circumſtantes oleum ſuper eam infundunt; addentes inſuper lingua vtrunq; ſimul comburunt. Sin vero eueniat, quod rariſſimum eſt, vt cum viro exuri nolit, capilli ipſi toto vertice deraduntur, nec deinceps per omnem vitam vllum ornatum ſiue gemmam in corpore ferre permittitur, quia negligitur ab omnibus præſertim viris; haud ſecus ac ſi infamia notata eſſet.

Nobilium & procerum hic mos eſt in rogis conſtituendis, & idem obſeruatur à quibuſdam mercatoribus prædiuitibus: Vulgus vero & ipſum cadauera cremat, ſed minore cum pompa.

Mulieribus virum ſequi renuentibus deraduntur prædicto modo capilli, nec licet illis ornatis incedere, qui viduarum habitus eſt. Hic mos cremandi cadauera, teſtibus ipſis Indis, inde ſumptus eſt, quod olim vxores maritos ſuos, vt plurimum veneno ſuſtulerunt (ſunt

enim

enim à natura libidinosissimæ) vbi tædium eorum cœperant, vti videlicet plus turpitudini indulgere possent. Rex itaque videns præcipuos suos Consiliarios atque regni proceres, in quorum humeris regni salus incumbebat, mulierū malitia absumi, huic malo remedium pro virili afferre statuit, publicato edicto, vt simul cum defunctis viris etiam mulieres cremarentur viuæ, quo à tanto facinore absterrerentur. Ea lex primum seuere obseruata fuit, nec obscurum fuit quod propter Nobiles, Brachmanos, reliquosque regios lata esset, nec enim vlli ex vulgo liberum est arma ferre, qui haud multum à mancipiis differunt. inualuit deinde ea lex atque in consuetudinem abiit, atque in hunc diem pro religionis suæ articulo id obseruant, vt plurimum nullo cogente & ex solo amicorum hortatu adducti. Brachmani dies ieiunii certos habent per annum, & sunt qui per integrum triduum siue quadriduum ieiunent.

Colunt Idola Pagodes, horū sacerdotes sunt Brachmanes, varia miracula de idolis referentes, astruunt fuisse ea homines sanctimonia claros in vita, sed ob bona opera in hac vita præstita relatos eos in sanctos in altera vita, quod ipsum miraculis editis contestati sint, eorumq; effigies ex reuelatione & iussu defunctorum efformatas delineatione quam fieri potuit maxime terribili. Hæc sane idola adorant, illisque sacrificant variis superstitiosis ceremoniis adhibitis, firmiter credentes suos esse apud DEVM mediatores. Credunt omnes in vnum DEVM omnipotentem, cuius imperio regantur omnia, & quod anima immortalis sit, sed ita tamen vt ex vno corpore in aliud transmigret, nec esse differentiam siue in brutum, siue in humanum corpus inuolet, prout quisque bene vel male egerit, ex doctrina videlicet Pythagoræ, cuius se discipulos profitentur.

CAPVT XXXIX.

ARGVMENTVM.

De Gusaratibus, & Benianensibus in Cambaia.

GVsarates & Benianes ex prouincia Cambaiæ oriundi sunt, eorum complures habitant in Goa, Dio, Chaul, Cochino & reliquis Indiæ locis, negociantur enim passim frequentissime, distrahentes gossipium, telam bombycinam, orizam aliasque merces, præcipue gemmas: in rationibus & pingendis literis sunt doctissimi, adeo vt non reliquos solum Indos, sed & ipsos Lusitanos antecellant, in negociando vix solertiores astutioresue videas.

Nihil comedunt cuius vita in sanguine fuit; nec vllum animal quantumuis vilissimum vita priuant, siquidem firmissime credunt in omnibus viuentibus esse animam, quæ humanæ respondeat per omnia, quod Pythagoræ dogma fuit, quin piaculare ducunt, si auiculam à Lusitanis emerent, quam necare velint, siquam emerint, eam liberam in aerem dimittunt. Moris est in Cambaia vt per compita, perque deserta canales, impletos disponant, siliginemque atque alia legumina per vias dispergant in cibos auibus cæterisque animalibus.

Per Cambaiam passim sunt hospitalia publicis sumptibus constituta quæ ægrotantibus auiculis animalibusque brutis sollicite & fideliter curandis inseruiant: curant eas haud secus ac si homines forent, sanitati restitutas liberas in aerem aut quoquo versus abire sinunt, opus sane summæ charitatis atque misericordiæ ex ipsorum opinione ita exercentes æque ac si proximo fieret: quin si pediculum aut pulicem ceperint, minime eum necant, sed super paniculum positum in angulum aliquem sistunt liberum, nihil magis dolent, quam si præsentes aspexerint viuum aliquod animalculum necari, quin tristissimi vltro pro iis deprecabuntur, orantes ne tantum peccatum committere quis audeat, neue illi vita adimatur, cui deus & animam & corpus concesserit, offerent insuper precium redemptionis.

Cepas rubras, allium, aliamue herbam rubentem, neque oua comedunt, sanguinem siquidem inesse credunt. Vinum non bibunt, nec vtuntur aceto, potus est aqua pura. fame prius sitique necarentur, quam aliorum hominum cibos gustarent, & si quando cum Lusitanis à Goa in Cochinum negociandi gratia nauigant instituunt rationes prouisionis pro tempore in nauigationem insumendo, aquam herbasque sufficientes secum assumentes; quod si eueniat nauigatio opinione diuturnior, absumptis herbis & aqua, qualiter euenit me ipso præsente, fame prius sitique peribunt, quam Christianorum aliarumue gentium cibos potumue attigerint.

Non nisi loti cibum sumunt more Brachmanorum, adhæc aluum vesicamque exonerantes lauantur similiter. Colore flauescunt quemadmodum Brachmanes, aliqui paulo magis albicant: sunt quædam ex mulieribus, quæ pariter formositate & candore Lusitanas vincant, respondent in omnibus Europæis solo colore excepto.

Vestiuntur simpliciter alba stola, super nudam cutem induta, & in nodum interdum sub axillis collecta. Calceos habent ex rubro corio, acuminatos & inflexos in anteriore parte ad pedum digitos. Mentum radunt more Turcarum, mystacem alentes. caput autem tela alba redimiunt quemadmodum Brachmanni.

Singulis aurotis sandali lignum in aqua tritum cum quatuor vel quinque granis orizæ ad frontem illinunt, quod & Brachmani faciunt, ex legis obseruatione. cutem plærunque per totum corpus Sandalo aliisque herbis odoratis, quibus maxime delectantur, perlinunt, quod ipsis cum reliquis Indis commune est. Mulieres eodem habitu cum Brachmanorum vxoribus vtuntur. cibum sumentes considunt super terram, quod & Mahumetani & reliqui Indi faciunt. Domi conuenientes super stragulum expansum considunt calceos ante limen deponentes, nudi pedes domi obambulant, atque vt calceis expeditius vtantur posticam eorum partem calcibus deprimunt. Alias insuper ceremonias particulares quam plurimas obseruant, quæ cum non tanti momenti sint, studio eas prætermitto. ex dictis enim abunde constabit de moribus deque vita ipsorum.

Capvt XL.

ARGVMENTVM.

De Canaras deque Decanyns.

CAnaras atque Decanyns terram Decan habitant.ea vulgo Ballagate dicitur, poſt Goam ſita, vbi & habitant & negociantur holoſerico, ſerico Damaſceno & à Luſitanis integris telis conquirendo, vendunt ibidem telas bombycinas omnis generis vaſa porcellina, aliaſq; merces ex Cambaia, China, Ballagate, &c. accipiunt autem eaſdem merces à Luſitanis à quibus eas velut propolæ ſtudioſe comparant, vnciatim eas aliis vendentes, vtuntur in contractibus Maculatoribus quos ita vocant, qui inter ementes & vendentes medii ſunt & merces aduectas coemunt, iidem quoque victualia ex continente aduectant in Inſulam vrbemque Goam, vtentes nauibus Indicis, Cambaiam, Sundam & mare rubrum petentes.

Habent artifices in auro & argento, item fabros æris rubri, atque alios opifices præſtantiſſimos habitantes in Goa pari propemodum cum Luſitanis, Meſticis & Chriſtianis numero, ſunt autem tonſores, Chirurgi, fabri lignarii &c. Habitus idem eſt cum Guſaratibus, Benianenſibus, exceptis calceamentis, quibus vtuntur more veterum, digitos nudos exerentes & in nudo pede loro connectentes. dicitur id calceamenti genus Alpatcas. Barbas & capillos in vertice nutriunt intonſos, in nodum collectos atque in telam inuolutos ſimiles Baianenſibus & Brachmanis. Veſcuntur cibis quibuſcunque excepta carne bubula & ſuilla, & piſcibus; boues enim & vaccas ſacroſanctos habent, ſinunt per areas domorum oberrare, demulcentes & amice eas tractantes quantum poſſunt paſcentes eas pabulo, quod ſibi ipſis præpararunt. ſi bos aut vacca quid egeſſerit, accurrunt manibuſque egeſtum excipientes retro abiiciunt. Pernoctant domi beſtiæ eæ ſimul cum hominibus humaniſſime exceptæ ac ſi homines eſſent & ratione pollerent, credunt enim Decanyns id Deo eſſe gratiſſimum, quantum attinet ad mores inter edendum vſitatos, item ad lauacra domeſtica & reliquas ſuperſtitiones Brachmanis ſunt ſimilimi. Deſponſantur inuicem ſeptennes octennesue, vbi annum duodecimum attigerint matrimonium conſummant. Nuptias celebrantes integram quindenam ante in apparatum inſumunt, pulſantes quotidie tympana, tubaſque perſonantes, idemq; obſeruatur pari temporis ſpacio finitis iam nuptiis dies pariter noctesque muſicalia inſtrumenta perſonantes ſimulque concinentes, vt aures obtundantur. inſtante iam die nuptiarum conueniunt vtrinque amici, conſidunt in aream ædium, tum ignem in medio inſtruunt, quem ſepties inuertunt, additis quibuſdam verbis magicis, atq; hæc demum eſt matrimonii confirmatio. Filiabus præter gemmas quaſdam nullam aliam dotem attribuunt, addunt clenodia precioſa, vtpote armillas, inaures, &c. nec precii nec momenti alicuius, quibus ſane mariti bene contenti ſunt, nec enim filiæ parentum hæredes ſunt, ſed filii. Parentes tamen tam filias quam ſorores eo vſque alunt, donec matrimonium contraxerint. Mortui in cinerem rediguntur, quos interdum vxores viuæ comitantur & ipſæ ſimul cremandæ, non ita tamen frequenter atque apud Brachmanos fieri ſolet. ſinguli opificium à parentibus acceptum exercent, familiam vocant. ieiunia & ceremonias pares cum Brachmanis obſeruant, nec aliam habent in ceremoniis differentiam, quam quod hi pro laicis, Brachmani vero pro Sacerdotibus proq; prophetis habeantur, conducunt vectigalia & reditus Luſitanorum per terram *Bardes*, *Salſette* & Inſulam Goam, pariter ſub vrbis Goæ iuriſdictionem pertinentes, vnde ſæpe accidit, vt in iudicio vna comparere cogantur, ſi quando rixæ, contentiones ſine aliæ actiones iuridicæ in foro tranſigendæ ſint Solent autem in propria perſona comparere ſine aduocato, ſine cauſidico, quando commodiſſime & in optima forma cauſas ſuas agunt, citantes leges Luſitanicas, quin ipſos etiam canones tam dextre vt eos ad vnguem memoriter recitare, quin ipſam paginam citare videas. Supplicationes & replicas ſine vllius adminiculo ipſi conſcribunt, & quidem tanto cum iudicio, vt ipſis Luſitanis admirationi ſint, cuius rei & ipſe teſtis oculatus non vna ſane vice fui.

Iuramentum. Quod ſi caſus ita fert, vt productis teſtibus fides rei aſtruenda ſit, orbem ſiue circulum ſuper terræ ſuperficiem cum cinere ſparſo depingunt iudices, teſtes in eum conſidere iubentur, cumque teſtimonia dicenda ſunt, conſurgunt, & pugillum cineris furnarii ſupra caput ponunt, alteram manum ſupra caput, alteram ſupra pectus ponentes, iurantq; lingua vernacula in nomine *Pagodes*, veritatem abſque dolo fideliter aſſerentes ſuper omnibus de quibus

quæstio datur, credunt enim firmiter se in æternum perditos iri, si iurati fidem vel in minimo fallant.

In Icone apposita primum proponitur Inda *Balliadera*, id est, saltatrix, quæ in publicis ludis aliisque solennitatibus saltando spectaculum exhibet; quin si quis ea potiri velit, is pre-

cio vilissimo voti compos erit. Astat & Soldatus ex *Ballagate*, quem illi *Lascaryn* vocitarunt, nudus toto corpore, altera manu gladium nudum habens. Tandem astat & rusticus *Canaryns*, cum vxore & liberis nudus & ipse præter pudenda modice intecta, cætera *Decaninis* & *Canarynis* simillimus, quantum videlicet corporis habitum & religionem attinet: colore paulo magis fusco, in medio vertice capillos alit innodatos, cætera rasus. Vitam ex agricultura & plantatione palmarum sustentat. Qui ex illis maritima loca habitant, propter Christianorum conuersationem & ipsi Christiani facti sunt: Feminæ corpus obuelant panno, qualem figura refert.

Atque hæc de præcipuis ceremoniis *Canaras* sufficiant. particularia minus momentosa studio præterimus, ne æquo curiosiores neue iusto prolixiores videamur.

CAPVT. XLI.

ARGVMENTVM.

De moribus Canaryns & Corumbyns per Indiæ prouincias.

CAnaryns & *Corumbyns* sunt rustici, qui vitam ex agricultura, atque piscatione, quique ex plantatione palmarum Indicarum fructum *Coquen* ferentium sustentant, exercent item alia seruilia ministeria, vestes lauantes & corpora mundantes, quod ipsis peculiare est opificium. Lotores vestium dicuntur *Maynottes*, alii qui tabellionum vices obeunt, dicuntur

Maynottes lauant vestes.

Patamares

Patamares illorum vſus eſt per hyemem, quando nauibus curſus præcluſus eſt. Dicti *Canaryns* atque *Corumbyns* inter omnes Indos ſunt abiectiſſimi & calamitoſiſſimi, vitam miſere admodum ſuſtentant comedentes facile parabilia, nec cibum vllum detrectant præter carnem vaccinam, bubulam, ſuillam & gallinaceam. eandem cum *Decanyns* atque *Canaras* religionem tenent, ſunt enim eiuſdem nationis & diſciplinæ. diſcrimen inter illos vix deprehendas, nudi incedunt exceptis pudendis velo ſimplici intectis. fœminæ & ipſæ telam bombycinam ſimplicem circa corpus religant, pertinentem à medio vmbilico ad media vſque femora, partem eius reſiduam ſuper humerum reiiciunt ita vt medium pectus obueletur. Colore ſunt fuſco, rubro nonnihil mixto. Ex his plurimi baptizati ſunt, ſiquidem loca maritima & Goæ vicina incolunt, propter palmarum cultum ripas fluminum amantium tum propter orizæ ſationem quæ & ipſa fundum amat humilem, qui per hyemem inundetur, ad hæc quod ex orizæ prouentu ſuſtententur *Canaryns*; illi venales in vrbem Goam apportant gallinas, oua, fructus, lac &c. ex continentis partibus allata. habitant caſas ſtramineas humillimas, foribus admodum anguſtis & depreſſis, ita vt geniculando adrependum ſit intrantibus. aliam ſupellectilem non habent præter ſtragulum ſtramineum cui noctu indormiunt. In area ædium foueam habent, vbi orizam contundant, habent præterea ollas ad ſummum duas orizæ coquendæ vſuales. liberos tot numero educunt, vt ad formicarum modum circumferueant, curſitantes nudi, donec annum ſeptimum vel octauum attigerint, quando femorale aſſumunt. Mulieres enitentes ſæpe ſolæ ſunt in ædibus, ſi mariti forte in rure erint. vidi ipſe parturientem quando cum amicis ruſticabar incidens in tuguria *Canaryns*, & ſitis reſtinguendæ gratia appropinquaremus ad ea petituri aquam. bibunt autem plærunque ex lagena roſtrata cuprea, ne videlicet ori applicetur, ſed aqua de ſupernis infundatur, atque modo enumerata ſupellex ſufficit illis

in rem familiarem, neque æris quicquam præter lagenam illam possident. Siti itaque vehementer correptus pressior in tugurium inspicio inferens per fores caput, rogo mihi aquam dari, conspicio simul mulierem solam, quæ velum seu succinctorium consuetum ad lumbos religaret, habens propositum canalem aqua plenum, Lusitani vocant *Gamello*, & lauantem infantem vix enixum sine vllo obstetricante. lotum in terram ponebat super folium patulum ficus Indicæ, orans me vt moram patienter ferrem. se iamiam expeditam mihi aquam porrecturam, ipse vero recens puerperam intelligens fastidium aquæ sumendæ cepi, & simul ad aliud tugurium perrexi, nec multo post video eandem ante casam oberrantem alacriter, ac si puerperium nullum experta fuisset. vbi infantes in mundum editi fuerint porro nudi educantur, nec aliam eis curam matres adhibent, quam vt mundatos in aqua frigida lauent, ita adolescunt felicissime, optima membrorum compagine & magis erecti, quam nostrates, tametsi omni cura, omni cultu atque in delitiis educantur. Nec rarum est, vt salubetrima corporis constitutione ad annum centesimum pertingant, ita vt nec capitis, nec dentium dolorem, labefactationemue aut casum vllũ sentiant. In summo vertice villum ex crinib. innodatum habent, quem perpetuo crescere sinunt, reliquum capillorum detondent.

Pariunt sine obstetricante.

Natare expedite sciunt, nulloque negocio se sub vndam demergunt. Solent flumina paruis scaphis *Amadias* dictis obnauigare. aliquæ illarum constant ex solido ligno excauato, tam paruæ, vt vix vnum virum capiant. (*vt in schemate prioris huius paginæ faciei præfigurauimus*) Contingit sæpius vt scapha bis, ter, quaterue inuertatur antequam alueum traiiciant. quod si fit, insilientes in flumen, scapham erigunt, haustamque aquam educunt, repetentes sedem suam. sunt adeo ærumnosi vt pro vnico obulo se flagellari sustineant, parcissimi cibi, vt ex aere velut chamæleon, viuere eos putes. Macilenti admodum sunt & membris nimium gracilibus atque infirmis, exucci, vecordes, timidi, vnde à Lusitanis multum vexantur, nec mitius atque canes aut bruta tractantur. in matrimoniis contrahendis, atque defunctis sepeliendis pari cum *Decanyns* atque *Canaras* vtuntur ritu, nec in religione differunt. Defuncti cremantur, quorum viduæ capillos præcidunt, & clenodia sua confringunt, licet & pauca & vilissima, vtpote ex vitro habeant.

Scapha Canaryns ex ligno excauato.

CAPVT. XLII.

ARGVMENTVM.

De Arabibus, de Abyssinis qui Indiam incolunt.

COmplures per Indiam Arabes atque Abyssini habitant. Arabes Alcoranum obseruant, Abyssinorum aliqui Christiani sunt, sed suo more, originem enim ex regno *Pratonis Ian*, quod post Mossambicam ad Nigrittarum confinia, & ad Nilum flumen pertinet, trahunt. hinc fit vt Mahumeticas superstitiones ex Nigrittarum Ægyptiorumque consuetudine imbibant. Sunt eorum vtriusque sexus in India, qui ab Æthiopibus capti pro mancipiis venduntur, quemadmodum & reliquæ nationes Indicæ. Abyssini Christianorum religionem sequentes notati sunt quatuor signis transuersim crucis forma, per faciem videlicet supra nasum inter vtrunque oculum versus frontem, vtrinque ad tempora, & in mento. hæc signa baptismum ipsorum referunt loco aquæ nostris vsitatæ. Arabes & Abyssini tanquam homines liberi nautarum & remigum officia obeunt in mercatorum nauibus, à Goa versus Chinam, Iaponiam, Malaccam Armusiumque tendentibus. nec enim aliis vtuntur remigibus, nec si velint alios habere possunt. Lusitani siquidem erubescunt eiusmodi porro obire seruitia, tãetsi & ipsi remiges in Indiam appulerint, & dum in Lusitania viuerent, nisi vilissimi piscatores fuerint, quod si fieret, putarent sane se eo honore & existimatione qua in India fruuntur, indigne priuari. nauium enim gubernatores, nauarchi, Capitaneique haberi volunt, & si quis vllo gradu inferior esset, id ad dies vitæ sibi dedecori & infamiæ duceret. sane res Lusitano minime ferenda. Abyssini & Arabes vilissima mercede operas suas locant, locatas officiosissime præstant, adeo vt si interdum non vt mancipia, sed vt canes tractentur vapulentque, id patientissime sufferant, sine vlla tergiuersatione. in nauibus vxores & liberos secum habent, quocunque locorum abeuntes. Victum sibi ipsis parant. est autem oriza in aqua decocta, quam cum pisce salito comedunt. causa cur familiam secum habeant est, quod per æstatem moris sit in mari plerunque nauigare propter ventos fauentes, & maris tranquillitatem.

Signa inusta loco baptismatis.

Habent

Habent in nauibus vnum atque alterum vt plurimum ex Lusitanis, qui Capitanei & naucleri officia obeat, habent præterea patronum nauticum, natione plærunque Arabem, cui nomen *Macodon* fecerunt, is in Abyssinos & in reliquos Arabes remiges imperium habet, quos haud secus ac mancipia tractat, atque hic *Macodon* idem est, qui cum magistrum de numero remigum conscribendo agit, salarium per menses accipit quando rationes cum reliquis nautis subducit, nec enim nauium magistratus in eo occupatur. Naues dictæ non vtuntur doliis aqua refertis, nec enim dolia per Indiam habent, nec fabricare norunt. si qua sunt, ea ex Lusitania aduecta ex Lusitanorum nauibus reliqua sunt. Loco doliorum vtuntur canali vasto quadrato, in sentina ad malum summum posito, bene picato, vt aquæ in cursum institutum sufficiat. Capitaneus, nauarchus, nauclerus, mercatores, comites singuli sua quadra victitant, & singuli suam aquam dulcem in vasis fictilibus *Martauanas* dictis, secum habent. qua de re suo loco actum fuit. Conductitii hi remiges tam prompte seruitia sua offerunt, vt si quis pileos ipsorum ex capitibus direptos in patens mare proiiciat, vel si quiduis aliud è naui decidat, ipsi protinus saltu se in mare immittant, remque proiectam repetant. ludunt enim in aqua more piscium.

Si naues in portu siue alueo fuerint, ipsi in scapha littus petunt, mox vnus ex ipsis scapham ad nauem reducens de naui eam religat, & renatando terram repetit. Hinc si cursum vlterius instituunt naues, & in hisce remigibus mora vlla sit in insiliendo mari, aut alio quouis officio præstando, *Macodon* protinus pessime flagris exceptos vi eos impulerit, quod tamen raro accidit: quod sponte sua promptissimi sint, quin inter se certant, adeo vt quisque suum ministerium potior deferre velit. quicquid agant, siue rusticentur, siue aliud tractent,

Abyssini in omnibus actionibus concinunt.

melodias simul concinunt tanquam per choros, ita tamen vt vnus præcinat, reliqui in eodem tono sequantur, velut harmonicis quibusdam numeris modulantes. Dum in continente viuunt, totos dies compotationibus, & in tabernis, sæpe cum vxoribus & liberis terunt, domum reuertentes se manu mutuo per plateas poti trahunt, vacillantes & mire insanientes. Vxores induuntur caligis, quod tam Arabibus, quam Abyssinis commune est.

CAPVT XLIII.

ARGVMENTVM.

De Nigrittis ex Mossambica, quos Caffres vocant, deque moribus & vita ipsorum.

NIgrittæ siue *Caffres* ex Mossambica tum quicunque ad littus Æthiopiæ habitant, quique in continente Aphricæ sunt vsque ad Caput bonæ spei omnino nudi currunt: mulieres tamen in Mossambica modice integuntur, quod ex Lusitanorum consuetudine habent. Lusitani enim telam bombycinam ex India ad *Caffres* aduectantes permutant aurum, ebur & reliqua, quorum indigent accolæ ad Caput bonæ spei: hinc vestiuntur pari habitu cum primis nostris parentibus Adamo & Eua, quali videlicet in paradiso vsos fuisse perhibent. Colore sunt nigerrimi, capillis tortis, nigris in vertice & in mento, rarissimis tamen: naribus simis, labiis tumentibus, aliqui perforata vtraque habent labia & malas, in foramina ossa inserunt ornatus gratia. alii corpus punctim incidunt ferro candente, pinguntque ad formam serici tessellati: hoc habitu ita superbiunt, vt sub sole pulchriores non credant se ipsis, hinc nostræ nationis hominibus vestitis illudunt tanquam monstris. quando dæmonium exprimere volunt, pingunt hominem vestitu album: suum enim colorem verum & natiuum credunt, nostrum vero adulterinum & deformem. Sunt inter illos qui dentes lima acuant tam acute quam clauos, non minus id ipsum ornatui ducentes. qui littus Abyssinum siue *Melinde*, quique Mossambicam habitant Alcoranum obseruant, quod finitimi sint mari rubro, & Arabibus Mahumetanis, cum quibus quotidie commercia instituunt. Tales sunt etiam ii qui in locis maritimis Orientis, antequam videlicet à Lusitanis occuparentur, degunt. Mahumetani enim loca illa frequentantes venenum sectæ suæ passim effuderunt, quæ & ipsa causa est, cur Christi doctrina nullas propemodum inter ipsos radices egerit. Sunt tamen pauci à Lusitanis conuersi, nec enim magnopere laboratur in prædicando illis Euangelium, quod fere desperati sint, & quod aer minus salubris sit: *id Iesuitæ probe callentes, adhæc quod ea terra fertilitate & reditibus minime respondeat Indiæ, Iaponiæ reliquisque locis vnde præcipui thesauri petuntur, callide se subducunt.* Maxima pars Cafrorum viuunt more plane beluino in casis amplissimis, in quibus totæ familiæ simul habitant. in quauis casa seu pago Regulus est, cui reliqui parent. Diffident inter se pagi perpetuo inuicem belligerantes. Iura quidem & statuta habent politica, non tamen magni vsque adeo momenti nullam religionem habent, neque vllam DEI notitiam, vllamue similitudinem eius. Viuunt ex venatu, cui sunt deditissimi: comedunt carnes Elephantorum & reliquarum ferarum.

Habitus Adami & Euæ.

Dentes lima acuuntur.

Iesuitæ auari & impii.

Arma sibi parant ex ebore loco ferri aut chalybis. aliqui carnibus etiam humanis vescuntur, rursum alii non quidem iis vescuntur, sed bello captos vendunt, videlicet quib. cum Lusitanis intercedit familiaritas. captos enim cum tela bombycina aliisque mercibus Indicis permutant. Moris est inter ipsos, vt in expeditionem proficiscentes victoriaque potiti, eos aliis præferant, qui vel plures ceperint vel plures occiderint. atque vt de numero cæsorum captorumue hostium testari possint coram Rege suo, *pudenda hostibus captis præcidunt iterumque eos dimittunt, faciunt id ne porro generent liberos hostes futuros; pudenda exsecta probe desiccant ne putredinem olida contrahant, sed vt durare queant. vbi exsiccata fuerint, assumptis illis in conspectum regis veniunt, deferentes illi honorem debitum præsentibus reliquis primoribus eiusdem pagi. hinc pudenda singula in os sumunt, iterumq; ea ad regis pedes in terram expuunt, quæ Rex cum gratiarum actione humo attollit, atque vt fortitudinis ipsorũ aliquam remunerationẽ eis præstet, ea honorarii loco victori restituit, attribuens simul titulũ illi equestrẽ. Victor pudenda à rege accepta filo transmisso cõnectit atq; pro monili seu torque aureo habet.*

Pudenda victis exsecta. Ordinis Equestris insignia.

habet. hinc si nuptias aut aliam solennitatem instituunt, sponsæ, & cæteræ equitis huius vxores conueniunt, atque de collo eiusmodi torques suspendunt. non minus ipsis decoras & suspiciendas, quam nostris vellus aureum siue garterium Anglicanum. at illæ hoc habitu incedentes vel totius orbis se reginas videri credunt. *Mulieres torquatæ.*

Cafres ex Mossambica frequentes in Indiam auecti sæpe duobus tribusue ducatis venduntur iam adulti & perfectæ ætatis, atque vtriusque sexus. at vbi Lusitanorum naues in Mossambicam recreationis gratia appellunt, tum paulo pluris vendi solent, propter mercatorum frequentiam.

Causa cur tot mancipia in Indiam venalia deportentur, hæc est, quod videlicet vix decem aut duodecim milliaribus emensis, alii reges, alia regna occurrant, quin singuli pagi, singulas nationes habeant inter se & legibus & linguis, & moribus diuersissimas, vnde continua bella inter se gerunt. si qui in bello capti fuerint, venduntur more pecorum. quin capti fortunam patienter ferunt, nec de ea multum solliciti sunt. Quæsiti quo animo seruitutem ferant, respondent, vtcunq;, præsentem fortunam sibi accommodandam, accidere id ex influentia cœli, se non dubitare, consanguineos atq; amicos suos, talionem hostibus relaturos.

Vbi annonæ caritas, aut alia necessitas postulauerit, integrum est parentibus liberos vendere. vidi ipse parentes ad Lusitanorum vrbes cum liberis venientes, eosque precio venales exponere, quando puer octennis decennisue quinque aut sex *Masis* orizæ, siue tribus quatuorue ducatis venderetur. aderant qui se ipsos vxoresque atque liberos pariter in seruitutem offerebant, dummodo victum haberent. quoniam vero Lusitani passim negociantur per Indiam, inde factum est, vt & passim *Cafres* venales illis in tanta copia offerantur: instituiturque Lusitanis peculiaris negociatio in emendis vendendisque mancipiis hisce, non secus atq; in aliis mercibus. Cætera quæ Cafres, quæq; Mossambicam concernunt, suo loco exposuimus. *Parentes liberos vendunt.*

Caput XLIV.

ARGVMENTVM.

De Malabaris & Nayris in India, deque moribus & constitutionibus eorundem.

MAlabari habitant in continentis partibus inter Goam & Caput Comerinum in austrum vergentibus, quibus in locis piper crescit. loquuntur sua peculiari lingua. Terra ea in multa regna diuisa est, qua de re supra in descriptione littoris actum est. Lusitani nullos infestiores habent. persequuntur enim Lusitanos aperto marte terra marique, sunt audacissimi & natura superbi, incedunt nudi non nisi pudenda tecti. Mulieres sub vmbilico succinguntur supparis ad media femora pertinentibus, reliqua nudæ. robustissimi sunt & musculosi, temerarii, inflati, subnigri, cute tamen valde glabra & pura, inungentes se vt plurimum oleo, vnde nitescunt. Capillos nutriunt, atque in summo vertice in nodum colligunt, qui mos vtrique sexui pariter familiaris est. Auriculas tam patulas, tamque demissas habent, vt super humeros fluitent, quæ quo magis sunt patulæ, eo virum reddunt spectatiorem honorabilioremque, quod singularis ornatus sit. De facie & reliqua corporis constitutione Europæis sunt simili mi, nec in vllo præter colorem differunt. Viri vtplurimum villis ad pectus & per totum corpus rigent, suntque inter omnes Orientis nationes luxuriosissimi, vnde raro puellam septem vel octo annis maiorem reperias virginem. prostituunt se vilissimo precio cuiuis facilime. nec enim infamiam ducunt. De re familiari parum solicitæ sunt, quæ non à *Canaryns* & *Corumbyns* differre videtur. in religione & superstitionibus cum cæteris Indis conueniunt.

Puella octo annorum deflorata.

Duo genera Malabarorum sunt, vnum est nobilium Nayros dictorum, artibus militaribus imbutum, tractans arma, paratum quouis tempore in regis obsequia.

Nonnulli ex illis non nisi stricto ense curto lato in dextra sublato incedunt, in sinistra scutum præferentes. Scuta latissima sunt ex ligno leuissimo confecta, patent in tantum, vt toto corpore post ea latere possint. Hisce armis exercitatissimi sunt, incedentes per plateam ensem supra scutum concutiunt tanto cum fragore, vt exaudiantur prius quam in conspectum veniant. Nonnulli arcum & sagittas in tergo ferunt, peritissimi in iaculando: alii sarissas gerunt, alii bombardas stupa fumante per brachia religata, instructas cannas bombardarum tam præstantes habent, vt meliores per Europam non inuenias: quibus tam dextre vtuntur, vt Lusitanis nulla ex parte sint inferiores: non nisi armati noctu diuque incedunt. Vxores non habent, neque matrimonia contrahere illis licitum est. *sed liberum est illis vt cum filiabus Nayrorum concumbant, siue cum aliis quibuscunque libuerit, tametsi maritatis. vbi incesit eos libido ingrediuntur ædes pro libitu, arma ante fores deponunt in signum præsentiæ, fores apertæ manent, ipsi rem suam cum ædium hera, siue filia herili perficiunt, nec vlli eos interturbare licet. Si quis peregrinus vel ipse ædium herus præteriens arma Nayri ante fores conspexerit, tacitus transit, donec Nayros se expediat. Nayros expeditus egreditur arma tollens atque institutum iter pergit. Hinc ædium herus intro reuertitur, nec de adulterio commisso verbum vllum facit, neque nouum aut mirum vlli id videtur. Eodem modo patent illis omnium fores, nemine resistente aut tergiuersante.*

Nayros armati incedunt.

Nayri libere cum alienis vxoribus concumbunt.

Dum incedunt *Nayros* per plateas exclamant *Po, Po*, id est, *attendite, iam venio facessite de via.* reliqui enim Malabari qui non ex numero Nayrorum sunt, vulgo *Polyas* dicti, ne digito quidem *Nayros* tanquam sacrosanctos audent contrectare, qua de causa exclamantes obuios præmonent, vt inde secedant. si *Polyas* in via substiterit aduentante *Nayro*, *Nayros* obuium ense transfodere saluo iure potest.

Nayro licet transfodere Polyas.

Vbi *Nayros* à *Polya* vel alterius nationis homine contrectatus fuerit, necesse habet, vt per totum corpus tanquam pollutus abluatur expieturque, aliter enim cum reliquis *Nayris* nec cibum sumere nec conuersari possunt, quæ expiatio certis quibusdam ritibus peragitur.

Eadem ratio est, si à Christiano homine contrectati fuerint. Cum Lusitani primum in Indiam appulsi cum rege Cochino fœdus inirent, petierunt *Nayros*, vt Lusitani sibi de via concederent, quemadmodum & reliqui Indi si quando obuiam sibi fierent. at Lusitani nullo modo consentientes neutiquam de iure suo cedebant, nec se inter vulgus computari permittentes se minime inferiores virtute rerumque bellicarum peritia Nayris ducebant, vnde iniquum existimabant de via excedere, neque inter illos super hac quæstione conuentum fuit, atque vt paci consuleretur, conuenerunt, vt res duello decerneretur, selecto vtrinque vno qui singulari certamine de vita dimicarent, ea conditione, vt victæ partes, alteris de via excederent, progressis ita in medium viris duobus fortissimis certamen inierunt publice, in quo *Nayros* succubuit, vnde *Nayri* deinceps Lusitanis concedunt de via donec præterierint.

Lusitani victores certamine singulari.

Nayros vngues in manuum digitis prælongos & acuminatos alunt: id signum esse nobilitatis volunt, siquidem vngues irresectos habere arguit eos à manuum opificio immunes esse. aiunt præterea robur manuum inde firmius esse ad corripiendos tenaciusque seruandos enses, vnde Lusitani & Mestici hodie idem in vnguibus, simiarum more imitantur. Nayro: um primores qui in reliquos velut Capitanei præfecturam habent, supra cubitum brachiali aureo vel argenteo ornantur, quemadmodum & reliqui per Indiam proceres, item Legati & Reges ipsi, cæteroquin nudi sunt, quales reliqui omnes solent incedere. Si quando reg s, proceres vel legati foras progrediantur, stipantur circumquaque Nayris, fortibus alioquin & strenuis militibus, quique cum grauitate singulari arma tractare norunt: vindictæ adeo cupidi sunt, vt si quando in expeditione nauali aliquis eorum hasta transfigatur, nullo modo concidat, sed vel infixam hastam è vulnere euellat, vel si euellere nequit eam vsque adeo transadigendo per propria viscera adducat donec hostem manibus corripere & vltionem de eodem sumere possit. Regi non licet Nayrorum cuiquam publico iudicio vel accusare vel damnare, quod si eueniat vt capitis rei sint, res à reliquis Nayris in iudicio decernitur.

Vngues in digitis nutrire Nobilitatis.

Filiæ Nayrorum cum nullo alio ex lege consuescunt præterquam cum ipsis Nayris, tāetsi clam Lusitanos & Christianos æque admittere soleant: si tamen in facto deprehensæ fuerint à Nayris, nullo interpellante, de iure possunt à Nayris confodi licite. prope singulos vicos fossa est aqua plena, ex qua se prætereuntes singulis auroris lauent nullius prætereuntis verecundia moti, inferiora posterioraque primum purgant, mox caput & faciem, idque tam viris quam fœminis in vsu est; absque omni pudore quicunque sane prætereant, aut contemplantes consistant, quin rex ipse eundem morem seruat. aqua, cuius mentionem feci, fœtet vsq; adeo vt prætereuntes nares ad eā obturare cogantur; eredunt firmiter si non quotidie

Filiæ Nayrorum non nisi cum Nayris licite concumbunt.

Nayri quotidie lauantur.

ineo

in eo lacu lauerint, quod eo toto die polluti & peccatorum sordibus inquinati sordeant. Hæc per aquam purgatio nullo modo per flumen viuum, sed per aquam in hunc vsum peculiariter effossam, & stagnantem, quin per Brachmanes suis ceremoniis consecratam fieri oportet, secus sine fructu erit. In superstitione & cultu idolorum cum reliquis Nayris conueniunt: mortui cremantur.

Filii non sunt hæredes parentum.

Filii non fiunt parentum hæredes, siquidem mulieres omnibus communes sunt, nec de filiorum patribus certo constare potest. Quin Regis quoque vxores Brachmanis communes sunt, quod sane Regi vel maxime honorificum est, ducitque beneficii loco rex, si Brachmani cum eius vxoribus concumbant. Filii sororum hæreditatem adeunt. dictitant enim tametsi de patribus dubitent, certo tamen constare de eo quod genuini sint sororis filii. atque hactenus de *Nayris*, de nobilibus & Soldatis tractationem instituimus. Reliqui Malabarorum sunt laici, dicti *Polyas*, rustici videlicet, opifices, piscatores, &c. quorum conditio abiecta est & mi-

serrima, illis arma nec tractare nec ferre licet, nec vllum Nayrorum tactu contrectare, eorumue conuersatione vllo modo vti. Quod si Nayri per viam incedentes & more suo exclamantes de longinquo exaudiantur à *Polyas*, statim *Polyas* in latus concedunt astantes demisso capite, manibusque & brachiis complicatis, oculos in terram figunt nec eos attollere audent, donec Nayros prætereat.

Polyas arma non tractant.

Postea dicemus de reliquis Indorum statutis.

CAPVT

CAPVT XLV.

ARGVMENTVM.

De Æthiopibus & Iudæis qui per Indiam degunt.

SVnt passim per Indiam Iudæi & Æthiopes in copia, quales in Goa & Cochino complures inuenies. Iudæorum aliqui ex puro Hebræorum sanguine descendunt, alii ex promiscua Hebræorum & Æthiopum olim hebraizantium consuetudine procreati sunt, in re familiari & habitu similes sunt iis quibus cohabitant. Templa, Synagogas *Mescitas* promiscue inter Indorum ædificia positas habent, vtentes ceremoniis quisque pro legis suæ obseruatione.

Multi Iudæi in India.

Vetitum est in Lusitanorum oppidis publice diuersa religionis exercitia instituere, neq; ipsis Indis in eo indulgetur, tametsi habitent cum familiis, negocienturque promiscue inter Lusitanos. at priuatim in domibus liberum est suo cuiq; more viuere, dummodo aliis nō sint scandalo. extra vrbem & in locis quæ non sunt sub Lusitanorum imperio, superstitiones liberæ sunt. quod si in Lusitanorum oppidis deprehendantur publice superstitiones ethnicas, vel cum Christianis rem Veneream exercere, cuiuscunque demum sexus fuerint, luent id in corpore, excepto si conuersi Christianam religionem accedant, vti sæpe fit extra vrbem Cochinum, in aula regia cuius rex elephante vehitur, armillis, gemmis pretiosis, conspicuus, in cæteris nihil à reliquis differens, vbi Iudæi atq; Æthiopes libere agunt. Sane in Cochino Iudæi habent ædificia admodum splendida ex lapide constructa, exercentes negotiationes amplissimas, & præcipuum locum inter consiliarios regios obtinentes. Habent ibidem Synagogam,

Indis capitale cum Christianis concūbere.

Iudæi consiliarii regis Cochini.

gogam, Biblia Hebraica atque tabulas legis Moysis, quas ipse manibus meis contrectaui.

De facie sunt colore vt plurimum candido similes Europæis, vxores habent formosissimas, inter quas aliquæ ex Palæstina & ex Hierusalem adductæ sunt. Vtuntur pariter omnes lingua Hispanica, obseruantes ferias Sabbati, sperantesque in venturum Messiam. Æthiopes similiter suas quoque *Mescitas* siue Oratoria habent, ea contignationibus diuersis & procesteriis suis de supernis distincta sunt. in summis illis contignationibus pueri in Catechismo instituuntur, canalis aqua plenus perpetuo ante templum est. templum ingredientes calceos exuunt, ingressi templum in faciem procidunt, & exertis brachiis mire gesticulantur. Circumciduntur pari cum Iudæis modo; carnem suillam non comedunt; mortui in terram defodiuntur. In templis nullum sculptile, neque similitudinem pictam vllam habent, visuntur ibi monumenta sepulchralia inscripta characteribus Chaldaicis ex Alcorano ipsorum petitis. Comitatus aliquando Lusitano præteribam templum Mahumetanum, cupiens introire & orandi ipsorum modum obseruare. at ianitor accessum prohibebat, iubens vt prius calceos deponeremus. nec enim aliter introire liceret. vt tamen forinsecus inspiceremus, permittebat nos ad fores vsque accedere, aperiens fenestras vt omnia manifeste apparerent. Lusitano quærente vbi DEI, & vbi Sanctorum haberent idola, respondit Æthiops se nullum cultum lignis & lapidibus deferre, sed ipsi DEO viuenti factori cœli & terræ. tum compellans nos hisce verbis aiebat, *vos sane homines cæci estis pariter qui ethnicos, quiq; Christianos vos profitemini, adorantes idola insensata, cultumque soli* DEO *omnipotenti debitum creatis deferentes.* quod Lusitanus audiens ira incandescebat, verbis simul iniuriosis eum redarguens, vnde concursus Indorum atque Æthiopum fiebat subitus, & nisi ipse altercantes diremissem, comitemque seduxissem, res ad manus procul dubio deuenisset, quare pergentes viam nostram tumultum euasimus. Æthiopes valde negociantur aromatibus versus mare rubrum atque cætera adiacentia loca, tam mari quam terra. tametsi vero nonnulli cum Lusitanis commercia habeant, atque promiscue inter illos habitent, nihilominus tamen hostiliter erga eos affecti sunt, & quibuscunque modis possunt clam eos infestant.

Æthiopes nudipedes templum ingrediuntur.

Æthiopes ligna non adorant.

Atque hæ præcipuæ sunt causæ motiuæ, cur porro nulli Indorum ad Christianos accedant, sed potius si qui nomina sua in baptismate antea professi fuerint, illi ipsi relabantur ad ethnicos. quæ sane sufficiant de Indorum moribus & vita.

CAPVT XLVI.

ARGVMENTVM.

De Idolis Indorum, Pagodes dictis, de Indulgentiis, votiuis peregrinationibus, ceremoniis, superstitionibusque eorundem breuiter & in genere hic agitur.

PAssim per Indiam *Pagodes*, idola conspiciuntur, quorum alia aliis venerabiliora habentur; visitantur eadem ab Indis votiuis peregrinationibus, vnde indulgentias impetrant. Ea sane reliquis ornatiora sunt, circumquaque appensis clenodiis & gemmis preciosis, de quibus hoc loco pro necessitate agam, vnde de reliquis deinceps iudicari poterit.

Haud procul à Goa versus boream ad oram maritimam vrbs *Bassaya* Lusitanis habitata conspicitur, prope quam insula parua littori *Salsette* contermina iacet. in ea sunt duo templa magnifica, in qua coluntur idola præ aliis magnifica, *Pagodes* dicta.

Duo templa in Salsette.

Alterum templum, seu spelunca potius, in præalta rupe ex solido saxo excisum est, illud intrinsecus tam late patet, quam vicus aliquis satis spaciosus, habens quadringenta ædificia. in introitu montis adest domuncula idolis *Pagodibus* consecrata, & ipsis in rupe incisis forma admodum terribili, quo in loco hodie Franciscani templum fundarunt *S. Michaelis* nomine insignitum. Siquis intrarit ab inferiore parte in montem, videbit in circuitu complura idola *Pagodes*. quod si altius conscendatur, alius aderit circuitus & ipse idolis & cellulis refertus, quod si magis in summum ascendatur, tertius adest circuitus similiter plenus idolis & cellulis in solidum saxũ incisis. prope cellulas positus est canalis amplissimus ex lapidibus aqua

Franciscanorum templum.

aqua plenus, in quem suis ductibus pluuiæ descendunt. tandem conscenditur ad quartum vsque circuitum, in cuius ambitu plus quam quadraginta *Pagodes* atque cellulæ conspiciuntur forma plane diabolica & contuentibus formidabili prorsus.

400. cellulæ pagodes.

Alterum templum siue spelunca alio in loco ex solido saxo excisum pariterque turpissimis idolis plenum est. Præterea habent Pagoden, quem reliquis omnibus præferunt. is in parua quadam insula *Pory* nomine, conspicitur, dicitur autem à Lusitanis *Pagodes Elephantorum.*

Pagodes Elephantorum.

Est in insula mons præaltus, in cuius summitate introitus in solidum saxum incisus tam patet, quam cœnobium aliquod spaciosum, in eius penetralibus aquæ canalis arte laboratus, & idola in ambitu ex lapide formato complura, item effigies Elephantorum, leonum, aliarumque ferarum innumeræ conspiciuntur: videre est ibidem amatores incisos & eiusmodi bene formatas species varias, quæ sane tanto artificio elaboratæ sunt, vt admirationem mereantur. Putant aliqui, quod Chinenses industrii artifices olim ædificium hoc construxerint, quando videlicet in hisce Indiæ partibus negociabantur. ædificium illud collapsum & omnino deletum est post Lusitanorum appulsum, atque hinc coniicere licet quam splendida habeant per continentem ædificia, iis videlicet in locis vbi regiæ aulæ & regimen prouinciarum inconcussum seruatur.

In insula *Seilon*, de qua suo loco actum est, mons altissimus est, mons Adami siue *Picodadam* vulgo dictus, in eius vertice ædificium est amplitudine cœnobii, in eo colitur *Pagodes* quidam summa cum veneratione. erat in eodem loco olim Dens simiæ auro & gemmis ornatus, qui ab omnibus per vniuersam Indiam pro sacratissimis reliquiis habebatur. ad eum enim omnes Indiæ nationes votiuas peregrinationes suscipiebant haud minori

Dens simiæ in monte Pagodes.

Vota ad dentem simiæ.

cum frequentia, quam eæ quæ fiunt ad S. Iacobum in Galitia prope *Compostellam*, siue ad montem *S. Michaelis* in Gallia. dabantur autem indulgentiæ amplissimæ, quæ deuotionem peregrinantibus augebant, adeo vt per quadringenta quingentaue milliaria cateruatim accurrerent.

Anno 1554. expeditio in Seilon.

Accidit deinde anno 1545. vt Lusitani expeditionem in hanc insulam susciperent, quando totam eam peruagantes in summum vsque montis conscendebant, sperantes prædam opimam. locus enim ob peregrinationes erat famosissimus. Vnde templum protinus diripientes, nihilque præter dentem simiæ in cistula, & preciosissimis gemmis ornatum reperientes, eum in prædam abreptam Goam mittebant.

Indi offerunt 700000. fl. pro dente simiæ.

Vicini reges vbi de parum hoc læto nuncio certiores fiebant (vtpote rex Pegianus, Sianus, Bengalæ, Bisnagar) dolebant admodum de tam preciosis reliquiis abreptis, & vnanimi consensu *Legatos ad viceregem in Goam miseruut, qui de repetendo eo dente officiose agerent, offerentes illi præter alia donaria preciosissima septem auri tonnas pro redemtione dentis*. Vicerex tanta pecuniæ vi permotus cogitabat de dente restituendo; at Archiepiscopus *Don. Caspar*, heri mei in archiepiscopatu antecessor, resistebat inquiens, se Christianos esse, quibus nullo modo liceret idololatriam & diabolicas superstitiones confirmare indulgendo, quin religionem Christianam flagitare, vt impio illi cultui omnibus modis resistatur. His Archiepiscopi sermonibus Vicerex permotus petita Legatorum recusabat, atq; ipsum dentem in conspectu Legationis flammis in cineres redigens, cineres per aerem in mare dispergebat, quæ res Legatos confusos fecit, adeo vt mœstissimi domũ reuerterentur, stupefacti tantum auri pondus nihil valuisse, cum tamen petitam rem non modo nulli vsui reseruassent, sed pro nihilo in maris fluctus abiectam dispersissent. Haud multo tempore post quidam ex Benianis (sunt autem illi admodum subdoli) comparuit, is suppositum dentem proferebat, persuadens Indis ethnicis,

Dens simiæ combustus.

22.

miracu-

miraculose & singulari prouidentia DEI sibi dentem restitutum, *Pagoden* enim visione nocturna aperuisse sibi modum recuperandi eum, atque eum ipsum esse dentem, quem se Lusitani credidissent igne absumpsisse, inuisibilem enim eum Lusitanis fuisse, eos vero alium quédam suppositítium cremasse. crediderunt simplices homunculi hisce impostoris ineptiis, & accitum magna pecuniæ vi donabant, recepto dente cum summa exultatione. Atque hoc modo dens recuperatus in locum pristinum rediit, manentibus & ceremoniis & superstitiosa veneratione, vt prius.

Impostura Beniani.

In regno *Narsingæ* ad littus *Choromandel Pagodes* longe preciosissimus diuitiisque auctissimus est, quem populi deuotissime venerantur susceptis peregrinationibus pene infinitis, fiunt ibi annuatim processiones, dedicationes & festa innumera. Habent currum tantę molis, vt à quatuor Elephantis vix trahatur, is non nisi in summis festiuitatibus ducitur, funes ad eum circumquaque annexi sunt, quibus eum vtriusq; sexus homines ex mera deuotione promouent. est in summo curru receptaculum siue thronus in quo residet *Pagodes* idolum cum vxoribus regiis, varia instrumenta musica suauissime insonantibus; quando currus tanta cum solennitate, deuotioneque procedit adsunt sæpe vtriusque sexus homines, *qui ex religioso affectu propria viscera in frusta concidant, eaque Pagodi obiiciant: alii se ipsos sub rotas currus substernentes sustinent se ita conteri comminuique*: quique hoc modo vitam finiunt, pro Sanctis Martyribus deinde adorantur, ossa eorum pro reliquiis sancte asseruantur. habent & alios actus plane contra naturam, quos mihi quidam comitum meorum spectator omnium enumerauit, de quibus etiam passim per Indiam manifeste constat.

Maximus Pagodes.

Currus ingens quo Pagodes vehitur per elephãtes.

Ex deuotione sponte concisi & contriti.

Ipse cum amico quodam meo Lusitano aliquando peregrinabar animi gratia, per sex septemue milliaria, impetrata à Vicerege venia. habebamus comites quosdam notos *Decanyns* & Indos. erat autem nostrum institutum videre ceremonias in funere Brachmanorum cum vxoribus viuis cremandorum, siquidem de tali funere futuro inaudiueramus. Dum varia mirabilia memorabiliaque passim videremus, deuenimus ad loca Lusitanis habitata, procedimus per campos, videmus passim in rupibus & scopulis montium *Pagodes* incisos atq; tanto spacio inter se absentes, quantum orationi dominicæ dicendæ sufficiat, erant autem idola tam monstrose deformia vt dæmonia referre potius, quam Sanctorum effigiatione putes. Tandem ingressi pagum videmus templum amplissimum ex lapidibus extructum: in eo præter pictam tabulam nihil erat, tabella ea in medio templi appensa referebat tam formidandam terribilemq; figuram appictam, vt nunquam per somnum magis tristem videre possis. Forma appicta cõplura habebat cornua, dentes longe prominentes & deorsum supra mẽtum deflexos: infra vmbilicum supra ventrem similis erat facies efficta, pari deformitate cornibus & intestinis sparsim circumfusis, in vertice pileum habebat haud absimilem pileo pontificali triplici corona conspicuum, atq; vt summatim dicam, simillimum erat monstro in apocalypsi descripto: tabella ea ad murum pendebat peculiari fornice à reliqua templi structura separatum, & in conclauis forma inclusum, opacum & sine omni fenestra, aut vllo foramine luci peruio; erat in medio parua ianua, vtrinq; ad ianuã fornacula in ipsum murum immissa: erant crates in muro ferreæ, per quas fumus transiret in sacellũ illud, si quando holocaustum imponeretur, vidimus ipsi impositam siliginem, orizam, gallinas, fructusq; &c. ab Indis quotidie oblata, quæ combusta fœtorem edebant, qui hominem præfocare posset, erantq; omnia fumo & situ fœdissima; non procul à ianua. In medio templi stabat vitulus lapideus, in quem vnus ex comitib. nostris insiliebat, exclamans illudensq;, quod cum Brachmanus, cui templi custodia erat concredita conspexisset alta voce cõuocabat vicinos, vnde cõcursus tumultuarius ortus, nos interim rem cum Brachmano transigentes quam poteramus commodissime eam excusabamus, vnde placati animi & motus sedatus quieuit. inde rogabamus Brachmanũ vt ianuã Sacelli recluderet, quo videremus quid intus lateret, nec nisi multis precibus ab eo impetrauimus. ianuam itaq; aperiens frontem nobis cinere prius inspergendam esse aiebat, quod cum sufferre recusaremus, præmonebat nos ne limen vlterius transgredi sed forinsecus illud contueri saltem vellemus. Aperto itaq; Sancto sanctorum, apparuit spelunca tristissima. summũ lacunar per omnia clausum erat, nec enim præter ianuã vllũ foramen luci infundendæ aderat, vt nec per vniuersum templum alius erat aeri transitus, quam per fores. pendebant in summo tholo vel centum lampades ardentes, in medio paruum erat tabernaculum, totum gossipio instratum, atq; puro auro obductum, suberat *Pagodes* aureus totus paruæ puppæ magnitudine. ante fores templi erat amplissimum aquæ receptaculum lapideum, in terram demissum, circumcurrentibus scalis vt in id descendi posset, erat in eo aqua impurissima viridis, putida, fœtida, in quo abluebantur templum adeuntes. Pergentes inde certo spacio emenso 20. vel 30. passuum occurrebant petræ, in quib. & speluncæ & pagodes incisi stabant plurimi.

Tabella deformi imagine.

Lusitanus insilit in vitulum.

Descriptio sacelli.

Pagodes ex puro auro.

Ea idola quæ in triuiis ſine templis nuda aſtant, habent penes ſe aquæ receptacula exciſa in ſaxis ex quibus prætereuntes pedes ſaltem abluant, adnexa eſt teſta dimidia nucis Indicæ, qua in haurienda aqua vtuntur, quæ omnia in gratiam peregrinantium ita diſpoſita ſunt; quo paſſim habeant procidendi adorandique commoditatem, adſunt plerunque ſimul fornaculæ duæ, & vitulus ſiue vacca è lapide, cui oblationes proponunt comedendas, prout quiſque magis in cultum vituli propenſus deuotusque fuerit. Credunr *Pagoden* noctu oblationes abſumere, verum res aliter ſe haber, ſiquidem Brachmani teſtibus remotis ea ſibi auferunt. nos quidem paſſim offendebamus eiuſmodi oblationes factas, verum quod ſordidiſſimæ eſſent faſtidium nobis creabant, adeo vt ne tactu quidem eas contrectaremus. ad ſatietatem itaque iſtas ſuperſtitiones contemplantes reuerſi ſumus in pagum, vbi templum modo dictum ſtabat. Brachmanus enim ſignificarat nobis horam, quando ſub veſperam *Pagoden* ruſticatum ducere vellent pompa & proceſſione publica, quæ cum aderat pulſabant campanulam forte à Chriſtianis acceptam, illa audita, conuenerunt paſſim vicini, & aſſumpto *Pagode* illo aureo deprompto ex incunabulis multa cum deuotione reponunt eum in lecticam, quam primores pagi iſtius ferebant, comitantibus reliquis magna cum veneratione inſonantibus inſtrumenta, tympana peluesque pulſantibus, hoc proceſſu ibant per campos, donec ad aqualiculum deuenirent, in quo eum mundiſſime, hercle vt merebatur, abluebant, quo facto reuertebantur domum ad ſacellum, vbi repoſitum eum relinquebant, vt ex ſuffumigio hoſtiarum reficeretur, peractis deinde precibus & oblationibus factis domum repetebant, committentes cætera Brachmano, qui vna cum familia ſua lautiſſime in oblatis victitabat.

Pagodes ſpaciatum per campos circumfertur.

Atque hæ ſunt ceremoniæ, ſuperſtitionesque quibus occæcati gentiles immerguntur, firmiter perſuaſi quod ita vitam æternam habituri ſint. Commemorant ſane multa mirabilia & miraculoſa de idolis ſuis Pagodes, quæ & miſeriam & cœcitatem ipſorum coarguunt, nos vero ea incitare debent ad gratias Deo agendas pro luce Euangelii ſui nobis reuelati, quodque nos ſibi adſcitos redemerit, nec inter tam miſeras gentes naſci voluerit, precemur vt pater miſericordiarum hoſce quoque ſui agnitione illuminet, vnde omnis ſalus & beatitudo vnice dependet: ſunt enim & hi proximi noſtri, atque creaturæ DEI, qui pro paterna ſua bonitate eoſdem reſpiciat largiaturque pariter omnibus, vt animo & corpore perpetuo ſani ſaluique gaudeamus.

Exhortatio ad Chriſtianos.

AMEN.

Finis II. Partis Indiæ Orientalis complectentis Io. Hugonis Lintſcotani Nauigationem in Orientem.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC SECVNDO TOMO Historiæ Orientalis comprehensorum.

A.

Lingua

Reis-

INDEX.

FINIS.